

LAIKŲ KOVŲ ARCHYVAS

LAIŠV S
KOV

ARCHYVAS

20

LAISV S KOV ARCHYVAS

ISTORIJOS ŽURNALAS _____

20

Redakcin leidybin kolegija

Balys Gajauskas

Antanas Lukša

Redaktorius

Kstutis Kasparas

Redakcija

Ona Bal ytien ,
Vilija Jaku i nait ,

Bonifacas Ulevi ius,

IŠLEISTAS KANADOS LIETUVI FONDO L ŠOMIS

D kojame r m jams

Viršelyje: Ažaltos Vaitiekaitis, partizanai Vladas Jurgaitis-Dagilis ir Kauneckas-Kirvis

Viršelyje: Vilija Vilkaitė rezistencijos muziejaus fotonuotrauk fondo.

Laisv s kov archyvas. Istorijos žurnalas, tomas 20. © Lietuvos politini kalini ir tremtini s junga, 1997. SL 176. Leid jas: Lietuvos politini kalini ir tremtini s junga, Laisv s al. 39, 3000 **Kaunas**; tel. 223508. Redakcija, Vytauto pr. 46, 3000 Kaunas, tel. 22 75 26. Spaud : SPAB "Aušra", Vytauto pr. 23, 3000 Kaunas. Užsakymo Nr. 2205 Tiražas 2000 egz. 8 sp. 1.

TURINYS

Dokumentai, faktai, komentarai

Piet Lietuva

Ulevi ius B. Jos myl jo T vyn 5

Vakar Lietuva

Žaliosios rinktinės archyvo dokumentai 13

Atsiminimai, liudijimai, svarstymai

Vakar Lietuva

Juknevi ius B. Žaliosios gimimas ir žūtis 40

Raseini krašto partizanai ryšinink prisiminimuose/**F.Tiškus** . . . 73

Jokimait -Valantinien S. Paskutinis kpt.Juozo eponio

prieglobstis 73

Malinauskait -Bakutien E. Ramyb baig si..... 87

OS ryšininkas **Bronius Laurinavi ius** prisimena..... 102

Du laiškai/**P.Sabonaitis, A.Dabašinskien** 103

Dirmauskait -Latožien B. Radau juod kaspin 106

Matuzas P. Kovojo ir spausdintas žodis..... 119

Molav n m šis 130

Ryt Lietuva

Tylait -Sakalauskien B. Ilgas ir sunkus kelias i laisv 131

Sv das partizanai/**V.Valunta**..... 186

1941 m. Birželio sukilimas

1941 m. sukilimui pažym ti 231

Atstopas F. Apie 1941 met birželio sukilim Papil s vals iaus

Klaiši apylink je 234

Studijos, referatai

Kasparas K. Teorin pasipriešinimo samprata ir klasifikacija . . . 235

Laiškai, kronika 245

Asmenvardži rodykl 248

SANTRUMPOS

a.	- amžius	m.	- metai
aps.	- apskritis	m n.	- m nuo
aut.	- autorias	MGB	- Ministerstvo Gosudarstvenoj Bezopasnosti - Valstybės saugumo ministerija
B.	- byla		
Bb	- Baudžiamos bylos		
d.	- diena		
dipl.	- diplomuotas	mjr.	- majoras
dr.	- daktaras		
egz.	- egzempliorius		MVD - Ministerstvo Vnutrenich Del - Vidaus reikalų ministerija
F.	- fondas		
g.	- gimimas, gimimo		NKGB - Narodnij Komisariat Gosudarstvenoj Bezopasnosti - Valstybės saugumo liaudies komisariatas
gen.	- generolas		
inž.	- inžinierius		NKVD - Narodnij Komisariat Vnutrenich Del - Vidaus reikalų liaudies komisariatas
j.	- jaunesnysis		
K.	- Kaunas		
k.	- kaimas		
KGB	- Komitet Gosudarstvenoj Bezopasnosti - Valstybės saugumo komitetas		
kpt.	- kapitonas		
L.	- lapas	P., psl.	- puslapis
l.ec.	- laikinai einantis [pareigas]	p.	- ponas, ponias
	LYA - Lietuvos ypatingasis archyvas	psk.	- puskarininkis
vas		r.	- rajonas
LKA	- Laisvės kovų archyvas	red.-	redakcijos
	LLA - Lietuvos Laisvės Armija	sl.	- slapyvardis
	LLKS - Lietuvos Laisvės Kovų	SSRS	- Soviet socialistiniai respublikų junga
S j dis		T.	- tomas
	LNP - Lietuvių nacionalistų partija	TRMA	- Tremties ir rezistencijos tarybos archyvas
ja		V.	- Vilnius
LSSR	- Lietuvos sovietinė respublika	vls.	- valsčius
LŽR	- Lietuvos Žalioji rinktinė	višl.	- viršila

DOKUMENTAI, FAKTAI, KOMENTARAI

P I E T L I E T U V A

Bonifacas Ulevičius

JOS MYLJO T VYN

Mūsų tautos partizanininkų kovų istorijoje aukso raidėmis rašytas ne vienas Lietuvos moterų ir merginų vardas. Petys, pet su partizanais jos mėsai sunkios pasipriešinimo kovos naštos, rizikuodamos savo laisve, gyvybe. Tai jos buvo pagrindinės ryšininkės, padėjusios, gydytojos ir sanitarės, kovotojų maitintojos, skalbėjos, slėpėjos ir guodėjos, o susiklosčius aplinkyboms, nesant kitos išeities, stodavo partizanų gretas ir su ginklu rankose kovėsi su priešais. Jų didvyriškumas buvo stebinantis ir neretai pranokdavo vyrų. Ne vienas partizanas į dėka yra išvengęs mirties ar su mimu, ne vienas išgydytas, išgelbėtas.

Jos tai dar, žinodamos, kad anksčiau ar vėliau bus išaiškintos, susektos, išduotos ir suimtos, ištremtos Sibir ar nuteistos katorgon. O kur dar baisiausias tardymo kančios! Tai jau Tvynešėms ir pareigos jausmas buvo stipresnis už baimę, ir jos pasiaukodamos vykdė savo šventą pareigą - padėti partizanams kovoti už Lietuvos laisvę ir Nepriklausomybę. Šiandien ji pateikiama dviejų kaimo mergaičių istorija. Pasipriešinimo kovoje jos paaukojo gyvybes - buvo nuteistos mirties bausme ir sušaudytos.

Tauro apygardos istorijoje kol kas išaiškinti du tokie atvejai, kai okupantų suimtos ir sušaudytos moterys.

Albina Bunevičiūtė, g.1929 m. Buivinkė, Birštono vls, Alytaus aps. Mokydamasi gimnazijoje, ji visokeriopai padėjo partizanams. Vėliau, mokydamasi Kaune, mokytojų seminarijoje, pirko ir gabeno kovotojams medikamentus, medžiagų uniformoms ir kita. Ji dirbo Dainavos apygardos Džeikių rinktinės Margio grupės ryšininke, slapyvardžiu Gražuolė. 1948 m. pavasarį jos iniciatyva iš seminarijos slapta buvo išgabentas partizanams taip reikalingas rotatorius.

Albina Bunevičiūtė -Aušrelė

Pajutusi, kad yra sekama, 1948 12 01 ištre iš seminarijos kurso pasitraukė, grįžo į kaimą ir įsitraukė į po grindinį veiklą. Susisiekiama su Tauro apygardos Geležinio Vilko rinktinės 51 kuopos vadu Jonu Šiugždiniu-Anupuru ir vykdo vairias kuopos štabo užduotis. 1949 m. pavasarį kuopos štabe buvo nutarta likviduoti arš komunistų, Prienų vls. ispolkomo pirmininko pavaduotoją Praną Kazlauską. Užduotį atlikti buvo pavesta pirmo būrio vadui Jonui Valatkai-Kardui, kurio veikimo teritorijoje Prienų miestas. Operacija

buvo numatyta sekmadienį, kai mieste daugiau žmonių, tada lengviau veikti neatkreipiant dėmesio ir pasitraukti. Partizanai mieste pavojinga, ypač diena. Reikalinga "moteriška priedanga". Albina Bunevičiūtė sutiko ne tik lyditį Kardą, bet ir dalyvauti operacijoje. 1949 06 26, 12 valandą, jie atvyko į Prienus ir po pamaldų, vaidindami mylimą porą, vakštinį įėjo į miestą. Kazlauską jie sutiko miesto sode. Jis įėjo su savo žmona. Su jais prasilenkė Kardas ir Albina grįžo atgal, tada Kardas kelis kartus iššovė. Kazlauskui parkritus, paėmė jo pistoletą, ir abu laimingai pasitraukė.

Bijodama, kad operacijos metu įkaskas nors galėtų atpažinti, Albina liepos septintą dieną iš legalaus gyvenimo pasitraukė ir stojo 51 kuopos

pos pirm partizan b r . Jai buvo suteiktas partizan s laipsnis ir duotas Aušrel s slapyvardis. Taip prasid jo jos, partizan s, kelias, kuris, deja, truko labai neilgai. V l ruden ji susirgo pleuritu ir pasitraukusi iš partizan gret , gyd si.

1950 01 16, at jusi susitikim su ryšininku Paverkni kaime, Jiezno vls., buvo netik tai rus ir strib užklupta ir suimta. Tardoma 1950 04 18 teisme Prienuose ji kalb jo:

- partizanus aš iš jau s moningai, kaip id jinis taryb valdžios priešas... Iš jau mišk kovoti prieš taryb valdži ir rus okupantus, už laisv ir Nepriklausom Lietuv be rus ir komunist , kad Lietuv valdyt lietuviai, bet ne komunistai.... Aš niekada nieko nebijojau ir dr siai jau kov su tarybine valdžia, nes aš jos neken iau.... stojau iš sitikini-mo, kad reikia kovoti su sovietais.... Taip, aš esu sitikin s taryb valdžios priešas ir neken iu jos ir komunist ...

Nuo paskutinio žodžio ji atsisak . Buvo pripažinta ypatingai pavojin-ga nusikalt le ir nuteista aukš iausia - mirties bausme. 1950 10 04 Vil-niuje sušaudyta. Jai buvo tik dvidešimt met .

Aušrel s byloje* yra išlikusi jos užraš knygel su šiais rašais:

1949. VII. 7

Ši diena man yra nuostabi, dvelkianti daugeliu prisiminim ir vedanti nauj gyvenim ...

Iki šiandien aš stov jau gyvenimo kryžkel je, o šiandien jau išeinu vienu sunkiu, ta iau garbingu keliu, vedan iu Laisv .

*Tiesa, sunku yra palikti Kaun , kuriame yra praleisti trys mano jaunyst s laimingi pavasarai. Prisimenu, kiek praslinko ten laiming dien ... Be to, tai yra dar vienas skaudus išsiskyrimas, b tent su t viške ir su savo gyvenim nuskriausta šeima. Juk mane palydi sena, žila mo iut savo ašarotomis akimis ir brangi vienintel maža sesut **. Ji verkia ir klausia: "Albinute, kada gr ši namo? Aš tav s labai lauksiu".*

Jos toks klausimas sujaudino mane. š klausim man atsakyti buvo

* LYA. K Bb. B.37311/3. T.I., L. 287.

** Motina mir 1945 m. T vas už dalyvavim partizanin je veikloje buvo nuteis-tas 10 met kal jimo.

sunku. Aš abejingai jai ištariau: "Gr šiu...", - ta iau šiame mano žodyje skamb jo abejingumo tonas, ir nejutau, kaip mano aki bakstienomis nuried jo skaudžios, kar ios ašaros. Ilg laik aš stov jau vietoje. nejud dama. Ap-linkui vyravo šventa tyła. Staiga prisiminiau, juk man laikas išeiti ir palikti ši skausm vietov . Pabu iavusi savo sen . žil mo iut , sesut , prad jau žingsniuoti draug lydima. Juozukas dar daug k kalb jo apie savo li dn gyvenim , m gindamas mane tikinti, jog to jo nelaimingo gyvenimo kalti-nink esu aš. ta iau aš tai visada kreipdavau labai mažai d mesio, o ypa šiandien tai man visai neaktualu. Matydamas, jog aš jo kalb visai nereagu-ju, jis persp jo mane: "Albinule. tu vis laik buvai man nesuprantama.

visuomet atsakin davai i klausimus šaltai su abejingumu, o šiandien kas su tavimi atsitiko, tad aš negaliu išspr sti".

Aš jam atsakiau:

"Juozuk, tu ligi šiol ma-n s nesupratai, o jau šiandien tai nei nebandyk", - ir su šiais žo-džiais padaviau jam rank ištardama "sudi-iev".

Juozuko akyse su-žibo nesuprantamas žvilgsnis, ir išgirdau šiu-os žodžius: "Tu išvažiuo-ji, bet prašau šešiolikt gr žk Kaun , aš lauk-siu".

Atsakiau: "Gerai, gr šiu..." - ir nusigr žusi pasukau marg piev takeliu. Eidama žvel-giau tol ir ma iau vien

Jonas Valatka-Kardas ir Albina Bunevi i te-
Aušrel

ni ri pilk tolum , kaip ir savo gyvenim . Dar kart atsigr žiau t višk s laukus, kurie man dvelk k dikyst s prisiminimais, ir taip nor josi gr žti dar pažaisti ten kaime ir pab gioti tais žieduotais takeliais. Bet ne! Jau v lu, reikia skub ti.

Brisdama rasotais laukais ir pievom, ma iau, kaip leidžiasi saul , palikdama užpakaly sav s tamsius, ilgus vakaro šeš lius, kurie lyg li desiu apgaubia žem .

Jau sutemo. Visur viešpatauja vakaro tyła, tik kartais t tyl perskrodžia lakštingalos daina.

Pri jau ir susitikimo viet , ta iau id jos draug dar nebuvo. Truput atsiguliau pails ti, ta iau vietoj poilsio jau iau ant kr tin s kažk sunk , sleigiant . Širdyje, atrodo, nieko nebebuvo, vien klaiki dykuma. Galvojau, gal neateis? Ir k tada reik t daryti? Bet ne! Turi ateiti. Staiga tyliai kažkas pabeld duris. Taip, tai jau at jo. Pašokusi apsirengiau, ir iškeliavome.

Kelion nebuvo nuobodį, nes ši nakt gyvenau praeitimi, o vaizduot je - ni ri dabartis.

Jau aušta. Ant žieduot piev gula lyg antklod sidabrin rasa, o mes žengiamo, neži r dami takeli , tiesiai per taukus.

Pri jome ir K..., tai m s apsistojimo vieta. Taip, tad jau prad siu aš nauj gyvenim . Dabar aš širdyje jau iu vienintel tiksl - pad ti T vynei, kiek tik leidžia mano jaunyst s j gos, ir gyventi tik d l T vyn s.

1949. VII. 8

Paruoš me poilsui viet po keliom jaunut m eglait m, paties me žali eglė patal , virš j antklodes ir sugul me pails ti. Nors per nakt buvau išvargusi, ta iau užmigti negal jau. Mane kankino viena ir ta pati mintis, kaip aš augau tok gyvenim ? Juk aš buvau tokia išlepinta, nepaž stanti k tai reiškia gyventi. Visas gyvenimas man atrod toks gražus, jame tiek daug laim s žied . Man atrod , kad kas sako, kad sunku gyventi, tas nemoka susitvarkyti aplinkos, užtai ir jau iasi nelaimingas. Ta iau šiandien aš apie gyvenim galiu atsiliepti kitaip. Man šiandien ausyse skamba sakiny: "Nepamilk per daug pasaulio, nes jame rasi tikr nusivylim ".

Juk tiek mano prisvajota! Vis laik aš galvojau k nors daugiau išmokti, sužinoti, k nors daugiau pasiekti, ta iau visk nugal jo likimas. Jis lyg juoda užuolaida nusileido ant mano skaidri svajoni , ir ateities r mai su-

griuvo. Aš galvojau mokytis, pasiekti tikslą, o viliu skiepyti jaunutę se sieloje T vynu s meilę s entuziazmu ir gyvenimui reikalingas mokslo žinias, tačiau mano svajonę s liko bevaisė. Iš gimnazistės, seminaristės aš tapau klajune. Aš klaidžioju po t viską s laukus, ieškodama laisvės. Jaučiu, kad mano sieloje vyksta daug pasikeitimų. Išlepus n l s aš pereinu užsigrabinusi vairiais gyvenimo sunkumais mergaitė. Juk neseniai aš galvodavau pati viena, kaip tie žmonės gali taip anksti keltis, taip nešvariai, kietai miegoti, o šiandien aš jau suprantu ir moku taip gyventi. Visuomet galvodavau, jeigu aš patekčiau sunkias gyvenimo sąlygas - neilgai gyvenčiau. Mane greitai tas gyvenimas palaužė. Žinoma, negaliu pasakyti, kad mūsų šeima gyveno aristokratiškai. Jie gyveno visai paprastai, kaimiškai, tačiau aš buvau mūsų šeimos mylimiausiasis asmuo, ir visa, kas buvo geriausia, buvo skirta man. Turėjau pilnvalę.

Šiandien, nors aš ir patekau sunkias gyvenimo sąlygas, tačiau nejaučiu sieloje jokio nuovargio. Visų nuovargį nugali T vynu s meilę ir noras vis savo gyvenimą aukoti d l T vynu s išlaisvinimo. Geriau kentėti ir braidyti po sunkią, vargingą gyvenimą, nei kad nusilenkti raudonajam terorui, kuris kaip tikras XX amžiaus budelis privertė užmerkti akis laisvei ir laimingam gyvenimui.

Kas iš to? Sulaukti laisvės, tačiau jaučiu sieloje, jog aš esu neverta laisvoje T vynu je gyventi, nes aš jai nieko nepadau jau tada, kai reikėjo aukoti, o gyvenau tik kitą kraują ir ašaromis išpirktoje laisvoje. Kaip skaudu būt jaustis tada. Geriau aš eisiu kartu su vienos idios draugais ir širdyje nešiu šūkį: "Arba mirtis, arba laisvė!"

1949. VII. 9

Anksti rytą dar tik grįžome iš kaimo. Rytas buvo ramus, žmonės dar audė sapnų audinius. Kardas nuėjus prisikėlė Saulė, na, ir abudu pradėjo vaidinimą, kur galima būtų pavadinti komedija. Jie abu ruošėsi prie pusryčių. savo ruošimams si papuošdami humoristinėmis formomis.

Po "vaidinimo" išėjome kasti "namo". Viskas gerai klijosi, ir netrukus, baigę darbą, vyrai išsiskirstė. Pasilikau aš viena.

Tuoju metu prieš akis skaidriai prisiminėsi kapas. Matau Kauną, skstantį liedesio ekstazėje, matau tas gatves ir jose vaikštiniojančius žmones. Taip norėčiau ir man ten nuskristi ir praleisti nors kelias jaunystės pavasario dienas.

1949. VII. 24

Šiandien sužinojau, kad man s vežtis buvo atvažiav s Virginijus. Kaip keista! Nejaugi Virginijus dar kart nor jo bandyti perkalb ti mane? Ne. To negali b ti, nes jis mane puikiai paž sta ir žino mano b d . Jeigu aš vien kart pasakiau taip, lai ne kitaip. Ko gi dar jis važin ja ir teiraujasi apie mane? Taip, jis be galo mane myli ir bijo, kad aš neprაž iau, nori kaip nors mane gr žinti Kaun , ta iau jo visos pastangos veltui, kaip Adolfo dokument atvežimas. Tas vargšas irgi vargo tur jo, kol padar dokumentus ir pagaliau dar atvež , ta iau man s nerad s ir suprat s, kad man nesvarbu nei jis, o dar labiau jo atvežti dokumentai, kaip silk prarij s, nuvažiavo namo.

1949. VII. 12

Koks skaudus gyvenimas skirtas nugal ti jaunam žmogui!

* * *

Petron I Valentait -Lasavickien -
Gegut -Pašvaist

Petron Valenlait -Lasavickien ,

g.1920 m. Zovodos k., Punsko (v liau Sangr dos) vls., Sein (v liau Lazdij) aps.

1945m. pavasar , iš jus partizanų jos vyrui ir dviem broliams, tapo partizan ryšininke ir pad j ja. Už tai rugs jo 13 d. buvo Sangr dos NKGB suimta. Rugs jo 18 d. partizanai užpuol Sangr d ir j išlaisvino. Išlaisvinta stojo partizan gretas, slapyvardžiu Gegut . Tauro apygardos Vytauto rinktin s ketvirtoje kuopoje jo sanitaris pareigas, gamino partizanams maist , skalb r bus, platino partizan spaud , atsišaukimus, dainas, o reikalui esant, dalyvaudavo atliekamose operacijo-

se. Buvo apdovanota juostele už uolum .

1946 m. ruden , žu-
vus vyrui, o v liau ir
broliams, sutriko jos
sveikata, ir 1947 03 30
iš aktyvi kovotoj ji
per jo pasyvi ko-
votoj eiles. Geguž s
m n. gim dukra. Pagi-
jusi ir sustipr jusi 1948
m. vasar , palikusi duk-
ter Janin auginti j
sl pusiems žmon ms,
gr žo partizan gretas,
pakeit slapyvard Pa-
švaist ir toliau t s ko-
v prieš okupantus.

1949 m. pabaigoje iš
Tauro apygardos Vy-
tauto rinktin s Gedimi-
no t v nijos buvo per-
kelta K stu io t v -
nij (Vilkaviškio aps.)
slaugyti sunkiai sergan-
i partizan , kur 1951
03 15 Vart k., Bartinink vls., pas partizan r m j Teres Žališkevi ien ,
buvo netik tai užklupta ir suimta.

1951 11 04 okupant teismo nuteista mirties bausme ir 1952 04 14
sušaudyta.

Po teismo nuosprendžio, išvedant iš Marijampol s kal jimo išvežimui
Kauno kal jim Nr.3, vedama koridoriu susp jo sušukti: "Mane jau
išveda! Sudiev mergait sl.. Paskutin kart !.."

Tuskul nuose, šalia id jos draug , buvo užkasta dar viena auka, ko-
vojusi už m s laisve.

Petron I Valentaite-Lasavickien -Gegut -Pa-
švaist su kovos draugu Antanu Šliaužiu-Dagil liu

ŽALIOSIOS RINKTINŲ ARCHYVO DOKUMENTAI

Vienas domiausi, o kartu ir sudingiausi pažinimai Lietuvos partizanų junginių yra Žalioji rinktinė. Skirtingu metu ja buvo vadinami skirtingi daliniai. 1945 m. šiuo vardu veikė atskiri kpt. Izidoriaus Pucevičiaus-Radvilos ir LLA vad. Stasio Girdžiūno-Gegužio bei Antano Šilo-Kovo organizuoti daliniai Panevėžio apskr. miškuose, 1945 m. vasarą-1946 m. pradžioje - bendras junginys lt. Vlado Jazoko-Petraičio vadovybėje, vėliau dvi atskiros rinktinės Priskelimo ir Algimanto bei Vyčio apygardose.

Pats dalinio pavadinimas irgi turėjo dvejopą reikšmę: jeigu šiaurės rytų panevėžiečių partizanai, vadindami rinktinę Žaliosios vardu, turėjo galvoje Žalįjį Girį (miško masyvo pavadinimas), tai I. Pucevičiaus sugalvotas pavadinimas buvo bendresnis, kilęs iš "žaliojo" (partizanų) sąjūdžio vardo.

Dalis Žaliosios rinktinės archyvo yra išsaugota, išlikęs ir vienas iš reikšmingesnių partizanų istorikų darbų - Visvaldo (Stasio Kulio) "LLKS Žaliosios Rinktinės istorija 1944-1951". Ji ir keliolika kitų dokumentų jau buvo skelbti mūsų žurnale, kartu aptariant visą Žaliosios archyvinių dokumentų kompleksą¹. Šiame tome, spausdindami Balio Juknevičiaus prisiminimus bei liudijimus apie rinktinės pietvakarių dalies partizanus bei jų likimus, manome būtina pristatyti ir keletą neskelbtų dokumentų iš rinktinės archyvo. Vietoje žangos - keli svarbesni faktai apie Žaliosios rinktinės organizavimosi pradžią bei struktūrinius pertvarkymus, užpildantys "baltą dėmę" Visvaldo istorijoje.

ŽALIOJI RINKTINĖ IR PANEVĖŽIO PARTIZANŲ ŠTABAS

Žaliosios rinktinės organizavimo pradžia yra glaudžiai susijusi su LLA veikla dar vokiečių okupacijos metais. Struktūrinis šios organizacijos suformavimas padalijo didelį Panevėžio apskr. dvi dalis: mažesnioji - vakarinė - priklausė Radviliškio apylinkėi (veikusiai apskrities organizacijos teisėmis) ir josiai Šiaulių apygardos sudėtyje, o likusi teritorija - Panevėžio

LLA apygardai.

Radviliškio apylink s vadas ltn.Adolfas Eidimtas-Papunis, Žybartas v liau iškilo apygardos ir LLA vadus, fronto slinkimas ir antroji rus okupacija neš savi) patais organizacin s strukt ros raidoje. Jau 1945 m. sausio pradžioje, atgaivinant Šiauli apygardos veiki , 6-os Stumbro rinktin s (Radviliškio) VS vadu-organizatoriumi buvo paskirtas psk. Juozas Šereiva-Arvydas, agitacijos ir propagandos skyriaus vadovyb buvo pavesta klierikui Židoniui². Štabo kio skyriaus viršininku, Vanag r mimo komiteto organizatoriumi, o tuo pa iu ir OS vadu buvo paskirtas fel eris Pilipavi ius-Audr nas³. Genadijui Michnevi iui-Nemurai buvo pavesta sukurti Radviliškyje (stambiame geležinkelio mazge) žvalgybos tinkl ⁴.

Rinktin tur jo apimti Radviliškio, Šeduvos, Baisogalos, Šiaul n ir Sta i n vls., patogioje trij apskri i sand roje⁵. Vasario m n. J.Šereiva-Arvydas Šeduvos vls. LLA vadui sak užmegzti ryšius su sausio pabaigoje-vasario m n. permestais desantininkais ir partizanais, galb t kpt.I.Pucevi iumi⁶. Pastarasis buvo LNP narys ir kitos rezistencin s pakraipos atstovas, ta iau patikim liudijim apie organizacin blok šiuo etapu dar nesurasta.

Balandžio 8 d. rinktin je rotatoriumi buvo išspaudinta 200 cgz. apygardos laikraš io "Nežinomas kareivis"⁷. Bet jau sekan i dien Radviliškyje buvo suimtas J.Šereiva-Arvydas (žuvo, bandydamas ištrkti) ir kiti štabo nariai⁵.

Neaišku kada ir kuri pus LLA pavyko "išsiveržti" už Radviliškio miesto r m , bet jau 1944 m. pabaigoje-1945 m. pradžioje Smilgi , Rozalimo, Pakruojo-Klovaini , Baisogalos, Radviliškio ir Šeduvos vls. Bedugn s, Radviloni ir Liaudiški miškuose formavosi nemaži partizan b riai. 1945 m. pavasar smulkioomis grandimis po 2-3 vyrus vaikš ioj partizanai m telktis didesnius b rius po 15-20 vyr : Sinkoni -Smilgi iš 18, Vanago apie Ragin mis Šeduvos vls., Vabali Baisogalos vls., Simaniški Rozalimo vls., Kovo arba Baisogalos-Smilgi , Antano Augustinai io-Skirmanto Mažuoli miške ir kt.⁹

Vienas stipriausi buvo "skrajojantis" šeduvie i dalinys (apie 20 partizan), vadovaujamas šio krašto partizan organizatoriaus kpt.I.Pucevi iaus¹⁰.1945 m. kovo pabaigoje Liaudiški miške (Radviliškio-Šeduvos vls.) vykusiam apylink s partizan kovos dalini atstov su jime oficia-

liai buvo steigta Žalioji rinktinė, paskelbti drausmės ir tvarkos nuostatai, sudarytas rinktinės štabas su šiais skyriais: rikiuotės (viršininkas lt.n. Genys-Patrimpas/sl.), informaciniu (Vytautas Vaitiekėnas-Šalna-Marijošius), organizaciniu (lt.n. Rušplaukis-Perkėnas) ir sanitarijos; štabo rinktinės adjutantas Algirdas Žitkus-Balsys bei visi kovos skyriai vadai¹¹.

Nors dokumentai apie šios skyriaus raidą išlikę, tačiau išvairių nuotraukų galima teigti, kad Žalioji rinktinė buvo organizuota vadovaujantis vieningo partizanų įdarbinimo planu. I. Pučekius-Radvila išskiria ir kitiems pagrindiniams uždaviniams – užmegzti ryšius su visais partizanais, nepaisant jų organizacinės priklausomybės¹². Tuo pat metu jis išlaikė ryšius su aukštesniuoju LLA štabu (Vilniuje, Kaune ar Šiauliuose – tiksliai nežinoma), bet nebuvo pavaldus ir iš gaunamos korespondencijos atsirinkdavo tik tai, kam verta dėmesio ar kas atitiko bendrus tikslus¹³.

Organizacinis darbas vyko kpt. I. Pučekiui ir Radvilai ieškant ryšių su kaimyniniais partizanais: gegužės mėn. buvo užmegztas ryšys su Baisogalos būriu, vadovaujamu j. lt.n. Švilpos, numatytos ir tolimesnio ryšio su Kdainių apskr. partizanais palaikymo galimybės. Suformavus rinktinę ir sudarius veiklią vadovybę, paspartėjo Radviliškio, Šeduvos ir Rozalimo vls. partizanų vienijimo eiga. 1945 m. gegužės mėn. Žalioji rinktinė turėjo virš 100 (kitais duomenimis iki 80) partizanų miško stovykloje¹⁵.

Nuo 1945 m. birželio vidurio Pučekiaus Žalioji rinktinė stovėjo veikiančiu daliniu Mažuolių ir Liaudiškių miškuose, Panevėžio-Kdainių apskr. riboje. Štabas ir apie 35 partizanai laikėsi Mažuolių miške, o Liaudiškių miške – antrasis ešelonas (turtas, gurguolė ir 25-30 partizanų)¹⁶. Partizanai turėjo 4 rašomuosius mašinos, radioimtuvą, kas dešimt dienų leido "Tarpautiniams vykiams apžvalga", kuri redagavo pats I. Pučekius-Radvila¹⁷.

Rinktinė buvo padalinta dviem veikiančioms būriams, turintiems po 3 kovos skyrius, ir kio būriui¹⁸. 1945 m. rugpjūčio viduryje, nepavykus susijungti su Kdainių partizanais, siekiant suaktyvinti veiklą ir pagerinti aprūpinimą bei išgyvenimo sąlygas, Žalioji rinktinė buvo išskirstyta tris būrius: Pilen (vadas psk. Vytautas Merkėlis-Mažėlis-Aras), 25-asis (vadas psk. Justinas Plungė (?)-Vanagas) ir Žaliosios rinktinės branduolio (vadas vršl. Vladas

Kazlauskas(ar Stankus)-Šlaga¹⁹. Pastarasis buvo perdislokuotas Pušaloto miškus.

Šis perdislokavimas buvo susijęs su pokyčiais bendroje partizanų sąjūdžio organizacinėje veikloje. 1945 m. vasar organizacinis 3-iosios Šiaurės LLA apygardos darbas pasiekė visuotinės partizanų organizacijos kirmo lygmenį. Rugpjūčio 10-11 d. atskirai veikusios Žaliosios rinktinės vadas kpt. I. Pucevičius-Radvila susitiko su Panevėžio partizanų štabo vadu lt. S. Girdžiūnu-Gegužiu²⁰. Susitikimo metu buvo susitarta dėl bendrų veiksmų, Žaliosios rinktinės sujungimo apygardos sudėtinė dalis bendros organizacinės inspekcijos visoje Panevėžio apskrityje²¹. Kadangi S. Girdžiūnas buvo sužeistas, inspektuoti turėjo kpt. I. Pucevičius-Radvila ir lt. V. Jazokas-Petraitis su partizanų apsaugos būriu²². Vertinant kpt. I. Pucevičiaus nuomonę bendros partizanų organizacijos reikalui bei tuometinį LLA organizacinį būklę, galima tvirtai teigti, kad buvo numatomas naujo tipo, vieningos, apygardos lygio partizanų organizacijos sukūrimas.

Deja, rugpjūčio 26 d. išvykstant kelionai, Rozalimo vls. rusų slėpynų pasale pateko ir žuvo kpt. I. Pucevičius-Radvila; jį lydėjęs rinktinės štabo informacijos skyriaus viršininkas V. Vaitiekūnas-Šalna pabėgo Kauną²². Po 10-12 dienų partizanai mąskirstytis smulkios grupėmis, kol rugsėjo mėn. vadovybės tiesiogiai neperėmė apygardos vado pavaduotojas lt. V. Jazokas-Petraitis. Jis mėnergingai atstatinė pairusi tvarką ir rinkti išsisklaidžiusius partizanus, kurie, iš savo pusės, patvirtino norą veikli apygardoje²⁴. Pilsnė būriu vadu būvi) paskirtas Sakalas(sl). 25-ojo - desantininkas Vytautas esnakavičius-Valas ir Žaliosios rinktinės branduolio - Petras Masilaitis-Virpša²⁵.

1945 m. antroje pusėje kuriamos Panevėžio apygardos bei Žaliosios rinktinės teritorija apėmė Panevėžio aps. Viešintį, Šimonių, Kupiškio, Panevėžio, Pumpėnų, Pušaloto, Raguvos, Rozalimo, Smilgių, Subačiaus ir Šeduvos vls. Vienas esmini organizacinio darbo sunkumai buvo geopolitiniai padaliniai: Panevėžys kaip stambus miestas ir okupantų atsparos mazgas skaldė didžiausios Lietuvos apskrities teritoriją kelis rajonus, kur galėjo veikti visiškai savarankiški organizaciniai centrai. Todėl orientacija Panevėžio aps. kaip visum dar neefektyvų partizanų junginių administravimo darbą. Ne mažiau problemą kėlė karininkų kadrai: jeigu

panev žie iai tur jo gausius partizan b riu s, tai karinink tebuvo tik keliolika.

Pad t komplikavo ir 1945 m. pavasari nutr k s ryšys su LLA vadovybe, užkrov s dar didesne atsakomyb vietos organizatoriams. Tiesa, 1945 m. liepos m n. vienos kuopos vadas Adolfas Bagdonas-Beržas Bajorišk li km. susitiko su dviem Kauno pogrindžio atstovais, prisista iusiais "nuo LLA centro"²⁶. Ta iau nei S.Girdži nas-Gegužis, nei V.Jazokas-Petraitis, iš žvalgybos žinoj apie tikr j pogrindžio pad t Kaune, nerod jokio noro palaikyti šiuos ryšius, nors ir nedraud j kuopos vadui²⁷. Vietoje to, Pušaloto vis. Skaistgiri k. ryši punkte pas Klik nus, V.Jazokas-Petraitis birželio pabaigoje-liepos pradžioje užmezg ryšius su Kotryna Ramanauskaite-Snaige, pakaim je veikusio Stasio Jakšto-Katino ryšininke, ir papraš jos surasti tikr j LLA centr Kaune²⁸.

LLA Panev žio partizan štabas praktiškai veik vienu metu kaip apygardinis, apskrities ir Žaliosios rinktin s, vadovaudamas gana atskiroms vakar bei ryt partizan grup ms. Be partizan , štabui priklaus stipri Baltosios Lelijos pogrindžio organizacija. Rugs jo 6 d. žuvus ltn.S.Girdži -nui-Gegužiui, tolesn organizacin veikl t s ltn.V.Jazokas-Petraitis. Rugs jo 16 d. jis sureng (sp jama Šimoni vls.) Panev žio aps. dvylikos vad (A.Bagdono-Beržo, Rukuižos-Lampeo ir kt.) pasitarim , kuriame Petraitis buvo oficialiai išrinktas LLA Panev žio (3 Šiaur s LLA apygardos) štabo vadu²⁵. Vadas sutelk apie 80 partizan iš vis b ri veikiant dalin , nor damas atlikti inspekcin bei ginklui paieškos reid Anykš i vls., ta iau po poros dien besitelkian ius partizanus išblašk rus kariuomen s siautimas³⁰.

Spalio 11 d. K.Ramanauskait -Snaig Petrai iui atvež ilgai laukt centrinio LLA štabo nario Tauro(sl.) laišk ³¹. Pad tis Suvalkijoje, Tauro apygardos organizavimasis, LLA vadovyb s suaktyv jimas - visa tai skatino veikti ir ltn. V.Jazok -Petrait , talenting karinink , tarp sav vadint net premjeru, jei negr ž S.Raštikis³². 1945 m. pabaigoje-1946 m. pradžioje V.Jazokas-Petraitis su 4-5 partizan apsauga pasiek Trošk n vls. Gerkiški mišk , kur susitiko su uteniškiais partizana is, jau priklausiusiais Vytauto apygardai³³. Iš kai kuri užuomin galima sp ti, kad A.Slu kos Šar no vadovaujama rinktin sutiko prisijungti prie panev žie i , Šventoji tapo skiriamoji riba nuo Vytauto apygardos, ta iau neaišku ar šiuo,

Pirmoje eil je guli: Vincas Jonaitis-Dobilas, Petras Masilaitis-Virpša. Antroje eil je: Petras Meionis-Lapas, Leonas Gylys-Agnieška, Vladas Jurgaitis-Dagilis (s di), Janina Kižauskait -Nijol, Vincas Tarbas-Dagys

Aleksandras Šliurpa-Maryt, Gruodis.

G. 1918 m. Aukštėlk k., Radviliškio vls. Dirbo Radviloni girininkijos girininku. Nuo 1945 m. Žaliosios rinktinės partizan gretose. Dirbo štabe, tvaike archyv, platino partizan leidinius. Žuvo 1949 m. kovo mėn. Staivėn apylinkėje, Kutiškėse, patekęs į pasalą.

susitarimu funkcionaliai buvo suvienytos naujoji Algimanto (Kauno) ir Panevėžio LLA. 1946 m. sausio 8 d. LLA centrinio ir Algimanto apygardinio štabo adjutanto Tauro(sL) laiškas, rastas pas žuvus Petraitį, praneša, kad centrinis štabas veikia, yra organizacijos stadijoje, nors daug neteko daryti areštų³⁴.

1946 m. vasario 21 d. ryšininkas K.Ramanauskaitis -Snaigė Spirakienė atvežė dar du svarbius paketus iš Vilniaus, tačiau sužinojo, kad vasario 13 d. karinės operacijos metu žuvo lttn.V.Jazokas-Petraitis, o kartu su juo žuvo ar suimti dar 8 štabo bei apsaugos būrio partizanai³⁵. Vadovavimą junginiui perėmė Petraičio pavaduotojas Fricas(sL.)³⁶. Centralizacinė veikla praktiškai baigėsi, nes nebeliko kam vadovauti, o kovo 10 d. agento išduoti Spirakienė. Kulbio namuose buvo suimta pagrindinė ryšininkė su centru K.Ramanauskaitis -Snaigė ir žuvo su ja atėjusi susitikti būrio vadas Rapolas(sL.) bei 3 partizanai³⁷. Nuo šiol apygardos organizavimo centrui nusiėmė jos pakraščius.

1946 m. vasario 13 d. žuvus rinktinės vadui ir Pilsnės būrio vadui Sakaluos!), Žaliosios rinktinės centrinė vadovybė nebuvo atkurta³⁸. Laikiniai eiti rinktinės vado pareigas, nesant aukštesnio laipsnio karininkų, pradėjo pask. Juozas Skauskas-Strausas, buvęs rinktinės ypatingojo būrio vadas³⁹. Jo vadovimas apsiribojo ryšio palaikymu tarp atskirų partizanų dalių, kuriuos skaidė rinktinė, kad užtikrinti didesnį judrumą ir geresnį prisitaikymą prie vietos sąlygų. Vasario pabaigoje buvo išformuotas Pilsnės būrys, viena jo dalis prijungta prie 25-ojo būrio, kita prie Žaliosios rinktinės branduolio, ir šie du būriai toliau veikė bendradarbiaudami tarpusavyje pakankamai savarankiškai. Veiklos suaktyvėjimą ir organizacinę veiklą (nors ir neatkuriant rinktinės) rodo tai, kad 1946 m. pavasarį per abu būrius partizanų skaičius siekė virš 130 vyrų⁴⁰.

1947 m. pavasarį 25-asis būrys užmezgė ryšius su Jungtinės Kėstuties apygardos vadovybe, su kuria keitėsi žiniomis, gavo sąjūdžio statutus ir kitus bendruosius dokumentus⁴¹. Jos pasiūlymu rinktinės būriai 1947 m. susijungė apygarda: branduolio būrys prie naujai steigtos Prisikėlimo, o 25-asis - prie Algimanto. Abiems būriams buvo paliktos rinktinės teisės ir tas pat pavadinimas.

Žaliosios rinktinės, veikusios Rozalimo, Šeduvos, Radviliškio, Baisogalos vls., vadu paskirtas P.Masilaitis-Giria (Virpša) (J.Skauskas-Strau-

sas tuo metu jau buvo žuv s), kitos rinktin s - Vytautas esnakavi ius-Daujotas (Valas). Rinktin s buvo suskirstytos i rajonus, suformuoti štabai.

1991 m. pavasar Aukštėl k. surastoje Žaliosios rinktin s archyvo dalyje, išlik dokumentai daugiausia iš 1948 m. Girios vadovaujamos rinktin s gyvenimo, nors yra ankstesni (1946-1947 m. Strauso vadovavimo periodo) ir v lyvesni (bendr LLKS rašt bei spaudos). Kai kurie dokumentai susij ir su Daujoto vadovaujamos rinktin s veikla.

Didži j archyvo dal surinko ir sutvark Leonas Gylys-Agnieška, Žagr , kuriam 1947-1948 m. teko pagrindinis štabinio bei leidybinio darbo kr vis. Skelbiami dokumentai atspindi vien svarbiausi partizanin s kasdienyb s pusi - ryšius, j nustatymo ir palaikymo, žvalgybos žini problemas. Keletas dokument - sp jimai ir kt. rašteliai okupant pareig nams atskleidžia vien iš specifini kovos form - moralin spaudim ir tikin jim , siekiant sustabdyti Lietuvos sovietizacij ir naikinim .

K stutis Kasparas

- ¹ Lietuvos Žalioji rinktin //Laisv s kov archyvas. T.8. K.1993. P.3-53.
- ² LYA. F.Bb. B. 15742/3: **Eidimtas Adolfas, Boleslovo ir kt. (viso 8 žmon s)**. 1945.01.6-1945.09.27. T. 1. P. 78,170; Ten pat. T.2. L.104.
- ³ Ten pat. T.1. P.78; Ten pat. T.2. P.99.
- ⁴ Ten pat. T.L P.170-171.
- ⁵ Ten pat. P.78.
- ⁶ Ten pat. P.240.
- ⁷ Ten pat. T.2. P. 121.
- ⁸ Ten pat. F.3. B.56/2: **Ataskaitiniai pranešimai SSRS MGB apie darbo rezultatus, kovojant su nacionaliniu pogrindžiu ir ginkluotais partizan b riaais**. T.I: 1945 01 1-1945 07 1. L.85.
- ⁹ Ten pat. F.8. **B.27/2: Tardymo skyrius. Pilie i , kaltinam antisovietine veikla, tardymo protokol nuorašai**. 1965 02 12-1965 03 23. L.239.
- ¹⁰ Ten pat. F.Bb. B.39199/3: **Kuro ka Vladas, Stasio, g.1923 Kaune, Jasinevi ius Jonas, Jono, g.1918 K daini aps**. 1945 08 7-1946 01 25. L. 14; TRMA. Biblioteka: **Vaitiek - nas-Šalna-Marijošius V. Mano prisiminimai apie Žaliosios Rinktin s kapiton Izidori Poccevi i** . 1990 ruduo. Laisv fondas. P.2.
- ¹¹ Ten pat. P.3-4; Lietuvos Žalioji rinktin . P.32.
- ¹² LYA. F.Bb. B.39199/3. L.15.
- ¹³ Ten pat.
- ¹⁴ **Partizano Ryto prisiminimai: Partizano keliu**. (K.1990). P.17.

- 15 Lietuvos /alioji rinktin . P.32.
- 16 LYA. F.Bb. B39199/3. L.14.
- 17 Ten pat; **Hitleriniai parašutininkai.** V.1966. P.156.
- 18 LYA. F.Bb. B.39199/3. L.14.
- 19 Lietuvos **Žalioji rinktin .** P.32.
- 20 **Hitleriniai parašutininkai.** P.155.
- 21 Ten pat. P.145,155.
- 22 Ten pat. P.155.
- 23 Ten pat; Šim nas A. **Vilties ir g los kanose.** Panev žys 1993. P.34.
- 24 **Hitleriniai parašutininkai.** P.155-156; Lietuvos **Žalioji rinktin .** P.32.
- 25 Ten pat.
- 26 LYA. F.Bb. B.P18718LI: **Bagdonas Adolfas, Jono ir kili (viso 6 žmo n s).** 1945 10 6-1946 02 19. L.32.
- 27 Ten pat.
- 28 Ten pat. F.3. B.36/10: **Tauro apygardos partizan veiklos tyrimo dokumentai (spec.pranešimai, ataskaitos, pažymos, partizan dokumen tai).** T.I: 1945 11 30-1946 12 27. L.35.
- 29 Ten pat. L.36; Ten pat. F.Bb. B.P18718LI. L.19; Ten pat. F.6. B.2/18; **Informacija partiniams organams apie rinkimus SSRS AT, gyventoj nuotaikas.** 1945 01 5-1945 12 30. L.299.
- 30 Ten pat; Ten pat. F.Bb. B.P18718LI. L.19.
- 31 Ten pat. F3. B.36/10. L.35.
- 32 Ten pat. L.33,36.
- 33 Ten pat. F.Bb. B.F16619LI: **Ališauskas Juozas, Jono ir kiti.** 1946 07 19-1946 12 21. L.28.
- 34 Ten pat. F.3. B.36/10. L.32.
- 35 Ten pat. L.32,34.
- 36 Ten pat. L.34.
- 37 Ten pat. L.33,37.
- 38 Lietuvos **Žalioji rinktin .** P.32.
- 39 Ten pat. P.7.
- 40 Ten pat. P.32.

DOKUMENTAI*

1. Persp jimas Šeduvos vls. vykdomojo komiteto pirmininkui. 1946 m.

(...)**

Šeduvos vals iaus vykdomojo k-to Pirmininkui ponui Kliorei

Didžiai gerbiamas ponas Kliore, neleiski savyje užg sti proseneli dva-

* Kalba netaisyta, išskyrus kai kurias gramatines klaidas.

** Ne skaitoma.

siai, neleisk, kad žiaurusis okupantas pasitytų iš mūsų Tautos jausmų, neleisk, kad jis drauge pasitytų ir iš lietuvių, kurie eina kad ir palankiu jam keliu. Tik k manim - bisi jam nebenaudingas, pasitytų iš Tavęs, ponas Kliore.

Kovokime, ponas Kliore, bendromis jėgomis prieš okupantus. Ištieskime vieni kitiems rankas. Palaidokime vieni kitiems neapykantą. Suburkime jėgas, kovai prieš okupantus.

Praeityje, Tamstos kaipo vykdomojo k-to pirmininko darbai, nebuvo per daug žalingi. Taip. Preitūs darbai savo pasekmės turėjo, bet tie darbai, jėgose yra išperkamos darbu mūsų Tautai gera širdimi.

Pas mus egzistuojate kaipo pakenkiamas pareigūnas. Net kai kuriais atsitikimais, rod te esate - pareigūnas-lietuvis. Už tai Tamstai ačiū. Aš tikiu, kad norėdamas Jūs, ponas Kliore, dirbsite lietuvišką darbą. Rasite progos lietuviams padėti, už juos užstotėdėte teisę, dėdėdėte Tautišką jausmą kovoti. Rasite progos mums padėti. Mes lamstai ir padėsime. Bkite atsargūs. Nepaklikite raudonjė okupantų žabangas.

Bkite malonus ir priimkite mano lietuviškuosius linkėjimus.

Puskar. *Strausas**

L.e. ŽR vado pareigas

J.puskar. *Smidra* **

Adjutantas

2. spėjimas Šeduvos vls. NKVD viršininkui. 1946 m.

(...)***

Šeduvos miesto ir valsčiaus NKVD Viršininkui p.Loginovui

Dar kart kreipdamas Tamstą, ponas viršininke, primindamas tai, kas mano nuomone, dabartiniu metu yra aktualu Tamstai.

Prasidėjo raginimai kampanija, kad Tamstos žinioje esantieji kinin-

* Juozas Ska kauskas.

** Stasys Banilis.

*** Ne skaitoma.

kai išpildyt okupant užd tas pyliavas žem s kio gamini . Vals iaus administraciniai pareig nai, vykst kaimus pyliav reikalais, dažniausiai yra lydimi ginkluot pareig n . ia yra daroma klaida. Prašau su-
prasti, kad prieš ginkl bus atsuktas ginklas, prieš palydov , ir dar gin-
kluot , bus imtasi priemoni ji likviduoti. Vals iaus ir kit staig admi-
nistraciniai pareig nai gali vykti kaimus, tarnybiniais reikalais, negin-
kluoti ir be palydov . J niekas nelies. Priešingas atvejis gali pakartoti
vykusius faktus* . Juokauti nem gstu. Žodi esu prat s laikyti.

Ponas Loginovai, prašau visk priimti omenin ir duoti atatinamus
par dymus.

Prašau priimti mano nuoširdžiausius sveikinimus ir link jimus Tams-
tai ir Tamstos pad j jams. Viso geriausio**.

Strausas

L.e. LŽR vado pareigas

,T.puskar.Smidra

L.e. LŽR vado adjutantas

3. Asmeninis pilie io persp jimas. 1946 m.

(...)**

Poniai epienei ir p-lei epytei Onai, gyv. Užuožeri k-me Šeduvos
vals . Panev žio apskr.

sp jimas

Paskutiniuoju laiku, Tamsta perdaug bendrauji su valdžios organais ir
leidi sau šnek ti tai, kas yra žalinga m s tautai. sp ju, jei nesusitvarky-
site ir nesuvaldysite savo liežuv lio, tai jis nuves ten, iš kur niekas ne-
begr žta.

Ponia epien , esate suaugusi ir susipratusi Lietuv -motina, neleis-
kite, kad Tamstos dukt eit šunkeliais, aukl k j tiesiu, tautiniu keliu.

* Turima galvoje anks iau likviduoti okupacinio režimo pareig nai.

** Net mirties akivaizdoje partizanai neatsisak ironijos kaip ginklo.

*** Ne skaitoma.

Šedavos miesto ir valsčius N. K. V. D.
Vieštininkai - Loginovai.

Dar kart, kriepinas į Tamstą, Jonas vieštininkas, primindamas tai, kas mano nuomone, dabartiniu metu yra aktualu Tamstai. Prasiūdo raginimą kampanija, kad Tamstos šimdoje esantieji ūkininkai, išpildytų okupantų uždėtą pyliavas, šimės ūkio gaminių. Valdišias administraciniai pareigūnai, vyksta į kaimus pyliavų reikalais, daėniausiai yra lydimi ginkluotų pareigūnų. Šis daroma klaida. Prašau suprasti, kad prieš ginklą, bus atsturtas ginklas. Prieš pajėvą ir dar ginkluotą, bus intasi priemonių jį likviduoti. Valdišias ir kitų įstaigų administraciniai pareigūnai gali vykti į kaimus, tarnybiniais reikalais, neginkluoti ir be palydovų. Jų niekas nešios. Priešingas atvejais, gali pakartoti, vykusius faktus. Jų negauti nesugestų, sodi, esu pratus laikyti.

Ponas Loginovai, prašau viską, priimti omenin ir duoti atstatinkamus pareidymus.

Prašau priimti mano nuodirdžiausias sveikinimus ir linkėjimus Tamstai ir Tamstos padėjėjams.

Viso geriausio.

J. Strausas

Strausas

L. e. L. - 2-2, Vado pareigas.

J. Puskas-Smidras

Puskas-Smidras

L. e. L. - 2-2, Vado pareigas.

Neleisk, kad ji nugrimst pelkes. Tikiu, kad šio sp jimo turin suprato te ir ne eisite, kad pasikartot panaš s vykiai ir, kad tekt mums tams-tas bausti.

Strausas
L.e. ŽR vadas

4. sp jimo raštelis

Žydiškai rusiško komunizmo pakalikui.....

SP JIMAS

Tamstos darbeliai man yra žinomi. Tarnauji aukš iau išvardintai kli-kai. sp ju, [kad, jeigu] nuo gavimo šio sp jimo nesiliausite buv s Lietu- vi tautos išdaviku, nemesite savo juod j darb , pasigail site, bet bus

Ponia Čepienė ir p-lėd Čepytė Onai.
gyv. Užuozerių k-mės seduvos valdė.
Panevėžio apskr.

Į S P Ė J I M A S.

Paskutiniauoju laiku, Pamsta perdang bėd-
ranji su valdžios organais ir leidi sau šnekti tai,
kas yra žalinga mūsų tautai.

Įspėju, jei nesuheitvarkysite ir nesuval-
dysite savo liežuvielį, tai jis nuves ten, iš kur
niekas nebegrįsta.

Ponia Čepienė, esate suaugusi ir susipra-
tusi Lietuva-motina, neleiskite, kad Pamstos dukterė
aitų sunkeliais, unklėk ją tiesiu, tautiniu keliu.
Nelaisk, kad ji nugarimstų į pelkes.

Tikiu, kad šio įspėjimo turinį supratote
ir neleisite, kad pasikartotų panašūs įvykiai ir,
kad tektų mums Pamstos bausti.

Strausas
L.S.Z.R. Vadas

Žydiškai rusiško komunizmo
pakaikui.....

Į S P Ė J I M A S.

Pamstos darbeliai man yra žinomi.

Arnanji aukščiau išvardintai klikai.
Įspėju, nuo gavimo šio įspėjimo, nesiliausiu
būvęs Lietuvių tautos išgaviku, nemesite savo
paodėjų darbų, pasigailėsite, bet bus pervėlu.
Pasistenkite savo padarytas klaidas atitaisyti.
Pasitaisimui laiko liko nedaug. Tikiu, kad ateity
būsime vertas vadintis tikru lietuviu.

Įspėšingų atvejų kito įspėjimo prašan nelauk-
ti.

Z. R.
Baudžiamojo Būrio
Vadas

perv lu. Pasistenkite savo padarytas klaidas atitaisyti. Pasitaisymui laiko liko nedaug. Tikiu, kad ateity b site vertas vadintis tikru lietuviu. Priešingu atveju kito sp jimo prašau nelaukti.

ŽR Baudžiamojo B rio Vadas

5. sp jimas-atsišaukinias prieš kolchoz k rim

Pilieti!

Ar tu pagalvoji kuri pus žengi! Nemanyk, jog teising keli radai. Vis laik krypti šunkelius, Lietuvos išdavimo keli .

Pirmesnius tavo žygius lietuvi širdis pakent , nors tai buvo sunku matant tave, taip pat ir kitus, parsiduodant raudoniesiems niekšams. Dabar tau nebegana t , prieš Lietuv žaling darb , - sugalvojai steigti kolektyvizacijos kolchoz užuomazg .

Argi tau neateina galv mintis, kad tu, vedi (...) lietuvi taut bad . Tavo prad t žyg tur s toliau pl sti. Visi Lietuvos gyventojai prievarta bus varomi t bado ir skurdo karalij - kolchoz , - kooperatin žem s kio bendrov . Argi nebado aki tie milijonai nuskurd li , atsibas iusi t kstan ius kilometr , d l abejotino duonos k snio, ir tai labai brangiai pasiekiamo.

Tad žinok, atsimesk nuo prad to žygio. Atmink tai, kad komunizmas baigia savo gyvenim . Lietuvi tautos išvadavimo valanda arti. Raudonasis Maskvos kraugerys tur s ž ti. Atmink, kad ir tau žem s paviršiuj nebus vietos, jei neatsisakysi savo sumanymo. Negalvok, jog ir toliau ramiai vaikš iosi. Su tavim bus suvesta s skaita.

Žinok, jog budri Lietuvos laisv s sargybinio akis, mato kiekvien klaiding žingsn . Tad atsimesk - kol nev lu. Priešingu atveju atsakysi savo krauju.

Apie šio lapelio gavim niekam neprasitark ir neieškok jo teik jo. Nerasi. Jei iš to bus kokios nors pas kos: kratos ar su mimai, žinok, kad atsakysi savo galva.

Lietuvio ranka nedreba, baudžiant išdavikus.

LLA

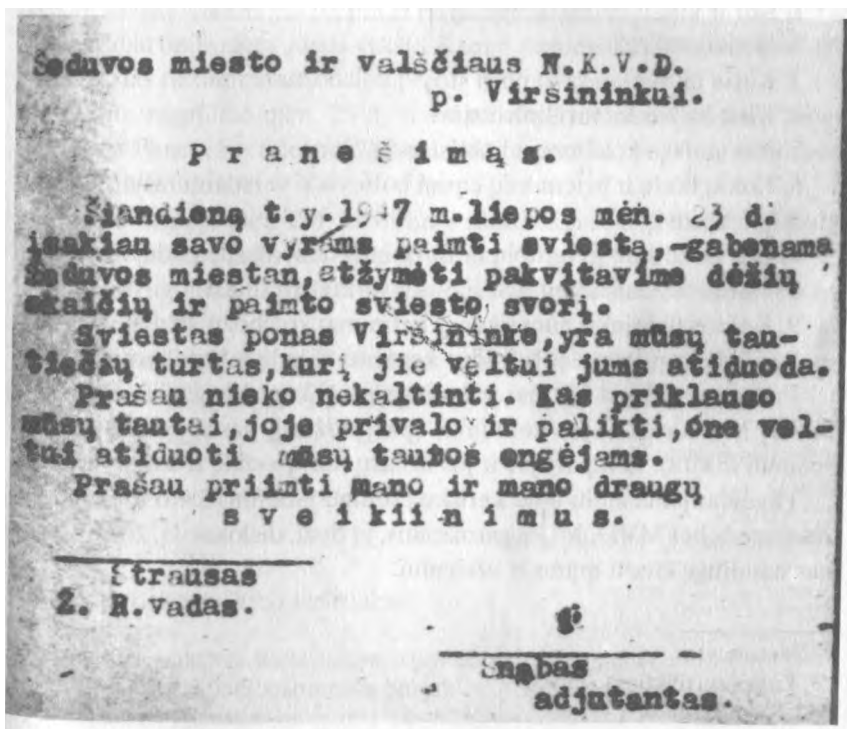
6. Rekvizicinis raštelis, skirtas apsaugoti nuo valdžios teroro Šeduvos pienin s darbuotojus

Šeduvos miesto ir valsčiaus NKVD p. Viršininkui

Pranešimas

Šiandien t.y. 1947 m. liepos m. n. 23 d. sakiau savo vyrams paimti sviest , gabenam Šeduvos miestan, atžymėti pakvitavime džiškai ir paimto sviesto svor. Sviestas, ponas Viršininke, yra mūsų tautieiturtas, kur jie veltui jums atiduoda.

Prašau nieko nekaltinti. Kas priklauso mūsų tautai, joje privalo ir palikti, o ne veltui atiduota mūsų tautos engėjams.

Prašau priimti mano ir mano draug sveikinimus.

Strausas
ŽR vadas
*Snabas**
adjutant

7. Žvalgybini žini rinkimo instrukcija

VIŠ**
48.IX.11
Nr.

Nuorašas
RjV***

Rinkite ir pranešinėkite žinias apie vykdomą kolchozų kolektyvizaciją (kolchozų sudarymus):

1. Kur ir kokie kolchozai sudaryti?
2. Iš kieno kolchozai ?
3. Kurie kolchozai savo noru stovi kolektyvizaciją?
4. Kiek hektarų žemės turi kolchozai?
5. Kas sudaro kolchozo administraciją ?
6. Kokie buvę ir priemonės mums siūlomos bolševikams versdami rašyti kolchozų sudarymus?

7. Kas iš vietinių gyventojų bolševikams tame darbe padėjo?

8. Kuriais būdais kolchozai šiai prievartai priešinosi?

9. Kokios kolchozų nuotaikos ir ketinimai kolektyvizacijai atžvilgiu?

Pasiūlykite priemones ir būdus kovai su kolektyvizacija.

Primenu, kad yra būtina reikalinga gauti kuo daugiau žinių apie MVD, MGB veiklą, jos ketinimus (pavyzdžiui), pasirengimus žmonių vežimui ir kitai), kompartijos ir jos atskiri nariai veiklą ir t.t.

Pageidaujama žinių apie kariškų ešelonus, jų judėjimą, karo aviaciją, kariuomenės bei MVD, MGB garnizonus, jų dydį, dislokaciją, žodžiu, visa, kas naudinga žinoti mums ir užsieniui.

* Nenustatytas.

** Žaliosios rinktinės štabas.

*** Rajono vadui.

Suprantama, žini rinkimas turi būti atsargus ir slaptas.

[ne skaitoma] VIŠV*
Fricas** VIŠInSkV****

8-9. Žvalgybini žini pranešimai

Žvalgybos žinios

1. Š.m. rugsėjo mėn. 2 d., maršrutu Deiveliai-Amalija-Rozalimo link pėsti vyko apie 300 asmenų sudėtyrus (garnizonas). Žinios nepatikrėtos.

2. S.m. rugpjūčio mėn. 8 d. su statusu su artilerijos pabėgėklais vyko vakar link pro Kauno geležinkelio stotį.

3. Š.m. rugpjūčio mėn. pradžioje Kaune - Aleksote buvo apsisėdę 24 tankai, atvykę Ukmergės plenteliu iš rytų. Išvyko vakar link.

4. Dabartiniu metu naktį vyksta Kauno aerodrome lėktuvų skraidymai. Tikslas nežinomas.

5. Š.m. rugpjūčio mėn. 25 d. visos moniakrovinių su mašinos buvo išskviestos Panevėžio mieste. Pusvalandžiui praėjus, liepta grįžti savo vietas. Žinios tikros.

6. Š.m. rugsėjo mėn. 2 d. krovinių su mašinos suregistruotos ir sakyta be leidimo niekur neišvykti. Žinios tikros.

7. Š.m. rugsėjo 3 d. pastebėta Jonavos plente motorizuotos artilerijos didelis skaičius.

8. Kauno aerodrome randasi apie 300 lėktuvų vairo tipai: bombonešiai, mokomieji, naikintuvai.

Gauta 1948 IX 9 d.

1948 metų rugsėjo 9 d.

Fricas
VIŠRB****

Bylon 1948 IX 15 Granitas*****

* Žaliosios rinktinės štabo viršininkas.

** Nenustatytas.

*** Žaliosios rinktinės štabo informacijos skyriaus viršininkas.

**** Žaliosios rinktinės štabo ryšybrys?

***** Pranas Vitkauskas.

Šiuo pranešu tamstai, kad kiek yra turim žini , šiomis dienomis pasirod civiliai apsireng asmenys, kurie yra iš ekist , dalyvavusi prie pereito žmoni išvežimo. Jie buktai tikrina pyliavas, bet daugiau surašin ja žmones ir apži ri vietov , kas galima tik ti žmoni išvežimui. Šeduvos-Raudondvario aerodromo prad ti darbai, vedamos ryši ir kitos apsaugos.

Šios žinios pilnai nepatikt[intos].

Granitas

VIŠ II-ro skV

10. Rinktin s vadovyb s raštas apie žvalgybin s-kontržvalgybin s veiklos suaktyvinim

VIV***

Gauta 48.VI.18

N.

Veikla pagyvinta, rašt d kite bylon

1948.VI.15

1948.IX.15

Nr.91

VI II-ro SKV

Granitas

Pasteb ta, kad žvalgybos bei kontržvalgybos darbas sustojo vietoje, kas ypatingai šiuo momentu visiems P[artizanams] bei gyventojams yra svarbus dalykas

pareigoju Tamst , savo veickl pagyvinti ir surinktas atatinkamas žinias paskelbti.

Tamsta, pareigoki vis Rj* atatinkamus pareig nus, kad teikt Tams-tos žiniai visas žinias bei informacijas.

Pastaba: "Trispalv s" rajon joki rašt nesi sti iki atskiro par dy-

* Žaliosios rinktin s štabo antrojo skyriaus viršininkas.

** Prisik limo apygardos štabo antrojo skyriaus viršininkui.

*** Žaliosios rinktin s vadas.

**** Rajon .

mo, ryšium su vykusiais areštais.

Giria
VIV

11-13. Susirašin jimas su ryšininkais bei raportai apie vykiaus

VIV

N.

1948.VII.31

Ramun le*,

Nr.

Reikia skubiai persp ti p.Onut **. Ryšium su vykiu Ragin n kaime. Naujakur Bal i nait Pel išdav tame kyje esant bunker -sl ptu- v . p.Onut ten buvo ir j Bal i nait gerai paž sta.

Tamsta pasistenkite surasti j [Onut] ir informuokite apie pad t .

Persp ta: Prid ti prie kvotos bylos

Giria

1948 IX 13

VIOrgSkV*** ****

PIBrV*****

N.

1948.VIII.26

ZARjV*****

Nr.5

Pranešimas

Pranešu Tamstai, kad ši met 1948 m. rugpj io] 26 d. pas rus šni- p Pel Bal i nait kratos metu nieko nerasta.

[parašas \

PIBrV

Vaidilut *****

PIBrRB*****

* Nenustatyta.

** Onut Brazauskait ?

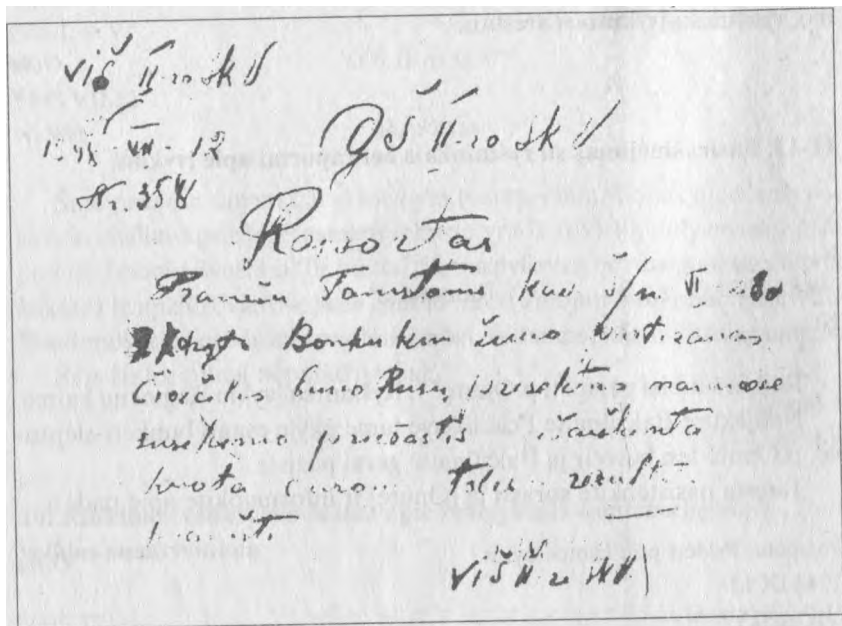
*** Žaliosios rinktin s organizacinio skyriaus viršininkas.

**** Pil n b rio vadas.

***** ? rajono vadui.

***** Nenustatyta.

***** Pil n b rio ryši b rys?

VIS II-ro SkV

1948.VII.12

N r.35 8

Raportas

GŠ II-ro SkV*

Pranešu Tamstoms, kad š.m. VI 26-27 d. ryt Bauk k. žuvo partizanas ier ilis**; buvo Rus prisektas namuose; susekimo priežastis neišaiškinta; kvota daroma; tolimesni rezultatai bus pranešti.

Granitas

VIŠ II-ro SkV

* Prisik limo apygardos štabo antrojo skyriaus viršininkui.

** er ilis(SL).

14. Raportas apie Kovo rajono inspekcij

1948.VIII.26 d.

Nr.32

VIV p.Giriai

Raportas

Archyvui

Giria

1948.IX.13

Pranešu tamstai, kad 1948-t met liepos m nesio 26 d. atvykau KO* rajono vadovavimo b stin . Sutiko pats KORjV K stutis-Liepa**. Stovykloje tvarka pavyzdinga. Rajono vadas energingas, turi nor dirbti tautai. Laikiniai ein s KORjŠV pareigas Sakalas-R ta*** irgi yra energingas, darbštus, tur s nor dirbti. KORjŠV pareigas eiti laikinai palikau p.R tai. LP**** Liepa ir R ta yra broliai ir gyvena drauge.

KORj vadovyb s b stin apleidau 1948-VII-28. Palyd jo pats rajono vadas

*Agnieška ******

VIŠV* * * * *

15-20. Tarpusavio susirašin jimas ryši ir kt. klausiniais

LŽR InSK*****

N.

1948.III.26

Nr.17

Rajono vadui p.Strazdui*****

Sveikinu Jus p.Strazdai ir J s rajono narius su Kristaus prisik limo švente Šv.Velykom, link damas ištvėrm s ir vyriškos valios tolimesniai m s Tautos kovai prieš okupantus. Esu tikras, kad kit Kristaus prisik li-

* Kovo.

** Kovo rajono vadas K stutis-Liepa(sL) (Daminauskas ?).

*** Kovo rajono štabo viršininkas Sakalas-Rrlta(sL).

**** Lietuvos partizanai.

***** Leonas Gyls.

***** Žaliosios rinktin s štabo viršininkas.

***** Lietuvos Žaliosios rinktin s informacijos skyrius.

***** Steponas Rymaitis.

mo švent šv sime laisv je.

*Dagis**
L. Žaliosios R. Vadas
Agnieška
LŽR InSkV**

1948 m. VIII m n. 1 d.

Broli Virpšai,

VI lie iantieji ir kitokie reikalai ver ia skubiai susitikti su Jumis. Tad prašau: jei tik bus tam kaip nors manomos s lygos, šio m n. 6 d. nakt (reiškia nakt iš penktadienio šeštadien) b kite toje vietoje, kuri Jums žodžiu per ryšinink nurodys Patrimpas*** arba Rytis****. Pramatant galimus sutrukdymus sudarykite galimyb greitai surasti Jus dar sekan ias 3 naktis, jei mano nurodyt dat mes neatvyktume.

Iš anksto pramatykite ir paruoškite galimyb greitam iškvietimui 2-3 partizanus kaip palydovus didesnei kelionei, kuriems b t žinomas kelias link Valo***** (tiesiai rytus nuo susitikimo vietos apie 20-35 km). Gal b t, jei daugiau k nerasite, palyd site Tamsta pats.

Visk laikyti griežtoje paslapyje.

*Mažrimas ******

VIŠV

Nuorašas

N.

"G" ŠV p .*Kriviui******

1948 VI 9

Nr. 90

Raportas

* Nenustatytas.

** Lietuvos Žaliosios rinktin s informacijos skyriaus viršininkas.

*** Nenustatytas.

**** Nenustatytas.

***** Vytautas esnakavi ius.

***** Petras Bartkus, Prisik limo apygardos vadas.

***** Prisik limo apygardos štabo viršininkui Broniui Liesiui.

Pranešu Tamstai, kad, šiuo laiku, t.y. nuo š.m. geguž s m nesio 27 dienos, randuosi kelion je, vykdyti vis štabin veıkl negaliu, nes paskiri pareig nai vyksta drauge.

Vi štabin veıkl numa iau tvarkyti nuo VII 4 ar VII 15 d.

Neatid liojam rašt pildymui prašau Tamstos par dymo

Agnieška

ViŠV

[1948 m.]

Broli Virpša,

Iš J s laiško paaišk jo, kad nepoilgo turi gr žti Leonas*, tad, manau, palauksiu arba per Tulp ** paprašysiu, kad jis palaukt ir apie šio m nesio pabaig susitiksiu. Jei susitikti nepavykt , KORj ryšio punkt ir slaptažod perduosiu per Ramun l arba Tulp šifruotai. Gi v liau, kada sigysiu naujus batus (senieji vos laikosi ant koj) nepating siu atžygiuoti ir iki J s . Jus pamatyti labai ir labai nor iau. Maža randu broli eil se žmonei , su kuriais b das taip atitikt kaip su Jumis. Be to ir organizaciniai reikalai to reikalauja. Bet aš tikiu, kad Dievas nepoilgo mus v l suves. Dabar likau skrajokliu. Teks lankyti vienus ir kitus, pasidalinti nuotaikomis, patyrimais. Ži rint kokius uždavinius gausiu su paskutini ja (t.y. VI. 22) korespondencija. Gal bandysiu Jus suvesti su KOV***. Tik ko tas Leonas taip ilgai užgaišo? Jis Jums dabartiniu metu labai reikalingas. Gal man j pavyks sugauti ia pas Valstiet ****, nes š šiandien pavyko sugauti. Tada visi atžygiuotume iki J s , o iš ten KOV link. Žinoma, jei pavyks juos per m s rš***** susitikim iškviešti. Priešingu atveju teks dar kur laik susisiekin ti su KO raštu. Jau ši spauda jiems eis per jus. Žinoma, ir korespondencija. Tad yra b tina Jums žinoti j ryšio punkt .

* Leonas Gylys.

** Nenustatyta.

*** Kovo rajono vadovybe.

***** Jonas Manšauskas.

***** Ryšinink .

Ir jei ne tokios trumpos naktys ir nebūt sekim apylinkse vistik bandyčiau šį pat naktį Jus pasiekti. Dėl visko prisilaikykite netoli ryšio punktą, žinoma, jei tik būtų galimybė, gal reikalai vers, tada atžygiuosime. Likome keturi ir neper geriausiai ginkluoti. Bet ką darysi. Kur reikia, - tenka vykti.

Rašau paskubomis, nes vakaras jau čia pat. Gal kai kas bus ir neaišku. Atleiskite! Dėkoju už linkėjimus. Likite, darbuokite ir sveikite Dievo palaimoje.

Jūs *Svajnas**

VIV

Nuorašas

1948 VIII 28

Nr.304

G V

Raportas

Persiuoju tolimesniam Tamstos ištyrimui Tauro apygardos rašt Nr.132 iš 1948 VIII 8 ir Gintaro laiško nuoraš iš 1948 VIII 8 .

Priedas: Tauro apygardos raštas ir Gintaro laiškas **

Giria

VIV

VIOrgSkV

N.

48.VIII.16

Nr.

..... VOSV***

Prašau Tamstą, su savo žemesniais pareigūnais, nustatyti ryšius, padaryti ryšių linijų schemą ir pilnumą sutvarkius, kuo greičiau persiųsti KO"RjSRyšV****.

Žagr

VIOrgSkV

* Nenustatytas.

** Priedo nerasta.

*** Organizacinio sektoriaus (OS) viršininkui.

**** Kovo rajono ryšių skyriaus viršininkui.

20-24. Susirašinėjimas partizanų spaudos reikalais

Lietuvos Žalioji Rinktinė
Propagandos skyriaus Viršininkas
1947 m. rugpjūčio 19 d.
N.86

p.Lietuvos Žaliosios Rinktinės Vadui

Raportas

Tamstos rašt Nr.48 iš 1947 m. rugpjūčio mėn. 19 d. pranešu: mano žinioje randasi rašomoji mašina I, šapirografas, cheminis ir paprastos kalkės, rašomoji medžiaga. Numatoma gauti rotatoriui matricę.

*Banga**

Propagandos skyriaus v-kas

VIV

N.

1948 VI

Nr.

VIŠV

Didelį susidariusį aplinkybių, norėjau, kad kaip nors greičiau atvyktumei, nes perimti "MO" Rj** ir susitinkant su RjV norėjau, kad būtų tumei Tamsta ir OrgSKV.

Visą spaudą vežti pas OrgSKV ir jam išskirti visą vėlinę grąžinti su dideliu kiekiu spaudos ir išsiuntinti RjV susidaro nepatogumų, kuriems išvengti sakau Ramunėlei sekančią sutvarkyti: Kalno RjV paduoti 10 egz., "Trispalvis" 15, egz., Al[kos] 10 egz., pristatyti OrgSKV 35, o likusią pasiųsti man.

Su Lapu*** sutvarkiau ryšį, bet tik truputį buvo nemalonu išgirsti tokius žodžius: "Tarp savęs jūs nesišinote, tai ką galite kitus informuoti". Pasirodo buvau viską sutvarkęs su juo, o aš nieko nežinojau.

Vytėnis**** norėjo būti susitikti, bet aš beveik basas ir toliau

* Kazimieras Motiekaitis.

** Mindaugo rajonas ?

*** Petras Meilionis.

**** Nenustatytas.

vaikš ioti negaliu.

Danut * nor jo pas Tamst vykti, bet aš liepiau parašyti laišk , kur ir siun iu kartu.

Daujotas** atvyks prie Zigmuko k.*** ši m. VII 7. Noriu, kad b ti-
nai dalyvautumei pasikalb jime, nes man vienam bus sunku susitvarkyti.
Reikalai svarb s.

Buvau susitik s Strazd , jis pažad jo sutvarkyti ryši ir kartu su Daujo-
tu b ti pas Zigmuko k.

Jei gali sudaryti sau s lygas, kad gr žtum tai b t labai gerai.

Giria

VIV

Merguž lei****

1948- j met liepos m nesio 6 d. siun iu pinig sumoje 240 (du šim-
tus keturiasdešimt rubli). Siunt jas

*Vij nas******

VARJV*****

48 VII 9

Nr.14

gauta 48.VII.9

*Marsas******

VI KSKV*****

Prašau paskelbti laikraš lyje aukavusi ***** pinigais: 1) Tiltinis 35
rb ir 2) Našl 55 rb.

*VARJV Jurginas******

* Nenustatyta; partizan -ryšinink nuo Raseini .

** Vytautas esnakavi ius-Valas.

*** Kaimo pavadinimas nenustatytas.

**** Šifruotas vadovyb s pavadinimas.

***** Nenustatytas.

***** ? rajono vadas.

***** Nenustatytas.

***** Žaliosios rinktin s kio skyriaus viršininkui.

***** Aukotojas pasirinkdavo vienkartin slapyvard , kur skelbdavo spau-
doje. Tokiu b du r m jas sužinodavo, kad jo auka neprapuol ir atiteko pagal
paskirt .

***** ? rajono vadas Jurginas(sk).

Prisiun paskeiti
laikrostei la uždaviniai
pirmasis 0 Siltinis 35 rb
2) Atost 5.5 rb

VARJV

Jurginas

VARJV

13 VII-9

Nr.15

MŪRKY

Prisiun tamstai VARJ
nario mokesči už 48 VII m
150) penkiasdešintis rb.

VARJV

Jurginas

VARJV
48 VII 9
Nr.15

VI RSKV

gauta 48 VII 9
Marsas

Prisiun iu tamstai VARJ nario mokesč už 48 VII m nesi 50(penkias-
dešintis) rb.

VARJV Jurginas

ATSIMINIMAI, LIUDIJIMAI, SVARSTYMAI

VAKAR LIETUVA

Balys Juknevičius

"ŽALIOSIOS" GIMIMAS IR ŽŪTIS

1944 m. vasara. "Išlaisvintojai" traukėsi vakarus, "išvaduojojai" artėjo iš rytų, Rozalimo apylinkėse liko niekieno žemė. Ir tada miestelyje

Adolis Škauskas ir Balys Juknevičius Karagandos srityje Spasko lageryje. 1956 m.

pasirodė pirmieji bėsimos rinktinės vyrai. Nedaug jų buvo. Vieni vilkėjo plechvilkio uniformą, kiti vairė uniforminį mišinį. Ginklai, kaip ir uniformos, margi, tačiau tai buvo jau ginkluoti vyrai. Sunaikino visą staig dokumentus, išdalijo žmonėms sandėliuose užsilikusius cukrus ir kitas prekes, palaikė tvarką.

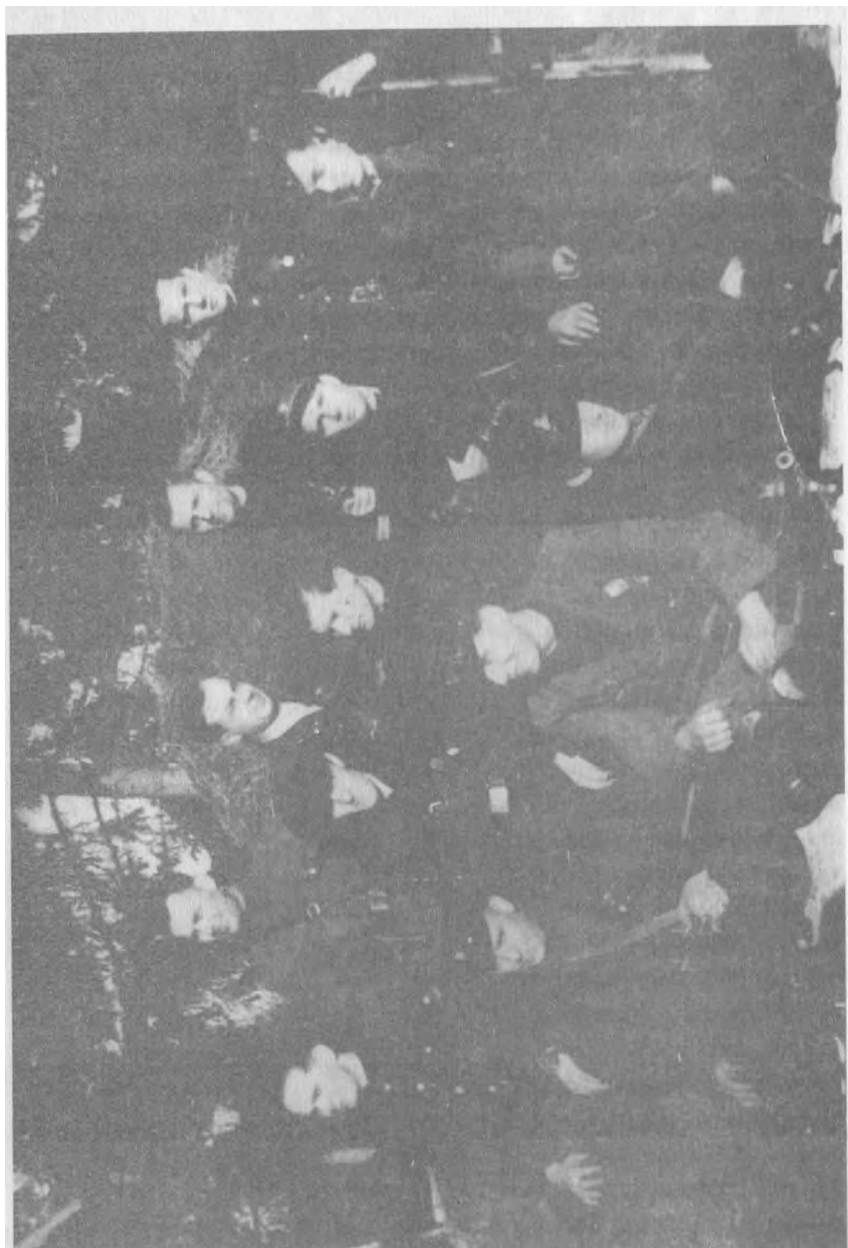
Prieš pat pasirodant okupantams, vieni vyrai pasitraukė Liepojos link, kiti (Miknevičius, Bombonešis, buvęs baltaraištis, Korosas) ir keletas kitų kažkur dingo. Daugiausia liko kaimo jaunimas, buvę plechvilkiai. Tai ir buvo "Žaliosios" rinktinės

užuomazga. Prasid jo mažyl s tautos didel kova už laisve. Tik niekas tada nežinojo, kad ji bus tokia knivina ir daugumai paskutin .

Pasirod okupantai. Po pirm j linij papl do NKVD daliniai - su-
po ištisus kaimus, gaud jaunos vyrus ir var i front . Tie, kurie sp jo
pasprukti iš apsupimo, sl p si kr muose, pamišk se, daržin se. Vieni iš
j taip ir liko slapstytis beginkliai, kiti prisid jo prie ginkluotos kovos. Ta
kova dar si vis aršesn . Sunku buvo partizanams - netur jo g dži , ne-
buvo vadovaujan io centro, apylinkes užpl do vairaus plauko pl šikai ir
dezertyrai. Reik jo užmegzti ryš tarp atskir partizan grupi , surasti
ginkl , sudaryti kažkoki bendr vadovybe, apraminti pl šikus. Pasirod
pirmieji sribai, atsirado pirmosios aukos.

Viena iš toki auk buvo Rozalimo gyventojas Bogužas, nušautas prie
savo nam slenks io. Nušautas šiaip sau, be jokios priežasties. Naujos
laidos tarybinis seni nas vienoje sodyboje aptiko besislapstant buvus
baltaraišt Petr Vaišvil . Seni nas buvo ginkluotas. Vaišvil areštavo ir
išvar vals i , teis , išgabeno Vorkut , iš kur šis nebegr žo. Netrukus
"starastai" buvo vykdyta mirties bausm . (Jo pavard berods buvo Savic-
kas.) Nepasisek ir kitam seni nui Steponavi iui. Jis buvo sitvirtin s
Maldži n dvare ir tik dien teišl sdavo iš tvirtov s. Kart pamat kieme
nepaž stamus ginkluotus vyrus. B go sl ptis, ir buvo nušautas. Sudorojo
j Šeduvos sribai, kažko atvažiav Maldži n kaim . Gyveno kaime ir
poros srib šeimos. Buvo surengta pasala. Vienas sribas žuvo, o kitas -
Ra kauskas - pab go.

Art jo žiema. Reik jo pasir pinti maistu, r bais, prieglobs iu. Be to,
vyrai nor jo prieiti kal din s išpažinties ir duoti priesaik . Medikoni k.
kininkas Štaras gyveno pa ioje pamišk je. Sodyba apaugusi egl m, o
jauja beveik miške. Medikoni kininkai: Kairys, Jurgis Dumš , Dev -
nas par pino maisto, Štaras išk reno jauj , atvažiavo Rozalimo bažny ios
klebonas Juozas Matulevi ius. Susirinko apie 70 vyr . Katalikai su jo
vid , nekrikštai liko sargyboje. Sargyb patikrinimo metu paaišk jo, kad
vienas sargybinis (Podkovyrin?) pab g s. Vyrai sp jo pasitraukti Šukio-
ni -Vaigaili miškus, kunigas pab go. Jauj garnizonas sudegino. ki-
ninkus areštavo ir teis . Šiuo metu tarp gyv j neb ra n vieno. Kunig
J.Matulevi i areštavo 1956m. Teis tik už dokument klastojim . Jis buvo
pasikeit s pavard . Kal jo Lietuvoje. Prieš kelet met mir Lap se

(Kauno aps.).

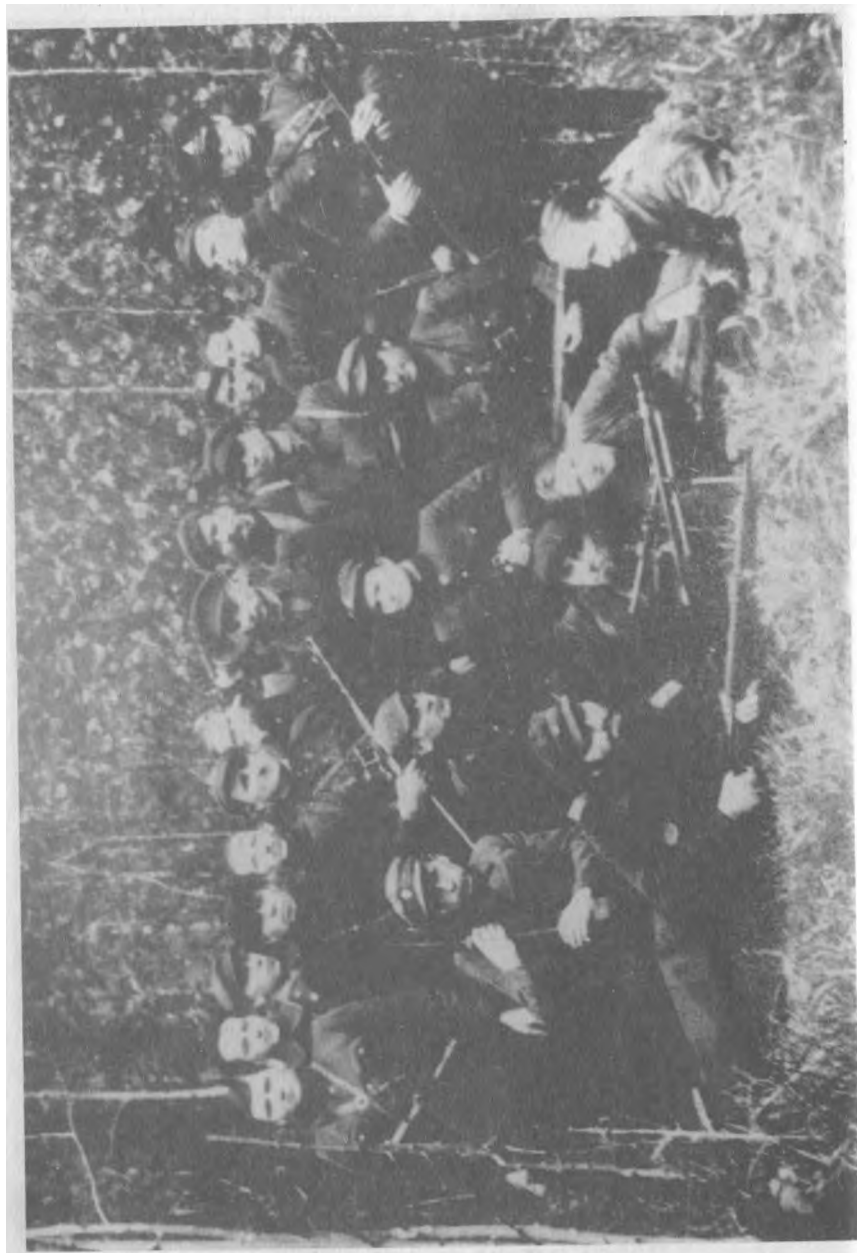
1994 m. "Tremtinio" Nr.13 V.Vaitiek nas rašo, kad "Žaliosios" rinktin s pavadinimas ir priesaika forminta 1945 m. balandžio m n. Aš nežinau, kada formaliai rinktin s pavadinimas buvo formintas, bet priesaik min ti partizanai dav anks iau, dar 1944 m. Galb t tik ne visi susp jo.*

1945 m. pavasar miestelio aikšt je buvo išniekintas pirmasis lietuviok nas. Tai buvo Miškadvario gyventojas Baika. Nebuvo jis partizanas. Netur jo ginklo, netur jo slapyvardžio. Kaip ir daugelis kit , slapst si namuose nuo kariuomen s. Pamat s garnizon supant namus, band b gti. Buvo sunkiai sužeistas, o paskui pribaigtas. Miestelio aikšt je prieš šventori išniekintas. Ne partizanai buvo ir Petras Gaš i nas su dviem savo draugais (pavardži nepamenu). Vienas iš j slapst si nuo kariuomen s, o kiti du nu jo aplankyti. Vetrovo baud jai apsupo kluon , vaiki nus išvar kiem . Artim j akyse r m ginklus galvas, sušaud . Kaip ir Baika, buvo numesti miestelio aikšt je ir išniekinti. Baisu buvo ži r ti parako nuplikytus ir ištinusius veidus. O Petru i tuomet jo septynioliktieji... Šiuo metu Petro brolis monsinyoras Kazimieras Gaš i nas eina aukštas pareigas Telši kunig seminarijoje.

1945 m. vasaros pradžioje (liepos 8 d.) apie 70-80 partizan užpuol Rozalimo miestel . Vadovavo kpt. Izidorius Pucevi ius-Radvila. Partizanams suv lavus nutraukti telefono ryš , apsuptieji iškviet garnizon iš Panev žio. Prie Padubysio tilto, važiuojant miestel , vyko susišaudymas. Pirmosios dvi karin s mašinos buvo tiesiog sukaptos, bet j gos bu-

* Priesaik istorija, matyt, yra tokia. 1944 m. pabaigoje partizanai gal jo prisiekti LLA priesaika, o 1945 m. pavasar buvo sudaryta jau sava, rinktin s. Kadangi laisv s kov pradžioje rinktin s veik kaip mikroorganizacijos, tod l buvo b tinas visapusiškas juridinis teisinimas - nuo priesaikos iki statut . Analogija - LLA Didžiosios Kovos rinktin s Vanag 1944 m. priesaika, šiek tiek besiskirianti nuo bendrosios LLA nustatytos fomios. - *Red. pastaba.*

<- Partizan grup , veikusi Liaudiški -Baisogalos-Šeduvos-Sidabravo apylink se. Pirmoje eil je iš kair s: Sabeckis-Uosis, Povilas Medvaras-Dobilas, D da-Labutis. Antroje eil je: Vytautas Motiekaitis-Papartis, Sem žys-Dulk , Simona vi ius-Varnas, Rulys, Vladas Rulys-Garbenius. Tre ioje eil je: Kazimieras Motiekaitis-Banga, neatpažintas, Savi ius, Adolis Motiekaitis-Klevas.

vo per daug nelygios. Partizanai pary iui atsitrauk . Šeši partizanai žuvo ir vienas sunkiai sužeistas. Šeši išniekinti k nai buvo numesti miestelio aikšt je, prie j atitemptas ir sužeistasis. Kad nedejuot , kažkuris iš srib sutrupino jam galv , o smegenys ištiško ant atsilapojusio švarko. Septyni išniekinti k nai ir ištaškyti smegenys! Tarp žuvusi j trys broliai Mork -nai, Jonas Jonaitis-Paukšt , Rušplaukis-Perk nas. Kit neprisimenu. Visvaldo "Žaliosios" istorijoje rašoma, kad rinktin "nedideliais" nuostoliais pasitrauk (LKA, Nr.8). Aš nežinau, kaip pavadinti 10 proc. žuvusi j . Argi tai jau tokie nedideli nuostoliai? Ten pat rašoma, kad buvo nukauta virš 27 srib . Tai netiesa. Tuo metu Rozalime galb t iš viso nebuvo tiek srib . Faktiškai nukauti tik 4 sribai: Vytautas Budrys, Petras Petraitis, Žižas, ketvirto neprisimenu. Gatv je nušauta (nety ia) Mykolaityt , dingo vaistininkas. Vienas iš srib buvo suimtas, bet, varant per kapines, pab go (nušautas v liau). Kiek nukauta ekist -kareivi , sunku pasakyti, bet iš tikro daug. Partizanai pasitrauk Radviloni , Liaudiški -Mažuoli miškus.

Niekas tuomet nežinojo, kad už poros m nesi ia bus paguldytas ir "Žaliosios" vadas kpt. I.Pucevi ius-Radvila. Paprasta kaimiška skranda, basos kojos, iškreiptos l pos tartum paskutiniam šypsniui, tartum priekaištui. Kaip toje dainoje - "sribok daugyb , o tu vienas, vietoj roži panertas purve". Užkastas buvo pelk je, prie pat miestelio. Žmona sužinojo, kur užkastas jos vyras. Su artimu žmogumi atkas vado palaikus ir išgabeno. Ir dar dabar Radvila ilsisi Radviliškio kapin se, svetimame kape, svetima pavarde prisideng s.

1945 m. rugpj io 25 d. vadas k l si iš vienos baz s kit . Kaip beb t keista, bet vad lyd jo tik vienas palydovas. J kelion ir maršrutas saugumui iš anksto buvo žinomi. Prie Rozalimo-Smilgi vieškelio buvo toks Mediniški kaimas. Viena pus kaimo priklaus Smilgi - kita pus

Partizan grup , veikusi Liaudiškiu-Baisogalos-Šeduvos-Sidabravo apylink se. Pirmoje eil je iš kair s, guli: A.Ming la-K stutis, Pleckavi ius, Jonas Ska kauskas-Jaunutis, Petras Mickus-Zubrys. Antroje eil je: Mickus-Riešutas, Razgaitis, Juozas Ska kauskas-Strausas, J.Manšauskas-Valstietis. Tre ioje eil je stovi: Verbliugevi ius-Žilvitis, Vladas Jurgaitis-Dagilis, Vacys Brazauskas-Vairas, Stepas Rymaitis-Strazdas, Jonas Rymaitis-Garnys, Kazys Laužikas-Briedis, Antanas Brazauskas-Žaibas, Pranas Gulbinas-Darius, Vincas Tarb nas-Dagys

Rozalimo vals iams. Šiame kaime, Stank n sodyboje, žmona ir dukros lauk vyro ir t vo, o kitame gry ios gale partizanai lauk savo vado. Nepri jus apie pus kilometro iki susitikimo vietos, vado lauk mirtis. Niekas neištar "stok", niekas nepaklaus, kas eina. Pasala buvo neatsitiktin, ir auka taip pat buvo neatsitiktin. eilin pasal apskrities saugumo viršininkas nevažin ja. Kapitonas krito vietoje, palydovas pasitrauk nesužeistas. Laukian i vado partizan sargybinis gird jo š vius, suprato, kad vyko nepataisoma nelaim. Dar kiek pabuv, partizanai pasitrauk, o ryte pasirod sribai.

Išdavyste nieko nekaltinu, nežinau, kas išdav, bet tai buvo išdavyst ir skaudus sm gis "Žaliajai". Dar teb ra gyvas žmogus, kuris sribus vež

Rozalim, prisimena, k jie kalb jo. Galb t netoli tas laikas, kai apie ši ž t bus papasakota pla iau. Matyt, apie ši kelion žinojo daugiau žmoni negu reik jo.

Buvo išdavys i ir kitoki. Tie kaimo vaikinai tikriausiai ne visi b t pa m ginkl, jei j kov neb t kviet Tautos autoritetai. Šie vaikinai veik visi žuvo ar patys nusišov, tuo tarpu dalis buvusi vad pab go. Galb t kai kuriems Lietuvos gyn jams moralin vyresni j išdavyst buvo skaudesn už fizin. J neb ra, ir jie niekam nepasisk s.

Tais paiais metais žuvo ir daugiau partizan. Birut s kaime, Šeduvos vls., žuvo partizanai Jonas ir Vladas Puodži nai iš Šalaikoni k.

1945 12 31 Rozalimo vls., Plau iški k., grup partizan lauk atvykst antrojo b rio. Pamat atvykstan ius, sargybiniai nutar juos pag sdiinti. Pasigirdo rusiškas "stok, kas eina". Atsakymas buvo lietuviškas - du partizanai žuvo nuo sav j rankos. Abu plau iškie iai: Dominykas Montvilas-Pil nas ir Vytautas Merkelis-Maželis. D l j palaidojimo yra dvi versijos. Pirmoji - partizanai buvo nuvežti maždaug už 20 km ir palaidoti Radviloni miške 21-ame kvartale, Grigali no kio teritorijoje. Dabar šios vietos nebeatranda. Antroji versija - partizanai buvo palaidoti Plau iški k. senose kapinait se, nes toli vežti buvo pavojinga. Nežinau, kuri versija yra teisinga.

Ž tys ir išdavyst s lyd jo ir 1946 metus. Aukštalk k. pas Kizevi ius buvo apsupta Vlado Masilai io-Kerp s grup, kuri laik si Užuožeri, Kar iam, Garžioni, Aukštalk apylink se. Grupei priklaus try s broliai Godeliai, Misius-Drag nas, V. Masilaitis-Kerp, Simonavi ius-Ba-

Dominykas Montvilas-Pilnas

Izidorius Pucevičius. 1923m.

Petras Mickus-Zubrys, Bronius Burnys-Mauras ir Vladas Jurgaitis Dagilis prie savo bunkerio Kamariškėse (pas Janut Barkauskaitė). 1947 m.

Vladas Puodži nas

Jonas Puodži nas

Alfonsas Puodži nas-Kiaun

Broliai Jonas (g. 1916 m.) ir Vladas (g. 1925 m.) iš Šilaikoni k., Šeduvos vls. žuvo 1945 09 14 Navagrudsko sodyboje Birut s k., Šeduvos vls.

Alfonsas (g. 1921 m.) partizano nuo 1944 m., gars jo kaip naršus kovotojas ir puikus dainininkas. 1947 m. spalio m n. žuvo kartu su Žaliosios rinktinės vadu J. Skauskus-Strausiu Birut s k. Plungės sodyboje

landis ir Vincas Tarb nas-Dagys. Visi Kerp s vyrai, išskyrus Dag , žuvo. Netoli Sta i n žuvo Klemas Jaraminas-špokas ir Šl ga(sl.). Rozalimo vls. , Brijalgalos k., agronomo Adolio Ska kausko sodyboje, bunkeryje po spinta, sl p si pats A.Ska kauskas ir partizanas Laimutis(sl). Bunker kažkas išdav . Kareiviai prav r spintos duris ir met granat . Laimutis buvo sprogimo sudraskytas ir išniekintas miestelio aikšt je. A.Ska kauskui buvo nutraukta ranka. Bausm atliko Karagandos srities Spasko invalid lageryje. Mir Lietuvoje, palaidotas Radviliškio kapin se.

Tais paiais metais, berods kovo pradžioje, nelaim vyko Rozalimo vls. Litk n k. Ten buvo išduoti ir suimti keturi partizanai. Tarp j du broliai Ferensai, Rimas Savickas. Šiuo metu tarp gyv j neb ra n vieno. Kiek v liau buvo suimtas buv s Rozalimo gyventojas Vytautas selis (vokie i laikais d v jo juod uniform).

Metams b gant vis labiau ret jo partizan gretos - atsirado smogikai, kurie veik partizan vardu, prad jo kiršinti žmones, su MGB prad jo bendrauti atskiri r m jai-ryšininkai. Nuolatin s pasalos. 1947 m. vasar dalis "Žaliosios" vyr apsistojo poilsiui Baisogalos vls., Vabali k. Buvo išduoti. Besiverždami iš apsupimo, žuvo Uosis(sl.), Beržinis(sl.), Vanag lis(sl.), Dulk (sl). Prasiverž tik Vladas Jurgaitis-Dagilis ir Albertas Bernotas-Maiskis. Dagilis tvirtino, kad apie partizan apsilankym težinojo tik šeiminink dukros Jaraši nait s. Likus pusvalandžiui iki puolimo pradžios, šeimininkai išvažiavo Baisogal . Išb g s iš apsupimo Maiskis apsistojo Gražioni k. Tais paiais metais j atpažino šias apylinkes atsibast Rozalimo sribai ir nušov . Buvo nuvežtas Rozalim . Nežinia kur užkastas. 1947 m. rudeniop netoli Amalijos kryžkel s, Birut s kaime, Juozas Ska kauskas-Strausas, laikinai j s "Žaliosios" vado pareigas, su keliais savo vyrais buvo apsuptas. Strausas buvo sužeistas ir nusišov , Alfonsas Puodži nas-Kiaun žuvo, kiti pasitrauk . Buv s partizanas Vladas Vyšni nas-Aušrel tvirtina, kad Straus 1961 m. mat s Rozalime gyv . Nebent buvo du Strausai, nes vienas tikrai žuvo.

Rozalimo-Smilgi sankirtoje veik Kazimiero Tamašausko-Kovo grup . 1947 m. sigijo tarybinius dokumentus ir pora met laisvai gyveno. Vieni mokytojavo, kiti glaud si prie bažny ios ir t.t. K.Tamašauskas laik si pas brol kunig Leonard . 1949 m. visi buvo surinkti, tarp j ir brolis kunigas. Bausm atliko Džezkazgano lageriuose.

Stasys Banilis-Smidras ir Stepas Vaišvila-Uodas

Po Vabali išdavystės 1947 m. trys "Žaliosios" partizanai - Petras Mickus-Zubrys, Bronius Burnys-Mauras ir Vladas Jurgaitis-Dagilis apsislojo Baisogalos vls., Kamarišk se. Petras Mickus pasipriešinimo pradžioje laik si Mažuoli miške. Gyveno drauge su Juozu Pali nu-Rytu, Juozu Ming la-Vilku (taip rašoma paminklin je lentoje prie buvusio bunkerio Mažuoli miške).

Zubrys žuvo 1948 m. Radviloni miške. Kartu žuvo Pranas Paluckas-Kadagys, Algis Gabenis-Puodas, Aleksas Gabenis-Puodukas, Brazas-Klebonas, Vale-

rijonas Umbrasas. Iš apsupimo prasiverž Razgaitis-Sauleka, Juozas Kudaba-Ilg nas ir Julija Pukyl -Širš . Leono elutkos-Nemun lio tvirtinimu, grup išdav eigulyš, tuo metu gyven s Juodupio k., Radviliškio vls. Kautyn se netoli Baisogalos žuvo Adolis Motiekaitis-Klevas ir D da-Labutis. Partizanai juos pasl p , v liau palaidojo Sidabravo miškuose. Partizanai, kurie dalyvavo perlaidojime, žuvo, mišk takai užž l . Niekas nebežino, kur ilsisi Klevas ir Labutis.

vairiu metu Baisogalos-Radviliškio apylink se už Lietuvos laisv žuvo penki broliai ir j t vas Motiekai iai: Vytautas-Papartis, Adolis-Klevas, Aleksas-Lašas, Kazimieras-Banga, jauniausias - Leonas - be slapyvardžio. Mirties valand jam tebuvo 14 pavasari . T vas 1945 m. išvežtas Ko-

mij mir . Šiandien t ra likusi viena sesuo Vanda ir jos skausmas. Mažai kas užėina, mažai kas aplanko. Gr žino valdžia žemel , sodriai broli krauju paliet . Nor t si j išlaikyti, bet n ra kuo j dirbti.

Radviliškyje tebegyvena seserys Petr ir Adel Stasili nait s, kurios anais metais išdav Papat . Nors seserys kiekvien dien eina i bažny i , bet rankos teb ra kruvinos. Duok Dieve, kad pas Diev taip pat neb t senaties termino. Stribas, kuris nušov Papat , taip pat gyvena Radviliškyje. Tais "gerais laikais", susitik s Papar io seser Vand su pasigardžiamu pasakodavo, kaip šaud Papat iui pilv tol, kol žarnos išlindo.

Antras iš Kamariški sl ptuv s - Bronius Burnys-Mauras iš Radviliškio žuvo Lege i miškuose.

Vladas Jurgailis-Dagilis iš Lineliki., Rozalimo vls., su ginklu rankoje nuo 1941 m. Vokie i okupacijos metu taip pat buvo persekiojamas. Su broliu Vytautu kal jo Kauno gestape. Vytautas žuvo, Vladas gr žo.

1944 m. jau partizanas. Tai vienas iš nedaugelio per ketverius metus nepakeit s slapyvardžio. Neapsakomai dr sus. Rinktin je buvo rikiuot s skyriaus viršininku. Ne kart dalyvavo kautyn se. R - bai sukapot, o pats sveikas. Kartas nuo karto aplankydavo Vagaili miškuose Dami-nausko-K stu io gru-

Kazyt Laucit -Butkuvien ir Julija Pukyt -Sirš .
1955 m., Mordovija

p . Gr ž girdavosi, jog buv "Baltuosiuose r muose". 1948 m. Dagilis gavo užduot Vilniaus katedroje sutartu laiku susitikti su ryšininke Ramune(sl.). Netoli katedros susitiko Rozalimo aktyvist Plung ir buvo išduotas. Ryšinink persp jo, pats pateko MGB r sius. Nieko neišdav . Netgi Kamariški bunkeris liko neišaiškintas. Katorgos jung temp Kolymoje. Paskutiniu laiku gyveno Kaune, be sveikatos ir be apdovanojim . Mir 1994 06 22. Palaidotas Karm lavos kapin se.

1948 m. vasario m n. Rozalimo vls., Paežeri k., žuvo Aukštalk partizanas Bronius Kižauskas-Kotas ir Derveli vaikas Vincas Jonaitis-Dobilas. Kadangi rog se nebuvo vietos, partizanus pririšo prie rogi ir temp iki miestelio. Stribas, nušov s partizan , tur jo teis pasiimti jo

ginkl . Iš to buvo gali- ma spr sti, kas "dienos didvyris".

Tuo pa iu laiku ne- toli Amalijos kryžkel s kautyn se su stribais buvo sunkiai sužeisti b rio kulkosvaidinin- kai Ignas Kurliandskas- M nulis iš Rozalimo vls., Jamantoni k. ir Jonas Ska kauskas- Jaunutis. Sužeist M nul išneš Petras Me ionis-Lapas. M - nulis išgijo, bet liko in- validas ir aktyvioje ko- voje nebedalyvavo. Su- imtas 1950 ar 1951 m. Tolimesnis likimas nežinomas. Ja un ut taip pat dar gyv stribai nuvež Šeduv . Jam tada dar nebuvo ir 20

Paminklin lenta prie bunkerio Mažuoli miške

met . Niekas nesuteik
medicinin s pagalbos.
Mir s buvo pasodintas
prie parduotuv s
sand lio sienos.

Tais pa iais 1948 m.
netoli Amalijos, Bi-
rut s kaime, Navagrud-
ski sodyboje, buvo ap-
suptas Verbliugevi ius-
Žilvytis. Sunaikin s do-
kumentus, Žilvytis susi-
sprogdino. Buvusi "Ža-
liosios" ryšinink tvirti-
no, kad Žilvyt išdav
Juozas Uogintas. Ra-
gin n k. buvo suimta
ryšinink Barbora Ur-
baityt . Ji išdav apie
100 žmoni . Kai nebe-
tur jo k išdavin ti, jai
pa iai 15 met atsei-
k jo. Gr žusi iš lagerio
Ragin nuose nebesirod .

Vladas Jurgaitis-Dagilis ir Genut Žvygaityt

Janut Kižauskait -Nijol , eidama susitikim , pateko pasal . Ban-
dydama pab gti, žuvo. Jos brolis Antanas-Kominternas žuvo Vismant
k., Radviliškio vls.

1948 m. rinktin atvyko Rudžionis- emberlenas, Radviliškio gyven-
tojas. Rekomendavo j Minelg šeima ir Leonas Gylys-Agnieška. Vokie i
okupacijos metu Rudžionis dirbo Radviliškio geležinkelio policijoje.
1947 m. sidarbino Radviliškyje NKVD vairuotoju. Tikriausiai jau tada
buvo išgama. B damas vairuotoju "pad jo" pab gti partizanui Šlianda-
riui. Tarp partizan tapo "savu", sudar savo atskir grup , kuri jo
pats Rudžionis- emberlenas, Monika Ming lait -Gražina, Jonas Man-
šauskas-Valstietis, Liudvikas Buivys-Karvelis, Teodoras Morkus-Sakalas.

Janut Kižauskait -Nijol iš Aukštalk . Žuvusi 1948 m. prie Miškadvario. Kitoje pus je nuotraukos buvo užrašyta: "Petriuk! Prisimink nors kada š neaišk atvaizd . Jon ". 1947 07 22

tas mišk ir nušautas Adolis Žvygaitis. Po met jo k nas buvo surastas ir palaidotas Kriauk n kapeliuose. Tai buvo "Žaliosios" fotografas, dainininkas, draugas. Tarytum nujausdamas savo likim , labai m go dain ... "Kada jie ils jos po žygio nakties, vienas iš j tarpo išdavikas rados, - žuvo bernuž liai pavergtos šalies". Oficialiai Žvygaitis nebuvo partizanas, bet daugiau gyveno miške. Truputi v liau emberlenas Jasai i miške su savo s brais išprievertavo mergin ir pasmaug . Dar vien šiurp nusikaltim apraš N.Gaškait . emberlenas dviese su Chamantausku išsived Rozalimo vls., Dulkiški k. vaikin Vaclov Dveil ir labai žiau-

Laik si Lege iuose, Matai io sodyboje. 1949 03 19 partizanai žuvo. Liko tik emberlenas. Manoma, kad jis suprato, jog yra iššifruotas: partizanus nušov , iškviet rusus ir imitavo kautynes, nes ryt pasigirdo šaudymas, visur vien ekistai.

kompanij pasikviet tokius, kaip jis pats "arus", "kelmus", "matrosus", ir prasid jo "Žaliosios" naikinimas. Per ryšininkus pasikviet Rymai io-Strazdo grupė ir j sunaikino. Žuvo Apolonija Vai iulien -Pušait , Alfonsas Mikšys-Laisv , Zenonas Jakimavi ius-Putinas, ryšininkas Antanas Valys-Algis. V liau buvo išviliot-

riai kankino tol, kol šis išprot jo. V liau pribai g ir užkas . Ir tai tik jo nusikaltim atskiri epizodai. Manoma, kad Rudžionis teb ra gyvas.

1949 01 25 Padauguven s k., Smilgi vls., buvo apsupta Petro Masi-
lai io-Virpšos grup . Ilgai priešinosi partizanai, ilgai kovojo, bet j ga nu-
gal jo. Visi žuvo. Tai Antanas Brazauskas-Žaibas, Onut Brazauskait -
Vaikutis, Petras Paluckas-Žukas iš Šnikoni k., Juozas Montvila iš Šalai-
koni k., Kazys Venslova iš Ragin n , Baltramij nas iš Jabutoni k. ir
pats Virpša iš Sed n k. Išniekinti buvo Šeduvos miestelyje. Žmon s
sužinojo, kur išniekinti k nai buvo užkasti, tiksliai nustat viet . Pra-
sid jus Atgimimui, buvo palaidoti Šeduvos naujose kapin se. Dar vienas
- Vaclovas Brazauskas-
Vairas žuvo Ari-
mai iuose, perlaidotas
Radviliškio kapin se.
Sesuo Jadvyga dienas
leido Gulago salyne, o
likusi paskutin - ste-
pi platybes matavo.
Kitas to paties kamie-
no Brazauskas "vargo"
CK.

1949 m. vasario 22
d. Jasai i k. buvo ap-
supta Jono Bulzgio-
Klevo grup . Kautyn s
truko pus dienos.
Žuvo Petras Me ionis-
Lapas iš Draum n k.
Apie nukautus sribus
ir ekistus nekalbu -
daug. Iš apsupimo išsi-
verž Klevas, Stepas
Vaišvila-Uodas iš Line-
li k., Antanas Samuo-
lis-Druteika ir Leonas

Apolonija Vaiulienė-Pušaitė, Poviliukas. Žuvo
1949 m. Mažai i miške

elutka-Nemun lis. Druteika ir Klevas buvo sužeisti.

1949 m. geguž s m n. Prei i n k., Pakruojo vis., Glebo kluone, buvo apsupti keturi "Žaliosios" partizanai: Leonas Areima-Tarzanas iš Jaman-toni k., Adolis Nauronis, Švilpait irStoškus(?). Prasiveržti buvo ne ma-noma. Neišsiverž ir šie partizanai. Kovojo iki galo ir žuvo ugnyje. Stri-bai terado tik suangl jusius lavonus. Ilgai negal jo nustatyti, kas gi ten žuvo.

Šiurpi išdavyst vyko 1949 m. spalio m n. Mažai i miške, Radvi-liškio rajone. Partizanus išdav žuvusio draugo Stankaus-Tigro sesuo Emi-lija. Ji vis laik buvo partizan glob ja, šelp , nuolat palaik ryš . Ma-tyt, vien kart jos "d ši " saugumas surado keli . B ryje buvo 8 parti-zanai ir dvi merginos.

Vacys Brazauskas-Vairas

Partizan stovykla bu-vo apsupta keliais žie-dais ir netik tai paleis-ta ugnis. Žuvo Antanas Samuolis-Druteika ir Alfonsas Samsonas-Karpis. Kautyni metu žuvo dar trys partizanai -Vincas Tarb nas-Da-gys, Stepas Vaišvila-Uodas, Bolesas Sabec-kis-Uosis. Emilija Ge-geckait buvo sužeista ir suimta. Prasiverž Jonas Bulzgys-Klevas, Stasys Banilis-Smidras, sužeistas Leonas e-lutka-Nemun lis, kuris išved partizane Dan , atvykusi nuo Rasei-ni . Dana gyd si Prei i n k. pas Ven-slovus. V liau buvo su-

imta. Tardoma Šiauli saugumo r siuose ir Šiauli kal jime. Toli-mesnio likimo nežinau.

Vietoj sunaikintos K stu io grup s Ly-gum , Pakruojo, Lin-kuvos ruože laik si An-tano Mišk no-Žirnio b rys. B riui priklaus trys broliai Trinkos, Vladas Vaitiek nas-Pa-leckis, jo brolis Balan-dis, Mork nas-Gegu-žis. Vienas Trinka žuvo 1949 m. spalio m n. Pa-kruojo vls., Pašk i k., antrasis Trinka buvo suimtas. Po ilgos kator-gos gr žo Lietuv . Ati-dav s visk T vynei, pats mir seneli prie-glaudoje. Palaidotas Šiauli miesto Gin-

Onut Brazauskaitė -Vaikutis

k n kapin se. Tre iojo Trinkos likimo nežinau. Nebesvetingi partiza-nams pasidar Lietuvos miškai. Lik s b rys susirado "ger draugel ", ku-ris par pino ir "tikrus" dokumentus. 1949 m. spalio m n. partizanai "pa-siskolino" Impoli tarybinio kio kas ir išvažiavo Kaun . Nuo pirmos minut s buvo saugumo akiratyje. Nepasiek Kauno, kaip "spekulantai" buvo suimti ir perduoti Šiauli saugumui. Nepaprastai žiauriai buvo kan-kinami. Trys iš keturi buvo nuteisti mirties bausme. Buvo suimta ir dau-giau žmoni .

Išsiverž iš Mažai i miško apsupimo Klevas, Smidras ir sužeistas Ne-mun lis rado prieglobst Miškadvario k. vargingoje Tribul šeimoje - 7 vaikai ir motina, ta iau savo meil s ji nepagail jo ir partizanams. Myl jo

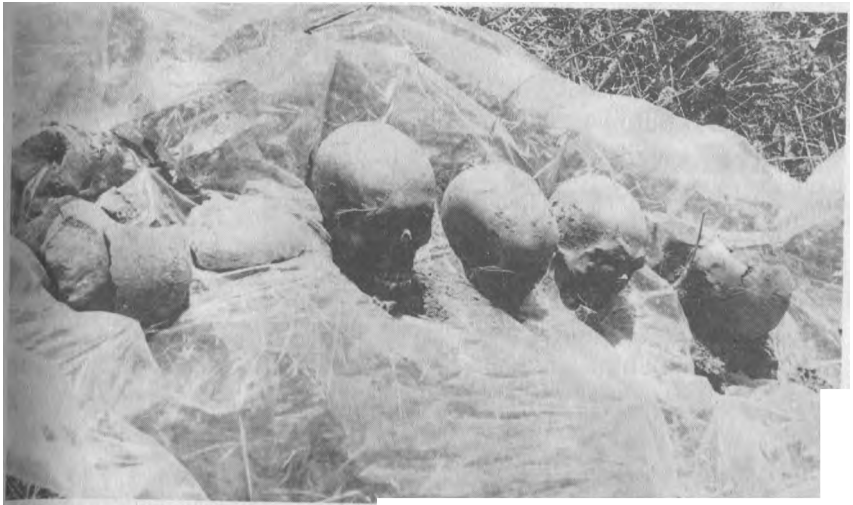
ir maitino kaip savuosius vaikus. Truput pasveik s su užduotimi Nemun lis nuvyko Šumski sodyb Valaini k. Sodyba buvo sekama ir partizanas v l pateko pasal . Per sodybos šeiminink buvo pareikalauta pasiduoti. Nemun liui atsisakius, per lang buvo mesta granata, bet jis liko sveikas. Paguld s vien iš užpuolik , puol lauk ir besitraukdamas dar kart buvo sužeistas. Ir sužeistam pasisek ištrkti. Ir v l j priglaud Lietuvos Motina. Jos jau neb ra gyvos, bet Jai reik t pastatyti gražiausi paminkl . D l svetim žmoni rizikavo savo ir savo vaik gyvyb mis, ta iau vargu ar kas J prisimins. Nemun lis buvo netek s daug kraujo, reik jo medicinin s pagalbos. Lik gyvi draugai Smidras ir Klevas iš jo ieškoti vaist , ta iau surado mirt . Prei i n k., Venslov sodyboje,

Antanas Brazauskas-Žaibas

1949 m. gruodžio m n. buvo apsupti. Ugnyje žuvo Smidras ir Liuda Venslovait . D mais prisideng s Klevas band trauktis, bet žuvo. Nemun lis nebesulauk savo paskutini j draug . Liko vienas su savo žaizdom ir bendra kova.

Nemun lis rinktin at jo 1948 m. geguž s m n. po pavykusio pab gimo iš tr mimo. Dav priesaik ir buvo paskirtas Virpšos b r , v liau prisijung prie Klevo grup s. Kovojo, kol liko vienas. emberlenas žinojo, kad Nemun lis dar gyvas ir labai nor jo j sunaikin-

1949 m. žuvusi j iš Virpšos grup s partizan palaikai (tarp j antri iš dešines - Onut s Brazauskait s)

Pirmoje eil je, s di: Ignas Kurlianskas-M nulis - kiti nežinomi. Stovi: Vladas Jurgaitis-Dagilis, Leonas Areima-Tarzanas, nežinomas, Janina Kižauskait - Nijol , Jonaitis-Dobilas, nežinomas

li. Ta iau mažai kas bežinojo, kur laikosi partizanas, o tie, kurie žinojo - tyl jo. Surinko rinktin s archyv ir j pasl p . 1992 m. archyvas buvo surastas ir atkastas. Apie 90 proc. dokument geroje b kl je. 1951 m. geri žmon s par pino dokumentus svetima pavarde, ir didvyris partizanas, atsisveikin s su savo žuvusiais draugais, iškeliavo kur akys veda, kur kojos neša. Laimingai pasiek Kaliningrado srit , sidarbino.

1965 m. buvo išaiškintas ir suimtas. Po ilg ir sunki tardym paleistas. Susigr žino savo pavard . Dabar gyvena Šilut s rajone, be sveikatos ir be lengvat .

Kitoje Rozalimo vals iaus pus je, Litk n apylink se, n su kuo nepalaikydami ryšio, slapst si penki partizanai, vienokiu ar kitokiu b du išveng emberleno išdavyst s ar kulkos. 1950-1951 m. žiem susidar dvi grup s. Vienai iš j vadovavo Jonas Rymaitis-Garnys, kitai - Razgaitis-Sauleka. Garnio grupei priklaus Vincas Butkus ir Vaclovas Šukys-Berželis. Visi trys apsigyveno Šuki sodyboje. D l išdavyst s buvo surastas bunkeris Šuki sodyboje, paimti gyvi visi trys partizanai. Kažkuris iš j prasitar , kur apsistojo Sauleka ir Širš . Visi buvo areštuoti 1951 m. kovo m n. LKA Nr. 8 rašoma, kad visi šie partizanai sušaudyti. Kiek žinau, Širš dar gyva. Šiuo metu gyvena Radviliškio raj., Radviloni k..

Jonas Bulzgyis-Klevas iš Aukštalk , karininkas (partizan ltn.)

tik kur ia. Kitus sušaud .

Tai jau buvo rinktin s mirtis, nors 1964 m. Pakruojo rajono laikraštis "Auksin Varpa" raš , kad paskutinis partizanas nusišov Draum n miške 1954 m.

Radviliškio mieste buvo išniekinti 75 partizanai - perlaidota 23, Šeduvos kapin se iškaltos 62 partizan pavard s - perlaidota 22. Rozalime iš 42 perlaidota tik 8. Kiti ilsisi pelk se ar po asfalto danga ir laukia savo dienos. Kada ji ateis?

Kas liko iš "Žaliosios" rinktin s - tegul ilsisi ramyb je!

Rašydamas nesinaudojau archyvine medžiaga, nesustojau ties atskiromis kautyn mis, ne-

min jau stambesni

vyki . Apie juos ir taip

daug rašyta. Aš tik dar

kart nor jau priminti

tuos. kurie gyveno, už

laisv kovojo ir žuvo

laisvi. Parašiau tik tai,

k pats prisiminiu, k

papasakojo dar gyvi t

vyki dalyviai. Viskas

buvo prieš 50 met . Kas

prisiminsit tiksliau -

pataisykit. A i tiems,

kurie pad jo prikelti iš

užmaršties vien ar ki-

t partizan . Tai buvu-

si ryšinink Kazyt

Lauci t -Butkuvien ,

Aleksyt Ska kauskai-

t -Kudzevi en , Van-

dut Motiekaityt -Ste-

ponavi en , Radvilos

dukra Aldona, A+A

Vladas Jurgaitis-Dagi-

Leonas elutka-Nemun lis ir Petras Me ionis-
Lapas

lis, Leonas elutka-Nemun lis, Onut ir Vincas Venslovos.

Noriu trumpam priminti ir tuos, kurie ruoš pasalas, šaud ar tr m Sibir , Pamin siu kai kuriuos Rozalimo sribus. Dalis j nebuvo prarad žmoniškumo jausmo. Progai pasitaikius, atsisak "garbingos" tarnybos ir toliau ramiai gyveno. Iš toki pamin tinas Juška, broliai Budriai. Vienas iš Budri žuvo Rozalimo užpuolimo metu, kiti du Stasys ir Vladas išsik l

kaim . Vienas mir džiova, kitas galb t ir šiandien gyvena. Stribo Baltramij no šeima gyveno Bun i k. Už teis lankyti šeim Baltramij nas partizanams atnešdavo šovini , suteikdavo kitoki žini . Budrys, Petraitis, ižas, Laurinaitis, Grigali nas nukauti. Danauskas ir Vaitiek nas tu-

Vincas Jonaitis-Dobilas, Stepas Vaišvila-Uodas (ar Stoškus) ir Petras Meionis-Lapas

rejo ir antraeiles pareigas - buvo NKVD samdomi liudytojai. Taip 1950 m. "liudijo", jog gird jo, kaip Rozalimo klebonas Leopoldas Pratkelis kalb jo "prieš valdži ". Klebonas buvo nuteistas kaip "liaudies priešas". Grižo 1956 m. Mir Linkuvoje. Stribas irvinskas kažkuo nusikalto valdžiai, nes 1948 05 buvo nuginkluotas ir sodintas ešelon , kuris ried jo Igarkos link. Karininkai iš srib buvo Stepas Mockus, Pusvaškis, Jefirovas, Filimonovas. Pastarieji du buvo ved lietuvaites. Galb t ir dabar Lietuvoje gyvena. Šiaip dauguma srib seniai po

Paminklin lent prie Petr i namo atidengia buvusios partizan ryšinink s seserys Teres Mikni t -Grigalienė ir Julija Mikni t -Petr ienė . Pirmas iš dešin s stovi Leonas elutka

vel na.

1948 m. geguž s m n drauge su kitomis šeimomis buvo tremiama Dulkiški k. Montvil šeima - motina, dvi dukros ir s nus. S nus Stasys band b gti. Buvo mirtinai sužeistas. Ir sužeid ji tie patys lietuviai, su kuriais kartu augo. Motinai su s numi neleido atsisveikinti. Ar gal t kas suprasti motinos skausm !?

1949 m. kovo m n. buvo tremiama Medikoni Jaramin šeima. Niekur neb go Jaraminas, kelionei jau buvo pasiruoš s, ta iau jis tur jo piln burn auksini dant . Jaraminas buvo nušautas "bandant pab gti".

Neišveng klaid ir partizanai, ypa kai nutr ko ryšys su keliais b -riais. 1947 m. kažkas paskund partizanams, kad Maldži n k. gyvenan ios seserys Maryt ir Agota Petronaityt s dirba saugumui. Vien vakar buvo išvestos už kaimo ir sušaudytos (viena liko gyva). Vargais negalais nusigavo iki miestelio. Prasid jo su mimai. Atrodo, kad nekaltai buvo sušaudyti miestelio gyventojai - vyras ir žmona Tipikai.

APIE T V

Pasakoja **Aldona Pucevičiūtė**

Kapitono Izidoriaus Pucevičiaus kinas buvo užkastas Rozalimo durpyne. Maldininke moteris iš Rozalimo parodė tiktai vietą jo žmonai, mano mamai Stasei Pucevičienei. Ant supilto kauburlio moteris kasmet per Visų Šventųjų dieną ir V linę uždegdavo žvakelę.

Bėgo metai. Pelkėmė melioruoti. Žmona pasirūpino perkelti vyro

palaikus. Vieną naktį su mamos seserimis ir vyru Algiu Korsaku iškas palaikus ir motociklu pervežė Radviliškio miesto Laukgyvėnų. Jie buvo užkasti Brons ir Stasio Miknevičiaus sodyboje po kryžiumi prie namo. 1975 metais, mirus Kaziui Baltrušaičiui iš Sadūnų, susitarus su artimaisiais, laidotuvių rytą, niekam nematant, J. Pucevičiaus palaikai buvo dėti duobė. Jie ir dabar tenai.

Leonas Gylys - Stasas Pucevičiaus brolis. Gyli ir Rudžioni šeimos gyveno Radviliškyje, kaimynystėje, vaikai kartu žaisdavo pievoje

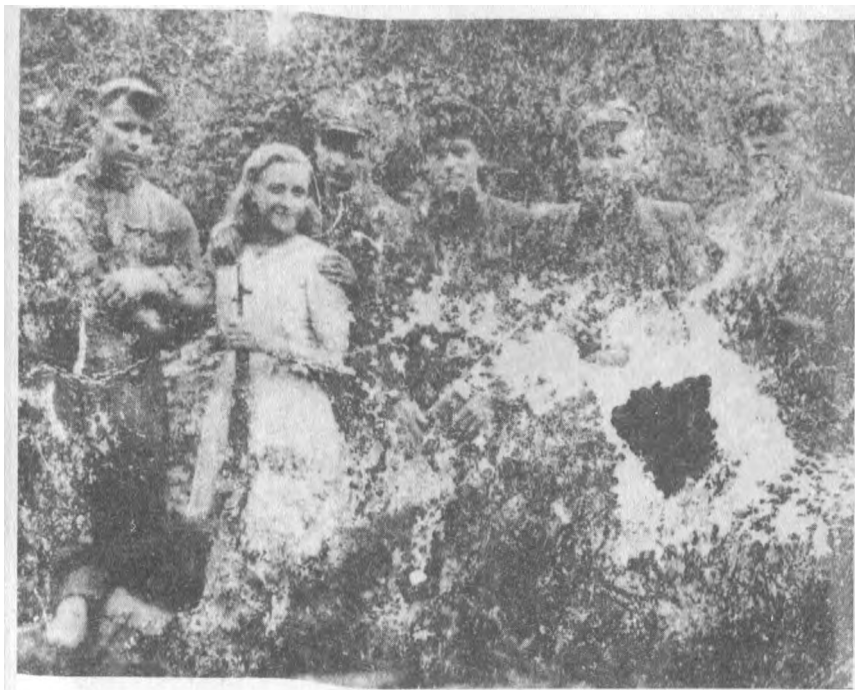

Kpt. Izidorius Pucevičius su mama ir žmona

futbol , taigi vienas kit gerai pažinojo.

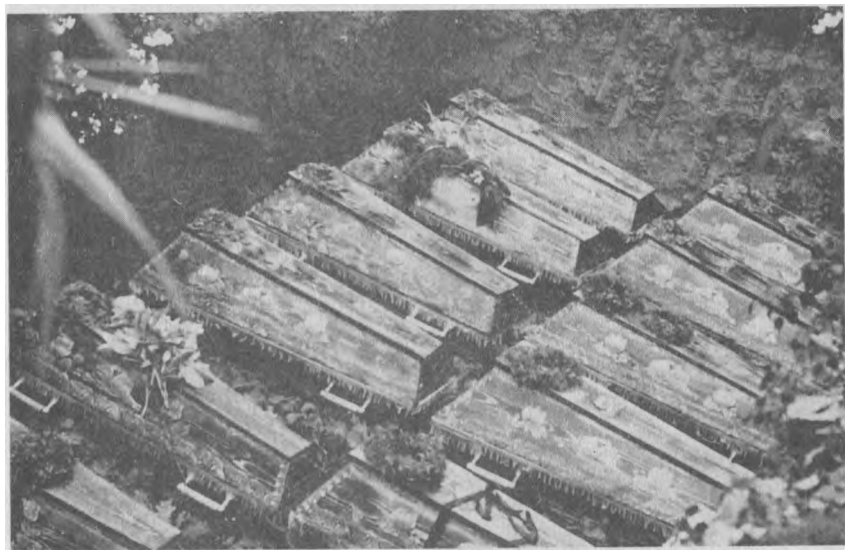
Po t vo ž ties su mama tur jome slapstyti. Vien vakar b nant pas Užuožeri Plung s, už jo partizanai. B ryje buvo Rudžionis. Jis primygtinai si l mamai pas . Mama atsisak pasi lymo. Iš jus partizanams, t pati vakar mama perved mus kit viet . Ryte Plung s sodyba buvo srib apsupta.

1949 m. sausio 27 d. Leonas Gylys keliavo šešiese su kitais partizanais iš vienos vietos kit . Visi buvo nušauti. Maršrut žinojo Rudžionis, kuris v liau buvo Šiauli saugumo viršininkas (karinis komisaras ?). Dabar ramiai gyvena Vilniuje...

Žaliosios rinktinės prisiklimas. Atkasami partizanų palaikai Šėduvos apylinkėse

Perlaidojami žuvę partizanai. Šėduva, 1990 06 17

Baisgalos-Radviliškio apylinki "Žaliosios" rinktin s partizanai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Slapyvardis	Gyvenamoji vieta	Žuvimo/ suėmimo data	Preičiūnai	Pastabos
1.	Leonas Areima	Tarzanas	Jamantoniai	1949	Preičiūnai	Sudegė
2.	Stasys Banilis	Smidras	Auštalkai	1949	"-	"-
3.	Baltramijūnas		Jabutoniai	1949 01 25	Padaugyvenė	Perlaidotas Šeduvoje
4.	Antanas Brazauskas	Žaibas	Paberžiai	1949 01 25	"-	"-
5.	Onutė Brazauskaitė	Vaikutis	"-	1949 01 25	"-	"-
6.	Vaclovas Brazauskas	Vairas	"-	1949	Arimaičiai	Perlaidotas Radviliškio kapinėse
7.	Albertas Bernotas	Maiskis	Maldžiūnai	1947	Aukštalkai	Nežinoma
8.	Jonas Bulzys	Klevas	Aukštalkai	1949	Preičiūnai	Sudegė
9.	Bronius Burnys	Mauras	Radviliškis		Legečiai	
10.	Liudvikas Buivyis	Karvelis		1949	"-	
11.	Vincas Butkus			1951 03		Paintas gyvas ir sušaudytas
12.	Dūda	Labutis	Avyžiškės		Baisogala	Palaidotas Sidabravo miške
13.	Leonas Čelutka	Nemunėlis	Šeduvo vls.	1947		Gyvas
14.	Kazys Čepulis	Plienas		1946	Auštalkai	Nežinoma
15.	Godelis				"-	"-
16.	Godelis			1946	"-	"-

Nr.	Eil. Vardas, pavardė	Slapyvardis	Gyvenamoji vieta	Žuvimo/ suėmimo data	vieta	Pastabos
17.	Algis Gabenis	Puodas		1948	Radvilioniai	
18.	Aleksas Gabenis	Puodelis		1948	"-	
19.	Leonas Gylis	Agnieška	Radviliškis			Perlaidotas Radviliškio kapinėse
20.	Godelis			1946	"-	"-
21.	Pranas Gulbinas	Darius		1951	"-	Suimtas ir sušaudytas
22.	Juozas Kudaba	Ilgūnas		1951	"-	Suimtas ir sušaudytas
23.	Jonas Jonaitis	Paukštė		1945	Rozalimas	Perlaidotas Rozalimo kapinėse
24.	Vincas Jonaitis	Dobilas	Derveliai	1948	Paežeriai	Nežinoma
25.	Vladas Jurgaitis	Dagilis	Lineliai			Mirė 1994 06 Kaune, palaidotas Karmėlavos kapinėse
26.	Janina Kižauskaitė	Nijolė	Aukštalkai	1948	Miškadvarys	Nežinoma
27.	Klemas Jaraminas	Špokas		1946	Skačiūnai	
28.	Antanas Kižauskas	Kominternas	Aukštalkai		Nežinoma	
			Vismantai			
29.	Bronius Kižauskas	Kotas	"-	1948	Paežeriai	"-
30.	Ignas Kurlianskas	Mėnulis	Jamantoniai	1950		Suimtas, tolimesnis likimas nežinomas

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Slapyvardis	Gyvenamoji vieta	Žuvimo/ suėmimo data	Žuvimo/ suėmimo vieta	Pastabos
31.	Kauneckas	Kirvis		1948	"-	Mirė Lietuvoje
32.	Kazys Laužikas	Briedis		Žuvo	Nežinoma	
33.	Petras Masilaitis	Virpša, Giria	Sedūnai	1949	Padaugyvenė	Perlaidotas Šėduvos kapinėse
34.	Vladas Masilaitis	Kerpė	"-	1946	Aukštalkai	
35.	Povilas Miedvaras	Dobilas				
36.	Petras Mickus	Zubrys		1948	Radvilonių	Žuvo
37.	Mickus	Riešutas				Žuvo
38.	Jonas Maņšauskas	Valstietis		1949	Liaudiškių miškas	
39.	Monika Mingėlaitė	Gražina		1949	"-	
40.	Mingėla	Kęstutis	Radviliškis			Žuvo
41.	Antanas Miškūnas	Žirnis		1949		Suimtas ir sušaudytas
42.	Morkūnas	Matas		1945	Rozalimas	Perlaidotas Rozalime
43.	Morkūnas			1945	"-	"-
44.	Morkūnas			1945	"-	Perlaidotas Šėduvos kapinėse
45.	Juozas Montvila			1949	Padaugyvenė	"-
46.	Petras Mečionis	Lapas	Draumėnai	1949	Jasaičiai	Nežinoma
47.	A.Mistus	Dragūnas		1946	Auštalkai	"-
48.	Vytautas Motickaitis	Papartis		1947	Avyžiškės	"-

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Slapyvardis	Gyvenamoji vieta	Žuvimo/ suėmimo data	Žuvimo/ suėmimo vieta	Pastabos
49.	Adolis Motiekaitis	Klevas		1947	Baisogala	Sidabravo miške
50.	Aleksas Motiekaitis	Lašas		1948		
51.	Leonas Motiekaitis			1947		
52.	Kazimieras Motiekaitis	Banga		1947		
53.	Adolis Nauronis			1949	Preičiūnai	Sudegė
54.	Petras Paluckas	Žukas	Šnikoniai	1949	Padaugyvenė	Perlaidotas Šeduvoje
55.	Jonas Puodžiūnas		Šilaikoniai	1945	Birutės k.	Nežinoma
56.	Vladas Puodžiūnas		"-	1945	"-	"-
57.	Alfonsas Puodžiūnas	Kiaunė	"-	1947	"-	"-
58.	Paluckas	Kadagys		1948	Radviloniai	"-
59.	Julė Pukytė	Širšė				Gyva
60.	Pleckavičius					
61.	Izidorius Pucevičius	Radvila	Naujasodis	1945	Mediniškiai	Perlaidotas Radviliškio kapinėse
62.	Razgaitis	Sauleka		1951	Suintas	Sušaudytas
63.	Rušplaukis	Perkūnas		1945	Rozalimas	Perlaidotas Rozalimo kapinėse
64.	Stepas Rymaitis	Strazdas		1949	Radvilonių mstl.	Sunaikino Čemberlenas
65.	Jonas Rymaitis	Garnys		1951	Suintas	Sušaudytas
66.	Rulys					

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Slapyvardis	Gyvenamoji vieta	Žuvimo/ suėmimo data	vieta	Pastabos
67.	Vladas Rulys	Garbenius				Žuvo
68.	Adolis Skačkauskas		Brijagala	1946		Suimtas, mirė Lietuvoje, palaidotas Radviliškyje
69.	Jonas Skačkauskas	Jaunutis	Naujasodis	1948	Amalija	Perlaidotas Šeduvoje
70.	Juozas Skačkauskas	Strausas		1947	Birutės k.	Nežinoma
71.	Simonavičius	Balandis		1948	Aukštalkų k.	„-“
72.	Bolesas Sabeckis	Uosis	Avyžiškės	1949	Mažaikių miškas	Nežinoma
73.	Simonavičius	Varnas				
74.	Savičius					
75.	Stankus	Šlėga		1946	Dar gyvas Prie Stačiūnų	Gyvena Panevėžyje Nežinoma
76.	Steponaitis	Beržinis			Avyžiškės	
77.	Juozas Šulskis	Puškinas				
78.	Šemėžys	Dulkė		1947	Vabaliai	Nežinoma
79.	Švilpaitė			1949	Preičiūnai	Sudėgė
80.	Vacys Šukys	Berželis		1951		Suimtas irsušaudytas
81.	Kazys Venslovas	Raginėnų k.		1949	Padaugyenė	Perlaidotas Šeduvos kapinėse
82.	Stepas Vaišvila	Uodas	Linėliai	1948	Mažaikių miškas	Nežinoma
83.	Aleksas Verbliugevičius	Žilvitis		1948	Birutės k.	

Eil. Vardas, pavardė Nr.	Slapyvardis	Gyvenamoji vieta	Žuvimo/ suėmimo data	Preičiūnai vieta	Pastabos
84. Liuda Venslovaitytė		Preičiūnai	1949	Preičiūnai	Žuvo degančiame kluone
85. Vladas Vaitiekūnas	Paleckis		1949	Suimtas	Miręs
86. Vaitiekūnas			1949		Sušaudytas
87. Vincas TARBŪNAS	Dagys	Užuožeriai	1949	Mažaičių miškas	
88. Vytautas Ūselis		Rozalimas			Suimtas
89. Adolis Žyvgaitis		Kriaukėnai	1949	Radviliškio miškas	Nušovė Čemberlenas
90. Dominikas Montvilas	Pilėnas	Plaučiškiai	1945	Plaučiškiai	
91. Vytautas Merkelis	Maželis	Plaučiškiai	1945	Plaučiškiai	
92. Juozas Jankauskas		Tautišškiai	1948	Sauliminkų miške	Perlaidotas Radviliškio kapinėse
93. Zofija Kokštienė	Lietutis	Žaiginio k.	1952	Umburnės k.	Išdavė Malkus. Perlai- dota Radviliškio kapinėse
94. Feliksas Kokšta	Rustemas	Bardiskiai	1952	"-	"-
95. Adolis Povilenskas		Aušrėnai	1952		Perlaidotas Radviliškio kapinėse
96. Juozas Šereiva	Arvydas	Tauragė	1945	Radviliškis	"-

RASEINI KRAŠTO PARTIZANAI RYŠININK PRISIMINIMUOSE

Užraš ir komentarus pareng **Feliksas Tiškus**

Skelbiamus Stefanijos Jokimait s-Valantinien s, Bron s Dirmauskait s-Latožien s, Prano Motuzo ir kit Raseini krašto pogrindinink , ryšinink bei r m j prisiminimus sieja Vaidoto rinktin s vado kpt. Juozo eponio veiklos, štabo ž ties bei partizan spaudos temos.

Stefanija Jokimait -Valantinien

PASKUTINIS KPT. JUOZO EPONIO PRIEGLOBSTIS

TAI, K PRISIMENU IŠ JAUNYST S

Mano t vas Zenonas Jokimas, g.1892 m. K daini aps. Ariogalos vls. Pagausan io kaime, kininkavo 80 ha kyje; pus žem s (40 ha) priklaus jo broliui Antanui, bet jis - inžinierius - gyveno Kaune ir žem s nedirbo. Sodyba buvo sena, ia dar mano seneliai gyveno. Iki 1939 m. t vas dar tur jo lentpj ve. Mano mama Rozalija Ignatavie t , g. 1896 m., buvo kilusi nuo Kalnų iš Zacižos kaimo, 9 km nuo Raseini . Šeimoje užaugome keturi vaikai: aš - Stefanija (g.1922 m.), Vytautas (g.1926 m.), Kazys (g. 1928 m.) ir jauniausia-sesut Aldona, g. 1929 m.

Vaikyst buvo nebloga. Juodai iuose baigiau penkis pradžios mokyklos skyrius. Paskui buvo pertrauka. 1939 m. baigiau dvi met Raseini žem s kio mokykl . Nors galimyb s mokyti buvo, mane trauk kis, žem . Verk davau, kai rudeni reik davo Raseinius išvažiuoti, o ir ten b dama baisiai pasiilgdavau nam : kad tik grei iau t višk ... Namie nuobodu neb davo: Juodai iuose gražiai veik pavasarininkai, b davo vakar liai, gegužin s. Ne tr ko ir draug : Ne ajai, Gudži nukai, Binkiai iš Raš i . Žodžiu - gyvenom neblogai, pasiturin iai, bet... neilgai: už jo rusai. kis m s - "buožinis", paliko 30 ha, paskui "raudonoji šluota" prad jo važin ti - visk

iššlav . Tiesa, 1940-aisiais aš jau tur jau jaunik - tok Jon Rašinsk nuo Cinkiški . Supažindino mus mano teta, pas kuri Karalgir nuvažiuo- davau. Buvom sutar tuoktis, ruoš m s vestuv ms, bet 1941- j biržel Rašinskus išvež ... Bern ir namie netr ko; bet, matyt, man Sibiras buvo žad tas ir Sibire lemta bern susirasti...

Prasid jo karas. Iš "vokie i s " nieko giliau ne siminiau. Greit v l atmurm jo karas. M s iš nam neišvar , evakavo tik iš Raseini apskri- ties, o jos riba tuoj už m s klojimo buvo. Kai frontas prie Kalnų - Rasei- ni užstrigo, rus m s sodyb štabui išsirinko. Atvažiavo karininkai, apži r jo k , liep grindis visur išplauti ir iš gry ios išsikraustyti. Mums paliko klojim , kur gyvenom su mamos brolio šeima, atb gusia pas mus iš Ariogalos: vir m vasarin je virtuv je. Trob iš vis pusi laidais ap- raizg , kieme ant kar i pri- kabino, telefon pristat . Kol frontas stov jo, sodyboje nuo- lat šurmuliavo kariškiai; tik pietauti pas kaimynus išvažiuodavo - ten j virtuv buvo. Generolas gyveno sode, jo mašina stov jo po dideliu žuolu pavaryta. Kas buvo ge- rai, tai kad jokie vagys tuos m nesius neužklysdavo, jei tik patys "štabistai" k "nukniauk- davo"...

Stefaniya Jokimait Raseini žem s kio moksleiv . Apie 1938-1939 m.

Frontui nutolus, prasid jo neram s laikai: mobilizacija, siautimai - gaudyn s, susišau- dymai. Nors m s kis buvo buožinis, visi galvojo, kad jis sekamas, užeidavo ir partizanai, tai vieni, tai jau kiti. Pa- valgydavo, pab davo. Jokio nuolatinio ryšio su jais nepa- laik m. Mamel niekam neat-

sakydavo, visus tuo, k tur jo, pavaišindavo. Prisimenu apie kautynes su rusais Vosbutuose - netoli m s , dešiniajame Dubysos krante. Buvo didelis, per 80 kiem , kaimas pamišk je, paskui jo gyventojai i vienkiemius iš jo. Ten buvo daug jaun vyr , ir kai mobilizacij paskelb , soviet armij niekas nestojo - visi mišk iš jo. Vosbutus atvažiavo du sunkvežimiai rus j t v vežti. Vyras iš kr m juos gerokai paspirgino, atkirto juos nuo kelio, ir ruseliai negal jo nei pasitraukti, nei apie susid rim pranešti, pagalbos prisišaukti; kur ten name sitais kulkosvaid , atsišaud . Ar ne 4 dienas ten kariavo. Žmon s iš to krašto išsigand b go kaip per kar , dard jo pro mus, vaikus, paskubomis sugriebtus daiktus vežimus susimet , karves prie j prisiriš . Baisus vaizdas! Vosbutuose ir m s t velio pusbroli ir pusseser gyveno. Pusbrol per t šaudym si nušov , iš viso ar ne 9 civiliai žuvo, kinink sodybas nudegino. O jaun j niekas per tas kautynes nežuvo - jie iš miško šaud ... Buvo netoli Kal dos, kai tur jom j laidotuves važiuoti, bet mama važiavo viena, mus vežtis bijojo...

Iš jaunimo tais pokario metais nieko neprisimenu, nes iš nam tik bažny i išeidavau. Dar toks vykis buvo. Pakarkly, Barausk (notaro Barausko) kyje, per kažkoki švent vakaruškas sureng ; ten didel s patalpos buvo. Suvažiav kininkai susimet "baliavot". Buvo koks ten ariogališkis stribas atvažiav s, ir jo t bali nepri m . pyk s stribas iš jo ir pro lang met granat . Vien žmog užmuš , kelis sužeid ... Mamel ir anks iau mus visada prilaikydavo, sudrausmindavo, o dabar po to vykio jau niekur toliau išeiti, jokus vakar lius nebeišleisdavo. Tik kai kada t vuko pusbrolio, pusseser s vaikai iš Vosbut , iš bažny ios Juodai iuose gr ždami, kaip giminai iai pas mus užsukdavo, pab davu...

PAŽINTIS SU KPT. EPONIU

Kaip susipažinom su kpt. eponiu? Atrodo, tai buvo 1946 m. pabaigoje. Vien vakar Mileris - m s paž stamas atsived pas mus du ginkluotus vyrus, supratome, jog jie partizanai. Tai buvo eponis su Svaj nu. Kiek pabuv linksmi iš jo. Po šito pirmojo apsilankymo jie pas mus dažnai užeidavo: pavalgyti, apšilti, išsidžiovinti, pasikalb ti. Ir visada abu kartu, kaip adata su si lu, tik kai kada juodu Mileris atlyd davu.

Kapiton epon žinojom pavarde (net nežinau, ar jis kok slapyvard tur jo), o jo palydov - tik kaip Svajnis: jo pavard nežinojom. Jaunas, aukštas, gražus vaikas buvo; min davo Raseinius, gimnazij, ir aš maniau j vyresni klasi gimnazist esant, kad buvo mokytojas, nežinojau.

Mileris (vardo neprisimenu, lyg tai Antanas) nebuvo miškinis, gyveno legaliai. Buvo kaimo siuv jas - eidavo per apylinkes iš sodybos sodyb, šeimynas apsi damas. Buvo dar jaunas vyras - netur jo ir trisdešimt. Pasikalb davom su juo, bet bendravom tik kaip su paž stamu, siuv ju, o ne partizan ryšininku. Ir paskui, kai pas mus ateidavo, daugiausia su partizanais bunkeryje bendraudavo.

Taip eponis ir visus 1947-uosius - apie pusantr met pas mus užeidavo.

1947 m., laiko tiksliai neprisimenu, bet buvo apie bulviakas, jie už jo pavakare, dar dienos metu, ir ilgai šnek josi su mama. Mes j t syk nemat me - dirbom laukuose. Vakare mama pasipasakojo:

- Š kart b dos vedami pas mus at jo: jiems skubiai reikalingas prieglobstis, nebeteri kur dingti ir praš koki nors viet sl ptuvei suieškoti

Vaidoto rinktinės vadas kpt. Juozas eponis-Tauragis

Rozalija Ignatavičiūtė-Jokimienė, grįžusi iš lagerio 1955 m.

Ignatavičiūtė - mano senelė - augintinė, augo kartu su mano mama, dviem jos seserimis ir trimis broliais. Kai tek jo už Kupsio, seneliai jai žemės atskyrė. Frontui už jus, Kupsiai (Kupstienai jau buvo mirusi) pasitraukė pas mus. Kadangi laukai apie Kalnų frontą buvo pilni minų, berniukas pas mus ir pasiliko. Man murengti bunkerio klojime, bet užginėjo mamelė: netoli žiema, - vyrai sušals. Trobos viduryje buvo toks tamsus sandėliukas. Padar murengė jame dvigubą sieną, o priekyje bulvių pripylė, runkeliai, - atseit jie bulvių aruodas. jimas bunkerio buvo padarytas iš viršaus - per lubas; nusileidimui tureti vėjas sieną ak virbalius sukėlė. O apačioje dar buvo langelis: sandėliukas jus ir tokias lentas gal iškilus, buvo galima pasikalbėti, valgėsi patų paduoti. Kad šunys neužuostų, pridėjome tabako kremlį, lapų, žibalo, benzino kanistrus pastatėme. Bunkerio tarpinėje gultas padarėme. Nebuvo erdvės, bet du vyrai turėjo išsistiekti, sutilpti. Slaptas "konstruktorius" buvo mūsų tureti vėjas.

Kai tik pabaigėme, po kelių dienų jie su visa spaustuve ir parsikraustė. Rodos, kad tureti spaustuve tureti vėjas su Geniumi parvežė; ji nekažin kokius rengė nedidelį visai: gal metro ilgio rėmas su rankena, na, kaip

arba... pas save juodu priimti. Taip ir pasakė: "Dėkite mus kur norit..."

Kur daryti? Kur toki saugi viet manoma rasti? Pasitarė nusprendėme, kad reikia patiems priimti...

Padarėme bunkerį. Darbavosi tureti vėjas, dirbėme aš, taip pat pas mus nuo 1944-ųjų prisiglaudė berniukas Genius - plūš jom visi. Geniaus-Geniuko (jo vardas turėjo Eugenių) pavardė - Kupstys. Jo mama buvo sen j

Vienintel šeimoje išlikusi Zenono Jokimo nuotrauka. Apie 1920-1923 m.

nedidel spintel . ia partizanai ir darbavosi - spausdino "Laisv s varp ". Pati su jais bunkerio nesu buvusi, surinkti nemok jau, bet, kai reik davo išbarstyti, man duodavo: iškiša pro langel kliš , ir aš jiems raides išm tau, sud lioju. Visk , ko reik jo spaustuvei, atnešdavo Mileris, jis ir laikrašt lius išnešdavo. Apskritai, išskyrus Miler , niekas daugiau pas juos ar pas mus nebuvo už j s. eponis stropiai sl p ir saugojo savo b stin , spaustuv ...

Iš bunkerio jie išeidavo, žinoma, visada nakt . Kartais gr ždavo tuoj, o kartais ir kelet dien , ir savait nepareidavo. Kai b davo ramu, jie dažnai išl sdavo, ateidavo kambar ; langus tokiom tamsiom užuolaidom užtrauk , kartu vakarieniaudavom, kartais ir valand , ir dvi pas d davom, pasišnek davom. eponis buvo vidutinio gio, rimtas, pagal mane (mano amži) jau pagyven s, ir daugiausia su mama šnek davosi. M s t vukas buvo tylus, nekalbus - nekoks pašnekovas, bet nedraud bendrauti su partizanis, pritar j siekiam, j kovai. Aš su Svaj nu kalb davaus, jis partizan dain padiktuodavo. Kartu su partizanis ir 1947- j - paskutini sias K ias valg m. Buvome visa šeima: iš Kauno Kazys su Aldute buvo parvažiav ir dar t vuko d dien - j Bobute vadinom. Ji ten su vaikais gyveno, jiems valg ruoš .

Kai jie b davo iš j , o pas mus b davo svetim ir pareiti pavojinga, ant šulinio pad davom kuol - tai buvo ženklas, kad gry i eiti negalima; jei kuolo n ra - kelias laisvas... trob eidavo pro duris, o iš korido-

riaus buvo laiptai ant aukšto - prie jimo bunker . Kai jie nusileisdavo "pas save", t jim uždarydavom...

Beje, gyvenom mes ne vieni. Buvo dar tokia moterišk , prieš gerus metus prisiglaudusi. Visai nepaž stama at jo pas mus, pasisak pasitraukusi iš nam ir neturinti kur eiti; vaikai jos miške... Mamel (toks jau jos b das buvo) pri m , ir taip ji pasiliko pas mus gyventi. T vukas m s nebuvo toks mielaširdingas, o mama visada darydavo taip, kaip nor jo. T moterišk mes visi "teta" vadinom. Nežinau nei jos pavard s, nei iš kurio krašto kilusi, mamai gal ir buvo pasisakiusi. Buvo tyli, atviresnes kalbas nesileisdavo. Min davu Eržvilka , Jurbark - gal iš ten buvo atklydusi? Syk buvo at j s pas j toks vyras; su juo ilgai kalb josi, apsikabinusi j verk . Sak , kad tai jos s nus... Daugiau man jo matyti neteko.

Teta" tikinamai apsimesdavo durnele. Už an io visada nešiodavosi kortas. Jei siautimas ar kas svetimas, nepaž stamas užeis, išsitraukia jas, sklaido rankose ir burbuliuoja - "kalbasi" su jomis: "Abrozda liai mano... abrozda liai..." Kart j per "ablav " lauku b gan i nutv r , bet ir t syk tie "abrozda liai" išgelb jo... Ji pas mus iki m s arešto buvo.

Dar viena, neseniai, gal apie m nes prieš arešt atsiradusi, m s nam - Baranauskien (Babonait) su s numi, 19-20 met vaikinui, sergan iu atvira džiova. Kai jos vyr - karinink su m , ji iš Kauno parvažiavo savo t višk už Juodai i ir ten gyveno. T vai - senieji Babonai jau buvo mir . Kai valdžia j išvar iš sodybos, netur dama kur d tis, prisiglaud pas mus, sve i valgomajame apsigyveno. Tarp kitko jaunyst je Baranauskien m s t velio panel buvusi. Nežinau kod l, bet jos už K i stalo neprisimenu, nors, rodos, visus atsimenu, kaip buvo sus d ... Kai mus su m , Baranauskien , matyt, buvo palikta m s gyvuli priži r ti (buvo lik du arkliai, keturios geros karv s, pora verši , avys, kuri visada laikydavome). Kaimyn Antanina Mockyt -Bartušien paskui pasakojo, kad Baranauskien tada leido jai, aišku valdžiai nežinant, savo palaik karvut m s karv išmainyti.

Pasitaikydavo visoki nutikim . Mamel m s buvo savarankiška-visk darydavo savo nuoži ra. Pagalbos niekam neatsakydavo: pavalgydins, apnakvins ar koki susirgusi senut priims, r pinsis ja, kol pasveiks. Ir su Ariogalos sribais gerai sugyvenom. Užeis, b davu, tai mama visada pamaitina: lašini papjaustys ar s rio sviesto pad s, pieno kibir pastatys. J

visi gerai pažinojo, ir jei Ariogaloje komendantas valanda užtikdavo, Jokimienis niekad nesulaikydavo. Kartą vakare sribai atėjo trise, šlapi, sušalę, pasiliko nakvoti. O pas mus jau gyveno partizanai ir dabar buvome - bunkeryje. Tai tai vai jiems savo kambari užleido (kad būtų toliau nuo bunkerio ir kokio krebždesio neišgirst), o aš iš jau miegoti kitą namą gal. Pavalgė "sveikiai" sugul, miegama - mes "namiai" - partizanus nuo kitų sribų, nuo garnizonų "saugo..." Rytą pavalgė iš jo. Vyras paskui juokavo: "Kokios dalyk mes išgyvenom! Ir kaip mes iškentėm jėgų nenugyb: net tris sribokus pašonėj turėjome, miegančius!.." Aišku, jie suprato, kad tie nakvynininkai bent tai nakvoti buvo jiems geriausia, patikimiausia apsauga, o jėgų nakvynininkai ir mus nuo galimų tarimų gyn...

SAUSIO 16-OJI, PENKTADIENIS

1948-ųjų sausio 16-oji, penktadienis. Mes "namiai" buvome. Su jais ir Mileris; jis jau beveik dvi savaites čia - bunkeryje. Prieš tai jis turėjo nueiti su reikalais vakaruškas gretimame Pakarklio kaime, bet gavo žinią, kad ten enkavedistai laukia. Jis ten nenuėjo, bet atėjo pas mus, ir epinė jam neleido išeiti. Taigi bunkeryje jie trise...

Buvo ramus žiemos rytas. Kaip visada, apsiropšėm kėlyje, grynoje besitvarkant, diena visai prašvito. Gal 11 ar 12 valanda buvo, kai pamatėm nuo Juodaičių pusės, jau šiaurės rytuose, kurie buvo už 200-300 metrų (tarp mūsų laukas iki Kilupio buvo), tiesiai mūsų sodybos link skubančius kareivius! Ginkluoti, su šunimis, kulkosvaidžiais - vien su kulkosvaidžiu aiškiai matėm juos... Užšokau ant aukšto, pasakiau vyrams, kad ateina kareiviai (mama apačioje apie "ablavą" jau buvo pas jusi). Kad netartė, aptik mane nuo aukšto lipančius, surinkusi užsimečiau ant rankos padžiautus skalbinius ir nusileidau į patalpas...

Vos virtė trobą, užriko: "Kur bunkeris?!" Sakom, kad jokio bunkerio pas mus nėra, kad išsigalvojat. Galite žinoti, sitikinti..." Pasklid apieškėjo, visus kambarius su šunimi apėjo, visur išlandžiojo, bet nieko neardė, nebadė. Pagaliau iš trobos išėjo ir nugarmėjo vieškelio link. Atsidusom, apsidžiaugėm, kad tas siautimas, krata, ačiū Dievui, laimingai praėjo... Dieną vakaro pusę pakrypo, buvo gal trečia valanda popiet. Galvojome: kai tik pritems - jau greit, juk žiemos metas, - partizanai išbėgs, bunkeris bulvė -

Baigiama naikinti Jokirn sodyba 1968 m.; lik s vienas griauamas gry ios galas. Matyti atsikišusi sand - liuko (namo viduryje) vienos sienos da - lis, prie kurios buvo rengtas bunkeris

mis užversim, k reikia, sukišim krosn , užk r sudeginsim...

Nežinau, kiek truko tas apsiraminimas - atokv pis, pusvaland , gal apie valand , kai staiga v l priguž jo kareivi . Bunkerio jau neklaus , o tiesiog pasak : "Pas jus yra eponis! Kur jis?.." Band m dar sakyti, kad nieko pas mus n ra, bet mus tuoj uždara t vuk (kampin) kambar , liep iš jo niekur neiti (ar už dur stov jo sargybinis - nežinau) ir prad - jo durtuvais badyti... Kareiviai gry ioje neslapukavo, šnek josi garsiai, šurmuliavo, keik si... Neilgai trukus išgirdom pl šiam lent brašk jim , mums liep išeiti. Užvar mus visus ant aukšto. jimas bunker buvo atidarytas. Prie jo (jis buvo namo vidury) sustat mus: t vus ir mane su Genium, o kareiviai atokiai aplinkui sugul , šautuvus atstat . Pagrasino: "Kiek m s žus, tiek ir j s !.." Negaliu pasakyti, kiek laiko taip stov jom, nei gyvi, nei mir , kai iš angos išsivert d mai, apa ioje nugriaud jo spro-gimas... Po to pasigirdo dejavimas; po keli minu i dejuoti liov si. Tada man liep l sti bunker ; k b t sak ten daryli - nežinau. Kur dingsi - buvau pasiruošusi lipti tais ak virbaliais, bet užsistojo Genius, sako: "Aš už j l siu..."

Jis nusileido bunker , išk l ginklus. O partizanus per apa i ištrauk , negyvus. Juos sumet mašin , užties brezentu (paskui išveždami ant j mus visus keturis susodino...) Rusai tuo tarpu tarpusavy gargaliavo, kad banditai granat iš bunkerio nor jo išmesti, bet ji nukritusi atgal sprogo... Aš nežinau, ar jie granat met , ar, nor dami nusižudyti, patys žied patrauk . Ar bunkeryje šaud ? Net negird jau. Prieš sproгим gal kas ir buvo, kol mes toliau nuo bunkerio uždaryti buvome, bet po sproгимo joki š vi nebe-gird jome.

Dar prieš išvažiuojant pas mus už jo Marselis. Gal jis k nugirdo ar kareivius ties m s sodyba mat , tai neva šaukimus balsavim mums atneš - laikas prieš balsavimus buvo. Kareiviai tuoj j apstojo, gal pa-man dar vien bandit kliuvus, bet, kai parod šaukimus, gal dar ko-kius dokumentus (jis buvo dešimtininkas), atstojo. To Maršelio dukra buvo Milerio panel , jiedu jau tuoktis buvo sutar , tai aš pasakiau Ma-ršė liui, kad ia Mileris žuvo, tegul dukt jo nebelaukia... Jis išklauso , bet man nieko nepasak ...

Išvež mus (t vukus, mane ir Geni) jau sutemus, gal jo b ti aštunta ar devinta valanda vakaro, ant uždengt partizan lavon susodin . Raseiniuo-

se kišo kažkok r s ; atsimenu: m ro skliautas, pakrašty vanduo telkšo... Man s klaus paskui: kur tas r sys buvo? Gal prie sribyno, kur nušautus partizanus pamedavo? Nežinau. Vesdavo mane kasdien išviet , bet pamest lavon ten neteko matyti...

Kit ryt (ar antr dien ?) mane iš r sio išved . Priešais r sio langel (jis buvo be stiklo) gul jo pamesti trij m siški lavonai. Liep parodyti, kuris iš j eponis. Parodžiau, bet atpažinau j daugiau iš drabuži , nes vis veidai buvo baisiai sudarkyti. Apie kitus du man s neklaus . Jie ten neilgai, dvi ar tris dienas gul jo. Ar ved mano t vus j atpažinti - nežinau.

t r s mane vedžiodavo per vyru kamer (irgi r syje). Pas juos buvo sud tos grindys, šiaud pakreikta ir krosnis k renosi; ant pamesto r sto sus d šildydavosi. ia s d jo partizanai; vienas lyg mokytojas buvo, kiti du - jaunesni. Valgyti ten nedav nieko; vyrai buvo peralk , o aš dar tur jau kumpio, tai ir jiems po griežin l pro plyš kišdavau. Buvo vienas žmoniškas priži r tojas - lietuvis. Jis kartais leisdavo man pas vyrus pasišildyti, palikdavo užsispaudžian i spyn ; jei kas, aš sprunku savo šla-pi narv , o vyrai, duris uždar , j kabina ir užspaudžia...

Išlaik mane ten gal kokias dvi savaites; netard , nieko neklausin jo. Buvau jau prad jusi galvoti, kad mane paleis, kad t vus apkaltins... Nežinau, kur tas didelis m rinis namas su tardymo kameromis buvo, dideli r siai, pilni žiurki . Ten tas dvi savaites mano t vus laik . Paskui juos išvež kal jim , o mane ten nugabeno ir prad jo tardyti. Laikytis per tardymus nebuvo sunku, nes nieko, man nereikalingo iš tikr j nežinojau ir negal jau išplep ti. Be to, ir iš nam niekur neišeidavau, tik bažny i ir atgal, sakiau, kad partizanai neišleisdavo. Nevienodi ir tardytojai buvo. Toks Miša -visai žmoniškas: atsakau jo klausim , kad nieko nežinau, jis taip ir užrašo. "Na, nežinai, tai nežinai..." Bet kitas - Volkovas, tikras žv ris, rup ž ! Ant to Mišos baisiai si sdavo, kad tas iš man s tardydamas nieko neišgavo, protokoluose nepriraš ... Iš pasitenkinimo, kad eponis žuvo, jis žargst si - atseit šoko ir žveng : "Pa m m šit eržil !.. Pa m m!..."

Geniuk iš Raseini paleido, bylos jam nek l . Ir mes j gyn m, sak m, kad jis pas mus svetimas, kad apie bunker , partizanus nieko nežinojo... Mano jaunesnysis brolis Kazys tuo metu lank gimnazij , abu su sesute Aldona pas d d Kaune gyveno. Kai sužinojo apie m s su mim , buvo por sa-

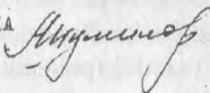
Управление П/Я. 392
г. Дзержинск, Кара-
гандинской области
лх. № 1д-4

Гр. ИОКИМЕНЕ Розали
Литовская ССР, город Каунас
Видуолай № 9-3

Сообщаем, что Ваш муж ИОКИМАС Зенонас с. Казиса 1892
года рождения, уроженец Литовской ССР, по национальности
литовец -
УМЕР 29 сентября 1949 года

За получением свидетельства о смерти вам следует об-
ратиться в ЗАГС Литовской ССР гор. Вильнюс.

НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛА
П/Я. 392

/ДЕТИНАН/

Исп. Бучина
2/Ш-56г.

vai i pasitrauk , bet niekas neat jo j ieškoti. Vyresnysis brolis Vytautas dirbo vairuotoju Vilniuje. 1944 ar 1945 m., kad ji nuo kariuomen s išsaugot , mama važin jo pas tuometin Sveikatos apsaugos "liaudies komisar " komunist Girdzijausk - savo pusbrol - prašyti, kad s n pri-glaust ... Visi trys jie išliko - išveng "valdišk nam ". Užteko m s tr-ij ...

LIKIMAI

Aš, už aki nuteista 10- iai met , kal jau Intoje. Ten buvo vienas didel-
lis, gal 4000 kalini , moter lageris; lietuvi apie 400, bet daugiausia -
ukrainie i iš Vakar Ukrainos, vadinam "zapadniki ". Vyr lageri buvo
daug, kiekviename ne mažiau 2000. Iš lagerio mane išleido 1954 m. lapkrit
(Stalinui mirus, buvo sakymas paleisti išbuvusius 2/3 bausm s); išbuvau
lageryje beveik septynerius metus. Pas su apribojimais - be teis s gr žti
Lietuv - gavau tik 1956 m. rugpj ty. Mano vyras Liudvikas Valantinas,
kil s nuo Kraži , irgi buvo Intoj, teistas 25 metams. Ten susipažinom, ten
susituok m, vaikai ten gim . Intoje išgyvenau 14 met . Kai su vaikais

gr žau Lietuv (vyras dar metams pasiliko ten, nes tr ko stažo), vyresnysis s nus jo tre i , jaunesnysis pirm klas .

Mamel m s , amžin atilsi, grižo berods 1955 m., aš tada dar Šiaur je buvau. Jai pablog jo sveikata, nervai pakriko, pasijaut nenormali, - už vaikus, už visk labai sielojosi. Kai at jo laikas j paleisti, o buvo ji invalid lageryje kažkur už Maskvos, Jaroslavlio srityje, brolis gavo užklausim : ar priims jis savo pasiligojusi motin ? Jis nuvažiavo ir j parsivež . Taip pas Kaz ir gyveno. Kai gr žau, tai tik sve ius pas mane atvažiuodavo ir vis atgal pas brol verž si: "Kaziukas mane priglaud , tai aš turiu jam pad ti vaikus auginti, priži r ti" (brolis dvi dukras išaugino). Mir mama 1971 m., palaidota Katine...

T vukas mir lageryje. Po su mimo dar dukart j ma iau. Iš nam jis buvo apsiav s veltiniai. kal jim jam atneš klumpes, ir aš gird davau j tualet "ruošai" kaukšint. Kart , gal priži r tojams apsižioplinus, koridoriuje pasimat m. Antr kart mat m s jau po "teismo": kartu su juo iš Raseini iki Kauno vež . Vienintelis ir ... paskutinis jo troškimas: "Aš tik nor iau savo vaikus pamatyti..." Brolis ilgai bijojo apie j klausin ti. Kai gr žo mama, tai jos vardu Maskv ar kur ten užklausim pasiunt . At jo atsakymas: "Jokimas Zenonas, Kazio s nus... mir 1949 m. rugs jo 29 d." Kai žmon s prad jo Lietuv savo artim j kaulus iš Sibiro parsivežti. nutar me ir mes paieškoti t vuko kapo. Brolis 1987 m. išsir pino komandiruot ir nuvažiavo Karagand . MVD srities valdybos archyve gavo pažym : "...Palaidotas Karagandos srities Spasko gyvenviet je (naujojo aerouosto rajonas), kapas Nr.6-11." Nusigavo nurodyt vietov , ta iau kap ten vos pastebimi kaubur liai step je teišlik . Susirado rus , tarnavus lageryje priži r toju. Jis pasak : "Nieko neieškok, žmogau - nieko nerasi. ia sunaikinimo lageris buvo, lavonus po 50 ir po 20 bendr duob suversdavo..." - Tik sauj žem s iš ten parsivež , ant mamel s kapo Kaune j išb r ...

KOD L TAIP ATSITIKO?

Kod l jie pas mus šitok - tok nesaug bunker lindo ir ia paskui apmaudžiai užsibuvo? Juk jei b t kitur, gal kur miške, sik r , dar b t gal j išb gti ar nors pasipriešinti... O ia... ia - at jo ir... pa m ... Pats

bunkeris gal ilgai b ti) išlik s - buvo gerai užsl ptas, jei ne išdavyst .

Kas juos išdav , skund ? Gal jo juos pa ius (epon su Svaj nu) pasteb ti ir pasekti: jie dažnai išl sdavo, išeidavo, pareidavo... O gal kas Milerio klajoni maršrutais pasidom jo? Paskui kal jime šnek jo, kad per t lemting j "ablav " ant Juodai i žvyrkelio ties m s sodyba stov ju- si mašina, kurioje s d j s kažkoks žmogus. "Kai per pirm j krat bun- kerio nerad kareiviai prie jos sugr žo, tas išdavikas, matyt, jiems kažk tiksliau nupasakojo, nurod , ir jie v l patrauk pas Jokimus..." Iš kur tas pasakojimas? Vieškelis nuo m s buvo maždaug už puskilometro, bet j mums užstojo kr mai - alksnynas, ir kas ten dar si, mes nemat me. Gal, sakau, už alksnyno palei vieškel gyven kaimynai tai mat ?..

Kas d josi bunkeryje tas paskutini sias minutes prieš sprogim ? Šito nie- kad nesužinosim. Kaip ir to, k tada bunker nusileid s Geniukas rado, mat ...

O pats sprogimas? Jau pasakojau rusus kalb jus, kad banditai juos gran- nat met . Aš tik persakiau gird t , ne sigilindama, nesusim stydama. O jei- gu truput l pagalvojus?

Kas mat (ar gal jo matyti) granat metant? Kai si btel jo d mai ir trenk sprogimas, ar iausiai prie jimo stov jome mes - enkavedist kaitai (ka- reiviai buvo atokiau nuo jo aplinkui ant lub sugul). Ir nieko, išskyrus d mus, aš nema iau...

Išsiveržti partizanams nebuvo jokios vilties, i jie, manau, tai aiškiai suvok . Kokia prasm mesti granat viršun - ant aukšto, kai ia, apa ioje, pa ioje pašon je, jau braška kareivi pl šiamos lentos?..

Ma iau suniokotus partizan k nus. Ar tai atsitiktinumai, kad nuo vie- nintel s (netik tai atgal nukritusios) granatos visi trys žuvo vietoje, ir dar b tent taip, kad sprogimas vis trij veidus neatpaž stamai sudark ?..

Taigi panašu, kad šneka apie atgal nukritusi granat enkavedist išsi- galvota. Kam? Kokiui tikslu? Gal pasiteisinimui prieš savo "na alstv ", kad bunkeryje apgult bandit (seniai medžiojamo eponio!) gyv paimti nesu- geb jo?..

Visk , kas išliko atmintyje, papasakojau taip, kaip buvo. Tod l ir apie sprogim galiu lik pakartoti tai, k jau esu sakiusi: nežinau, ar jie met granat , ar, ž ti pasiryž , žied patrauk ...

1996 m.

RAMYBĖ BAIGSI...

Prieškario Lietuvos laikai - mano jaunystės metai. Mūsų apylinkėje ir pačiuose Raseiniuose veikė daug organizacijų: Šaulių sąjunga, Jaunlietuvių, Skautai, Ateitininkai, Pavasarininkų sąjunga ir kt. Mano kaime Bakučiuose buvo nemaža pavasarininkų kuopa, kuriai priklausė dar jauni mano dėdės ir tetos, o vėliau ir aš. Buvo susikūrusi dramos būrelis, o mus pamokyti atvažiuodavo ir studentai iš Kauno. Per susirinkimus skaitydavo paskaitas kunigai ir mokytojai. Rengdavome vakarėlius su vaidinimais, gegužines. Žodžiu, pagal anuos laikus jaunimas buvo kultūringas.

Kad ir sunkiai dirbo žmonės, bet buvo aiški rytdiena. Mūsų kaime ir apylinkėje buvo puiki dainininkų. Raseiniai garsėjo bažnyčios choru, kuriame vargonininkas Ignas Lukoševičius. Šis choras dalyvavo jau pirmojoje Lietuvos dainų šventėje 1924 m. Kaune ir buvo apdovanotas medaliais. Jau tada chore giedojo mano dėdė Juozas Malinauskas, o nuo penkiolikos metų pradėjau ir aš. Tai buvo gražiausios dienos mano gyvenime. Rengdavome vakarus, važiuodavome ekskursijas.

Deja, atėjo 1940-1941 metų siaubas. Areštai prasidėjo jau 1940-aisiais. Rudenį iš man žinomų kaimų apie Raseinius buvo suimti Šaulių Sąjungos būrių vadai: Petras Saukas iš Bedančių k., Leonas Dukauskas iš Daugodžių k., mokytojas Janys. Po to 1941 m. pavasarį, balandžio mėnesį, prieš pat Velykas, su man Jonu, Povilu ir Izidoriu Keparučiu (Izidorius buvo Raseinių gimnazijos 8 klasės mokinys), Petru Digrėnu ir daug kitais. Per Velykas iš bažnyčios grįžęs dėdė Juozas minėjo suimtus pavardes ir sakė, kad nebeilgai jie siautės, gal vis areštuoti nespės, nes jau greitai vokiečiai pradės karą.

Mano dėdei (tavo broliui) Juozui Malinauskui tada buvo apie 40 metų. Jis gerai mokėjo vokiečių kalbą, nes per Pirmąjį pasaulinį karą buvo išvežtas Vokietijai. Grįžo po trejų metų. Nepriklausomos Lietuvos kariuomenėje dalyvavo mūsų šešiuose prieš Širvintus ir Giedraičius. Vėliau vis laiką su seserimis kininkavo nedideliame savo kyje (apie 10 ha). Priklausė kelioms katalikiškoms organizacijoms, giedojo bažnyčios chorą.

Ir štai 1941 m., trečiosios Velykų dienos pavakare, mūsų sodybą (abiejų

Raseiški pavasarinink grup apie 1936 m. Centre s di Bronius Urbutis, tik k baig s Raseini gimnazij . Iš kair s s di Elzbieta Malinauskait (-Bakutien) ; už jos stovi Bron Dirmauskait (-Latožien)

broli sodybos buvo greta) apsupo ginkluoti vyrai. vid sibrov du ginkluoti žyd tautyb s vyrukai ir paklaus : "Ar ia gyvena Malinauskas?" Paklaus me, kurio Malinausko jiems reikia, nes kaime trys Malinauskai gyveno. Jie sako: "Mums reikia šito, kur bažny ioj dainuoja". Mums neleido niekur išeiti, o kiti ginkluoti nuskub jo d d s sodyb . Ten buvo ir mano t vas, brolio namui dirb s langus, bet jo nesu m . O d dei sak eiti su jais. Neleido nei apsirengti, nei valgyti pasiimti. Sak , kad netoli tereik s eiti. Mat mašin buvo palik ant Kelm s vieškelio. Taip ir išsi-ved amžiams. Prisimenu, kaip mano t vas po to kažkur sl p d d s knygas ir popierius. O jo seserys daug kart jo Raseinius, praš , maldavo, kad nors maisto paduot , bet tie n jo kalbas, nepri m .

Prasid jus karui ir vokie iams Raseinius už mus, daug kalini gr žo, bet politiniai jau buvo išvežti.

Namiškiai pašnibždomis kalb davosi, kad d d Juozas, pad jo kai ku-

riems asmenims pereiti sien ir pasitraukti Vokietij : prie Raseini gyvenusiam mal nininkui Stasiui Grubliauskui, jo svainiui Šimkui ir kt. Pas-kui jie atsid r Amerikoje. Jam pad jo dar keli žmon s iš m s apy-link s. Vienas j Petras Narbutas iš Ramon kaimo, dar prieš d d s arešt ding s be žinios. Kai už jo vokie iai, jis gr žo iš Kauno kal jimo, kur rusai, paskubomis besitraukdami, j buvo pamirš (dabar jau mir s). Kiti slapst si, o saugumas j namuose naktimis ruošdavo pasalas ir laukdavo pareinant. Mano mamos sesuo per tas kelias savaites prieš kar pražilo kaip obelis, nes jos vyras Izidorius Vaitkus po mano d d s arešto taip pat slapst si.

Pažinau kai kuriuos Raseini kal jimo kalinius: Gudži n , Keparu ius, mokytoj Survil iš Kalnų , l ik j likimo nežinau. Nežinau, kur dabar gyvena Petro Sauko sesrys, ar dar gyvos. J sodybos vietoje, Dubysos pakrant je, tik kryžius belik s. Kalb jo, kad Antan Aksamitausk ir Ak-samitausk t v rad Raseini kal jime nužudytus.

Apie Al j miške 1941 06 23-24 išžudytus pab g lius iš Ukmerg s kal jimo nieko doro neprisimenu. Rusai trauk si, vokie iai puol . O vi-sokie "komsomolcai" užpuldin jo bet k , kas jiems atrod ne j minties. Taip pirmosios karo dienos nakt pas mus buvo atb g s kaimynas Leonas Buivydas iš Ge išk s k. J nor jo pasigauti gretimo Pareigi kaimo kom-jaunuoliai...

1942 m. pavasar Stasys Keparutis (išvežt j Povilo ir Izidoriaus bro-lis), tuo laiku gyven s Kaune, sužinojo, kad vienas geležinkelininkas (ke-lio apeigininkas) po 1941 m. birželio 23 d. rado ant b gi Raseini poli-tini kalini išmest trikamp popier l - laiškel . Tas žmogus nuvež j kažkoki staig . To laiškelių nuoraš S.Keparutis parod d d s Juozo seserims Malinauskait ms, perskait , bet jo nepaliko. Buvo gav nia, ir visas kaimas buvome susirink giedoti "Graudžius verksmus". Tada Ke-parutis t kalini laiškel ir perskait .

"Mus, 60 Raseini politini kalini , veža Daugpilio link. Girdime pa-trank š vius, kurie neša jums, broliai, laisv . O mus veža nežini ..." ir t.t. Kalb jo, kad rašytas Jan io ranka ir kad buv parašai. Verk me ir tik jome, kad greitai sugr š...

O dabar po tiek met iš Malinausk tik aš viena dar gyva, kiti visi mir . Mano brolis Jonas Malinauskas taip pat jo d d s Juozo p domis.

Ir jis 10 met iškal jo Norilsko lageriuose, bet dar gyvas grižo 1956 m.; mir 1985 m. Šiauliuose.

Prieš kar žinojau tris Lietuvos karininkus iš m s apylink s. Tai Juozas Š eponis (eponis), kapitonas, iš Kunkoj k. Apie j ir jo veikl partizaniniame jud jime jau daug rašyta. Kitas - jaun.leitenantas Vytautas Stonys iš Daini k. Jo likimas man nežinomas. Tre iasis - leitenantas Bronius Urbutis iš Ge išk s k., buv s Pabrad s poligone. Ten buvo sakyta trauktis S jungos gilum , bet jis su vienu draugu (pavard s nežinau) pab go ir gr žo namo.

Vokie iams Lietuv okupavus, kininkams prad jo dalyti rus belaisvius; darbams, laikinai. Belaisv tur jo kitas mano d d Izidorius Malinauskas (Urbu io pat vis) ir kiti kininkai. Belaisviai prad jo susitikin ti su netoliese miškuose atsiradusiais raudonaisiais, kurie kažko prad jo tarin ti Urbui j. Šio ir dar vieno kaimyno - Antano Šilvos Iš Baku i k. - belaisviai pab go mišk pas raudonuosius.

Prasid jo neramios naktys. Ateidavo iš miško ginkluoti, reikalaudavo maisto, grasindavo. Kart Urbutis yra atb g s nakt pas mus, iššok s nuo svirno aukšto pro langel . Raseini policija ir apsaugos b riai miškus eiti bijodavo, o prie sodyb tik iš tolo prieidavo. Atsimenu, kai buvo iškviesti pas tok Stas Vaitk m s kaime, tai jie, už puskilometro sugul , prad jo pyškinti "Dievui langus".

O raudonieji veik . Nušov m s kaimyn , policinink Jurg Šliburj iš Ramon Kontroli k., važiuojant vakare dvira iu tarnyb , kurioje nieko bloga nebuvo padar s, tik buvo šaulys. Apšaud ir Šilvos sodyb .

Tada Urbutis suorganizavo apylink s vyrus savo sodyb saugoti. Tarp j buvo ir mano brolis Jonas (jam buvo tik 17 met). Ginkl tur jo prisi rink , nes rusai b gdami daug j pakel se paliko. Naktimis visi eidavo sargyb .

Kaimynas Šilva neapsikent s išpardav gyvulius, susikrov savo mant ir su žmona, vaikais išvažiavo Vokietij . O Urbutis sidarbino Raseiniuose "Arbeitsamte". ia tarnaudamas daug gero padar m s apylink s jaunimui. Nedoras seni nas jaunus vyrukus ir merginas surašydavo išvežimui Vokietij - "reicho darbo tarnyb ". O Urbutis tuos s rašus naikindavo arba, jei sunaikinti negal davo, - juos išretindavo. Paskui, kuriantis Plechavi iaus armijai, jis v l apsilviko lietuvišk uniform ir

dirbo štabe Raseiniuose. Frontui prie Raseini art jant, pasitrauk , o rusams v l už jus, iš jo partizanauti.

Kai frontas prie Raseini sustojo, priekinis rus linijos buvo už Šiluvos vieškelio, o mūsų - Baku kaimas liko vokiečių pusėje. Vokiečiai mūsų gretimus kaimus iš fronto zonos evakavo. Mūsų kolon var Viduklės link. Nakčiai sustojome Paliepi miško pakraštyje. Važiavom su "pusantro" arklio (1 metrumų kumelys), nes vokiečiai jiems tinkamus arklius buvo atėmę. Buvome dvi šeimos ir prie mūsų prisiglaudusi šeima iš Vilniaus.

Saugoti kolon vokiečiai paliko du kareivius, vienas jų buvo lietuvis. Bet ir jie norėjo poilsio. Tai tas lietuvis išeidamas sako: "Aš einu pamiegoti, bet rūpintis, neišbėgiokit!" Mūsų vyrai to tik ir laukė. Arkli neiškinkė. Kai pradėjo brūkšti rytas (buvo rugpjūčio 28 d.), mes patylo ir pabėgom. Nuvažiavom apie 10 km už Viduklės į Vailabkaimą pas gimines. Ten ir praleidome laiką, kol frontas nubildėjo vakarus. Kol frontas stovėjo, kasdien skraidydavo rus lėktuvai, šaudydavo padegamosiomis kulkomis, daug trobesių sudegino...

Būdami evakuoti, retkarčiais parvažiuodavome namus. Kartą važiuojant ties Sujainiais mūsų sustabdė lauko žandarmerija ir broli Jonai išvežė priekines linijas apkausti. Buvo šeštadienis. O sekmadienio vakare jis pabėgo. Tą sekmadienį su kaimyn dukra nuėjome Viduklės bažnyčią. Po pamaldų bažnyčią apsupo žandarai ir mėgė gaudyti jaunos vyrus ir moteris, juos vežti. Mudviem pavyko išeiti pro zakristiją ir su žandaru susitarti. Sakėme palikusios mažus vaikus, tai jis pasigailėjo ir pro šonines šventoriaus duris mus paleido. Mes ir pabėgome.

Frontui praėjus, grįžome namo. Vaizdas buvo šiurpus. Apie Viduklės laukuose, pakelės, pagrioviuose matėsi nepalaidoti vokiečių lavonai. Nieko gera ir namuose: viskas išgriauta, išvežta. Vargingai pradėjome gyventi iš naujo. Toli vakaruose dar buvo girdėti frontas, taip pat prie Liepojos, bet pas mus jau atrodė ramu. Tiesa, kaime stovėjo išminuotojų dalinys - rinko iš lauko minas.

Jaunus vyrus pradėjo šaukti armijai. Raseiniai buvo sugriauti ir sudeginti, tai karinis komisariatų, NKVD bei strybinas sikių Šiluvoje. Broli Jonas paso dar neturėjo. Atėjo 1945 m. sausio 6-oji - Trys Karaliai. Nuo Kelmės traukė kažkoks enkavedistų dalinys ir visus sutiktus vyrus,

jaunus ir senesnius, var si su savimi. Taip nelauktai jie užgriuvo ir m s kaim , apstojo m s trob . Namie buvo brolis ir dar už j s kaimynas, amžiumi vyresnis, ir pas tur jo. Su m abu, kitus kaimo vyrus ir nusi-var i gretim Ge iš s kaim pas kit mano d de Izidori Malinausk . Nakt ten pralaik , ryt visus p s ius išsivar Šiluv ...

Anksti ryt su kaimyne suruoš me daugiau maisto, baltinius ir išskub jome Ge iš k . Nak ia ten eiti bijojome, nes kaimas buvo pilnas enkavedist . Deja, suimt j neberadome: jau buvo išvaryti...

Sak , kad varydami Šiluvos vieškeliu, liep vyrams dainuoti, tai jie ir trauk lietuviškas kariškas dainas. Bet kai pri jo Šiluvos pušyn , sak visiems nutilti, apstojo, iš abiej pusi automatus atkiš , ir suvar laikinai rengt kal jim m riniame sand lyje.

Tai buvo tikras sovietiškas pragaras. Prigr do tiek vyr , kad nebuvo galima ne tik atsigulti, bet ir atsis sti: vis laik teko stov ti. O sienomis r pliojo parazitai ir krito tiesiai ant galv ... Buvo ir sergan i , lai juos pasikeisdami saugojo, kad nesumindžiot . Už sienos kitoje patalpoje de-javo sužeistas vokietukas, turb t belaisvis, ir ištisai šauk : "Vaser!.. Vaser!.." (vandens). Užuoť pagird , j iš automato nušov ...

Tardydamo naktimis. Labai mušdamo, kitiems tardomiesiems matant ir girdint. Netekus s mon s išmesdamo ant sniego ir aplieddamo vandenu. Kai atsigaudam, - v l tardydavo. Taip jie užmuš Raseini Smulkaus kredito banko valdytoj Elsberg , Krisk iš Plaugini k. Nukankino ir daug kit . Kai varydamo tualet kieme per dvokian i putr , tai stribai, sustoj iš šon , mušdamo lazdomis.

Po koki penki dien senesnius, kurie tur jo pasus, patardo paleido namo. O mano brol ir kitus jaunus vyrus po dviej savai i išvež Kau-n - kal jim Mickevi iaus gatv je. Ten j pralaik 3 m nesius. Po to perk l paskirstymo punkt , kur ruoš armij . Iš ten kai kuriems pavyko pab gti. O brol ir kelis kitus išvež Vilni . Brolis buvo susirg s, tai jis Vilniuje ilgiau pasiliko.

Kažkoks viršininkas, at j s t punkt , paklaus , kas moka staliaus darb . Brolis, nors menkai temok jo, pasak mok s. J ir dar vien nuved partijos centro komitet ir liep ten taisyti apl žusias k des. Ten jie ir nakvodam, duodam ir valgyti.

Po keleto dien - geguž s 9 d. - jiedu pasipraš miest , pasižad jo

sugr žti, nes dar buvo lik darbo. Juos išleido. Taip jie ir paspruko iš Vilniaus...

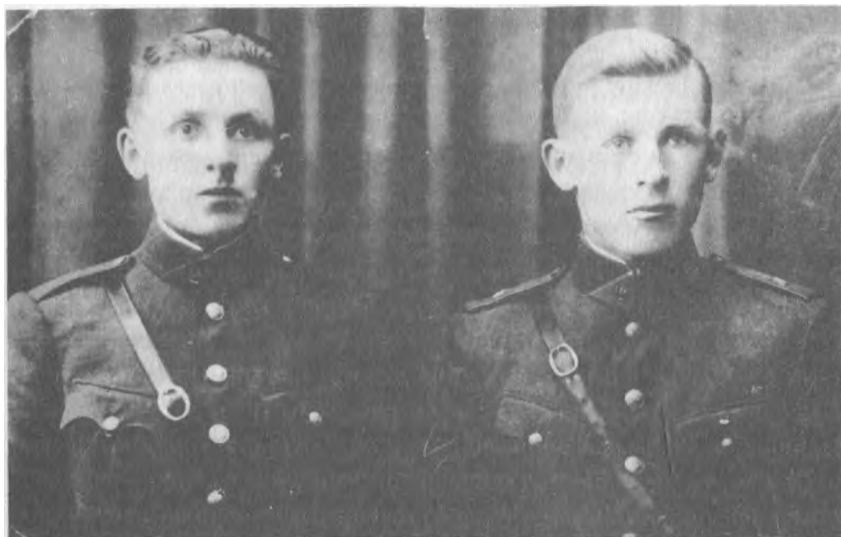
Lijo p sti laukais, miškeliiais, vengdami vieš keli , nes joki doku-
ment netur jo. Neišveng ir pavoj : buvo ir apšaudyti, ir gaudomi...
Netoli Kauno su draugu išsiskyr (jo pavard s brolis nepasak). Toliau
Raseini link jo vienas, bet iki nam pareiti nepaj g : anapus Raseini
už jo pas Povilo Keparu io d d Povil Laurait , rodos, Pakapurnio k. ir
liko pails ti. Kit dien Lauraitis praneš mums, o po poros dien brol
parsivež me.

Broliai gr žus, jam reik jo par pinti dokumentus. Gal po savait s pri-
sistat gretimo Pareigi kaimo komunistas K rinas ir pareikalavo Jono
dokument . Laimei, brolis išsaugojo "spravk " iš CK - leidim eiti tas
patalpas. Tas dokumentas rusui pasirod tikinantis, b dos tam kartui
išsvengta.

1945 m. pavasar Raseini "vojenkomatas" jau persik l Raseinius,
sik r buvusiose kareivin se. Komisaras buvo lietuvis majoras Jonas Sob-
lys, kil s nuo Šiauli , daug met išstarnav s soviet armijoje. Kaip be-
b t keista, širdyje jis buvo išlik s lietuvis. Jis daug kam išdav baltus
bilietus, taip pat ir mano broliui. Jonas "pasisendino",- susitvark doku-
mentus su gimimo metais ...1916. Su šia gimimo data pragyveno vis li-
kus gyvenim .

1945 m. vasar brolis tapo partizan ryšininku. T vasar pas brol
užeidavo B.Urbutis su savo vyrais, eponis. V l ruden , jau prieš Kal -
das, Urbutis pasidar dokumentus Jonai io pavarde ir, pasitrauk s iš m s
krašto, prad jo dirbti kažkur Žemaitijoje. V liau nusipirko namel Ka er-
gin je ir ten su šeima gyveno, kol kart Kaune j kažkas atpažino ir su m .
Partizanavimo rodyt netur jo, tai teis už dezertyravim iš kariuo-
men s ir už dokument suklastojim . Atkal j s 8-erius metus, grižo. Mir
1978 ar 1979 m.

1945-1946 m. žiem pas mus lankydavosi jau kitas b rys - Jono Ven-
slausko-Grit no. Iš artimesni m s apylink s vyr b ryje buvo Domas
Š epavi ius-Šaka iš Kunkoj k. Su jo jaunesniuoju broliu Pranu ir sesute
Petrate kartu lank me mokykl . Pranas buvo aukštesn je klas je, vado-
vavo maldai prieš pamokas ir po j . 1944 m. jis baig kunig seminarij .
Broliui Domui pasitraukus mišk , ir Pranas, ir Petrut buvo tardomi,

Broliai Venslauskai: Jonas-Grit nas ir Benediktas (Laum s rinktin s Lioli b rio partizanas, žuv s 1945 m. liepos 22 d. Virtuk m šyje)

kalinami. V liau Pranas ilgai klebonavo Bazilioniuose netoli Šiauli ; dabar turi parapij kažkur už Raseini . O Petrut neištek jo ir vis laik šeimininkavo broliui.

D.Š epavi i s-Šaka žuvo 1948 m. Garlaukio miške. Kur užkastas jis ir kiti, artimiesiems dar niekaip nepavyksta sužinoti.

Prisimenu 1946 met Velykas. Švent me pas mus drauge su partizalais. Nuotaika buvo li dna, visi apsverk me: Šakos sesuo Petrut buvo neseniai suimta, o b rio vado Venslausko brolis - žuv s. O kiti vienaip ar kitaip buvo pasin r i li dnu prisiminimus.

Rytai partizanai kalb davo rožan i , po to giedodavo "Marija, Marija..." O dien , dažniausiai vakarais, negarsiai dainuodavo partizaniškas dainas. B ryje buvo vyr gražiais balsais. Vienas iš j medicinos studentas Antanas Armoška-Steponas nuo Dubysos tur jo graž bos . O b rio vadas dažniausiai vesdavo tenoru...

ia viena iš b rio vado Jono Venslausko-Grit no dainuot dain - apie pavasar ...:

*Sugr žk, pavasari vienplauki,
Dainuok šalel j putin .
Juodoj nakty man s nelauki,
Aš gint T vyn išeinu.*

*Ateik siel nors valand l ,
Ateik pas partizanus tu
Ir brangi laisv t višk lei
Atneški su žiedais kartu.*

*Skamb k, kai vyšnios žiedas kelsis,
Pabud s saul s spinduliais,
Širdin kai laisv s aidas belsis,
Žygiuojant karžygi keliais.*

*O jei negr šiu laisv s ryt
Iš v tros, iš didžios kovos,
Mano mergele, raski kit ,
Dar bus s n šalies laisvos.*

*Berž šakel m apsikaiš s,
Pakv pink žem vien žiedais,
Sukviesk dienas, naktis vaišes,
Kaip b davo pas mus kariais.*

*Gr žink piliakalniams lakštut ,
Gegut kai sode kukuos,
Paguos mergel ir mo iut ,
Kad jos neverkt ten laukuos. **

*Ir ant šakos, ir ant žiedelio
Skamb k virš n se klev .
Akis išgrauž dulk s kelio,
Beieškant jam dien šviesi .*

Prie Plaugini miško gyveno kininkas Škadauskas. Pas j užeidavo partizanai. Vien ankstyv pavasario ryl išgirdome kulkosvaidži trat jim ir granat sprogitimus. Nežinia ar kas skund , ar šiaip garnizonas suruoš pasal , ir t k apsupo. Tada žuvo berods du sribai ir milicininkas. Iš partizan , atrodo, nežuvo niekas, tik buvo sužeist . Bet visi pasitrauk , nes miškas buvo ia pat. Kartu pasitrauk ir šeimininkas su žmona.

Kur laik po to pas mus buvo ramu. Tik vien kart už j pas mus sribai pamat knyg ir prad jo jas vartyti, raustis po visokius popierius ir senus laiškus. Tarp knyg rado medicinos sesers nuotrauk , kuri buvau atsitiktinai radusi ir pagail jau sunaikinti, nors aš jos ir nepažinojau. Tai buvo kaip tik po Virtuk m šio. Jie prikibo prie man s: " ia ar tik ne epik bus?" (epait buvo žuvusi prie Virtuk). T nuotrauk jie pasim , bet man s daugiau neklud .

V liau buvo renkami m s apylink s pirmininkas ir sekretorius. Prad jo kalb ti, kad sekretoriumi si lys mano broli Jon . Jis ir neman sutikti.

* Rinkinyje "**Kovos keliu žengiant**" (V.1991) ši daina pavadinta "Man s nelauki".

Bet Venslauskas ir kiti vyrai prad jo kalbin ti: "Jonuk, sutik b ti sekretoriumi, -bus mažiau tarimo". Taip ir išrinko: pirmininku eslov Patapavi i , gyvenanti prie Daini miško, Daineli k., kilus iš Raseini , o sekretoriumi mano brol Jon iš Baku i k. Tarp kitko, Patapavi iaus t vas, buv s Lietuvos savanoris (jau mir s) ilgus metus vadovavo Raseini bažny ios chorui, Šauli orkestrui, Jaunalietuvi chorui ir t.t. S nus irgi buvo muzikantas ir dainininkas. Su juo buvome jaun dien draugai. Buvo, rodos, geros valios, bet v liau išaišk jo, jog bailys.

Kur laik atrod , kad viskas gerai: eidayo su broliu vals i apylink s reikalais... Dar nejaut me, kad b tume saugumo tariami, bet mano pusseser B.Dirmauskait nuo Kalnų iš Paserben io k. jau buvo saugumo ieškoma. Vien graž šeštadienio vakar jie, saugumie iai, už jo pas mus, apsimet partizana is. Brolis buvo iš j s pas kaimynus. Papraš valgyti ir prad jo teirautis slapyvardžiais: Nast s, Šalnos. Pasakiau, kad tokios pavard s ir vardo pas mus kaime išvis n ra. Matydami, kad su manimi nesusikalb s, liep eiti ir surasti brol . Iš jusi laukan, matau, kad aplink kiem , po medžiais, ir daugiau matyti toki "partizan ". Bet jie man s nestabd ir nieko nesak . Suradusi brol , sp jau, kas namie laukia. Bet ir su broliu "sve iai" nesusikalb jo ir, nieko nepeš , iš jo. O jau sekmadien sužinojom, kad krat pusseser s namus, bet ji buvo pab gusi.

Tuo tarpu prad jo kauptis tarimo debesys virš Raseini gimnazijos. Mok si ten ir Stasys Narbutas iš Galkai i k. (nuo Vidukl s); kurioje klas je - nepamenu. Jie buvo trys broliai, visi trys - muzikantai - visa kapela. Su jais aš ir brolis buvome paž stami. Brolis kviesdavosi juos vakar lius mokykloje pagroti; pas mus pernakvodavo.

Ir štai v l rudens vakar at jo pas mus Stasiukas su draugu (rodos, jo vardas buvo Petras) ir sako: "Jau viskas. Iš mokyklos pab gom,- prasi deda areštai..." Kit dien abu iš jo namo. Po keli dien Stasiukas v l at jo ir per brol susisieki su Raseiniais. Brolis iš jo vals i taip pat jo reikalais. O ia at jo partorgas sekretoriaus ieškoti. Aš - nei gyva, nei mirusi, ruošiau pietus, dreb jau, kad tas sve ias nepradaryt dur kambariuk , kuriame t no Narbutukas. Laimei, iš jo sau. Narbutukas pas mus sulauk partizan ir su jais iš jo. Iš jo mišk ir jo broliai Jonas ir Antanas.

Narbutas - t vus ir seser išvež Igarik , o s n s Jonas ir Antanas

žuvo prie Vidukl s. Stasys partizanaudamas ved ryšinink Stas Rutkauskait , kilusi nuo Kelm s. V liau abu buvo suimti. Stas sušaud (rodos, Raseiniuose).

Pirmuoju m s apylink s pirmininku buvo s ietinis rusas Mykolas Kerimas iš gretimo Pareigi kaimo. Nemokytas ir kvailas, ir pasirašyti dorai nemok jo (tas pats, kur reikalavo mano brolio dokument , kai šis parb - go iš Vilniaus). Jis m go visus g sdinti savo valdžia.

Buvo balsavimas, žiema (datos nepamenu). Šalo, pust . Brolis iš jo Raseinius balsuoti, nes reik jo nors vienam iš nam nueiti (juk bijojom). M s mama, t tis, d dien ir aš (tada sirgau gripu) nutar me neiti: jei jiems reik s, atneš t urn namus...

Staiga užb ga išsigandusi kaimyn ir klausia: "Ar Jonukas iš jo balsuoti?... Juk ši nakt K rin nušov ... Pareigi kaimas pilnas garnizono..." Nuo toki žini visos ligos išlakst , ir mes per pusnis išklampojome Raseinius balsuoti...

Maždaug už kilometro nuo m s , G r kaime, gyveno kininkas Juozas Judickas. Pas j sl p si jo žmonos brolis Vincas Baltrušaitis. Netvirtinu, bet manau, kad jis buvo iš Raseini (o gal Kauno?) gimnazijos. Ten užeidavo eponis, Urbutis ir kiti. Buvo rengta gera sl ptuv , veik šio- kia tokia spaustuv l . Kur laik buvo ramu, nes Judickas steng si sugyventi su valdžia ir pyliavas pirmas atiduodavo. Bet kaimynas aktyvistas kažk pasteb jo ir skund . Vien liepos popiet Judicko namus apsupo garnizonas. Jis pats tuo metu buvo Raseiniuose, o Baltrušaitukas, netur damas kitos išėities, šoko pro lang prie pat nam esant rugi lauk . Bet ten j b gant pakirto priešo kulkos. Judickienei kažkaip pasisek pab gti. Judickai tur jo du berniukus, jie gan karves. Bet buvo gudr s ir, pamat , kas namuose darosi, su visa banda pasitrauk iš kaimo. Taip sunaikino dar vien k ...

Maždaug savaitei po šios tragedijos pra jus, vien vakar Judickas at jo pas mano tetas (d d s Juozo seseris). Matyt, buvo susitar s su mano broliu Jonu, kuris jau dirbo apylink s sekretoriumi. Pas mus t vakar at jo Venslausko b rys ir nu jo pasikalb ti su Judicku, kuris, matyt, visk apie t vyk paaiškino.

Po keli savai i vien nakt tas Judicko "kaimynas", pavarde Kuze- ris, buvo nuvestas Dumšiški kaim pas tos (ne m s) apylink s pirmi-

nink ; jo pavarde pamiršau. Ten buvo akistata su Judicku, ir po to ten pat Kuzeris ir pirmininkas buvo nušauti 1947 08 12. Judickas iš m s apylink s ir krašto dingo, ir daugiau jo matyti neteko. Kalb jo, kad gyvena Klaip dos krašte.

Neilgai po t vyki truko ramyb - prasid jo areštai. Su m dešimtinink Jon Kvitnick iš Daini k. ir kitus. Ruden , bulves kasant, brolis gavo sakym pasitraukti miškan b r . Praneš s savo draugui pirmininkui, kad išvažiuoja pas sergant giminait Vidukl , brolis pasitrauk dviem savait ms.

Viskas tarytum aprimo, ir brolis gr žo eiti savo pareigas. Pra jo du m nesiai. Vien gruodžio pirmadien , prieš Kal das, jis nu jo su ataskaita Raseini vals i , ir ten pas partorg j su m . Prasid jo kan i keliai. Pirmiausia srib b stin je, priešais miesto sod . Srib viršininkas Jocius jam išmuš dantis. Iš to sribyno Jonas m gino pro lang pab gti, bet prie miesto sodo j pagavo; buvo peršov jam rank . Paskui labai žiauriai sumuš , kad net gydytoj Lazdausk buvo sribyn pakviet ; Kal d ryt mamos brol Mikli sutik s jis apie tai slapta papasakojo...

Po brolio arešto su mim grandin nutr ko - brolis nieko neišdav . Kai jis jau buvo nuvarytas Raseini kal jim , mudvi su mama buvom iššauktos pas tardytoj . Mamai brol atved akistatai, ir jis pasak , kad mama nieko nežino. Joki kaltinim mudvi neprispaižinom, nors tardytojas vardijo partizan slapyvardžius.

Beje, kai brol Jon su m , jis jau buvo apsisprend s pasitraukti b r , ir jo apsilankymas vals iuje tur jo b ti paskutinis. Prieš por dien jau buvo suimtas m s apylink s pirmininkas eslovas Patapavi ius, su kuriuo Jonas kartu dirbo. Apsilankymas Raseiniuose iš tikt j lapo paskutinis - pateko ekistams nagus... O gal likimas taip l m ? Juk visi to b rio partizanai žuvo, o Jonas, atvarg s visus lagerio vargus, dar sugr žo.

Priži r tojais Raseini kal jime dirbo ir neblog žmoni . Antai iš m s apylink s Ramon Kontroli k. toks Stasys Žaliauskas. Jo kaimynas Antanas Bukauskas buvo ryšininkas. Dabar jau abu mir . Per juos gaudavome žini iš brolio.

Pasirodo, kad apylink s pirmininkas Patapavi ius buvo silpnos valios. Kai prad jo tardyti, jis išpasakojo visk , k tik žinojo, ir brol išdav . Jonas pranešdavo mums nežin s, kaip gal s tuos baisius tardymus išlai-

kyli, sakydavo: "Patapavi ius ant keli atsiklaup s visk pasakoja, o aš ginuosi..." Patapavi i netrukus paleido, bet pas mus jis neužeidavo ir vengdavo susitikti. Pasikeit ir apylink s valdžia. Bet tai buvo geri vyrai, ryšininkai iš Gruzdišk s k.: Vytautas Jasiulis - pirmininkas ir Antanas Rekslys - sekretorius (vietoj brolio).

Prieš 1948- j vasario 16 d. V.Jasiulis atneš man Venslausko-Grit no laiškut , kuriame klaus , ar negal t jie kokiai dienai pas mus užeiti. Kadangi visai neseniai, gruod , buvo suimtas brolis, tai aš labai bijojau ir atsakiau, kad joku b du dabar negalima, pavojinga, m s sodyba sekama.

O jau vasario 18 d. Venslauskas ir jo bendražygiai žuvo pas Lybus Sujaini kaime. Kai namiškiai, sugr ž iš Raseini , papasakojo, kad prie sribyno pamesti j k nai, aš negal jau atleisti sau, kad jiems taip atsakiau; gal, jeigu pas mus b t už j , nieko neb t atsitik , ir jie nors tam kartui b t išlik gyvi?.. T nakt , kai jie žuvo, sapnavau labai bais sapn . Matyt, buvo kažkokia nuojauta...

Brol Jon Raseini kal jime pralaik aštuonis m nesius. Rugsj io m nes sužinojome, kad nuteistas dešim iai met . Teismo nebuvo, tik nuosprend pagal 58 straipsn kal jime jam perskait . Po keli dien buvo išvežtas Vilni . Iš ten etapu Norilsk , kur atkal jo iki 1956 m. rudens.

t pat lager iš Igarkos atvež du brolius Bar us nuo Eržvilko iš Ridikiški k. J sesuo buvo ištek jusi už m s kaimyno Vaitkaus, o jaunesnioji sesuo Petrut buvo mano draug . Jie visi buvo išvežti Igark , tik Vaitkui pavyko pab gti. Taigi broliai buvo nuteisti ir išvežti Norilsk , o seserys ir vieno iš broli Bar žmona liko Igarkoje. Jie visi tarpusvy susirašin jo, retkar iais ir man parašydavo.

Kai brol iš lagerio perk l paskirstymo punkt (berods Dudinkoje), tai Petrut Bar ait nuvyko pas to punkto komendant ir praš , kad Jonui leist atvažiuoti Igark , nes jis es s jos sužad tinis, tur maž dukrel , tik santuokos nesp j registruoti... Dukrel jie tikrai tur jo, bet ne brolio; Jon išleido Igark . Iš ten rašydavo mums laiškus (aš jau gyvenau Šiauliuose).

Kiek atsigav s, brolis prad jo dirbti lentpj v je drauge su Bar šeima. Lietuv gr žti neleido. Pavasar , kovo m n., jiedu su Petrute susi-

metrikavo, o per Velykas Igark atvyk s Jono lagerio draugas kunigas Bož juos sutuok .

1957 m. lapkri io m nes jie gr žo Lietuv . Petrut s tremties laikas dar nebuvo pasibaig s, bet ji jau buvo Malinauskien , o jos sesuo Vaitkien - pensijinio amžiaus, tai visus išleido. Paliko Igarkoje tik Bar o žmona, nes jos vyras dar nepaleido.

Gr žusius mums pasisek priregistruoti Šiauliuose, tai kaim jie nebe gr žo. Brolis buvo gav s darb ir but kariniame dalinyje, bet po kurio laiko tur jo išeiti d l "netinkamos" savo praeities. V liau dirbo darb vykdytoju Lietkoops jungoje, o paskui iki pensijos - inžinieriumi statybose. Mir 1985 m. taip ir nesulauk s šviesesni laik , nes sveikat buvo palik s lageriuose.

Dar nor iau prisiminti mokytoj Antan Bakš .

1947 m. lapkri io m nes pas mus Baku i k. iš Raseini atb go gimnazijos mokytojas Antanas Bakšys. Jis pas mus išgyveno apie por savai i , kol at jo partizanai, ir su jais kartu iš jo...

Pasiimti Bakšio at jo dvylika partizan : Domas Š epavi ius, Armoška, broliai Pakarkliai. B rio vadas Venslauskas ir sako: "Mes jus jau perdaug skriaudžiame. Eikime visi vienai dienai pas j s kaimyn Mank ". Mankus buvo Š epavi iaus-Šakos giminaitis. Ir jie visi iš jo.

Ryt pas mus at jo nusiminusi, susir pinusi Mankien , prašo pad ti jai valg paruošti. Apsime iau nieko nežinanti. Kai su ja nu jom Mank sodyb , sargybinis mane iškamantin jo, kas tokia esu, - specialiai, kad Mankien gird t . Taip t dien visi vaidinome es nepaž stami. O Mank šeima buvo baisiai išsigand . Vienas j vis laik buvo lauke ir vis dair si po apylink . Man kažkod l buvo linksma steb ti. V lai vakare visi iškeliavo.

Paskui Bakšys drauge su kitais yra kelet kart pas mus buv s jau kaip Arvydas. Po brolio arešto 1947 m. gruod pas mus lankytis pasidar pavojinga, nes apie sodyb dažnai b davo išstatytos pasalos.

1948 m. vasar Bakšys (jau Klaj nas) dar por kart lank si su draugais. Tarp j buvo du jauni broliai Pakarkliai iš Bcržyt s k. Vieno slapyvardis buvo Klevas, kito - nepamenu. Daugiau Klaj nas m s apylink se nebepasirod .

1991-1993 m.

E.Malinauskait -Bakutien savo atsiminimuose raš apie savo puseser Bron Ditmauskait , buvusi kpt. Juozo eponio ryšinink . Dingtel jo; o gal ta pati "Bronel ", kuri yra min j s Pranas Motuzas? 1994- j pabaigoje j - Bron Dirmauskait -Latožien pavyko surasti; susitikome Skaudvil je. rašiau jos pasakojim , per j gavau ir ryšinink s R tos-Angel s Laurinavi i t s-Dabašinski s 1994 m. gruod rašyt laiškut .

1995 m. birželio 17 d. pas B.Latožien susitikome ir su R tos laiškelyje pamintu Bronium Laurinavi ium. rašiau ir jo prisiminim nuotrupas.

Apie vis j (Motuzo, Dirmauskait s, Laurinavi iaus) išdavyste tariamo Gruzinsko (Gruzinsko) asmenyb pasiteiravau senbuvi Girkalnio apylink se. Klausiau, nemin damas nei jo pavard s, nei vardo, - apie Girkalnyje (ar prie Girkalnio) 1946-1947m. gyvenus fotograf -aukšto gio, stambia nosimi, nešiojus akinius. Sp ju, jog tai tas pats "ryšininkas J.Grudzinskas", kuris "1947m. rugpj io m n. iš Kauno atvež kit spaustuvin rang ,

Bron Dirmauskait -Latožien , Bronius Laurinavi ius ir Elzbieta Malinauskait -Bakutien . 1995 m.

ir "Laisv s varpas" v l prad jo eiti..."*

Nuo 1947 12 iki 1948 05 Raseini kal jimo 42-oje kameroje kal jau su parvežtu iš Vorkutos tardymui Jonu Grudzinsku (pavard siminiau iš klausos, užrašytos juk neteko matyti). 1948 m. kovo m n. m s kamer atved kauniet Pran Motuz , kuris Jon G. laik j klampinusio ar išdavusio Stasio Grudzinsko broliu ir prisibijodamas jo veng ...

OS RYŠININKAS BRONIUS LAURINAVI IUS PRISIMENA

- J s arešto priežastys, aplinkyb s: kur, kada tai atsitiko?

... Aš gyvenau Girkalnio vals iuje, Naukaimio kaime. Nuo 1945 m. dirbau centro ryšininku. Per mane palaik ryšius trys rinktin s: Raseini , Vaidoto (eponio) ir Jurbarko. 1946 m. buvau jungtas pogrindžio OS - pasyvios rezistencijos organizacij . Man priklaus trys seni nijos: Juodk n , Šeimyniški ir Girkalnio. Mano viršininku buvo mokytojas Dapkevi ius(Dobkevi ius?)...

... Ir štai Dapkevi ius buvo areštuotas; nežinau, kas ji pardav . Po jo buvo areštuoti Pramedžiavos girininkijos girininkas Kairaitis - Korsakait s vyras, Girkalnio pašto viršininku buv s Grigucevi ius ir ketvirtas - Klemensas Gudži nas, - jis mokytoju ar kuo ten dirbo... Tai jie visi ant man s parod . Gudži nas parod mažiausiai, bet jis ir žinojo nedaug. Man s prad jo ieškoti. Slaps iausi. Gal gale 1948 m. balandžio pradžioje mane su m .

- Daug kas prisiminimuose pamini tok Gružinsk (ar Gruzinsk). K J s galite apie j pasakyti, k atmenate?

... Gružinskas pradžioje tur jo pla ius ryšius su eponiu. eponis apsigyveno prie Juodai i pas Jokimus. Ten buvo rengta spaustuv . eponis palaik ryš su Gružinsku, o Gružinskas - su spaustuvininkais iš Kau- no: Zimnaku, Šimk nu ir Matuzu; jie reng pas Jokimus spaustuv , j sutvark . Gružinsku pasitik jo. Iš man s mano viršininkas Dapkevi ius pareikalavo 300 ervonc atsilyginti už vis spaustuv s sutvarkym . Aš tuos 300 ervonc surinkau ir atidaviau Dapkevi iui. Šis juos perdav

* Kuodyt D. **K stu io apygardos k rimasis** // LKA. T.13. K.1995. P.6.

Gružinskui. Bei spaustuvininkai t pinig iš Gružinsko negavo. ia buvo toks dalykas: iš Kauno at jo pranešimas (per k jis at jo - tiksliai nežinau), jog tie pinigai neišmok ti. Tai eponis sp jo Gružinsk , kad tuos pinig-
gus kuo grei iausiai gr žint ir sumok t spaustuvininkams...

... Tada Gružinskas sugalvojo toki versij . Jis tur jo kažkok ryš su MGB. Pirmiausia nuvažiavo Kaun ir dav visus tris spaustuvininkus - Zimnak , Šimk n , Matuz ; pa m iš Kauno ir Bron Dirmauskait . Tam tikram laiko tarpui pra jus, nugabeno garnizon Juodai ius pas Jokimus, kur buvo partizan štabas ir spaustuv . Aš tada kaip tik ten netoli buvau - sl piasui... Sodyb iškrat , saugumie iai bunkerio nera-
do. Jie sugr žo mašin , ir Gružinskas jiems visk nupasakojo. Tada jie nukas runkelius (ar bulves) ir surado jim . Tada tie, kur ten buvo, pamat , kad juos paims ir susisprogdino...

... Juos išk l virš . Vienas dar buvo truput gyvas. Visus sumet mašin . O šeiminkus - Jokimait , motin , t v tuoj susodino mašin ir išvež Raseini saugum ...

- Ar tardyme Jums Gružinsko neprikaišiojo, akistaton nestat ?

... Akistaton Gružinsko nestat , bet jo parodymai ant man s buvo. Jis su Dapkevi ium tur jo bendrus ryšius; tai, k ant man s Dapkevi ius parod , tvirtino savo parodymais ir Gružinskas...

* * *

... Tada Raseini rinktinei vadovavo Žemaitis. Paskui jis K stu io apygard per jo, laik si kažkur Kryžkalnio link. Iš jo rinktin per m buv s mokytojas Kurtinaitis. Su to mokytojo žmona aš Norilske buvau. Kai ji sužinojo, kad vyras žuv s, ištek jo už kito. Kai mane paleido iš lagerio, aš pas juos gyvenau... O Žemaitis mane labai gerai pažinojo; kai vadovavo Raseini rinktinei, ne syk pas mus yra buv s...

1995 m.

DU LAIŠKAI

Su Svaj nu-Gelažiumi* mane supažindino Petras Andrikis** (kiek

* Svaj no-Gelažiaus (?) asmenyb , manau, dar nustatytiina.

** Petras Andrikis, g. 1917 m. Misi n k., žuv s 1949 m.

pamenu slapyvarde Bij nas). Jis nuo pirm j antrosios rus okupacijos dien vadovavo partizan b riui. Prie Juodai i , Zapjuvkos dvaro laukuose, buvo pašautas ir pats nusižud . Aš palaikiau ryš tarp Vaidoto rinktin s vyr ir Vilkijos gimnazijos pagrindinink Šermukšnio organizacijos. Organizacijai tuo metu vadovavo karin tarnyb baig s rus kariuomen je Alfonsas Marma-Jaunius, v liau mokytojas Juodel -Žiogas. Antras ryšio kanalas su Vilkija jo per ekišk . Per Vilkij buvo palaikomi ryšiai su Kaunu ir keliais besislapstaniais partizanais prie Vilkijos, kuriems vadovavo, kiek pamenu, partizanas Liukminas. Ši ryši palaikymu ypa r pinosi Svaj nas.

Tai buvo labai energingas, nežinantis baim s, mirties akivaizdoje nepasimetantis partizanas. Zenono Jokimo teigimu*, jis, sudegins dal sl ptuv je buvusi dokument , granata išsprogdino bunker , po sprogimo buvo labiausiai sumaitotas. Kur palaidotas, nežinau. epon pažinojau mažai. Ma iau tik gal por kart .

Tik d ka ši pasišvent li partizan buvo išklijuota šimtai atsišaukim , išspausdinti didžiuliai kiekiai "Laisv s Varpo" ir kitoki leidini . J mirtis primins ateinan ioms kartoms, kaip reikia myl ti Diev , T vyn , kad g ris ir laisv gimsta per kan ias, dvasin m s s n ir dukr atspaurum .

1996 12 19

Pranas Sabonaitis

* * *

Aš, Angel Laurinavi i t , iš Girkalnio vls. Mikai i k., buvau ryšinink , sl. R ta, tarp Juozo eponio ir jo b rio. 1946 m. buvau areštuota. 1947 m. vasario 20 d. paleista iš Raseini kal jimo, kovo 5 d. pab gau Kaun ir apie metus slaps iausi pas Julij Maceinien .

Juožas eponis buvo mano vyro Vinco Dabašinsko giminaitis (Vincobrolis Jonas buvo ved s eponio seser Jadz Š epavi i t).

* Pranas Sabonaitis su Zenonu Jokimu važiavo viename vagone ešelonu Ka-zachstan . Z.Jokimas mir vagone, k nas iškeldintas Akmolinsko stotyje.

Angel Laurinavičiūtė-Dabašinskienė . 1959 m.

Aš tur jau parvežti iš Kauno Brons Dirmauskaitės popierius štab netoli Juodai, miške pas labai neturtingus žmones ir tur davau perduoti Onai Korsakaitei ir jos vyrui miškininkui Juozui Kairaiiui, ir Broniui Laurinavičiui prie Girkalnio, ir Juozui Dabašinskiui Grauž, v liau Ražaitiškis.

Prieš j štabo žuvim J. eponis buvo pas mus ir susitiko su kapitonu Žemaičiu. Susitikimas Mikaiiuose vyko 1947 m., m nesio tiksliai nebepisimenu, - buvo žiema*. Jie buvo labai nusimin ir kalbėjo, es beviltiškoje padėtyje. Su eponiu buvo apie 10 vyr (pavardži neprisimenu) ir su Žemaičiu buvo keletas

vyr . Prabuvo pas mus nakt ir išsiskyr : vieni žygiavo link Juodai, kiti link Raseinių . Po to aš važiauvau Kaun pas Bronel, bet jos neradau**.

Gr žisi sužinojau apie eponio bėgimą netekt . Už poros savai išstribai išvež mane Girkalnio areštą, o kit dieną buvau nuvežta Raseinius, Dikinių nam tardymui. Ten mane išlaikė dvi paras. Po to paleido, o kovo 4 d. gavau šaukim atvykti tardymui, tad kovo 5 d. pasitraukiau iš nam Kaun . Gegužis man išvykau kaim prie Skirsnemunių ir buvau iki rudens, ir vėl Kaun pas Maceinien . Kaune slapta išaušiau daugiau kaip dvejus metus.

Angel Dabašinskienė
Kaunas

1995 01 14

* J. eponis ir J.Žemaitis Mikaii kaime susitiko 1947-1948 m. žiem, apie 1947 m. gruod .

** Po susitikimo nuvykusi Kaun Bronelės nerado: Dinnauskaitės su m 1947 m. ruden ; gr žisi sužinojo apie J. eponio žuvim (1948 01 16).

RADAU JUOD KASPIN ...

Esu gimusi 1919 m. Viktoro Dirmausko ir Elenos Geionait šeimoje. Vaikystėje esame gyvenę pas giminaičius Malinauskus Baku ir kaime. Paskui tėveliai šiek tiek prie Kalnų. Čia, Paserbenio kaime, ir užaugau. Lankiau Kalnų pradžios mokyklą, mokiausi Raseinių žemės ūkio mokykloje. Mano tėvelis mirė 1953 m., mamytė -1965 m. Miręs jau (1973 m.) ir brolis Jonas.

Giliausi mano prisiminimai susiję su vieno žymesnio Raseinių krašto partizanų vadovo - kapitono Juozo Šepavičiaus (Tauragio) asmenybe. Dabar tai jau labai tolimi laikai, daug kas užsimiršo, išblėso.

Su Juozu Šepavičiumi susipažinau 1940 m., vasarą. Draugavau su jo giminaitėmis, ji dažnai pasikviesdavo mane į jaunimo susibūrimus, kuriuose ir Juozas dažnai dalyvaudavo. Aišku, tada ir pagalvoti negalėjau, kad kada nors su juo teks artimiau bendrauti...

Netrukus visos pramogos pasibaigė: už jo, užplūdo nišai. Valdži iškilo visokie pašlemkai; kininkams užėjo pyliavas, prasidėjo areštai. Žmoneliai pritrilo, susitraukė, tik su artimesniais kužd josi: "Su man ... pa man ... išsived ...". Rudenį ir man (Kalnų) mokytojų išsivežė; žmonėn šia su trimis berniukais liko... 1941-ųjų birželis atnešė dar baisesnį negandą - žmones šeimomis vežti pradėjo. "Svietio pabaiga!.." - dėjavo, klausydami apie žmonius prigrūstus vagonus Viduklėje, Lyduvnuose, apie nieko prie ešelonų neprileidžiančius skersakius sargybinius - žvėris...

Užgriuvo karas, pus Raseinių miesto nuplėškino. Užėjo vokiečiai. Vėliau prievola, gyvulių surašiniai, jaunimo gaudynės darbams Reiche. Jau 1943 m. naktimis pradėjo skraidyti rusai lėktuvai; kabino "lempas", kažkur toli bombarduodavo, laukus nubarstydavo lapeliais, kuriuose žadėjo greit "išvadavim". O vokiečiai "trumpino" ir "trumpino" frontą, niekaip negalėdami sustoti; grįsmingai artėjo bolševikai.

1944-ųjų vasarą, generolui Plechavičiui pašaukus savanorius Vietininkų rinktinę, stojo ir Šepavičius. Jo dalinys stovėjo Varėnoje. Sužinojęs apie nedoras vokiečių karius plechavičiukų atžvilgiu, Juozas Šepavičius sukeliais savo pavaldiniais iš Žemaitijos nakčiai, civiliais persirengę, iš Varėnos

Bron Dirmauskaitė-Latožienė,

pasitrauk ir vargais negalais pasiek namus. Netrukus jo prad jo ieškoti, dar kratas, reng pasalas. Teko nuolat kaitalioji buvimo viet , žmon se nesirodyti.

Taigi nuo 1944- j pavasario man teko vykdyti smulkius Juozo eponio pavedimus; jau tada jis telk vyrus Lietuvos Laisv s Armij , reng si kovoms su okupantais. Raseinius, kur tada dirbau, jis atsi sdavo su laiškais savo sen t vel . Susi-

laukiau ir rimtesn s užduoties. Jei neklystu, tai buvo netrukus po Juozo eponio pusbrolio Prano Š epavi iaus primicij : ruošti vaišes pad jau ir aš. Turb t balandžio pradžia buvo. Papraš pargabenti iš Var nos pas šeiminink palikt lietuvišk karininko uniform , kitus daiktus.

Nuvažiavau gerai. stot pasitikti at jo pati šeiminink . Pas j pernakvojusi, ryt su daiktais v l kelion . Gr žti per Kaun bijojau, nes ten dažnai kratydavo. Išvažiavau traukiniu per Radvilišk . Lagamin vagone pakišau giliai po suolu priešingoje pus je, bet kad gerai j maty iau. Jau

antrame sustojime atsirado tikrintojai: tikrino vis keleivi pasus. Daikt , laimei, nenarš ...

Išlipau Vidukl s stotyje ir... p stute 15 kilometr Juozo eponio t višk - Kunkojus. Nuvargau baisiai, temdama t , rodos, nesunk lagamin . Pasijutau nebeturinti j g iš ten 5 kilometrus Raseinius dvira iu parvažiuoti. Be to, ir Juozo t veliai man s niekaip neišleido... Po valandos atsirado ir pats Juozas. Atidaviau jam parvežtus daiktus ir buvau laiminga, matydama nušvitus jo veid ...

Netrukus iš Ryt v l atmarm jo frontas ir... sustojo. Ištisis du m nesius ard , griov , degino Raseinius, Kalnujus, apylinkes. Buvome evakuoti Gabšiški kaim prie Eržvilko. Spal gr ž namo, radome tik išdras-

kyt žem ir duobes. O gyventi reik jo. Teko prad ti visk iš nieko... Buvo ne tik maisto striuka, nebuvo ir ramyb s. ia ir ten šlais t si soviet kariuomen s b riai, pavieniai dezertyrai - pl šikai.

Visur b r si partizanai. J labai pagaus jo, kai vyrus soviet armij šaukti prad jo. Karas dar nesibaig - anapus Nemuno, ypa naktimis, gird josi r stus fronto riaumojimas, dunks jimas... Likimas v l suved mane su eponiu: tapau kapitono eponio partizan ryšininke...

1945 m. pradžioje

Juozas eponis ir jo seserys Bron (-Mažintien) ir Jadz (-Dabašinskien) Š epavi i t s

eponis vadovavo maždaug šeši dešim i kovotoj b riui - Žebenkšties rinktinei. Biržel b r at jo kapitonas Žemaitis rinktin s štabo viršinin-ku... Sužinoj , kad saugumas Raseini ligonin je Bili nuose laiko sužeist aviacijos leitenant Kasperavi i , partizanai nuginklavo sargyb ir ji išva-davo. Po Virtuk kautyni liepos 22 d. rinktin nuo Dubysos pasitrauk miškus, ar iau Šiauli ... Ruden eponis, Žemaitis, Bartkus užsimojo suvienyti Šiauli , K daini , Raseini ir Taurag s apskrityse veikian ius partizan dalinius, susisieki su Kelm s, Kraži , Nemakš i apylinki par-tizanais. Bet užmegzti ryšius buvo nelengva. Atskiri po miškus klajojan-tys b riai retai tarpusavyje bendravo. svetim apylink nuklyd , nežino-davo, pas k gal t prisiglausti, paramos prašyti, tuo tarpu vietiniai gy-ventojai, ryšininkai j vengdavo, tardami, jog jie gali b ti saugumo pro-vokatoriai. Atsitikdavo ir apmaudži susir mim tarp neatpažinusi vie-nas kito dalini . Vis dažnesn s dar si išdavyst s, skundimai...

Susitikusi kur miške, pati vengdavau nereikaling aki : atlieku savo pareig -atiduodu, kas priklauso, ir spaudžiu atgal. Niekada nesidom jau nepaž stam partizan pavard mis, nes, b dai išlikus ir kliuvus, geriau kuo mažiau žinoti. Dažniausiai mane ir pasitikdavo, ir išlyd davo Do-mukas (Š epavi ius, Juozo eponio pusbrolis-Šaka). Aš perduodavau Juo-zui k reik davo, visi trys pasikalb davome, ant kelmo ar kur atsis d , ir... atgal. Ir Juozas visada stengdavosi, kad partizanai mane mažiau matyt . B davo, aišku, ir toki atvej , kai tekdavo daugeliui pasirodyti. Kad ir Paserbenty; tada pas Alijoši Žemaitis, eponis - daugel vyr buvo, o namelis tas nedidelis... Arba Pašaltuony pas Jonylus - irgi visas b rys sykiu buvom... Ir Baku iuose pas Elzyt ...

eponis, Žemaitis, Bartkus-jie sykiu buvo. Nežinau ir šiandien, ko-kie, d l ko nesutarimai ar gin ai tarp j kilo. eponis atsiskyr ir su ke-liais vyrais persik l ia, palei Raseinius. Bet iš pradži jis vien vienas mano t višk at jo. Buvo žiema. M nesio nepasakysiu. Naktis, tokia m nesiena buvo, kai jis iki m s parsikas .

"Man reikia por m nesii vienam nuošaliai pab ti," - pasak jis. Pas mus jam taip ilgai b ti negalima - ir galvoti n ra ko. Kur gal tume j saugiai priglauti? Pagaliau suradau tinkam viet - prie Kalnuj , netoli Mikši kio, pas nuošaliuose trobesiukuose laukuose gyvenan ias mote-riškes. Niekas ten pas jas neužeina. Pas mus jis tik dien dvi išbuvo, kol

t prieglobsti radau. Nak ia j ten ir nuvedžiau. Kai iš jom iš trobos - sniegas lauke. Juozas ir sako: "Tu, Bronele, eik pirma, o aš tavo p das užminsi..." Kai nu jom i viet , mane sp jo: "Nesakyk niekam, niekas neturi žinoti, kur aš esu." Toms moter l ms, kur j priglaud , aš paskui vis maisto atnešdavau, kad jam nepristigt . T trobesi , kur sl p si J. eponis, šeiminink buvo Šimaitien , vardo neprisimenu; jos jau n ra tarp gyv . Ji nenukent jo, nes apie " nam " niekas ir nežinojo - tik tos moter l s ir aš...

Ryšys eponiui jo per Žaltausk - batsiuv Raseiniuose. K parašydavo, t aš pas Žaltausk nunešdavau ir jam visk - laiškus, spaud parnešdavau.

Atsiskyr liu b damas, eponis nes d jo susid j s rankas - b r partizanus nauj Vaidoto rinktin (anks iau Žuv dros vadinosi). Steig pl t pasyvio rezistencijos organizacij , ir ne tik Žemaitijoje, bet ir kitur, ypa Kaune. Maždaug po poros m nesi iš Kalnuj apylinki jis išžygiavo Pramedžiavos link. Pradžiai nurodžiau jam Laurinavi ius Mikai iuose - Angel s-R tos t vus. Garantavau, kad ten jie gal s b ti ramus, niekas neparduos...

Tai buvo paskutinis kartas, kai ma iau epon . Paskui tik per ryšininkus su juo susisiekdavome. Ir Domukas Š epavi ius jau buvo atsiskyr s, jis visai vienas slapst si. Greit po to, kai eponis paliko m s krašt , prad jo ir man darytis karšta...

1945-1946 m. dirbau pienin je. Kalnujai buvo sudaužyti, pienini ap linkui nebuvo niekur lik , tai mes po kaimus rinkom iš žmoni sviest ir vež m Raseinius. Paimt sviest reik davo perskai iuoti pien ... Su manimi dirbo ir toks Alijošius iš Dumšiški , vardo neatsimenu, jo motina ar ne Mikal ik buvo. Jam buvo duotos vienos apylink s - ten apie Žagar , o man kitos: Kalnujai, Paserben io pus . Tai vien dien aš pastot surasdavau, o kit jis su savo arkliuku iš apvažiavimo gr ždamas atvažiuodavo. Kalnujose paimdavo mane, ir toliau važiuodavome abudu...

Vien graži dien atvažiuoju aš pienin Raseiniuose, ir tas Belozerovas, Stonyt s vyras, sako: "B k iš pienin s grei iau prie vežimo, Bronele! Spausk! Duok man savo s rašus, aš visk sutvarkysiu, o tu - spausk! Jau tris kartus šiandien buvo at j , tav s ieškojo..."

namus man gr žti jau neišeina, tai aš pas Bal i n - inžinieri kon-
tor , ir mes su Bal i nu ten visk tvark m. "Vaciau, - sakau jam, - man s
jau ieško, namus gr žti negaliu. Man reikia spausti Kaun ." O aš, atro-
do, tik tris ervoncus tetur jau, ir nuvažiuoti neužtenka... "Nieko, sako, -
važiuok tiesiai pas mus. Pab si, o paskui bus matyti..." Jo brolis ir sesuo -
studentai - gyveno Lukšio 12.

Kaunas man buvo paž stamas. Dar 1937 m. po žem s kio mokyklos
Silvestravi iai pasi l man važiuoti Kaun Matickien s vaikuti priži r ti.
Žemuogi gatv je tada gyvenau. Paskui užkandin je dirbau prie Soboro,
"Pienocentre"... Prisimenu, kaip 1941 m. iš kal jimo išsivadavusius kalini-
nius maitinome, tarp j ir Maryt Gudži nait su seseria buvo... Išgirdu-
si, kad kaliniai iš kal jimo iš jo, nub gau tenai, - gal, sakau, paž stam
k rasiu. Ir pasitaikyk taip: ži riu - Maryt su seseria! Jos buvo areštuot-
tos, bet kur yra - nieko nežinojau...

... s dau "papatn ". Pas Bal i nus pasibeldžiau jau vidurnakt . Perša-
lau baisiai ant viršaus - k bule. Nors vasara, bet nakt šalta, o mano kos-
tium lis trumpom rankovyt m... To užteko - atguliau. Negana to, pas
juos beb nant, dar šiltine susergu - tai dar baisiau. Iškvie ia Vytas Bal i -
nas daktar . Apži r jusi sako: "Reikia lignonin ." Bet Vytas atsako: "
lignonin jos negalime duoti..." Gydytoja buvo savas žmogus, suprato: "Vis-
kas aišku. Aš kasdien po du kartus j lankysiu." Ir kiekvien dienei po
du kartus ateidavo. Išgul jau, pasveikau. Aš d kinga gydytojai ir Bal i -
nams.

Jau v liau sužinojau, kad ieškojo man s ir namie. Buvo tokia Ali-
jošyt iš Pakalnupio. Anks iau ji su partizanais susitikdavo, truput buvo
j ryšinink . Kažkas paskund Alijošius, kad pas juos partizanai lank si,
nakvojo. Prad jo juos tardyti: kas tokie ateidavo, kas iš ryšinink su jais
susitikdavo... Ir ta Alijošyt nurod , kad su jais dažniausiai susitikdavau
aš. Dar nebuvo areštuota, kai man apie tai pasak . M s kaimynai mat ,
kaip atvažiavo saugumas, sustojo gale sodo, ir pas juos "palapine" uždengta
buvo ta Alijošyt , kad parodyt , kur mano t vai gyvena. Ir ia t vus prad -
jo spausti: "Kur yra Nast ?!" Mano slapyvardis buvo "Nast ", bet t vai,
aišku, nežinojo. Mama ir sako: "Joki Naš i mes nežinom. M s dukt
yra Bron . Išvažiavo darb ir negr žo. Jos mes daugiau nežinom..." "Kai
gausi gero biz no, - žinosi!" Paima mam , sodina, išved sod , ant kel-

mo, grasina sušaudysi , jei nekalb s, nepasakys. Bet mama mano nebau-
gi buvo, t velis - gal truput baugesnis. "O aš nežinau, - tvirtino mama, -
man vienas ir tas pats..."

Ir tikrai - t veliai pus met nieko apie mane nežinojo... Beje, ieško-
jo man s ir pas pusseser Elzyt Baku iuose. Kaip žinodama, aš tik k
skvernus Al jus buvau išnešusi...

...Pas Bal i nus kažkiek b ti negaliu. O ia dar naujas pavojus: butus
mieste pagal knygas tikrina - kas yra priregistruoti. Pas Bal i nus dar
Grinius, irgi studentas, gyveno. Jis pajuto, kad apa ioje jau tikrina, atei-
na virš (aš po ligos buvau tik prad jusi vaikš ioti) ir sako: "Blogai!
Žemai jau tikrina..." Bal i n bute prie lauko dur buvo toks kampas -
r bin padaryta, - ten kiški r bai visokie sukabinti, o durys atsidaro
tiesiai t kamp , Tik suskamb jo skambutis, jis mane tuos drabužius
st m ir, atidar s duris, leido milicininkus koridori . Kai jie su jo
kambarius, Grinius, iškiš s galv laiptin , apsižvalg , ar nieko n ra, ir
be žodži - akimis parod man duris. Aš iššokau, kaip stov jau - su
šlepet mis, chalatuku, per visus laiptus žemyn ir... pas Mikutavi ius. Gy-
veno jie toje pa ioje Lukšio gatv je, numerio nebeprisimenu. O Mikuta-
vi i t s - ir Eugenija, ir Danut - kunigo sesuo, visos draugavom. Susi-
pažinau su jomis per Onut Valteryt - ji su Danute kartu mok si.

Prab nu aš ten iki vakaro. Vakare Danut nueina patikrinti. Pas Bal i -
nus viskas ramu. Bet ilgiau ten b ti negalima. Gal iš Raseini jau atsek
— išsiaiškino, kad aš ia, Kaun , esu pasitraukusi...

Užeina Ona Valteryt . Aš jai išsaciau savo nuog stavimus. Jos pat visi
Julius Jakutavi ius - statybininkas (tinkuotojas, dažytojas), mama - Na-
talija Vaiterien -Jakutavi ien - nam šeiminink . Dirbo tik pats Jaku-
tavi ius, išlaik vis šeim . Neturtingi žmon s buvo.

Par jusi Onut pasitar su t vais - mama ir pat viu. Paaškino, koks
reikalas. "Ar negal tume Bronel nors laikinai priglauti? Ji eiti pas mus
nedr sta, nes žino, kad šeima didel , o pati irgi be nieko, kaip stovi,
pab gusi." Tai t velis Jakutavi ius ir sako: "Nieko. K tur sim, t visi ir
valgysim. Be joki kalb , kad š vakar pareitum t pas mus..." Gyveno jie
Marvel je, Bubli g. 8.

Pri m mane labai šiltai... Man ir dabar ašaros byra, kai prisimenu,
kaip pama iau vis pad t pas juos, skurd . To Jakutavi iaus buvo keturi

vaiku iai, Onut - penkta, o dabar dar šešta burna - aš... Kambar lyje buvom dviese su Onute. Buvo turb t 1946- j vasara, kai aš j Kaun pasitraukiau, tai pas Jakutavi ius išbuvaui iki 1947- j rudens. Onut pas- kui baig matinink s mokslus, ištek jo. Dabar - Pukštien - našl , pen- sinink ...

B dama Kaune, aš ir toliau, kiek išgal jau, stengiausi pad ti eponiui ir jo rinktinei. Susisiekiu su juo iš Kauno, gerai neatsimenu, bet, atrodo, mano t vams padedant. Juozas eponis su jais vis laik palaik ryšius.

eponis atsi sdavo pas mane ryšininkus: pirmiausia Angel Laurina- vi i t -R t (iš Mikai i k. prie Girkalnio; Kaune ji ištek jo už Vinco Dabašinsko); paskui - Elyt Joci t iš Žagar s k. prie Kalnų (jos slapy- vardžio neatsimenu; irgi buvo suimta, teista 25 metams, jau mirusi), o dažniausiai - Gruzis k . Iš anks iau jo nepažinau, žinojau tik tiek, kad j pas mane atsi sdavo ir kad jis Girkalnyje fotografas yra - taip man buvo pasakyta... Buvo aukštas, nosis didel tokia, nešiojo akinius...

Partizan spaudos reikalais teko bendrauti su "Varpo" spaustuv je dir- busiu Matuzu. Jis perdav partizanams šriftus - smulk ir stamb šrift ; par pindavo daž , popieriaus. Visk man per Broni perduodavo. Broni- us Jakutavi iukas, dar jaunas vaikas, buvo mano šeimininko Jakuta- vi iaus brolio s nus, tame pa iame name gyveno. Jis spaustuv je moki- niu kartu su Matuzu dirbo. Matuzas, k reikia, jam duodavo, o Bronius parnešdavo. Broniukas irgi buvo teistas 10- iai met , dabar jau mir s... Taip iš Matuzo buvo paimta ir perduota J. eponio b riui spausdinimo mašin l , kai jie prie Juodai i buvo. Taip pat ir J. eponio prašytos šrif- to raid s. Už mašin l , šriftus - už visk esu Matuzui pinig perdavusi. Kiek - neatsimenu... Tekdavo ir kitiems atsilyginti...

Jau rudenio p, dienos tiksliai nepasakysiu, atvažiavo Gruzinskas - pas- kutin kart prieš mano arešt . Atsivež savo vyresni j dukter - atseit, kad mes j iš matematikos paruoštume, mat Onut matininke studijavo. Jam iš jus, mes patikrinome: mergait visk gerai atlieka! Man kilo ta- rimas, kad ia kažkas ne taip: mergait matematik moka, ir, ko gero, ne tam j atvež ... Bet pagalvojau: gal aš apsirinku...

Kaip niekur nieko, pasikalbu su Gruzinsku. Sakau: "Jau metai kaip niekur neišeinu, nenuėinu. Ar negal iau bažny i nueiti - ia ir mano

vardadienis ateina?.." "Kod l negalima - nueikit, - sako, - ko jau ia negalima."

Nueinam su jo dukra dešimtines mišias, dešimt valand ir suma buvo. Pri jau išpažinties. Išeinam iš bažny ios, eisim namo. Galiniai šventoriaus vartai uždaryti, tai suku prie šonini : iš Katedros Lukšio gatv - atidaryti. O ties tais vartais bestovinti ...Stas Jagminait iš Lenkeli .

Ji buvo už puskarininkio Kašinsko ištekl jusi. Jagmin name Lenkeliuose mokykla buvo. Kai vyrai padubysy laik si, ji, tada dar nevedusi, su jais susitikdavo. Paskui ji užsiverbavo ir dirbo saugumui. Ir štai ji ia - prie vart su Jucium - tardytojas, saugumietis Jucius (ar Jocius?), civiliu vilkintis... Ir dabar jis man akyse stovi: juodas toks, tie dantys bais s... Jagminait ir klausia man s: "Kaip gyveni?" "Gerai", - sakau. Jucius tuo tarpu (man pri jus) buvo pasitrauk s. Kai jis v l pri jo, Jagminait ir sako: "B kit paž stami, ia mano draugas..." ir, atsisukusi mane, pasak : "Ta...", - dav jam ženkl , kad ia ne kokia kita, o aš... Jis tuoj sako: "Netrukdysiu... j s ia pasikalb kit...", o pats - prie milicininko. Prie Katedros, Rotuš s aikšt s kampe, visada milicininkas b davo. Pri jo prie jo, kažk pasak , ir ateina abudu... Milicininkas sako man: "J s dokumentai?.." "Nejau bažny i einant ir dokumentus reikia neštis?" - bandžiau juokauti, o pa iai karšta pasidar , nes su savimi tur jau daugiau k ... Kai visokios nelaim s užgriuvo, ir vyrams pasidar sunku išsilaikyti - išsislapstyti, tai jiems buvo rengiami dokumentai. Ir pas mane rankinuke buvo jau gatavi dokumentai kapitonui eponiui. Tiesa, už pamušalo užkišti, bet... Parveda mane milicij , kur pirma nuovada Lukšio gatv je, kartu su manimi ir Gruzinsko mergait . Aš sakau: "Na, gerai, mane j s areštuojate, bet kaip ta mergait - juk ji ia nieko nežino. Man ji r pi..." "D l mergait s nesir pink, viskas bus gerai", - atsak .

Milicininkas, kuris mane atved , pasodino mane prieškambarėje ir iš jo atgal post , o tie, kur kambarėje s di, prie man s išeiti neskuba. O ia ir daugiau moter - ir jaunesni , ir vyresni - spekuliant s sulaikytos. Jos mato, kad aš ne tokia, kaip jos - "iš kitos kompanijos" - ir sako man: "Tu, vaikeli, spausk iš ia..." Bet ne tas man r pi. Greit apšižvalgau - kur ia "00", jau ir, greitai visk , k tur jau, supl šiusi palaidojau vanden . Dabar mano širdis buvo rami. Kai paskui dar krat , nieko nerado. O b gti aš iš karto nesiryžau: jie juk žino, kur aš gyvenau, ir tada

per mane tuos nekaltus žmones areštuos. Kas beb t , kent siu aš vie-
na...

Pralaik mane toje Lukšio gatv je iki vakaro, kol neatsirado tas Šlia-
geris ar Šliachteris - tardytojas, tik dabar jau kariškai, ne civiliu vilkintis.
"O!.." - sako. Lab dien ! O mes j s tiek laiko ieškojom ir nesutikom..."
"Nebuvo jokio reikalo ieškoti, - atsakiau. - Aš niekur nesislaps iau, gy-
venu kaip ir tamstos, kaip visi..." Ir jis mane tuoju - saugum . ia
turb t m nes ar daugiau išlaik . Onut man saugum valgyti, apsireng-
ti atneš . Kai aš negr žau, jau suprato kur esu... O tos mergait s ten, kur
aš gyvenau, negr žino. Kaip, kokiū b du ji parvažiavo Girkaln , aš
nežinau...

Pergalvojau, perkra iau mintyse visk apie savo su mim , prisiminiau
paskutini sias dienas, Gruzinsk ... Jo tokia duona buvo - fotografavi-
mas. Nufotografavo jis ir mane prieš arešt prie nam , kur gyvenau...
" eponis praš nupaveiksluoti (jis kalb damas liežuv taip kyšt kyšt
iškišdavo) ir nuotrauk l parvežti... Aš tave, Bronele, prie šit nam
nor iau nupaveiksluoti..."

Aš - nieko, durnel ... " eponis parvežti praš ..." Atsistojau ant laip-
teli - paveiksluok!.. Dar pagalvojau: gal jam (eponiui) iš tikr j tos
nuotraukos kam nors reikia... Ot ir "supakavo" mane...

Supratau gerai saugumo tikslus: su mus mane, per mane štab paim-
ti. Gerai žinojo, kad ryš su eponiu daugiausia aš palaikau. Ir kai padu-
bysiuose buvo, ir paskui, kai Pramedžiaiv persik l , ir v liau, kai mažam
namely gyveno... Štabas buvo pas Jokimus - tai aš žinojau...

Vien dien atvažiuoja tas, kuris iš nuovados saugum perk l , pa-
siima mane ir parsiveža Raseinius. Kai parvež , tai t r s Dikinio
m re kišo. Laiptais žemyn kai nusileidi, ten durys sunumeruotos buvo,
bet numerio aš neprisimenu. Mažam kambariuky buvo keturios moterys,
ne politin s - taip sulaikytos. Dvi man paž stamos - Petrauskait s iš
Beržyt s. Klausia: "Kaip tu ia patekai?.." "Aš nieko nežinau", - atsa-
kiauu...

ia mane išlaik ilgiausiai, gal tris m nesius. Dien r sio kameroje
su žiurk mis, nakt - tardyme. Nuo pat pradžios vienintelis pagrindinis
klausimas: "Kur eponis?" O aš nieko neprisi miau, sakau: "Nieko
nežinau, aš jau tiek laiko ia - Raseiniuose - nebuva..."

Ir pasitaikyk tu man: kart atsitiktinai koridoriuje pama iau... areštuot R t . Apsivilkusi vatinuke, tokius klumbokus apsiavusi, - kaip nutv r besiruošian i , tai ir atvež ... Nust rau. "J zus, Marija! - galvoju, - dabar tai jau viskas! Jei ji suklups, tai b siu prapuolusi..."

Po kiek laiko perk l kal jim . Ten buvau vienoje kameroje su Stas s Jagminait s seseria Jankauskiene, Petrauskait mis (vienos vardas buvo Onut), Brone Dambrauskaite; dar buvo tokia senut nuo padubysio, jos s nus partizanuose buvo. Kameroje buvome 19, ne visos politin s, buvo ir kriminalini . Bet ir iš kal jimo mane tardyti saugum vedžiodavo - ir trims paroms, ir penkioms paroms. Pareidavau iš ten - pilkai juoda... Buvo ir Pranas Žaltauskas areštuotas (1945-1946 m. visas ryšys jo per ji). Man jį akistatai dav ... Buvau kaltinama d l ryši su J. eponiu. Aš neigiau jo parodymus, o jis tvirtino mano darbus...

Aš, a i Dievui, vis kaltinim išsigyniau, man labai gerai pavyko išsiginti: "Nieko nežinau...", ir viskas, nieko neprisi miau.

Nuosprendi perskait - aštuonerius metus, be tr mimo. Nuvež Šiaur s Ural , lageris Azanka (ar Ozanka) Sverdlovo srityje. Lageris buvo mišrus: be politini , buvo ir vadinam j "bytavyk ", tai numeri ant drabuži nenešiojome. Lietuv i buvo labai nedaug. Ilgiausiai kartu b ti teko su Onute Valuckaite iš Var nos, irgi buvusią ryšininke; iš moter mudvi dvi lietuv s tebuvom...

Iš lagerio paleido 1954 m. gruodžio 30 d. -buvau užsidirbusi "užskait ". Leido gr žti Lietuv ; apmok jo biliet iki Kauno.

Beje, Gulaguose ir mano pavard iškraip - sudark . Kai prad jo iš pradži po su mimo rašyti ne "Dirmauskait ", o "Dermauskait ", tai ir toliau visi taip raš . Tai likau "Dermauskaite" visuose dokumentuose ir pase taip pat.

...Mano tardymas jau buvo baigtas. Gaunu kal jime nuo mamos siuntin li, o jame juodas kaspinas d tas... Supratau: yra kažkas negerai. Toks m s ženklas - tokia sutartin buvo: jei štabe kas atsitiks, - praneš t vams, o jie man žini - sp jim perduos, kad b t lengviau laikytis... Ar ne po poros dien nuveda mane Dikinio nam . ia, apstoj kaip šernai kokie, pakiša man nuotraukas - žvusi lavonai - ir klausia: "Ar ia eponis?.." Aš negal jau pasirodyti, kad jaudinuos, nors, ži r dama tas nuotraukas, j nema iau... Sakau: "Nepaž stu aš j nei vieno..." eponio la-

СССР

Форма № 1

МИНИСТЕРСТВО

ВИДОМ НА ЖИТЕЛЬСТВО НЕ СЛУЖИТ.

ЮСТИЦИИ

ПРИ УТЕРЕ НЕ ВОЗОБНОВЛЯЕТСЯ

Дел.

I-ВП

Хуш, Визовый Зона

102006 УЧ-313/6
30. XII 1954 г.

СПРАВКА № 0027905 *

Выдана граждан *кв ДЕРМАУСКАЙТЕ*

БРОНЕ ГОТА ВИКТОРАСА

1919 года рождения, урожен *Литовская сср*

гражданство *СССР* национальность *Литовская*

осужденно *по делу МЗБ Литовской сср*

с 21. апреля 1948 г. по ст.ст. 17-55-1 УК РСФСР

к лишению свободы на 8 лет, с поражением в правах на 3 года, имеюще в прошлом судимость

нея свободы и приговора

в том, что он отбывал наказание в местах заключения по

30. XII 1954 г. и по *отбытым срокам*

С применением *зачетов*

Освобожден с 30. XII 1954 г. и следует к избранному

месту жительства

(посел, село, деревня, район, область)

з. Каунас.

до ст. жел. пор.

Начальник лагеря (ИТК)

Радзинис (Паркитис)

Начальник отдела (части)

Ризинис (Зригорев.)

Ме
фото

печать

vonas nuotraukoje nesudarkytas ir veidas gražus. Ir apsilvilk s ta pa ia lietuviška uniforma, kuri iš Var nos parvežiau...

Jadz Dabašinskien (Š epavi i t , Juozo eponio sesuo, ište k jusi už Jono Dabašinsko, gyveno t v kyje Slabados k.) sužinojo, kur juos užkas . Tai slap ia atkas ir palaidojo kapin se... Aš tai lavon savo aki- mis nema iau - buvau kalin ... Gird jau ir aš kalbant, kad J. eponis ne bunkeryje žuvo, bet žygyje, su palydovu kažkur apsinakvoj s. Tai netiesa. Jis žuvo pas Jokimus, aš žinojau, kad ten štabas yra...

Tik nežinia ar nuo priešo kulk , ar pats save... Kai kartu dirbom, jis vis sakydavo: "Gyvas aš nepasiduosiu. Visk sunaikinsiu, o paskutin kulka - sau." Tokie paties eponio žodžiai buvo, jis dažnai juos kartodavo...

1949- j pavasaris buvo, kai mane iš lagerio Vilni vež , neva per- teisimui. Tai tuo pa iu vagonu važiavo Jokimien , - j gr žino Lietuv . Ji buvo su protu pasimetusi. Lyd jo j dvi palydov s - sesel s. Ji k l vagonė didžiausi triukšm , ir jos su ja niekaip nesusitvark . Paži r j pagal dokumentus, surado, kad tik aš ir ta Jokimien - lietuv s. At jo sesel s su konvojum ir sako man: "Palikit ia savo daiktus ir pereikit gre- timai. ia lietuv Vilni vežam ir niekaip su ja "susirokuot" negalim. Gal kai j s - tautiet s - pasikalb sit, ji apsiramins..." Iš pradži Joki- mien kritiškai, atsargiai mane paži r jo. "Nebijokit," - sakau ir klau- siu: "Iš kur važiuojate?" Sako: "Neatsimenu aš tos vietos, tik žinau, kad veža namo... Pas mus partizanai buvo. skund . Mus išvež , o partizanai visi žuvo..." Paklausiau, kiek ten j buvo. Sako: "Aš tau nepasakysiu, mažele, nes mano protas yra suminkšt j s, ir man viskas maišosi..."

* * *

Juozo kap žinau gerai. Kiekvienais metais aplankau, g li nuvežu. Pirma buvo lentel cementin kryži montuota, o dabar - net nustebau nuvažiavusi: kryžius geležinis toks su išraitymais ir juoda marmurin len- tel ant jo:

Kapitonas

eponis Juozapas

1907 žuv s 1948

Jo kapas, per vartus nuo miesto jus, žemyn pakaln patvoriu take-

liu einant, kair je pus je 10-oje eil je, prie pat takelio...

* * *

Tokie yra visi mano prisiminimai. Buvo varg , sielvarto - visko buvo. Dievulis leido visk išlaikyti, išverti. S žin mano rami - prieš niek raudonuoti nereikia.

Skaudivil , 1995 m.

* * *

Susipažinau su Pranu Matuzu Raseini kal jime 1948 m. pavasar . Karlu išbuvome apie por m nesi . Žinojau apie j tada nedaug (nereikaling kalb veng me): kaunietis..., spaustuvininkas..., susij s su pogrindžio spauda Raseini krašte...

... Visai atsitiktinai, 1993 m. vasar apsilankius Raseini kraštotyros muziejuje, man parod dar 1990- j pabaigoje gaut Prano Matuzo laišk (kam Raseiniuose jis buvo adresuotas - nežinia). Laiške teiravosi - ieškojo j pažinojusi raseiniški : partizan , ryšinink , pogrindžio spaudos darbinink . Gr ž s jam parašiau laiške nurodytu adresu. Atsiliep , tik jau ne iš Plung s rajono, o iš Padvari pensionato netoli Kretingos...

Po 45-eri met v l susitikom. Susirašin jom, tankiau j , klausin jau apie tolim pokario laikmet . Deja, m s bendravimas truko neilgai: ištiktas insulto, 1994 01 15 jis užgeso. Ilsisi naujosiose Kretingos kapin se...

Pranas Matuzas

KOVOJO IR SPAUSDINTAS ŽODIS

Gimiau 1906 m. rugpj io 22 d. Žemaitijoje, netoli Salant . ia, Gedgaudži kaime (dabar - Kretingos rajono Imbar s apylink), mano t velio t višk . Tur jo 20 ha blogos žem s. Galo su galu nesudurdamas, t velis išvyko Amerik . Dirbo li dnai pagars jusioje ikagos skerdykloje; ten ir mir . Beje, v liau, jau dirbant spaustuv je, teko susipažinti su rašytoju Sinkleriu (Upton Sinclair), kuris knygoje "Pelk s" labai realistiškai apraš baisias s lygas tose skerdyklose.

Šeimoje užaugome penkiese. Be man s, dar sesuo Kotryna (1902-

1993); brolis Juozas (1903-1969), 1945 m. pradžioje išvežtas Karelij prie Lado-gos, išbuvo tenai daugiau kaip metus, 1946 m. pavasar gr žo; sesuo Monika (g. 1907 m.) ir-gi buvo išvežta, gyvena Kau-ne; sesuo Albina mir jauna 1934 m.

Išsimok s spaustuvininko profesijos, dirbau Klaip doje.

ia gyveno sesuo Monika Leš inskien . Jos vyras tarnavo pasienio policijoje (po ka-ro kelet met slapst si, suim-tas, išvežtas Šiaulius, mir Magadane). Kai 1939 m. vokie iai iš Klaip dos išgr do, persik liau Kaun , kur gyven-no kita mano sesuo Kotryna.

ia pragyvenau bemaž devy-nerius metus - iki arešto. Dirbau raidži rink ju "Varpo" spaustuv je, gyvenau Italijos gatv je Žalia-kalnyje...

Uždirbdavau neblogai, gyvenau, saky , pasiturin iai paprast "mies io-nišk " gyvenim . Niekur nesikišau, nedalyvavau. Per pirm bolševikmet (1940-1941 m.), taip pat prie vokie i (1941-1944 m.) netur jau joki reikal su to meto pasipriešinimu, nelegalia spauda. Antruktart bolševi-kams už jus, atsiriboti nuo visuotinio nepakantumo "išvaduotojams" jau nebegal jau...

Spaustuv je aptikau užmest sen rankin spausdinimo mašin l , nežinia kada su ja buvo dirb . Apži r j s sitikinau, kad ji dar visai ne-bloga, tik tr ksta detal s - daž nubrauktuvo, kuris, voleliui kaskart prasi-sukus, iš naujo užtepa - užtrin dažus. Kaip mašin l veikia, koks tas daž užtrintuvas turi b ti - žinojau. J pagal duotus išmatavimus man

Pranas Matuzas. Sibiras, Novoroseika. 1955 m.

pagamino paž stamas mechanizatorius iš papiros fabriko "Kova" - totorius, pavard Gabidulinas. Detal buvo padaryta tiksliai - mašinl veik nepriekaištingai. O prie Raseini jos jau lauk kapitono eponio partizanai. Su vežiku nugabenau j Veterinarijos akademij Vilijampol je. Kas gabeno toliau ir pristat viet - nežinau...

Darbai prad ti dar reik jo šrifto. Naktin je pamainoje su manimi dirbo mokiniai. Jauniems, per dien nusilaks iusiems vaikinukams darbas, o dar nak ia, menkai ter p jo: pamain at j tik žvalg si, kur nuošaliau užlindus, numigti. Jiems sumigus, gal jau netrukdomas daryti tai, kas man reikalinga. Paties s sen darbin chatat , išb riau ant jo vis kas šrifto. Susup s - po pažas ia ir kit Donelai io gatv s pus - pas Magdut (dirbo mašininke Valstybin je leidykloje). Ryšul pamet s, atgal spaus-tuv ...

Tai "miško" spaustuvei par pindavau daž , popieriaus (popieri rei-kiamu formatu man supjaustydavo prietelis, dirb s kitoje spaustuv je). Pasiimti medžiag (popieriaus, daž) atvažiuodavo ryšinink Bronel . Buvo nediduk , nestambi moteriškait , tai ir paket - ryšul jai nedidel - ne per sunk suruošdavau...

Tekdavo nuvažiuoti ir viet - prie Girkalnio. Ar ne penket kart ten lankiausi. Mane stebino pogrindžio vyr sugeb jimas tokiomis s ly-gomis surinkti ir spausdinti t maž broši r l - laikrašt l "Laisv s var-pas": juk tai kruopštumo ir gudimo reikalaujantis darbas!.. Jiems aš stambesniu šriftu surinkau laikrašt lio viršel . Girkalnyje mane globojo Sta-sys Gruzinskas. Jis buvo partizan ryšininkas. Vert si fotografija, pla ias apylinkes fotografuodamas apvaikš iodavo. Atvažiuodavo jis ir Kaun . Susipažinau su juo pas savo bendradarb - taip pat "Varpo" spaustuv s raidži rink j - Juoz Zimnak ; jis dokumentus pogrindžiui padirbin jo. Joks sutapimas: kai 1948 m. pavasar Raseini kal jime po karantino patekau 42- j (tardom j) kamer , ten radau Stasio Gruzi sko brol Jon , parvežt iš Vorkutos; kartu turb t por m nesi prabuvome...

Partizan prašymu esu surink s kursyvu ir gerame popieriuje bronza atspausdin s 300 pažym jim (pad kos rašt), kuriuos jie teikdavo savo r m jams. Manau, kad apie Raseinius daug kas tok pažym jim buvo gav , tik kažin ar išsaugojo. Dabar tikrai brangi relikvija b t ...

"Laisv s varpas" kur laik buvo spausdinamas m s ("Varpo") spaus-

tuv je. Dal tiražo ir išplatindavom. Pluošt perduodavau Magdutei, kit - universiteto studentams; ten j grup buvo susidariusi, jie per mane nor jo perduoti partizanams rašom j mašin l , ta iau jau nesusp jo...

1948 m. vasario 21 d. mane su m . Kaune, darbe. Nusivar saugum . Ten, per koridorius, kabinetus vedamas, pama iau ant stalo paž stam - "sav j " spausdinimo mašin l !.. Praeidamas pasteb jau, kad ji sudarkyta (tikriausiai sprogimo - pagalvojau); paskui bandyta taisyti, ta iau aiškiai jau niekam tikusi... Nudieg nerimastinga mintis, jog b - tent ji - mašin l ir yra mano arešto priežastis. Bet šitas nuog stavimas nepasitvirtino. Kaune man s iš viso netard ir ar ne po poros dien sunkvežimiu - "voronoku" išvež Raseinius.

Raseiniuose "išpažinau vis Dievo malon " - buvau žiauriai mušamas, spardomas. Gyniausi ir neigiau visk , kuo kaltino, k man nor jo prikergti, (kal i , kaip supratau, jie netur jo, akistat su niekuo nereng , tik lupo... Laikiausi, tik jausi... Bet kart , atvestas tardymui ir pri j s s sti ant "savo" taburet s priešais tardytojo stal , ant jo tarp popieri pasteb jau nuotrauk - joje buvau aš! Man atsis dus, saugumietis prideng nuotrauk prad tu rašyti apklausos protokolu, o aš... aš stengiausi prisiminti: kur, kada b iau fotografav sis... Tardytojas v l užgul tais paiais iki gyvo kaulo kyr jusiais kaltinimais, tais paiais klausimais. Kartkart mis, pašok s nuo savo k d s "paryškindavo" juos sm giais per galv , keiksmiais... Pagaliau "apšil s" ir mane gerokai "suminkština", ištraukt nelemt nuotrauk ir pakišo man po nosim... Nuotraukoje tikrai aš! Stoviu prie kasos, matyti jos kampas; fotografuota Girkalnyje, slap io mis, man nematant!

Tardytojas v l nirto talžyti, kiekvien sm g palyd damas "materš ina" ir lyg priedainiu: "Vot za tvojo "neznaju"!.. Vot za "nevidiel"!.. Za tvojo "niebyl"!.. Nuo sm gi raibuliavo akyse, bet skausmo nejau iau. Kr t drebulys, o galva plyšo nuo baisi min i apie Gruzinsk : jis, partizan ryšininkas, vaikš ioja po žmones, fotografuoja... Savo nuotraukomis bus ne tik mane, bet ir nežinia kiek kit žmoni , kurie juo pasitik jo, klampin s, saugumui dav s... Pasijutau priremtas prie sienos, visiškai bej gis. Toliau gintis, spyriotis buvo beprasmiška...

Gruzinskas byloje nefig ravo nei savo parodymais, nei akistatomis - liko šeš lyje. Paskui man pasakėjo, kad jis, Gruzinskas, ir sodyb , kur

buvo partizan spaustuv , pažym j s, prim tydamas kieme smulkiai supl šyt popieriaus skiau i ... Tok rafinuot "recept ", kaip t k "šukuojan iam" garnizonui parodyti, jam bus MGB "šefai" dav , ne kitaip. Išduota nepastebimai, kad paskui viskas atrodyt atsitiktinumu buvus... Už gaut apdovanojim Gruzinskas, sako, Kaune (ar prie Kauno) nam pasistat s (ar nusipirk s).

Paskui iš 42-osios kameros tre iame aukšte mane perk l kit korpuso pus , kur langai jau nebuvo lauk atviri, o su užkabintomis d ž mis... Apskritai mano prisiminimai apie Raseinius (ia mane pralaik 8 m nesius) patys blogiausi. simin bjaurus priži r tojas - senis Mockus; tikras žv ris buvo...

Kai tardymai jau baig si, netik tai atsid riau vienoje kameroje su... Juozu Zimnaku. N ne tariau, kad ir jis ia - Raseiniuose; nežinojau ir to, kad ir iš Kauno mudu abu kartu, tik skirtingus "voronoko" narvus kišti, atvažiavom. Negal jom suprasti: ar tai atsitiko per apsirikim (paprastai bendrabyli draug n nesuleisdavo), ar ty ia mudu suved , tik damiesi dar k naujo "domaus" m s pokalbiuose nugirsti...

Teis "už aki ": perskait pakišo pasirašyti nuosprend - 10 met lagerio ir 5 tremties. Išgabeno mane Vilniaus "peresilk ", iš ten - Mordovij ; apie dvejus metus Potmoje - Dubravlage išbuvau. Tada išvež Omsk - Kamyšlag , kur buvau iki bausm s pabaigos. Lageris buvo režiminis: vaikš iojom sunumeruoti (numeriai ir ant kepuri buvo), "krasnopogonik " saugomi. Kal jau tik pusaštunt met , mat buvau "užskait " užsidirb s...

Tr mimui man paskyr Zimnos miest Irkutsko srityje; ten atitremta buvo ir mano žmona Rozalija. Paskui mus perk l Puliajevo invalid namus tos pa ios Irkutsko srities Taišeto rajone; ten dirbau tinkuotoju. Žmon , jos sveikatai pašlijus, išleido Lietuv . Gr žusi netrukus mir . Mane gi tremtyje išlaik ne penkerius, kaip skelb nuosprendyje, o aštuonerius metus: aiškino, kad vykusi klaida... Žmonai mirus, vedžiau ten ukrainiet , taip pat buvusi politin kalin iš Ternopolio srities Vakar Ukrainoje. Buvo teista 25-eriems metams už maisto tiekim partizanams.

O Lietuv man s neišleido ir po t 8-eri met tremties. Sogr žau tik 1975 m. Plung s rajone, kur tuo metu gyveno mano sesuo Kotryna, nusipirkau sodyb l su nameliu, ir ten abu su žmona apsigyvenome. Man

ilgai nedav reabilitacijos, tai parašiau pareiškim Aukš iausiosios Tarybos deputato Justo Paleckio jaunojo vardu. Priminiau, kad buvau paž stamas ir esu dirb s su jo t vu. Tada pažym jim atsiunt ... 1992 03 30 paralyžiaus ištikta mir žmona. Vienas savo " kyje" susitvarkyti nepaj gdamas, pasiprašiau prieglaud . ia - Padvariuose - aš nuo 1992 m. geguž s m nesio...

Man jau 87-eri. Nesulaikomai dreban iomis rankomis sikib s velion s žmonos palikt lazdel , dar nustypsenu iki valgyklos. Atsigaunu, paelngv le po sod pavaikš iodamas. Jau iuosi labai vienišas tarp toki pat kaip aš amžiumi ir sveikata, tik labai jau tamsi , siauro proto, šios prieglaudos vargš - ir pasikalb ti žmoniškai neturiu su kuo... Nebe ta ir atmintis. Tiesa, kartais (dažniausiai snauduliui už jus) ima ir iškyla iš atminties praeities vaizdas, toks aiškus, ryškus, tarytum filmas iš prisiminim prasisukt . Bet daug ko jau ir stengdamasis nebeatsimenu. Nieko nepadarysi - viena koja karste, kaip žmon s kad sako...

Seniai ant nieko nebepekstu, netrokštu niekam keršyti. Ir apie tuos tolimus metus pasakodamas, nesiekiu nieko apjuodinti ar apkaltinti, juo lab - savo teismu teisti. O papasakoti k dar prisimenu - mano, jau išeinan io, prievol , pareiga.

1993 m.

Priedas

1. Pažyma apie agent Jauni

Visiškai slaptai

Tvirtinu

Lietuvos SSR Vidaus reikal ministras

K.Liaudis [pasiraš pavaduotojas J.Sinycin]

1953 m. gruodžio 31

Pažyma-charakteristika

(apie agent Jauni , asmens byla Nr.2196)

1953 met rugpj io 7 d. per Lietuvos TSR VRM 4 Valdybos specagent Vaidil (buv s banditas) slapta suimtas banditas, slapyvardžiu Alius

" УТВЕРЖДАЮ "

Зам. МИНИСТР ВНУТРЕННИХ ДЕЛ ЛИТ. ССР

Я. Силинас к. л. я у д и с /.

" 31 " декабря 1953 года.СПРАВКА-ХАРАКТЕРИСТИКА

/ на агента "Нунос" личное дело № 2196/.

7 августа 1953 года через спецagenta 4 Управления МВД Литовской ССР "Вайдила" /бывший бандит/ секретно захвачен бандит по кличке "МЮС" -

Милерис Бенадас с. Антанаса, 1928 года рождения, уроженец дер. Рожайчу, Арегалского района, литовец, беспартийный, из крестьян-бедняков, образование 4 класса начальной школы.

В 1948 году Милерис, проживая с родителями в дер. Рожайчу, Арегалского района, своим братом, участником банды, был привлечен к антисоветской деятельности в качестве связника банды. На этих компрометирующих материалах Расейнским УО МВД Милерис был негласно снят и допрошен. На допросах сразу показал бункер штаба бригады "Вайдотс", в котором были ликвидированы три бандита, в том числе и его родной брат. В бункере была из"ята типография, т. н. штаба бандокруга "Кеотутис".

- Benadas Mileris, Antano, gim s 1928: m- Ariogalos rajono Rožai i kaime, lietuvis, nepartinis, iš varging j valstie i , išsilavinimas 4 pradžios mokyklos skyriai.

1948 metais Mileris, gyvendamas su t vais Ariogalos rajono Rožai i kaime, savo brolio, gaujos dalyvio trauktas antisovietin veikl kaip gaujos ryšininkas. Pagal ši kompromituojan i medžiag Mileris buvo VRM Raseini apskrities skyriaus slapta suimtas ir ištardytas. Tardomas iškart parod Vaidoto rinktin s štabo bunker , kuriame buvo likviduoti trys banditai, tarp j ir jo tikras brolis. Bunkeryje paimta taip vadinamos K stu io banditin s apygardos štabo spaustuv .

Po to Mileris buvo užverbuotas ir paleistas, ta iau 1948 met kov per jo nelegali pad t ir stojo Jan erio vadovaujam gauj .

Gaujoje veik slapyvardžiu Alius, buvo ginkluotas automatu PPŠ, pistoletu ir granata. Kartu su kitais banditais 1949m. pavasar dalyvavo vykdant teroristin akt prieš Ariogalos rajono Pakarklio kaimo gyven-toj Mac , 1951 met ruden prieš to paties rajono Pakarklio kaimo gy-ventoj Vaivad . Asmeniškai Milerio vykdyt terakt nenustatyta.

Po su mimo š.m. rugpj t tardomas Mileris iškart dav parodymus apie jam žinomus gauj dalyvius, veikian ius Raseini , Ariogalos ir Klaip -dos rajonuose. Parod , kad 1948 metais, po to kai VRM organams nu-rod Vaidoto rinktin s štabo sl ptuv s viet , bijodamas, jog bus išaiškin-tas ir bandit nužudytas, pats pasitrauk veikian i gauj . Žad jo atei-tyje s žiningai pad ti VRM organams surandant ir likviduojat jam žino-mus banditus. Atsižvelgiant Milerio prisipažinimus ir jo galimybes, š.m. spalio 6 d. jis buvo užverbuotas kaip agentas, slapyvardžiu Jaunius ir pa-leistas.

Užverbavus Jaunius buvo pasi stas ankstesn jo veiklos rajon , kur per jam žinomas ryšininkus susitiko su banditu Balandžiu, o paskui su Adu. Susitikdamas su jais, Jaunius elg si teigiamai, steng si vykdyti gaut VRM organ užduot .

Kalb damasis su Balandžiu, agentas išaiškino, kad jis turi ryš su Ur-bono vadovaujamos gaujos dalyviu Ukrainie iu, ir tod l paskyr antr susitikim su Balandžiu.

Nakt 1953 met spalio 27- j banditas Balandis antr kart atvyko susitikti su Jaunium ir šiam dalyvaujant buvo suimtas.

После чего Милерис был завербован и освобожден, однако в марте 1948 года перешел на нелегальное положение и вступил в банду главаря ДИЧЕРИСА.

Находясь в банде действовал под кличкой "Алюс", на вооружении имел автомат "ППШ", пистолет и гранату. Вместе с другими бандитами, весной 1949 года участвовал в совершении террористического акта над МАЧИСОМ, жителем деревни Пакарклис, Арегальского района, осенью 1951 года над ВАЙНАДА жителем дер. Пакарклис того же района. Личных террористических актов за Милериса не установлено.

После захвата, в августе т.г. Милерис на допросе сразу дал показания об известных ему участниках банд, действующих в Расейском, Арегальском и Клайпедском районах. Показал, что в 1948 году, после того, как он указал органам МБД место укрытия штаба бригады "Вайдото", боясь быть расшифрованным и убитым бандитами, сам ушел в действующую банду. Обещал в дальнейшем честно помогать органам МБД в розыске и ликвидации известных ему бандитов. Учитывая признательные показания Милериса и его возможность, 6 октября т.г. он был завербован в качестве агента, под псевдонимом "Яунюс" и из-под стражи освобожден.

После вербовки "Яунис" был направлен в прежний район своего действия, где через известных ему связников встретился с бандитом "Баландисом", а потом с "Айдасом". При встрече с ними "Яунюс" вел себя положительно, старался выполнять полученное задание органов МБД.

В разговоре с "Баландисом" агент установил, что он имеет связь с участником банды главаря УРЬОНАСА - "Украинетисом" и поэтому назначил с "Баландисом" вторую встречу.

В ночь на 27 октября 1953 года бандит "Баландис" вторично прибыл на встречу к "Яунюсу" и с его участием был захвачен.

3 ноября 1953 года на встречу к агенту "Яунюс" прибыл бандит "Айдас", который при захвате оказал вооруженное сопротивление и был ликвидирован лично агентом "Яунюс".

1953 met lapkričio 3 d. susitikti su Jaunium atvyko banditas Aidas, kuris suimant pasipriešino ginklu ir asmeniškai agento Jauniaus buvo likviduotas.

Š.m. gruodžio 10 d. Jaunius su kitais agentais suimti banditus Žilį ir Žilienį, atimti iš jų ginklus.

Šiuo metu Jaunius panaudojamas užmezgant ryšius ir išskiriamam susitikimui teroristinės Urbono gaujos dalyviams, banditų -vieniši Ukrainietis ir Tauragės rajone besislapstantis banditus, siekiant juos likviduoti.

Jaunius yra draugas, nuovokus, teisingai vykdo jam pavedamas užduotis, rodo asmeninį iniciatyvumą, greit susivokia padėtyje.

Jauniaus motina gyvena Lietuvos SSR teritorijoje, tačiau 1950 metais iš Lietuvos ištremtas.

Lietuvos TSR VRM 4 Valdybos 3 skyriaus virš. vyr.ltn.*Staškevičius*
Sutinku. Lietuvos TSR VRM 4 valdybos virš.pav. pplk. *Župikov*
1953 met gruodžio 31

2.1953 08 08 Benedikto Milerio apklausos protokolo ištrauka

Apklausos protokolas

1953 m. rugpjūčio 8
Vilnius

Aš, Lietuvos SSR VRM 4 Valdybos 5 skyriaus vyr.tardytojas, jaunleitenantas Bašinskas apklausiau liudytoją Milerį Benediktą, Antano, gimęs 1928 m. Lietuvos SSR Ariogalos rajono Ražaiškių kaime, lietuvis, SSRS pilietis, nepartinis, iš vargingos valsties, 4 pradžios mokyklos skyriaus išsilavinimo, nevedęs, neteistis, iki sulaukymo buvus nacionalistinis gaujoje.

Apklausa pradėta 12.00 val.

Apklausa užbaigta 16.00 val.

Apklausiama lietuviška kalba per Lietuvos SSR VRM 4 Valdybos 5 skyriaus vertėją jaunleitenantą Vitkauską (...)

10 декабря т.г. "Дунюс" с другими агентами захватил бандитов "Еилюс" и "Жялене", изъял у них оружие.

В настоящее время "Дунюс" используется в проведении мероприятий по установлению связи и вызову на встречу с целью ликвидации участников террористической банды УРБАНАСА, бандита-одиночки "Украйнетиса" и бандитов укрывавшихся в Таурагском районе.

По своим деловым качествам "Дунюс" смелый и сообразительный, правильно выполняет даваемые ему задания и проявляет при этом личную инициативу, быстро ориентируется в обстановке.

Мать "Дунюса" проживает на территории Литовской ССР, отсюда в 1950 году выселен за пределы Литвы.

Зам. НАЧАЛЬНИК 3 ОТДЕЛЕНИЯ 4 УПРАВЛЕНИЯ МВД ЛИТОВСКОЙ ССР
СТ. ЛЕЙТЕНАНТ -

Ушискас
/СТАШКЕВИЧУС/.

"СРГЛАСЕН" ЗАМ НАЧАЛЬНИКА 4 УПРАВЛЕНИЯ МВД ЛИТОВСКОЙ ССР
ПОДПОЛКОВНИК -

Купицков
/КУПИЦКОВ/.

"31" декабря 1953 года.

Klausimas: Kod l j s stojote ginkluot nacionalistin gauj ir ženg te ginkluotos kovos prieš Taryb valdži kelin?

Atsakymas: 1947 met pabaigoje mano brolis Antanas trauk mane darbu ginkluotos nacionalistin s gaujos, vadovaujamos Juozo eponio, slapyvardžiu Budrys, ryšininku. Savo nusikalstamoje veikloje aš buvau susij s su kitu šitos gaujos ryšininku - Gružinsku, kur 1947 met pabaigoje su m Taryb valdžios organai. Po Gružinsko arešto aš, manydamas, kad Gružinskas, j apklausiant, gali duoti parodymus prieš mane, ir bijodamas atsakomyb s už savo padarytus nusikaltimus, per jau nelegalion pad tin ir 1948 met kov stojau ginkluot nationalist gauj , vadovaujam Kazio Janeerio, slapyvardžiu Nar nas (...)

Iš rus kalbos vert Feliksas Tiškus

Pradžia LKA T. 19.

M o l a v n m š i s

Pasakojo Antanas Dirmeikis, g. 1922 m. Tukiuose, ten gyvenęs iki 1949 m., dabar gyvenantis Poteriški kaime, Nemakš i apyl., Raseini r. Užraš Vytėnis Almonaitis 1995 09 03.

Mano brolis Juozas 1948 m. iš - jo partizanauti. Šeim 1949 m. pavasar išvež . Aš tada pab gau ir slaps iausi. Tai buvo 1949 m. geguž s pabaigoj - birželio pradžioj (prisimenu, kad dar niekas nešieno). T dien aš, mano sesuo Antanina ir Vytautas Petravi ius iš Molav n (partizan ryšininkas) buvome (sl p m s) miške šiaur nuo Petravi i sodybos. Žinojome, kad Kanapin s miškelyje stovi partizanai ir ruoš m s eiti su jais pasikalb ti.

Partizan stovykla buvo Kanapin s miškelyje, kairiajame Šešuvies krante, bet toliau nuo up s virš sl nio, gal 300 m vakarus nuo Akram sodybos (dabar iš jos tik sodas lik s), apie 150 m nuo partizan atminimui pastatyto kryžiaus. ia buvo b rys, vadovaujamas Antana-

vi iaus-Senkaus. Iš viso (labai apytikriai) gal 20 vyr . Žinau, kad b - ryje buvo Stasys Šneideris-Varguolis. Toks Zigmās Barauskis /as?/ gyvenant is Vidukl je taip pat man sak , kad tuo metu buvo b ryje.

Apie pietus prasid jo susišaudymas. Intensyviai šaud si apie pus valandos. Mes trise tada dar giliau mišk sulindom, tod l kaip m šis vyko, žinau tik iš pasakojim .

Kareiviai stovyklos viet buvo apsup keliais žiedais. Partizanai verž si tiesiai geležinkel . Jiems pasisek - pravažiavo traukinys ir jie sp jo toli nub gti. Atrodo, kad Senkus ir Varguolis nor jo prasi-veržti šiaur , leidosi up s sl n .

Po 2 ar 3 dien buvome at j kautyni viet . Ži rim - medžiai kulk nukapoti, o Senkaus žuvimo vietoje kraujo d m . Jis žuvo 20-30 m kaln nuo kryžiaus. Varguolis žuvo dar 50 m pietus.

Kartu su partizan k nais vež tok Jon Irkmon (jau mir s), kur t dien su m . Jis mat , kad žuvusiųsius išmet Raseiniuose, bet kur tiksliau - nesuprato.

Molav nuose, Izidorius Balsio sodyboje, stov jo kryžius. Gal 1975 m., kai jo melioracija, valdžia liep j sunaikinti. Tai Izidorius Jarmoška ir Motiejus Akramas nak ia, slap ia perk l j partizan žuvimo viet .

Birut Tylait -Sakalauskien

ILGAS IR SUNKUS KELIAS LAISV

Prisiminim autor Birut Tylait -Sakalauskien yra gimusi 1930 m. balandžio 29 d. Baltaniški k., Leli n vls.. Utenos aps. T vai tur jo 10 ha žem s; augo keturi vaikai, tod l gyvenimas nelepino - anksti teko prad ti dirbti. T vai buvo nepaprastai darbšt s, tvarkingi irto išmok vaikus. T vas

buvo gim s Peterburge, ten baig s keturias pradin s mokyklos klases, tod l buvo laikomas išsilavinusiu ir nuolat renkamas seni nu. Motina - mažarašt , bet labai m go knygas ir viskuo dom josi. Vakara is verpdama prašydavo k nors jai paskaityti.

Birut labai troško mokyti s. Pradin mokykl prad jo lankyti netur dama šešeri . Vos sipraš , kad mokytoja leist dalyvauti pamokose. Prisimena, kaip Lietuvai buvo gr žintas Vilnius. "M s mokytoja mus visus sustat , kad tylos minute pagerbtume š vyk ir vis gyvenim ši dien prisimintume.

Birut Tylait (Sakalauskien)

Ji verk . Verk me ir mes visi. Mokytojas tada buvo didelis autoritetas, ir mes visi nor jome tapti mokytojais".

Birut , kaip labai norin i mokyti, t vai nutar leisti gimnazij , kuri baigusi, 1949 m. stojo Vilniaus universiteto Istorijos-filologijos fakulteto lietuvi kalbos ir literat ros skyri . Ta iau netrukus d l sunkios materialin s pad ties namuose universitet teko palikti. Gr žusi dirbo Utenos rajono Labeiki kaimo pradin s mokyklos mokytoja.

1949 m. lapkri io pradžioje t višk je buvo rengtas Vytauto apygardos partizan štabo bunkeris, deja, 1950 m. MVD surastas. Mokytojos darbo teko atsisakyti. Ir toliau Bitut buvo aktyvi partizan ryšinink ir r m ja, š darb prad jusi nuo 1946 met .

1952 m. sausio 5 d. buvo suimta, žiauriai tardoma. Motina ir sesuo buvo jau nuteistos ir gavusios po 25-erius metus lagerio, t vas buvo žuv s partizan gretose. Birut nuteis 10- iai met katorgos ir 3-jiems metams be teisi .

1955 m. pavasar , gr žusi iš lagerio, band prisiregistruoti ir sidarbinti, ta iau toki visi krat si. Vargais negalais prisiregistravusi Vilniuje, baig kulinarijos mokykl ir vis gyvenim dirbo pagal ši specialyb , nors buvo toli gražu ne prie širdies. "Aš vis laik tik jau, kad bus Laisv ir aš baigsiu universitet . bet, kaip matote, taip ne vyko. To gail jausi vis savo gyvenim , - sako Birut , - 1962 metais ištek jau, užauginau s n Sigit , bet didel s laim s gyvenime nepatyrčiau. Jaunyst je žad ta laiminga dalia nebuvo sustojus, nebuvo šalia..."

Jos prisiminimuose sodriomis spalvomis nupiešta meil T vynei, pasiaukojimas, partizan didvyriškumas, tardymo siaubas, pasibjaur jimas ir neapykanta išdavikams bei j pasmerkimas. Juose lyg veidrodyje atsispindi visos Lietuvos to meto kasdienyb ir išgyvenimai.

Bonifacas Ulevi ius

*"Už Lietuv , už brangi žem !"
Kažkas tamsioj nakty prašneko,
Ir tremtiniai, ir partizanai
vargo vieškelius pateko.*

Prad dama rašyti, nuklystu toli praeit , savo jaunyst s metus. Tada aš mokiausi Utenos mergai i gimnazijoje.

Šeštadieniais parvažiuodavau namo. Sužinojau, kad mano t v namuose lankosi partizanai. Buvo maždaug 1946-1947 metai. Tada partizan buvo daug. Bet kas metai j gretos ret jo.

Partizanai ateidavo iš skirting bunkeriu . B davo kartais - vieni išei-
na, kiti ateina. Jie visi priklaus Vytauto apygardai.

Mama steng si kuo tur dama juos pamaitinti, o jie s d davo, automatus pasid j ant keli , juokaudavo ir pasakodavo vairius nutikimus, išgalvotas istorijas. Jei b davo kas neseniai žuv , tada li d davo ir tyl davo. Visi tur jo slapyvardžius: Antanas Limba-Bunkeris, Teofilis Limba-Sakalas, Mykolas Valan i nas-Aitvaras, Pirevi ius-Dobilas, Juozas Palionis-Šturmas, Jo-
nas Guobužas-Gir nas, Vytautas Guobužas-Viesulas, Vincas Laucius-Kir-
vis, Jonas Bartašius-Saulius, Jonas Mork nas-Šiaurys, Zabulionis-Plienius,
Balys Zabulionis-Šar nas, Jakštonis-Trockis, Jakštonis-Vytenis, Povilas
Bražionis-Aidas, Guobužas- sas, Samas ir kt.

Jie pavesdavo mums prieš rinkimus pakel se išklijuoti atsišaukimus. Taip
pat, prisimenu, prieš vienas šv. Velykas iškelti trispalv v liav kuo aukštes-
niame medyje. V liav k l egl m s t tis.

Velyk ryt , kai patek jo saul , daug kur plev savo trispalv s. Širdyse
buvo šviesu ir gera. Atrod , kad su Kristaus Prisik limu keliasi iš vergijos
ir Lietuva.

*Lietuvi, kovoje b k tvirtas,
Kaip žuolas girioj pla ioj.
Duok, Dieve, Velykas ketvirtas,
Jau šv sti laisvoj Lietuvoj.
(Autorius nežinomas)*

Nu j bažny i (Leli n miestelyje), sužinojome, kad žuvo Aitvaras
ir Dobilas. Jie neš trispalv miestel . Prie miestelio sutiko pasal . Ve-
lyk ryt gul jo prie skrebyno tyl s ir ram s. Žmon s jo ži r ti. Nu jo-
me ir mes paskutin kart su jais atsisveikinti.

Anks iau Aitvaras draugavo ir visur jo drauge su labai dr siu partizanų
Bunkeriu. Vien ruden , rodos, tai buvo 1947 m., šeštadien aš gr žau iš
Utenos namo. T vai vež javus klojim , o pr sl krov Aitvaras. Jis m
mane klausin ti, ar aš jau per Leli n miestel ir ar aš nema iau paguldyto
prie skrebyno Bunkerio. Pasakojo, kad jie j dviese ir netoli Ažugirio ežero

Vytauto apygardos štabo bunkerio šeimininkai Elena Tylien ir Bronislovas Tyla-Kapitonas

juos užklupo rusai. Sak , kad Antanas Limba-Bunkeris arba turi b ti labai sunkiai sužeistas, arba nušautas. Aš pasakiau, kad nieko nema iau. Jis buvo be galo li dnas.

Buvo labai gražus, atrodo, kad rugs jo vakaras. Atsisveikino Aitvaras sakydamas:

- O gal aš j surasiu dar gyv ir gal siu atsisveikinti?

Bunkeris visada juokaudavo, kad jo niekada nepaguldys ant miestelio grin-
dinio ir nespjaudys ant jo skrebai. Jis buvo labai sunkiai sužeistas ir nuvežtas
savo bunker , ten ir mir . Nakt ryšininkai ir artimi žmon s slapta palaidojo
kaimo kapin se su uniforma, kaip pridera partizanui. Skrebai nujaut ir šni-
pin jo, o išdavik visur buvo. Buvo surastas ir jo kapas. Iškas , atvež
Leli n miestel , karst sukapojo, o lavon vis tiek paguld prie skrebyno.
Liko jo brolis partizanas Sakalas.

M s namuose lankydavosi partizanai, nors namai - tik du kilometrai nuo
Leli n miestelio, visai prie vieškelio. T vukas mok jo rus kalb , tod l vie-

Jonas Tyla-Vaišvilas, Antanas Mork nas-Jaunutis, Vytautas Guobužas-Viesulas ir nežinomas partizanas

tiniai rusai j laik savu žmogumi.

Vasar , kai kraudavo šien , partizanams prašant, t vai šiene padarydavo sl ptuve. Tada jie at j gal davo b ti kiek nor davo. Nakvodavo sl ptuv je, o dien leisdavo klojime, sportuodavo ir kitokias išdaigas kr sdavo. Jie myl jo mus, mes myl jome juos. Visi deg me vienu troškimu - Lietuvos laisve. Sakydavo, kad m s likimas toks, kaip ir j . Mes tai puikiai žinojome.

Metai keit metus, o Laisv s nebuvo. Partizanai vieni ž davo, atsi-rasdavo nauji. M s namuose gyvenimas jo kaip visada.

At jo 1949-ieji. Aš baigiau Utenos mergai i gimnazij ir išlaikiau egzaminus Vilniaus universitet . Po egzamin gr žau namo. Namuose radau partizanus, kurie slapst si klojime. Tarp sen paž stam buvo vienas nepaž stamas - Bronius Kalytis-Siaubas iš Kauliniškio kaimo. Buvo labai linksmas, m go daug kalb ti ir juokauti. Tai Vytauto apygardos vadas, tod l partizanai j saugojo kaip savo ak .

Jonas Bartašius-Saulius, Bronius Kazickas-Saulius, Krivaitis ir Teofilis Limba-Sakalas

Jie tur jo bunkerį Ivo-
ni kaime pas Tylus.
Kai su m ryšininkes
Lauci tes iš Stubulan-
ki kaimo, partizanai iš
to bunkerio tur jo išsi-
kelti ir nebetur jo kur
gyventi. Kartu su parti-
zanais iš nam iš jo ir
šeimininkai: Jonas Tyla-
Vaišvila, sesuo Zos Ty-
lait -Geguž ir Elyt
Tylait -Gražina.

V 1 1949- j rudenį
partizanai prad jo prašy-
ti, kad t vai leist m s
namuose išsikasti bunkerį.
T vas su vyresni ja sese-
ria Monika buvo
išvažiav s Leningrad ,
ir mama leido. Aš buvau
palikusi universitet , dir-
bau Labeiki kaime pra-
din s mokyklos mokyto-
ja. Šeštadieniais pareida-

vau namo.

Bunkeris buvo rengtas labai gerai, kaip Sakalas sak , Lietuvoje nie-
kur nes taip gerai rengto bunkerio.

Kas trise: Siaubas, Sakalas ir Viesulas. Kamaroje prie sienos iškirto
duob ir raus si gilyn. Reik jo išnešti labai daug žemi . Žemes pyl maišus
ir neš darž . Kad neb t matyti, žemes užar . Darbas buvo labai sunkus
ir skubus. Nakt dirbdavo, o dien ils davosi klojime po šieną, sl ptuv je.
Skrebai slankiodavo visur. Vien dien buvo už j Leli n skrebai su vy-
resniu Perevedencevu priešakyje. Pas d jo ir iš jo. Ryte, kai baigdavo dar-
b , skyl užlygindavo, supl kdavo, ir žym s lyg tai neb davo. Bunker iškas ,

atrodo, per tris naktis. Žem s buvo išneštos ir užartos, o kas liko, supyl klijime šalin, arkliais sumyn ir užskleid šiaudais, lindimas buvo padarytas per kamaros sien. Buvo išpjautos gabalas sienos, kuris atsidarydavo kamaros vid, o skyl, per kuri partizanai nusileisdavo bunker, buvo po krosnimi. lind t gabal sienos uždarydavo. Bunkeris buvo gana nemažas. Buvo gultai, staliukas, suolas, lentyn l s. Sienos iškaltos baltomis lentomis. Ant stalo visada deg lempa, buvo radijas ir Sauliuko rašomoji mašin l. Ant sien buvo sukabinami ginklai, išveiginiai drabužiai, kepur s.

Ir taip pas mus sik r lyg tai partizan štabas. Gyveno Vytauto apygardos vadas Bronius Kalytis-Siaubas ir jo geriausias draugas Bronius Kazickas-Saulius, buvo partizan spaudos redaktorius. Jis leido laikrašt lius "Aukštai i kova", "Laisv s šauklys", "Prie Ryman io r pintoj lio". Saulius raš labai gražius eil raš ius. Jo buvo nepaprastai gražus braižas. Aš visada nor davau išmokti rašyti taip, kaip jis raš. Leisdavo man mokytis spausdinti mašin le. Dar at jo Antanas Lapienis-Pemp. Gyveno Teofilis Limba-Sakalas ir Vytautas Guobužas-Viesulas. Prie m s šeši nari šeimos prisid jo dar penki. Mama gamindavo maist, o sesuo Monika skalbdavo r bus ir k reik davo pasi davo. Parašysiu por Sauliuko eil raš i. Jei b t lik s gyvas, gal jis b t antras Lietuvos Maironis, nes labai myl jo Lietuv. Sauliukas buvo nesveikas, mažo gio, kuprotas. Kai j klausdavo, kod l iš j s partizanus, atsakydavo: "Išgirdau Lietuvos žem vaitojant ir iš jau broliams pad ti". Jis mano vardo dienos proga paraš tok sveikinim :

*Telydi laim s, džiaugsmo marios
J s gyvenimo kelius.
Te glob teiks Jums Visagalis
Ir melsvas t višk s dangus.*

*Džiaukis jaunyste, skai iaskruoste,
Žyd k kaip rož lankoje,
Ir visko, ko tik širdis trokšta,
Jums linkim Vardo Dienoje.*

*Te tamsios audros, žiaur s v jai
J s jaunyst s nepalies.
Ir skausmas, iš svetur at j s,
Nevarstys ken ian ios širdies.*

Štai dar keli B.Kazicko-Sauliaus eil raš iai (juos prisimin mano sesuo Angel):

*Kai geltonos varpos lenk si prie kelio
Ir sekly i durys v r si pla iai,
Vieškeliais dulk tais nelauktai atslinko
Iš ryt šalel s nekviesti sve iai.*

*Vos tik jie už jo, god tuoj suman -
Iš ryt šalel s atslink sve iai -
Žiauriam devyngalviai nuotak parvest
Nemuno šalel j pauliot pla iai.*

*Atviliojo juos ia m s krašto laim ,
Pilnos m s kl tys ir laukai žali.
J pavydžios akys žvilg jo su baime,
Kaip gražiai gyvena gintaro šaly!*

*Lyg piršliai melagiai savo dvar gyr
Ir žad jo saul ant pe i parnešt,
Bet j godžios akys mums vargel skyr
M s krašto krait troško išsivežt.*

*Niekas j nelauk , niekas nesutiko,
Nesodino meiliai už balt stal .
Kur tik jie už jo, varg ten paliko,
Ir akis užtemd ilgesiu gilui.*

*Daugel suvar jie už tamsi grot ,
Daugel ištiko tremtinio dalia.
Lyg šalna piktoji tarp g li rasot
Skyn tautos žiedus aštria dalgele.*

*Ram j lietuv iš nam išvar ,
Darbu kurt laim pavog iš ia,
Kad pla i varteli jiems neatidar ,
Kad priešus išvyti ruoš s paslap ia.*

*Ir nutilo dainos pla iojoj žydryn j,
Ašaros užtemd motin akis.
Prieš surakinta pan iais geležiniais
Skaudžiai sudejavo pavergt šalis.*

*Nepatiko jiems ia senas lauko kryžius,
Nepatiko broli skambanti daina.
Gimto krašto laim priešas pasiryžo
Sutrypt ir sumindžiot koja purvina.*

*Kai suklaupia pušys vakaro maldoje
Ir žiogelis miega tarp balt žied ,
Tyli ir bekraš i giri gilumoje
Pas tave, brangoji, mintimis skrendu.*

*Girdžiu, kaip sapnuoja pašlait j žibut ,
Pasiklyd s paukštis gr žta namus.
Kaip nor iau šiandien su tavim pab t
Paklajot po brangius t višk s laukus.*

*Nežinau, k veiki, sutemoms atplaukiant(...)
Virš juod arim ir lygi lauk ,
Gal benami broli prie varteli lauki,
Gal pini svajones ilgesiu skais iu.*

*Bet aš sud mojau giri gilumoje,
Apie tavo dali pasak pasekt.*

Ištrauka iš balad s apie varn

*Ir pamat varnas kritus varniuk
Varpin s pap d j, purvinam sm ly.
Kai pamat varnas, kad jau nebegyvas,
Varpin n skrido pro sausus medžius.*

*Sparnu apkabino stor varpo virv
Ir j si bavo sielvartu didžiu.
Ir prad jo plaukti Nemunu klon ,
Ir gyvent iš jo ten visa tauta.*

*Lietuva T vyne, mano brangus krašte,
Tu žiedais žyd jai skais iai ir gražiai,
Ar tau nepabodo girios dali nešti,
Po girias slapstytis, niekad neišeit?*

*Lietuvoje tamsu ir nyku.
Lapkritys. Siau ia v jai š l .
Juk š vakar renkasi v l s
Parymot šalia kryži prie kelio.*

*Kas papuoš tavo kap , o broli,
Žali giri tankm j kur sukniub s?
Neateis, neapverks lik toliuos,
Senos motinos gedulo r buos.*

*Neša ses s vainikus iš r t ,
Puošia kap mamos, t vo, brolio,
Ir žvakel s jiems vakaro r ke
Mena Kristaus bažny ios altorius.*

*Tavo broliai .pilkieji klaj nai
Dar iš miško negr žo namolio.
Ir kraujas ant gatvi nedži na,
Laisv s r mas dar slepiasi toliuos.*

Žiema, kai gyveno pas mus partizanai, buvo labai gili ir šalta. Išėdavojie retai. Lauk pavasario. Sak - kai sužaliuos miškai, visai vasarai išeisi sve ius.

T žiem vyko partizan Balio Zabulionio-Šar no ir Angel s Petronyt s iš Plepiški kaimo situoktuv s. J namuose buvo bunkeris, kuriam slapst si Jakštonis-Vytenis, Šar nas ir Elyt Tylait -Gražina. Taip pat susituok ir Jonas Bartašius-Saulius su Ge ioni mokyklos mokytoja Zose Girni te. Ši abiej bunkerio partizanai sve iudavosi pas mus, tod l m s partizanai buvo pakviesti vestuves. Išsival batus, švariai apsireng ir iš jo Sauliaus vestuves. Rašau tod l, kad tada labai daug žmoni smerk , ypa Angel Petronyt . nes ji nuo Šar no susilauk s naus. Dabar jos neb ra gyvos, bet Šar no s nus jau suaug s, tikriausiai ir dabar nešioja motinos pavard . Tada ji negal jo niekam rodyti, kad prieš Diev yra teis ta Šar no žmona, o juos situok s kunigas ir pats buvo vestuv se.

... Dien beveik vis laik m s partizanai b davo viršuje ir per langus teb davo vieškel . Pamat juo einant kareivius ar skrebus, palengva lsdavo bunker . Siaubas vis laik vaikš iodavo po pirki ir be galo daug kalb davo. Buvo linksmas, beveik visada geros nuotaikos. Sakalas - aukštas, stambokas, beveik visada tyl davo. Studijuodavo lietuvi kalbos žodyn , kir iavim ir klausdavo Siaubo ir Sauliaus, kaip taisyklingai tarti t ar kit žod . Saulius vis laik m go s d ti prie lango ir ži r ti laukus, vieškel . Nežinia, k jis galvodavo, gal k r eil raš ius. Antanas

Lapienis-Pemp - aukštas, stambokas, taip pat tylus, ramaus b do, beveik vis laik vaikš iodavo po pirki . Intelligentiškas. Man jis tada atrod gal 35-40 met , labai simpatingas, gražus žmogus. Vytautas Guobužas-Viesulas, vienas iš keturi broli partizan , m gdavo tiesiog b gioti iš vieno kambario galo kit , visada buvo geros nuotaikos. Jo broliai Šaulys, Gir nas, Šamas, taip pat ir t vas buvo jau žuv . Jis sakydavo, kad išliksi s gyvas: "Nejaugi Dievas nepaliks iš šeimos n vieno gyvo?"

At jo pavasaris, bet labai nelaimingas. Vienas po kito buvo surasti bunkeriai. Pirmas - Plepiški kaime pas Petronien . Žuvo Šar nas, Vytenis ir Elyt Tylait -Gražina. Petronien buvo suimta ir nuteista 25-eriems metams lagerio. Po ke-

Vytautas Guobužas-Viesulas ir Bronius Mozura-Kunotas

li savai i surastas Kirvio bunkeris, kuri vadino "Amerika" Bunkeris buvo Vosyliški kaime pas Sriubus. Žuvo Vincas Laucius-Kirvis, Zabulionis-Plienius, Jonas Bartašius-Saulius ir jo žmona Zos Girni t . Šeiminkas Sriubas su žmona buvo suimti. M s partizanai buvo iš j laukan, ir stov dami gale namo, gird jo šaudant ir mat kylan ius d mus. Jie buvo siki kin , kad surastas Kirvio bunkeris, labai, labai sielojosi ir suko galvas, kas gal jo tuos bunkerius išduoti.

Terpežeri kaime pas Broni Petron , kuris

v liau žuvo su m s t iu, buvo surastas tuš ias Pemp s bunkeris.

Partizanai pas mus gyveno neilgai. 1950 m. balandžio 12 d., labai anksti ryt , m s namus apsupo ekistai, skrebai ir kareiviai. Namuose buvo tik vyresnioji sesuo Monika ir mama. T vukas buvo išvažiav s turg , brolis iš j s j mokykl , jaunesnioji sesuo mok si Utenos gimnazijoje - ten ir gyveno, o aš buvau Labeiki mokykloje. Bunkeryje buvo vienas Sauliukas - kiti iš j sve ius. Sauliukas n jo tod l, kad jam buvo sunku su kitais susp ti.

Anksti ryt kareiviai supuol trob ir m reikalauti, kad pasakyt , kur m s namuose yra bunkeris. Sesuo Monika m juokauti:

- Iš kurgi pas mus gali b ti bunkeris?..

Bet tuojau sitikino, kad tai ne juokai. Gal jie ir nežinojo, kur rengtas bunkeris, bet kad jis yra - žinojo tikrai. Liep seseriai klojime iš vieno pr slo šiaudus perkrauti kit . Pamat , kad ji tai daro be baim s, liep liautis. Labai ilgai kasin jo apie namo pamatus ir prie prieangio kampo aptiko ventiliacijos ang . Šov j , o d mai iš jo per jim . Nugriov kamp krosnies. Sauliukas, suprat s, kad bunkeris surastas, nusišov . Seseriai liep j ištraukti. Ji maniusi, kad ras Sauli gyv ir paprašysianti paslaugos mirti kartu, bet jis jau buvo mir s. Lempa buvo užgesusi. Ji rankomis už iuop krauj ir, supratusi kas atsitiko, iššoko virš , bet buvo gr sta atgal. Kaip ištrauk Sauliuk - ir šiandien ji neprisimena. Niekas, kam taip nebuvo atsitik , nesupras, kaip buvo baisu t dien m s namuose. Laim , kad ne visi partizanai ten buvo.

Seser išvež su Sauliumi, o mam paliko namuose, kol sugr š t vas ir kiti partizanai. Maistas ir geresni r bai iš nam buvo išvogti. Sunku si-vaizduoti, k išgyveno tomis valandomis mama.

Kit nakt gr žo Siaubas ir Sakalas. Jau b dami netoli nam , sustojo apsiži r ti ir pamat , kad lyg kas sujud jo prie namo, ir tuo momentu juos prad jo šaudyti. Sakalui peršov koj . Kaimynai pasakojo, kad nuo raket buv visur šviesu. Siaubas nepaliko Sakalo ir ištemp j gyv . Kod l? Tik jis pats gal t tai pasakyti. Siaubas yra gyvas ir šiandien gyvena Vilniuje. Tuo metu jis jau dirbo saugumui, ir tik v liau sužinojome, kad buvo baisus išdavikas, o tada laik me j partizan vadu, gerb me ir myl jome.

Mama turb t t nakt gavo širdies lig , nuo kurios ir mir 1980 m.

Gr žusi iš lagerio, ji pasakojo, kad po naktinio šaudymo, kai išaušo rytas, buvo nepaprastai laiminga, kad kartu su ja neveža nė vieno negyvo.

*Daug tave kankino,
Daug skriaud pridar ,
R bu kasdieniniu
Iš nam išvar .
(Partizan daina)*

Mam ir seser nuteis po 25-erius metus lagerio.

Mane su m pirm dien . Atl k mokykl ir pakišo nuotraukas. Nuotraukos buvo iš bunkerio, ir aš visk supratau, tik nežinojau, kas iš m s šeimos suimtas. O gal visi sušaudyti ?

Nuvež mane Utenos saugumo r s . Po keli tardym paleido. Aš buvau prisipažinusi, kad žinojau, jog namuose yra bunkeris.

Kai gr žau iš lagerio ir susitikau Siaub Vilniuje, jis sak , kad ne jis išdav s m s bunker , kad jo buvo užplanuota pas mus išgyventi iki pabaigos. Aišku, mes man me, kad iki Laisv s, o jis galvojo - kol neliks nė vieno partizano. Gal ir tiesa, kad ne jis išdav , nes užpuol tada, kai bunkeryje buvo vienas Saulius — artimiausias Siaubo draugas. Bet gal išdavikai draug neturi?

Kai mane paleido, tur davau kasdien iš mokyklos pareiti namo pašerti ir pagirdyti gyvulius. Praeidama pro nam , ži r davau lang , nes vis atrod , kad prie lango s di Saulius. Mokslo metus dav pabaigti.

Sesuo Angel tur jo palikti gimnazij , nes netur jome maisto ir kuo už but užmok ti. Be to, reik jo maist vežti kal jim .

Dien b davome prie nam , k nors dirbdavome, o nakvoti eidavome Velik n kaim pas d d Jon Stašait . Ten duodavo mums vakarien ir patalyn . Mes labai, labai d kingos už tai d dei ir jo žmonai. Žmon s, kurie tuo metu mums pad jo, labai rizikavo. Mes buvome "bandit " šeima.

T vukas namo negr žo, slapst si. Gretimo kaimo žmon s j maitino. Labai sielojosi d l to, kas atsitiko namuose. Plaukai pražilo per vien nakt . Kai pasveiko Sakalo koja, at jo m s partizanai ir susiieškojo t t . Naktimis jis nakvodavo Balteni raiste, po egle, pasikloj s šiaud . Buvo dar šalta. Vienam žmogui su savo mintimis galima išprot ti.

Rad j , partizanai to raisto saloje iškas bunkerį. Vieta buvo graži. Jau buvo vasara. Partizanai ia daugiausia ir laik si tik retkar iais išeidami. T vukui buvo jau nenuobodu. Mes lankydavom s šeštadieniais arba sekmadieniais. Bunkeris buvo gerai užmaskuotas.

Bunkerio šeimininkas garantavo, kad raist rusai nosies nekiš, nes raistas labai klaidus ir didelis. Vasar toje raisto saloje buvo labai gražu.

Po kiek laiko t vuko bunker atved iš Terpežerio kaimo Broni Petron . Jis buvo partizano Antano Lapienio-Pemp s bunkerio šeimininkas. Su m Petron labai kankino, nes pas jį bunkeris buvo rastas tuš ias ir Pemp dar buvo nežuv s. Paleid po kiek laiko v l atvažiavo suimti, bet jis susp jo iš nam išb gti. Ruskiai m šaudyti. Buvo sužeistas rank . Pasakojo, kad neb t išlik s gyvas, bet pasisl p nendr se. Petronio namus aplinkui supo Rubiki ežeras. Kareiviai sek p domis, bet, laimei, nendr se gul jo karv . Pri j iki jos, nusikeik ir grižo atgal. Taip tuo kartu jo nesurado. Petronis praš , kad partizanai duot jam granat . Su ja galis s d ti ir prie miestelio - daugiau gyvas nepasiduosi s. Granat dav Siaubas. 1950 m. liepos 16-17 nakt jis atved prie bunkerio ir enka vedistus. T tis ir Petronis bunkeryje susisprogdino. Sakoma, kad tam, kuris sprogdina granat , nusikerta ranka. Ranka buvo nukirsta t iui. J sudraskytus k nus iš raisto ištemp arkliais. Leli n miestel išvež kininkas Juodzevi ius. Jo namai buvo ar iausiai bunkerio.

Po kiek laiko vis Juodzevi i šeim išvež Sibir . Siaubas žinojo, kad šis žmogus juos visus maitino.

Taip 1950 m. liepos 17 d. du kininkai, kurie sl p partizanus ir juos maitino, o dabar partizanai, gul jo Leli n miestelyje prie skrebyno. T io slapyvardis buvo Kapitonas.

Liepos 16-17 nakt mes su seseria Angele nakvojome Velik n kaime pas d d . Gird jome šaudym ir sproгим , bet negal jome patik ti, kad jau viskas, kad daugiau niekada nebeb gsime t io aplankyti ir niekada nebesusitiksimė.

miestel atsisveikinti n jome - bijojome pamatyti sudraskytus k - nus. Skrebukai abu žuvusius pažino. Lauk me su mimo, bet m s niekas nekliud .

*Atveš mane miest ,
Ant gatv s paguldys.
Tu neiki ir neverki,
Nes jie tave tardys.*

(Partizan daina)

Nuo to laiko labai bijau šaudymo garso. Tas baisus garsas mane lyd s iki mirties.

Prisimenu, 1949 m., v lai ruden , prad jo varyti kol kius. Buvo susi-rinkimas. Visi žmon s šauk , bar si, rodin jo, kad kol kius neis.

Išeidami iš nam partizanai t vukui pasak : "Šeimininke, jei labai spaus - pasirašyk".

Po t vuko žuvimo kaimynai prisimin , kad susirinkimo metu jis s d - jo pa iame gry ios gale ant suolo, tyl jo ir ži r damas kažkur tol šypso-josi. Turb t jo širdis jaut , kad nereik s dirbti kol kyje. Jis buvo labai ramaus ir taikaus b do. Neteko jam dirbti kol kyje - jis žuvo gindamas Lietuv nuo kol ki ir kitokios mus užpl dusios bjaurasties, kaip ir t ks-tan iai Lietuvos s n -partizan , nesusitaikiusi su okupant prievarta.

Gr žusi iš lagerio, Vilniuje sutikau Siaub . Paklausiau, kod l jis iš-dav mano t v . Ži r damas linksmai man akis pasak : "Aš si liau jam pas svetima pavarde, kad gal t kur nors pasisl pti, - atsisak ; tod l ir išdaviau. K tur jau daryti?"

Po m s bunkerio likvidavimo mes su seseria Angele kart dirbome lauke. Laiškaneš atneš man laišk . Laiškas buvo išsi stas iš Utenos, rašytas ranka. Tekst prisimenu ir šiandien:

"Jeigu J s esate lietuv ir mylite savo T vyn ir artimuosius, perduo-kite partizanams, kad j tarpe yra išdavikas D mas, kuris išdavin ja bolševikams žmones, partizanus, o tame tarpe ir jus."

Laišk atidaviau partizanams, dar buvo gyvas t tis. Jie prie bunkerio k reno lauž . Sakalas t laišk sudegino. Pasak , kad tai saugumo pro-vokacija. D mas - tikras, garantuotas partizanas. Sak : "Ateis enkave-distai ir reikalaus pasakyti, kur pad jai t laišk ". Bet šito laiško niekas nereikalavo. Turb t buvo geras žmogus, nor jo persp ti mus visus, kad m s tarpe yra išdavikas, bet ne D mas, o Siaubas. O gal nor jo nu-kreipti d mes nuo Siaubo?

Po t velio mirties partizanai kur laik nesirod ... Bet vien kart

apsistojo netoli mūsų namų Degime (taip buvo vadinamas išdegęs ir naujai ataugęs miško plotas). Strazdiški raito pakraštys - dažna partizanų stovyklavimo vieta. Šioje vietoje juos maitino ir viskuo padėjo Bronis Strazdaitis iš Strazdiškių kaimo. Tai nuostabiai drisi partizanų rėmėjas. Ji padėjo, kol buvo gyvas bent vienas mūsų krašto partizanas. Pasi musis krepšį, lyg eidama pas gyvulius, nešdavo jiems valgyti. Strazdaitis ir pasakė, kad yra atėjusių mūsų partizanai ir laukia, kad mes ateitume. Labai nori su mumis pasikalbėti. Nu jau aš viena. Pamat mane ateinant, jie visi pakilo ir atėjo manęs pasitikti. Jie veiduose maniau nepaprastą skausmą ir pradėjau verkėti. Visi iš eilės juos ir buvimo mane, reikėdami užuojautą. Buvau juodais gedulo rūbais. Sakalas vis laikė dejuo, kodėl taip žiauriai turėjo atsitikti su mūsų šeima, kodėl taip anksti turėjo mirti mūsų tėvas. Tarp jų nebuvo tik Siaubo.

Mūsų tėvukas Bronislovas Tyla-Kapitonas iš Baltaniškių kaimo, žuvo, turėdamas 43-ejus metus (g. 1907 m.), o Bronislovas Petronis iš Terpežerių kaimo buvo gyvenęs vos 29-erius metus. Kur užkasti, sužinojome iš vieno skrebo brolio. Už tai mes turėjome jam duoti grūdus. Susitarėme su Petroniene, kad broliai perkels lavonus ir palaidos Lelieną kapinėse, nes jie buvo užkasti už kapinių tvoros. Tai padaryti reikėjo naktį. Už partizanus negalima buvo laikyti mišiu, negalima už juos vėl skambinti varpais, o tuo labiau palaidoti kapinėse. Kas tai dar - labai rizikavo.

Tėvelio ranka bukeryje surado sesuo Angelus diene. Ona Stašaitienė, dienos diena žūt ir palaidojo Vėlikų kaimo kapinėse. Buvo, atrodo, 1950 m. liepos mėnesio pabaiga, labai gražus oras. Aš iškastą diena žūt su tėvuko ranka šidėjau maišelį ir išėjau Terpežerius. Eidama nieko aplinkui nemačiau, neįėjau gamtos grožio, nepaprastai skaudėjo širdis. Prisiminus dieną, po daugelio metų nukreipia šurpas. Eidama su maišeliu ant pečių, prisiekiau pati sau neapkeisti rusų ir ekistų iki mirties. Kiek gal šiuo padėti likusiems partizanams. Partizanai iš mūsų priesaikos niekada nereikalavo - tik juos manimi.

Pasakykite, gerieji žmonės, kaip išgyveno partizanų motinos, kai jų vaikai gulėjo davu kraujuose miestelių gatvėse. Jų širdys plyšdavo iš skausmo, ir jos neturėjo davu kam pasiguosti. Ne viena, kryžkelėje apkabinusi kryžį, šaukdavosi Aukščiaušiojo pagalbos.

Naktį su Petroniene iš Terpežerių nuėjome jos gimtuosius namus.

Jos broliai, kurie palaidojo žuvusius, parod t viet kapin se. Ten buvo palaidota ir t vuko ranka.

*Ko gi tu sustojai, ko susid mojai -
Aukštuos klevo vartuos, mylima sesele?
Vakaro jau skaros pievas apvyniojo
Ir ant upi miglos sruogomis nugul .*

*Ko gi tu sustojai, ko tau ašar l
Iš aki sužibus pamažu nurieda?
Ar nuo žvarbi v tr nebeprisik l
Po langu pal ž s bij n lio žiedas.*

*Kai nakties v sumas pumpurus užvožia,
Kvie ia padainuoti jaunatv pas kl t ,
Tavyje pabunda tolimieji žodžiai,
Kažkada sakyti, kažkada kalb ti...*

*Ir jautei tu, broli, p t šiaur s v jai,
Jaut m gr sm , sunk s debesys kai
plaukia,
Vien kart iš jo nieko nesuvok s,
Plieno žagr liko vagoje ant lauko.*

*Tau jis pažad jo v l atgal sugr žti,
Kada žiedais juokias žaliasai gegužis,
Kada suboluoja t vo sode vyšnios
Ir džiaugsmu apsvaig upeliukai žia.*

*O paskui reg jai, dienos kad praeina,
Tartum debes liai ant dangaus m lyn s.
O aplink skamb jo svetim j dainos,
Svetim j koj os takelius išmyn .*

*Tre i kart tirpo ant upeli ledas,
Visa žem jaut atgimim did .
Pro sekly ios lang , kai staklel s klega,
Tu dažnai ži r jai vyšnios ar nežydi.*

*Balo plonos drob s pievoje išklotos,
Ir kaip drob s balo lieknos vyšnios soduos.
Skarele tu šluosteį lang aprasot
Buvo dienos ni rios, buvo naktys juodos.*

*Krito žiedlap liai, šakas v jai lankst .
Nežinia laukimo, linko, ž girios.
Na, ir užkukavo rytmet l ankst
Tau raiba gegut , kad brolelis mir .*

*Sidabriniai liet s ilgesiu nulijo,
Ir matei, kaip žaros vakaruose dega.
Viduryje lauko žagr sur dijo.
Kas užbaigs prad t , neužbaigt vag ?*

*Kas akis užspaud , kakt pabu iavo,
Kas nušluost krauj nuo jo mielo veido?
Sutemos rauduoja, sutemos lingavo,
Žvaigžd s prie jo k no melstis nusileido.*

*Ir m stei, sesyte: kam gi audei drobes?
Kam rietimai guli skrynioj suvynioti?
Kad net skepetait nuo galvos nugobus,
Brolio pus s koj negali apkloti.
(Partizan daina)*

Art jant rudeniui, gr žome gyventi namus. Namuose buvo labai ne-
jauku. Iš didel s šeimos likome trise. Gyvenome sunkiai. Netur jome
kuo apsirengti-viskas buvo išvogta. Bet mums buvo nesvarbu, kaip at-
rod me. Man tada buvo 20, sesei 17, o broliui 13 met .

Vos tik grįžus namus, prad jo v l lankyti partizanai. Jie juokauda-
vo, kad kai medžiotojas iškelia iš guolio žv r , tai jis apib g s sugr žta

atgal paži r ti, kas jam sudrumst ramyb . Sak , taip daro ir partizanai, ir ruskiai tai žino. Mes prašydavome, kad jie nevaikš iot m s namus, bet jie neklaus . Niekada nepraeidavo pro šal .

Nepraeidavo skrebai ir kareiviai. Naktimis visus langus šviesdavo j žibintuv liai, baisus trenksmas duris. Išsigand šokdavome iš miego, leisdavome vid . Jie ieškodavo "bandit ", liepdavo pasakyti, kur jie slapstosi. Mane, kaip vyresn , varydavo pirma sav s klojim , tvartus. Aš eidavau dr siai, nes žinojau, kad nieko n ra. Dažnai m s sodyb laikydavo apsup iš tolo. Kaimynai matydavo, kai ryt pasik l s didelis pulkas gr ždavo Leli nus ir mums pasakydavo. Artimiausias kaimynas buvo Rapolas Baltakis. Labai geri žmon s. Nors labai bijodavo, bet viskuo padavo. Brolis dažnai su j vaikais rengdavo pamokas, ten maitindavosi ir net nakvodavo. Vien dien nu jome pas juos susimalti gr d . Per lang pamat me nuo Leli n ateinant labai didel pulk kareivi ir skreb . Labai daug iš j neš si kulkosvaidžius. Mes su seseria taip ir sustingome. Žinojome, kad vis tiek nepraeis pro m s namus. Baltakien m prašyti, kad eitume namo. Sako, kad m s nerad namie, ateisi pas juos ieškoti. Mes prižad jome, kai tik pamatysime sukant kiem , tuojau išeiti ir eiti namo. Be t kart Dievas praneš pro šal , ir jie m s namus neuž jo.

1950 m. ruden m s namus suguž jo didelis pulkas kareivi . Aišku, ieškojo partizan . Išsived mane kiem ir pasak , kad, kai sutems, niekam nematant, aš turiu ateiti Leli n miestel . Buvo labai tamsus rudens vakaras. Išsiruošiau. Kuo ar iau buvo miestelis, tuo smarkiau dauž si širdis. Ži r jau apšviestus nam langus ir pavyd jau, kad ten ramu, šilta, žmon s vakarieniauja. Nežinojau, d l ko liep ateiti, kas man s lauk . Prie miestelio sustojau, persižegnojau. Nori nenori, reik jo eiti skreb b stin .

Sutiko mane labai maloniai. Kalb jo apie š bei t . Po toki maloni kalb m reikalauti, kad aš užsiverbuo iau, b iau išdavike, išdavin iau partizanus. Žad jo aukso kalnus, ger darb , ger atlyginim ir t.t., ir t.t. Aš sakiau, kad labai nor iau jiems pad ti, bet kad nieko nežinau. Partizan nuo tada, kai namuose surado bunker , nesu ma iusi. Jie nuo man s neatstojo pus nakties. Sak , jeigu aš nežinau, tai jie man pad s surasti, tik reikia pasirašyti, kad aš turiu ger nor su jais bendradarbiauti. Pasa-

kiau: "Darykite k norite, nieko nežinau ir nieko nenoriu žinoti". Po ilg kalbin jim išleido namo. jau tamsumoje ir d kojau Dievui, kad š kart dar pasisek ištr kti. Buvau laiminga. Po to dar m gino su manimi susitarti, bet nieko nepeš .

Partizanai pas mus užeidavo, bet užduo i beveik neduodavo. Sak : "Gana, ir taip jau dviem išpirkom bilietus Sibir ". Jie tik jo, kad vis tiek turi išaušti Laisv s rytas. Kraujas ir ašaros neturi nueiti veltui. Taip guod jie mus: "Pakent kim, o tada susitiksime visi Laisv s ryt ".

*Susitiksime visi Laisv s ryt
Neužilgo T vyn j laisvoj.
Sužaliuos v l šalel nuvytus,
Palaužta nelygioj ia kovoj.*

*Ir užtrauks jie tada dain smagi ,
J trispalv s žyd s atlapuos.
Išskaitys j veiduose kaip dega,
Laisv s dienos ir žygiai kovos.*

*Daug pavasari miškas skamb jo
Nuo tranki partizan dain .
Bus diena, šluostys vyrai su j ,
Vargo dulkes nuo savo veid .*

*Kas už Laisv seniai bus numir s,
Tam garb amžina, amžina...
Lietuva - m s žem didvyri ,
M s gyvenimas - laisv s kova.
(Partizan daina)*

*Gatve kaimo b relis mažytis
Išdidžiai ia pro kryži praeis.
Jiems g l ms iš darželi ims lyti,
Sena motina vartuos išeis.*

Mes dar tur jome labai geras drauges Aldon ir Jadvyg Bražionytes, gyvenan ias Suba i kaime. Sekmadienio vakarais pašerdavome gyvuliui ir išb gdavome pas jas. Ten buvo labai jauku ir gera. Kai išgirsdavo, kad bus žmoni vežimas Sibir , tuojau atb gdavo pas mus ir vesdavosi pas save. Žiemos vakarais, kai kieme st gaudavo v jas (o tada žiemos b davo labai šaltos), mes visos s d davome ant kaimiškos krosnies, ir atrodydavo, kad pasisl pusios nuo vis baisybi , kad ia niekas m s nesuras.

J t vas Vincas Bražionis buvo nuoširdus žmogus. Vaišindavo mus kuo tur dami, nors patys buvo neturtingi. Dalijosi paskutiniu duonos k sneliu. Šiandien, po tiek daug met , norisi nulenkti galv prieš šiuos žmones ir jiems pad koti.

1951 m. pavasar sugalvojau ieškoti darbo. Tr ko apavo, apsirengimo

ir broli reik jo aprenkti - leidome mokykl . Sužinojau, kad kažkokiam kol kyje galima gauti s skaitinink s viet . Sak , kad gal nesužinos, iš kokios aš šeimos. Išsiruošiau pas paž stam , kuris žad jo rekomenduoti, bet jo namuose neradau . jau atgal tiesiai, kad b t ar iau. At jusi savo kaim prie Kazio Šaltenio nam , toliau nebegal jau eiti, nes buvo ištvin upeliukai. Už jau i trob paprašyti kokios lentos. Už stalo pama iau s din i nepaž stam mergin , o prie jos gul jo prisiuvin t emblem , kurias nešiodavo ant rankovi partizanai. Aš lyg nieko nepasteb jusi, ruošiausi greitai išeiti. Šeiminink mane sulaik ir supažindino. Tai buvo nuo Kiauneliškio ar Šven ion li ryšinink Janina Vosyli t -Kalad l . Po to ji kiekvien vakar , vilk dama ilgu šeiminink s sionu, atb gdavo pas mus. Ji pasakodavo apie savo krašt ir partizanus. Vien kart nu jusi jos aplankyti, radau beverkian i . Sak , kad labai serganti, nebegali net nosin s išsiskalbti. Baisi b da svetimame krašte, kai negali kreiptis gydytoj . Sak , kad jos krašto visi partizanai žuvo, o dabar ji esanti tik našta partizanams, kuriems nieko gero nepadar .

T 1951 m. pavasar , atrodo, kad balandžio 5 d., Aknyst li kaime žuvo m s partizanai Sakalas, Vaišvila ir Pemp . Dar neseniai Sakalas kalbin jo mane, kad nei iau dirbti. Sak : "Aš žinau, kad sunku, bet dar pal k k - tikrai greit bus Laisv ". Galb t jie tvirtai tik jo Laisve, o gal tik mane ramino. Iš m s partizan liko Siaubas ir Viesulas.

Je i aš mok iau aprašyti, nor iau pasakyti, kad šiandien žmon s suprast , kaip jie lauk Laisv s. Buvo vienas vienintelis troškimas su kiekvienu širdies tvinksniu. Jei ne Laisv , tai mirtis. O juk niekas nenor jo mirti. Prisimenu, Saulius pasakojo, kad jie buvo apsupti Šimoni girioje. Sak , kad per penkias minutes prieš mirt visas gyvenimas atmintyje prab - ga, kaip kino ekrane.

O mirti reik jo. Sudeg partizanai T vyn s meil je kaip Margirio pi lyje. Dabar didieji politikai aiškina, kad jei ne mes, neb t buv Lietuvos nepriklausomyb s. Jie baig mokslus, išlavino liežuvius, tod l ir užima šiltas k des. O kurie savo krauju nuplov miest ir miesteli gatves, išbraid Sibiro platybes, kent bad , ut les, kurie atidav savo jaunyst , moksl ir brangiausi turt - gyvyb , t nepriklausomoje Lietuvoje niekas neprisimena. Labai teisingai raš Jurgis Urbonas-Lakštutis: "... Ir tada atsiras daug balsing heroj , kurie trokš pinig ir dvar ".

Bet nuklydau, nebaigiau rašyti apie ryšinink Kalad l . Pasidarius visai blogai, j nutar vežti Kaun , liginin . Išvažiuodama nutar atsi-sveikinti su t vais. Ryšinink Elena Kerpiškyt iš Aknyst li kaimo at-ved Janinos motin iki m s nam , o kad toliau nieko nežinot , tur jau aš nuvesti j pas Janinos šeimininkus. At jo atsisveikinti partizanai Vie-sulas ir Gaidelis, taip pat ir mes su sese Angele. Kaun išvež ryšinink Vanda Kerpiškyt . Liginin je MVD labai greitai j surado, bet kadangi buvo visai silpna - jai buvo atvira džiova, tardyti ne m . Janina Vosy-li t -Kalad l liginin je mir .

Suimtai ryšininkei

(...)

*Ir skamba ausyse svajingai,
Žodžiai tie, kai tada, palyd jus miškan,
Kad link jai - laimingai, laimingai...*

*Laim mojai ranka mums, sesute, ta iau,
Laimuž s pa iai neužteko.
Mirga žvaigžd s nak ia nesvetingo dangaus
Ir viesulai pasakas seka.*

*Gal mirties patale guli,
Ir jau l pos sustingo
Dar bando broliukams miške
Ištarti "laimingai, laimingai..."*

*Nebevaikš ioti tau t višk l s keliais,
Nebematyti jau motinos veido.
Nebemyl ti daugiau - palaužta tu g l ,
Gyventi vos tik išsiskleidus.*

*Nors likimo žiauraus pragaištinga šalna
Pakando auksines svajones,
Atminim žieduos nenuvys niekados
G l t višk l s dirvon .*

*Šnar s v l g l s apšarmotos,
Sustaugs vidurnak iais vilkai.
Tave atskyr šaltos grotos,
Už j tu karžyge likai.*

J. Urbonas- Lakštutis

Dabar apie Janinos Vosyli t s partizanus. Siaubas po t vuko mirties dingo iš m s krašto. Sak , kaip vadas, kad turi lankyti partizanus per vis Lietuv . Apsigyveno kažkur Šven ion li krašte. Ten turb t buvo Putino b rio partizanai, nes Janina dažnai min jo Putin . O kadangi Siaubas buvo užverbuotas Vilniaus saugumo ir ištikimai jam dirbo, tai vykd užduotis iššnipin ti visus Lietuvos kampelius. Jam lai puikiausiai sek si. Niekas ne tar , myl jo, kaip savo vad ir brol .

1951 m. pavasar , per šv.Juozap , t.y. apie kovo 19 d., kažkur apie Šven ion lius, Kaltan nus, Kiaunelišk žuvo daug partizan . Juos išdav tikriausiai Siaubas, nes su šiais partizanais gyveno. Po m šio gyvi liko tik trys. Žmon s mat , kaip jie važiavo purvini per kaim . Visus negyvus atvež ir pamet Utenos saugumo kieme.

Po kiek laiko po to vykio, vien nakt , atb go kaimyn dukt ir pasak , kad pas juos yra at j s Siaubas ir Henrikas Riškulyš-Li tas. Jie

Nežinomas partizanas, Gintvydis(sl.) (buv mokytojas, žuv s 1951 03 19 prie Kiauneliškio), Vytautas Guobužas-Viesulas, Bronius Kalytis-Siaubas (išdavikas, MGB provokatorius) ir Liepsna(sl.)

liep pakviesti mane. Nu jau. Siaubas man pasakojo apie t vyki. Sak , kad ruskiai apsupo partizan gyvenam j viet keliais žiedais. Buvo labai šlapia, tirpo sniegas, eiti buvo be galo sunku. Bet reik jo prasiveržti. Gintvydis neš si ant pe i maiš dokument ir rašom j mašin l . Atsigr ž s Siaubui pasak s: "Tai k , b game, ruskiai mus užpuol ". Siaubas dokumentus ir mašin l sak s mesti ežer . Kareiviai buv baltai apsireng , gul jo ant sniego. J buvo begal s, knibžd te knibžd jo. Siaubas, kaip geras vadas, ved visus jaunuolino link, kur tik tasi prasiveržti. Bet ta operacija Vilniuje gal buvo detaliai aptarta ir buvo sutarta, kur jis tur jo juos vesti. Priart jus prie jaunuolino, sak s:

- Vyr'ai, jaunuolyn !

Iš jaunuolino nepakilo n vienas. Liko tik trys, kurie tur jo likti.

Tada Siaubas atrod labai blogai. Jo veidas buvo vaškinis. Išduoti savo draugus ir matyti sušaudytus! Nors turb t buvo priprat s prie to, bet gal s žin buvo ne visai užmigusi. Vis pasakojo man apie juos. Nors t partizan nebuvau ma iusi, bet iš pasakojimo atrod , kad juos visus gerai paž stu. V liau Siaubas rod j nuotraukas. Aiškino, kurio koks slapyvardis. Sak , kad ten jie gyveno ne po žem mis, o tur jo pasistat trobel . Taip žuvo tame krašte paskutiniai partizanai. Pasakojo, kad žuvo devyniolika. Kas tiksliai žino, gal s mane pataisyti.

Iš m s partizan liko tik Viesulas ir Siaubas. Siaubas klajojo po Lietuv ir retai kada b davo m s krašte. Viesulas laik si kažkur nelabai toli, tod l užeidavo labai dažnai. Ateidavo dienos metu ir nakt . Jei b - davo netoli m s nam , niekada nepraeidavo. Kartais pras d davome priemyje (jei buvo vasara) vis nakt - prakalb davome. Ruskiai ir skrebai sek m s namus, bet, a i Dievui, prie nam nesusid r . Kas minut mus tykojo mirtis. Siaubas irgi žinojo, kad partizanai pas mus užei na. Nuo jo nieko nesl pdavome, kadangi nežinojome, kad išdavikas.

Su Viesulu prad jo ateiti Algirdas Varnas-Gaidelis, Antanas Mork nas-Jaunutis, jo brolis Bronius Mork nas-Diemedis, o dar v liau Bronius Moz ra-Kunotas.

Kai b davo m s krašte, užeidavo ir Siaubas. Prisimenu, vien kart at jo su Diemed liu. Išbuvo vis nakt . Netur jo kur eiti, tod l išbuvo m s kr muose dar ir vis dien . Nešdavau valgyti. O jie abu dainuodavo. Abiej buvo graž s balsai, gerai sutardavo. Klausydavausi j dainos,

ir mums visiems atrod , kad aplinkui neb ra baisaus skausmo, neb ra mus tykan ios mirties, ir laisvi žaliuoja Lietuvos laukai ir miškai. Aš noriu prisiminti Siaub toki, koks jis tada buvo — partizan vad . Deja, jis jau tada buvo išdavikas ir troško m s mirties.

1951 m. rugpj io 25 d. Degime apsisotojo partizanai. Man buvo duota užduotis nueiti i Aknyst li kaim pas Kerpiškytes ir parnešti Siaubui laišk . Sgr žusi su seseria Angele nu jome pas juos sve ius ir atidaviau laišk . Mus supažindino su partizanais, kurie buvo at j pas m siškius sve ius. Tai buvo Henrikas Riškulys-Li tas, Taurus, Atlantas, Apacenkaviesuliukas, Nemunas. T dien Degime buvo susirink s nemažas pulkas partizan , ryšinink ir r m j . Buvo smagu. Siaubas man rod daug daug partizan nuotrauk . Ir man asmeniškai vien dovanojo. Nusifotografav s vienas. Buvo nuotrauk , kaip jis apmoko jaunuosius partiza-

Priekyje s di: nežinomas partizanas ir Bronius Kalytis-Siaubas (išdavikas, MGB provokatorius). Stovi: Antanas Lapienis-Pemp , Algirdas Varnas-Gaidelis, nežinomas partizanas, Vytautas Guobužas-Viesulas, nežinomas partizanas, Teofilis Limba-Sakalas ir nežinomas partizanas

nus. Vakare išsiskirst me savais keliais.

Laiškus aš nešdavau ryšininkei, kuri juos veždavo partizan Centr . Centras buvo kažkur netoli A.Smetonos dvaro Užul nio. Ji pasakojo, kad j pasitikdavo prie miško, užrišdavo akis ir nuveddavo bunker . Ten ji pails davo, pakalb davo, o gr žtant atgal, v l užrišdav akis ir išvesdavo miško pakrašt . Siaubas juokaudavo, kad tada bus Laisv , kai jis bus Centro vadas. Kas žino, gal ir iki Centro jis prisikas ? Turb t saugumas dav jam užduot išžudyti visus likusius Lietuvos partizanus. Ir žud jis be pasigail jimo. Maud si savo broli kraujo j roje.

Dar kai buvo gyvi Sakalas ir Pemp , jie buvo atsineš partizano Jurgio Urbono-Liutauro, Lakstu io eil raš i rinkin l "Brolau, girdi, k šnabžda v jai?" Jie praš vis rinkin l persirašyti ir duoti kitiems paž stamiems, kad persirašyt . Išplatinti kuo daugiau. Sesuo Angel persiraš , bet jis pas mus neišliko. Ji prisimin kelis eil raš ius, kuriuos aš ir parašysiu.

*Prab ga žmon s vieškeliais,
Linksmi, visk pamirš ,
Ir šaukia mums: "O, Viešpatie!
Jie be id j miršta!"*

*"Garb jums!"- šauks trib nose,
"Šventi j idealai!"
O pakel se k nai m s
Bus amžinai sušal .*

*Ne mums vosilkos m lynos,
Ne mums g l s pražysta,
Kai rytas br gšti v lin s
Bevogdamas jaunyst .*

*Ir tie, prab g vieškeliais,
Nulenks galvas didvyriams.
Sakys: "Tiesa, o Viešpatie!
Jie už id jas mir ".*

*Ne mums auksin s vasaros,
Ne mums vakarai rausta -
Mums juok kei ia ašaros,
O tamsios naktys aušr .*

*Kelsis T vyn Lietuva,
V l skambins himnus Laisvei.
Tik ar supras nors kas tada,
Už k mes krauj laist m?"*

*Li dna, bet sk stis negalim,
Nors akys švieson klysta,
Ir slenka dienos bedal j,
Nežydin ioj jaunyst j.*

*

*Iš kaimo pirki , bak ž li
Vyrui, vyžoti ir basi,
Su Laisv s šauksmu pasik l ,
Prikelt tave ryžos visi.*

*Ir neramiai dar subangav s,
Nutild Nemunas vilnis.
"Jau greit palinks pakrant j javas,
Lakštut raud nutildys".*

Palaimino juos Visagalis,
Teis kov ved juos.
Nejaugi lemta m s šaliai
Per amžius verkt tik ir dejuot?

Per mirštan ias aukas ir krauj ,
Per skausm , ašaras gailias,
Jie išneš mums buit nauj ,
raš taut eiles.

Ir slinko metai, lyg verpetai,
Nuslinko laim nemari,
Kai dvidešimt tre iaisiais metais
Nemunui skund si Neris.

"Brolau, girdi, k šnabžda v jai?
Ir ko vanduo toks neramus?
Iš ryt vilnys atskub j ,
Buria negandus neramius".

"Brolel, tu, Nemune galingas,
Tu pasakyk, paguosk mane.
Ko ia pakrant je palinkus,
Vis skundžias egl ? - Nežinia".

"K aš mielai seselei savai
Šventajai turiu pasakyt?
Kuri nuo Luodžio lig Jonavos,
Temato li din ias akis".

Melsvos akys, šypsnyš ant veidelio,
G l s dvi ant supint kas ,
O aplinkui jau tre ias rugs jis,
Be tav s, be nam , be g li .

Kaip nor iau paverkt, pasisk sti,
Nesikelt, kritus mamai gl b .
Ši minia man kur ia ir r sti,
Egoistine skraiste tik r dos.

Vai b k, Nerie, sakyki ses ms,
Kalb ki Nemuno dvasia.
Te žibur liai neužg sta,
Ir spingsi pirki languose.

Te meil , kraštui išdainuota,
Gražiausiom gijom išausta,
Tenepalieka žodži luotais,
Kuriais skandinama tauta.

Dangau, mama parkritusi ant veido,
Savo s nel apraudos.
Dangau, kam žem ši apleidai,
Galyb pikto ir skriaudos?

Jei baudi, bausk grei iau, o Kristau!
Šauks t vo balsas toks kimus,
Nebegaliu kan i išbristi,
Tai nors mirtim vaduoki mus.

Sakyk, pajutus Laisv s saul ,
Vilnija v l skaudžiai aik ios.
V l sk sis Lietuva pasauliui,
O jis tik dolerius skai iuos.

* *

O benamis t velis, kur po kryžium suklu p s,
Ties galulauke, kur meld Krist ,
Negal damas skausmo išbristi...

Pasimelsk tu už sav j s n ,
Kurio siela agonijoj blaškos,
Kurio viltys kartyb se p va,
Ir žiedus pavydi ranka raško.

*Kaip nor iau su sese apalpti,
Kai ji alpo netekusi broli .
Gana miniai vergauti, gana laim s jai
alkti,
Nes žmogus nuo žmogaus dar taip toli.*

*Aš nor jau aukotis Aukš iausiam ir tautai
Žmogui laim sukurti nor jau.
Jisai bijo vis t , kurie neria prieš v j .*

*Pel siais bunkeris paniur s,
Kr tin spaudžia - taip nyku
O begalin nor j ra
Viliot vilioja laukus.*

*Kada man bunkerio pel siai
Negrauš kr tin s ir širdies,
Kada laisvai skrajot gal siu,
Pakilt nuo žiedo lig žvaigžd s?*

*Kod l gi saul s spindul liui
Neleista skruost man paliest?
Ir m lynak s rugiag l s
Si buoja li dnos be man s.*

Taip jo 1951-ieji. Nelengvi ir nelinksmi. Laisv s nebuvo. Su kiekvienu pavasariu, su pražydusiais pavasario žiedais laukdavome atskrendant Laisv s Lietuvai m s T vynei, o tuo pa iu sau ir visiems visiems, kurie jos lauk . Partizanai pas mus vis dar lank si. Prisimenu, juokavo, kad neleis niekada man s išvežti Sibir . Sak : "Atsigulsime ant traukinio b gi ; nors ir sovietiškas traukinys - nevažiuos gi per gyvus žmones".

Art jo 1951- j met ruduo. Ryšinink s Vanda ir Elena Kerpiškyt s iš Aknyst li kaimo tur jo išeiti iš nam . Bijojo, kad bus suimtos. At jo pas mus. Tik josi, kad partizanai paims pas save. Bet tuo kartu turb t netur jo kur j apgyvendinti. Liep , kad jokių b du neb t pas mus, nes jei ia suras, bus viskas aišku, ir bus visiems galas. Nakt , nors buvo ir šalta, nakvodavo kur nors kol kio klojime, o dien v l ateidavo pas mus. Taip vien pavakar pamat me, kad vieškelyje, netoli m s nam , sustojo mašina, pilna kareivi , ir m supti namus. Mes su seseria liep me joms išeiti ir eiti palengva. Jei klaus, ko jos pas mus už jo, pasakyti, kad atsigerti vandens ar pasiklausti kelio. Bet jos, iš jusios iš trobos, m b gti miško pus . Aišku, jas sustabd , o jei b t nestojusios, b t sušaud . Aš nema iau, kad jas su m . Supuol trob , liep man rengtis ir išsivar . Nuvež Anykš i saugum . Anykš i saugumas buvo pasižym j s žiaurumu. Uždar r syje. Buvo labai li dna. Skai iau rašus sienose ir galvojau, kas bus. Tik vieno prašiau Diev , kad iškent iau. Išda-

vyst s bijojau daugiau negu mirties. Badžiau sau panages segtuku, kuri pavyko sinešti, tikrindama, kiek paj gsiu išk sti.

Neprisimenu, t ar kit vakar iššauk tardyti. Tardytojas buvo rusas, o vert jas, žemo gio, gal koks skrebas. Kiek prisimenu, vis klaus , kam aš nešiau ir kam perdaviau laišk . R p jo paklausti: "O kok laišk ?", bet sakiau, kad jokio laiško aš nežinau. Na, ir prad jo tas ne žauga mušti. O mušti jis mok jo - buvo išsitrenirav s. Turb t ne vien žmog užmuš s. Vis laik kumš iu trunk kr tin , toje vietoje kur širdis, lyg nor damas išmušti j iš kr tin s. Plaštakos briauna kapojo sprand ir veid . Atrod , kad tuoj tuoj, nors ir ranka, nukirs man galv . Geso lempa mano akyse, aš sverd jau, bet tur jau tik vien mint - kad nepraras iau s mon s ir neišgri iau. Jei išgri siu, tas skrebi kštis savo batais suluošins mane. Nežinau, ar jis pavargo, ar jam nusibodo, tik be joki rezultat nuvar mane atgal r s .

Priži r tojas, bud j s r syje, atidar langel ir paklaus , ar mane muš . Atsakiau, kad taip, o jis ir sako: Taip jie visus, kas ia pakli va". Paklaus , gal jis gal t kuo man pad ti ir palengvinti skausm . Sakiau - nieko nereikia. Tada atneš jis man šalto vandens. Sako: "Išgerk, gal pasidarys lengviau".

Naktis buvo klaiki. Baisu buvo sulaukti kito tardymo, Tik viena tegalvojau - kaip iškent ti. Žinojau, kad iš gretimo Balteni kaimo buvo su m Vand Šaltenyt . Taip j muš , kad visk atmuš , visus vidaus organus. Ji nieko nepasak , buvo labai tyli mergait . Partizanai sak , kad ji nieko nežinojo ir netur jo k pasakyti. Kai j išleido, po savait s ar dviej mir . Galvojau, kad ir man s laukia tokia pat dalia.

*Sakalio sparnus kad tur iau,
Aš dar l k iau laisvuž s sutikt...*

(Partizan daina)

Dabar neprisimenu, kiek dien aš tame r syje buvau, ir štai vien vakar - stebuklas! Iššaukia mane tardyti. Kambaryste s di storas storas ponas, sako, kad iš Vilniaus. Vietoj mušimo išleidžia mane namo. Nega-liu patik ti, kad dar kart aš išeinu laisv ir nesulaužytais kaulais. O jis šaukia:

- Žinok, jei pad si banditams, sup si kal jime; jei išeisi pas juos

mišk , b si užmušta; gul si šiukšlyne, kaip visi banditai.

Liepia pasirašyti, ir saugumo vartai atsidaro. Iš jau, buvo jau visai vakaras. Anykš iuose paž stam netur jau. Iš jau keli , kuris jo namus, ir stov jau. Laukus buvo nukloj s sniegas. Temo. Pama iau atvažiuojant žmog ir prad jau prašyti, kad jis mane pav ž t t pus . Žmogus mane pa m savo roges, žad jo nuvežti iki savo kaimo.

Balteni kaime buvau jau v lai vakare. Neprisimenu, kod l aš už jau pas Meškauskien . Pasakiau iš kur einu, o ji ir sako: "Neik namo, pas mane pernakvosi, o rytoj paži r sime k , daryti. Kai tave su m , j s namuose pasiliko kareiviai, užsidangst langus ir nieko nei prie nam , nei namus ne leidžia, laukia ateinant partizan ". Ji ruoš vakarien , ir mums besikalbant, trob jo Viesulas. Jis buvo vienas. Pirm kart ma iau j tok li dn . Su nepaprastu gailės iu ži r jo jis mane ir klaus , ar labai muš , Sak : "Tik k pra jau pro j s namus; kareiviai dar teb ra. Pravažiavo viršinink mašina, vos susp jau atsigulti". Nakvojome pas t moterišk : aš troboje, o jis klojime ant šieno. Sak : "Nebegaliu užmigti. Užsitaisau automat , pasidedu ant kr tin s - tik tada sumerkiu akis" Kit dien praleidome drauge, tai buvo mano paskutinis pasimatymas su Vytautu Guobužu-Viesulu. Jis sak : "Jei nori, paimsime tave pas save. nors šiuo momentu labai sunku - ruskiai kas minut lipa ant kuln ; arba nuvesime pas Siaub ". Aš atsakiau, kad kai pareisiu namo, tada paži r si-me.

T dien , apie pietus, praneš , kad iš m s nam kareiviai išvažiavo. Aš iš jau namo, bet kažkod l didelio džiaugsmo nejau iau. Akyse stov - jo Anykš i saugumas ir labai li dnas Viesulo veidas.

Kai par jau, sesuo papasakojo, kad kai mane išvež , kareiviai pasiliko m s namuose, užsidangst langus ir lauk . Ko lauk , sesuo puikiai žinojo. Tai buvo baisiausia. Niekur jos neišleisdavo. Einant gyvuli šerti, eidavo iš paskos. Nakt , kai sugalvodavo važiuoti Anykš ius ar Debeiki miestel , veždavosi ir j su broliu. Naktys b davo labai šaltos, o šil iau apsirengti netur jo kuo, tod l labai sušaldavo. Broliui buvo tik 13 met . Jau b dama kal jime susipažinau su Grigiene iš Anykš i rajono. Ji pasak , kad Anykš i saugume kalb josi su mano broliu. Jis sak s, kad atvež su seseria Angele ir kad namuose jau nieko neliko.

Nors kareiviai labai steng si, kad j niekas nepasteb t , bet m s

kaimo žmonės su juos pamatė ir pranešė aplinkiniams. Žmonės pradėjo užieiti, apsimetė, kad nieko nežino; atnešdavo kas pieno, kas dar ko nors. Vėliau neleisdavo, bet buvo aišku, kad kažkas yra. Taip sužinojo ir partizanai. Tuo kartu surado sesers partizaniškas dainas bei eilėraščius suivini ir išsivežė.

Sesuo papasakojo, kad eidamos iš Anykščių Vanda ir Elena Kerpiškytės vėl užėjo pas ją. Elena pasakojo, kad ji viską viską apie mane papasakojusi, o pati užsiverbavusi dirbti saugumui. Todėl išleido ir mane, kad niekas nieko nesuprast. Nežinau, ar ji mušė, ar geruoju tai padarė. Pasakiusi, kad mane vėl greit suimsi. Tai išgirdusi visai nežinojau ką daryti. Man atrodė, kad reikia kuriam laikui dingti iš akių, o paskui gal užmiršti

T. Vasiliauskas ir Antanas Morkonas-Jaunutis

mane, o gal bus ir laisvė? Vėl patekti saugumo rankas labai jau nenorėjau. Nenorėjau būti našta ir partizanams, nes iš Viesulo žinojau, kad ir jiems dabar labai sunku. Koks keistas žmogaus likimas: reikėjo tik minutės, kad būtų pasukusi partizanų kelias, o buvo lemta kitaip, todėl ir šią dieną esu gyva.

Antanas Morkonas-Jaunutis buvo žuvęs 1951 m. rudenį. Buvo kulkosvaidininkas, visada labai linksmas. Liko Viesulas, Diemedis, Gaidelis, Kilnotas ir Siaubas. Gaidelis kalbėdamas užsikirsdavo, bet kaip gražiai dainuo-

davo! Prieš išeidami iš trobos, b davo , užsid s automatus ant pe i ir užtraukia:

*Pamilau tave, brangi T vyne,
Nuo k dikyst jaun dien .
Ieškodamas laim s gimtuos arimuos,
Aš tau supyniau daug dain .*

*Neskambins varpai už j j v les,
Tamsioj naktyje staug s vilkai.
Nežyd s g l s ant j kapeli ,
Tik rudens v jas st gaus li dnai.*

*Žali dirvonai, žvaigžd tas dangus,
Tamsioj naktyje paukš i takai.
Man yra brangus tas gimtas kraštas,
Kur tyliai ošia žali miškai.*

*Sakyk, brangioji, kod l taip yra,
Ir tu, laimuže, kur tu dingai?
Kad m s dienos gražioj jaunyst j -
Vysta lyg rudenio žiedai.*

*G li daržely, tarp žali r t ,
Mergait kalba su žiedais
Ir apdainuoja savo nedali
Tyliais geguž s vakarais.*

*Ten toli, toli už Uralo,
Kur snaudžia amžina naktis,
Prakeiktos kasyklos metalo,
Užmerk m lynas akis.*

(Partizan daina)

Vanda Kerpiškyt prikalb jo skubiai išvažiuoti Kaun . Laukti nebuvo kada. Aš Kaune paž stam netur jau ir Kauno visai nepažinau. Ji pasižad jo visk sutvarkyti. Tai ir išvažiavome. Žmon s geri - mus pri m . Dav ne tik nakvyn , bet pavaišino ir arbata. Bet širdyje gul jo sunkus akmuo. Prikalb jo prisiregistruoti, o tada žad jo paieškoti darbo. Juk reik jo kaip nors gyventi, o gyventi nebuvo iš ko. Iš nam sesuo netur jo kuo pad ti. Išvažiuojant atidav paskutinius veltinius apsiauti, d jo maisto pradžiai ir pinig kelionei. O ia reikia pinig prisiregistravimui. Priregistruoti pasus nuneš šeiminink , o kai reik jo pasiimti, liep b tinai ateiti pa ioms. Kai nu jome, pasak , kad reikia primok ti, bet pasus atidav . Einant namo, man vis atrod , kad kažkas eina iš paskos. Ir tame bute buvo jaunas vyriškis. Ponia, kuri priregistravo, pasak , kad tai jos brolis. Rytojaus ryte atsik l me, nu jome bažny i pad koti Dievui, kad taip lengvai prisiregistravome. Reik jo pinig atiduoti skolai. Vanda pasakojo sapn , kad buvo užlipusi ant bažny ios bokšto, bet, netur dama už ko laikytis, m kristi žemyn. Sapnas buvo blogas, bet nuotaika pakili; nenujaut me, kad laisv je einame jau paskutinius žingsnius.

Iš jusios iš bažny ios, jome per tilt , kaip prisimenu, Linksmadvar , ant kalno, kur reik davo keltis keltu. Ten gyveno paž stami. Einant

tiltu, keli užtvėrė lengvosios mašinos, stovėjęs mus, grėdo mašinas ir nuvežė Kauno saugum. Važiuojant vis laik galvojau, kaip išmesti pas. Iš vis pusi sėdėjo ekistai, ir tai padaryti buvo ne manoma. Kažkur paskambino ir, suguldė mus sunkvežimiu, išvežė. Iš vis pusi sėdėjo ginkluoti kareiviai - neleido pasakyti nė žodžio. Tai buvo 1952 m. sausio 5-oji diena. Ši kelionė nieko gera nežadėjo. Maniau, kad veža Anykščių, o atvežė Vilniaus saugum. Laisvės praradimas buvo aiškus, tik nežinojome, kas mūsų laukia ateityje. Aišku - tokia neglost.

Prisimenu, kaime žmonės skaitė kažkoki pranašys iš knygos. Ten rašė, kad Liuciferis - šėtonas važinėjė su peiliu po žemę. Kas jį tikės, to lauk gražus ir geras gyvenimas, o kas priešinsis - t degins savo peiliję. Mama sakėdavo: "Matote, vaikai, atėjo Liuciferio karaliavimas mūsų žemėje, - pranašavimas išsipildė. Kas jam nenusilenkia, tikišė peiliję". O tikišė "peiliję" Lietuvoje buvo be galo daug. Ir žmonėjuose jau degė begalės.

*...Visa Lietuva atsidėrė kalėjimuos.
Ir kas jį laisvė išves?*

Kai veždavau maistą mamai ir seseriai Monikai Lukiški kalėjimui, ten visada būdavo labai daug tokių žmonių, kurie dažnai manęs prašėdavo užrašyti adresus rusiškai. Vadinas, vieni jau buvo lageriuose, kiti per kalėjimus važiavo iš paskos. Kartais rašėdavau visą dieną, tai ir laikas greičiau slinko.

Seseriai Monikai buvo 21-eri metai. Visi girdavo, kad ji labai graži. Kai atėdavo partizanai - vienas per kitą piršėdavo. Juokaudavo - iš didelio pulko rinkėsi kur nori. Ir štai Lukiškėse baigėsi jos jaunystė, nors per pasimatymus buvo labai linksma. O mamos drėbė jos rankos ir per veidritosi ašaros, nors to ir nenorėjo mums rodyti... Dabar sakoma, kad reikia viską pamiršti ir viską visiems atleisti. Aš visą gyvenimą to negaliu ir nesirošiu atleisti.

...Pasirodo, mūsų nuvežė Vilniaus saugum. Stengiausi Vandai pasakyti, kad sakyt, jog susitikome atsitiktinai. Per tardymus lengviau vienai už save atsakyti. Atvedė didelį kambarį ir pasodino ant kėdės. Gal ten buvo pagrindinis saugumo kambarys? Visą dieną būdavo blizgančiais antpeiliais viršininkai, majorai ar kapitonai, man vis tiek - aš ir šiandien jį neskiriu ir man nesvarbu. Žinoma, kiekvienas užkliūdavo už manęs: vi-

saip šaip si, keik , žeidin jo bjauriausiai žodžiais. Gerai, kad tada rusiškai ne visk supratau. Ateidavo t kambar moterys ar merginos, išsidažiusios, išsipuošusios, ilgais lakuotais nagais, gal sekretor s, rodydavo pirštais mane ir juokdavosi, kad aš esanti bandit banditka, visos Lietuvos banditka, mano visa gimin banditai ir, nors aš atrodanti labai jauna -esanti pilanamet ir b sianti nuteista pilna norma - 25-eriems metams. 25-eri metai man s neg sdino, nes aš netik jau j ilgu karaliavimu, bet žinojau, kad laisv ir jaunyst mano jau baig si. Labai gail jausi laisv s. Gail jausi, kad nepaklausiau Viesulo pasi lymo, kai jau iš Anykš i saugumo.

Bet viskas buvo jau per v lu. Nežinojau, kas man s laukia. Baisiai nusibodo j paty ios, nors skradžiai žem prasmek. Vis man pasakojo, kad banditus baigia išgaudyti - tai dien klausimas. Vis liep rašyti Viesului laišk ir prašyti, kad jis pasiduot . Dav paskaityti merginos iš Dz -kijos Tamulevi i t s laišk . Ji raš savo mylimajam Balandžiui (v liau su ja teko susitikti Lukiški kal jime), praš jo registruotis. O jis paraš : "Ko nori prašyk, bet šito tavo prašymo negaliu išpildyti". Aš žinojau - taip pat pasakyt man Viesulas. Rašyti atsisakiau. Steb jausi, kod l neprašo rašyti Siaubui. Jis juk svarbesnis - partizan vadas. Vien kart besity iodami pasak : "O kad dabar eit Siaubas!.." Aš nekreipiau jokio d mesio. Galb t jis ir buvo kur nors gretimame kambaryje ir mat mane.

Be galo skamb jo telefono skambu ai, b giojo viršininkai. Vis pranešin jo iš Dz kijos, kad tokiam ir tokiam kaime pasirod Perk nas, Balandis ir Genys, o tada jie b gdavo prie man s ir džiaugdavosi, kad jiems visk praneša, kad "bandit " dienos suskai iuotos. Ir taip nuo ryto iki vakaro. Galinti aš nieko nesakyti, jie visk žin . Ir tai buvo tiesa. O tada maniau, kad meluoja. Siaubas juk jo per vis Lietuv skersai-išilgai ir su dideliu malonumu visk pranešin jo. Jei partizan vadas užsirtarnavo toki malon , kad j pri m dirbti savo gretas, saugum , vadinasi, buvo "vertas" - dirbo išsijuos s, be pasigail jimo. Negail jo nieko, tik pats sav s. Kit krauju "užsidirbo" sau ekist pasitik jim , užsitikrino sau gyvenim . Kad to pasiekt , tur jo išsimaudyti žmoni ašar ir kraujo j rose. Išžud begal žmoni - kaip Berija. Jis buvo lyg votis partizan k ne. O partizanai, susitik j , iš širdies išsipasakodavo visas savo paslaptis, pas k jie apsistoja ir kas jiems padeda. Juo tik jo visi. Ir aš

šventai tik jau kiekvienu jo žodžiu. Kalb ti jis mok jo labai gražiai. Sakydavo: "Gyvenkite gražiai, kad žmon s netur t k pasakyti, negal t pasijuokti. J s - likutis "bandit " šeimos, ir turite b ti pavyzdžiu kitiems". Baisu prisiminti, k padar m s vis gerbiamas ir mylimas žmogus. Pasidar m s priešas. Steng si mus sunaikinti. Naikino svetim ir savo rankomis. Kažkur esu radusi š eil rašt apie išdavik .

*Per tave, o žiaurus at j ne,
Pravirko T vyn s miškai.
Per tave, išdavike, nualpo,
Gražiausi bij n žiedai.*

*Pravirkdei tu j alpstan i nakt ,
Suardei jos gražiausias viltis.
Palikai išdavikas T vyn s,
Per tave gaubia žem mirtis.*

*Kur s žin tavo, lietuvi,
Kur meil gimt j nam ?
O pažvelk, o pažvelk, išdavike,
Kiek kraujo..., skausming raud !..*

*Kuo papirko žiaurus at j nas,
Kuo tau moka už krauj t v ?
Paži r k - skausmu žem pravirko...
Paklausyk bažnyt l s varp .*

*Ar ne t višk s žem augino,
Ar ne ia tu išmokai dain ?
Ar ne motina lopš li liavo,
Lauk tavo kilniausi darb ?*

*Sakyk, kur tavo brolis, Kainai?
Iš kur ia žem j kruvini žiedai?
Prakeiktas b k! Ir tu ir tavo ainiai,
Nes brol savo nužudei...*

*Ta iau tarp t , kas savo brolius žudo,
Paženklint Dangaus prakeikimu,
Vis labiausiai saugokim s Judo,
Jis žudo rankom svetim .*

*Ir palikuonys brolžudžio išvyto
Jau daugel amži slankioja žeme.
Pritvink pyk io, melo ir pavydo,
Su Kaino nenuplaunama žyme.*

*Tegul lyd s j prakeiksmas T vyn s,
Net svetimi nedr s jo pagail t.
Visur dreb s kaip lapais sidabriniais
Jam leidus pasikarti drebul .*

(Autorius nežinomas)

S džiu Vilniaus saugume kasdien ant tos pa ios k d s. Apsivilkusi taip, kaip su m , - žieminiu paltu, apsiavusi veltiniais. Palto nusisiausti negal jau, nes t ryt iš jau po paltu vilk dama vien vasarine suknele, trumpomis rankov mis. Niekas nedav nei valgyti, nei gerti. Nuo ryto "globojo" mane viršininkai, o vakare ateidavo du kareiv liai man s sau-

goti. Jie kalb jo rusišškai, o aš mažai t kalb mok jau. Jie man patar , kad aš sav s gail iausi ir visk nuoširdžiai prisipažin iau. Sak , kad, kas ia patenka, atgal neišeina. "Neišeisi ir tu, o dar tokia jauna. Teis, išveš Sibir - prapulsi. Verks tavo mylimasis. Susiras kit , kol tu sugr ši". Leis-davo man atsistoti ir pavaikš ioti po kambar , prieiti prie lango. Išleisda-vo tualet , bet neduodavo visai užsidaryti. Sakydavo, kad aš kasdien kei iuosi. Veidas darosi d m tas. Nežinojau, kas su manimi darosi. Per-sirengti nieko netur jau, apsiprausti negal jau - nebuvo kur. Nevalgiusi, nesipraususi, nesišukavusi vis s d jau. tuos ponus blizgan iais antpe-iais nebegal jau ži r ti. Pasid davau galv ant stalo ir taip t nodavau, kol mane pakeldavo už apykakl s, sugalvoj pasity ioti. Nakt nueidavau už rašomojo stalo ir atsiguldavau ant parketini grind . Po galva pasid da-vau sulankstyt šalik ir užsiklodavau paltu. Ilgai negal davau užmigti. Mintys skrajodavo laisv je. Galvodavau, k dabar sesuo veikia namuose, kur partizanai. Bet svarbiausia, galvojau, kaip išk sti, kaip nieko neišduoti. Nakt kažkur dejuodavo, verkavo ir klykdavo kaip išprot j žmon s. Gal ir išprot j ? Su baisiu nerimu laukdavau savo eil s, kol nugal davo miegas. Melsdavau Viešpat Diev : "Dieve, atleisk man ir pasigail k!"

Rodos, taip s d jau savait , maniau, kad nebebus galo. Kod l neved man s r s pas kalinius, ko lauk ?

Maždaug po savait s mano kambar , tai buvo vakare, ved Vand Kerpiškyt . Liep pasakoti, k ji pasakojusi apie mane. Vanda, k žino-jo, t išklojo. Aš pasakiau, kad jos nepaž stu ir nieko nežinau. Išved . Po kiek laiko ved , ir Vanda pakartojo t pat . Mane spaud prisipažinti. Kas buvo susij tik su manimi, miau ir prisipažinau. Labai apsidžiaug tie š tonai. T pat vakar prokuroras užraš rezoliucij . Dav ir paval-gyti. Kaip šiandien prisimenu, buvo labai skanu. Dav bulvi koš s su kepen l mis ir padažu.

Kit dien mane kažkur išvež . Apsidžiaugiau; buvo sipykusi ta k d . Atsidar didelį geležiniai vartai, ir prarijo mano laisv . Tai buvo Lukiški kal jimas. ved didelį pastat , dav kažkokius r bus ir atidar sunkias kameros duris. Kamera buvo mažyt ir tamsi. Ten buvusios moterys atsi-stojo ir persižegnojo. Aš maniau, kad jos išsigando man s, ir pirm kart nuo su mimo miau verkti. Puol mane raminti, klausin ti, ar seniai iš laisv s, kas gera tenai. Prad jome kalb tis - susipažinome. Buvo Miški-

nien iš Dz kijos, Elena Rubliauskait , nuo mano krašto, Vyžuon parapijos, Varkuj kaimo, ir Zos Urbonait , mokytoja nuo Ramygalos. Prisimenu j vis gyvenim . Stamboka, tamsi, garbanotais plaukais. Vilk jo kelnes ir aulinius batus. Sak , kad j krašte moterys ir vyrai prat jodinti arkliais, tod l ir ji taip rengiasi. Jos meld si, tod l ir persižegnojo, man jus. Iš j ir aš išmokau labai graži mald . Rubliauskait tuojau pabeld sien ir Morz s ab c le praneš , kad j kamer at jo nauja išlaisv s.

Zos atvirai su manimi kalb davosi, tik kai likdavome kameroje dviese. Ir kal jime buvo šnip , tod l reik jo b ti labai atsargioms. Ji mane išmok , kaip elgtis per tardymus. Bar , kad aš, žinodama, kad suims, patekau kal jim . J , sak , kad apgavo. Iškviet rajon paimti bibliotekai knyg ir nebepaleido. "Birute, man reikia laisv s arba mirties, kitko man nereikia", - sakydavo ji. Neprisipažino nieko. Tardyti vež net Maskv , marino badu. Apie tai sužinojau, jau b dama paskirstymo punkte. O dabar gyvenome kaip viena šeima, tik kiekviena su savo mintimis. Visas tardydavo dažniausiai naktimis. Reik jo nepamiršti k sakei, nes t kstant kart klaus to paties. Prisimenu, buvo kameroje knyga "Forsait saga", bet n viena jos nepaliet me.

Man reik jo kaip nors susirasti Vand , sakyti jai, kad man s nepaž sta ir kad Kaune nebuvome kartu. Pavyko kieme surasti vinut , kuri r pestingai sl piau. Labai bijojau, kad nesurast , nes naktimis dažnai darydavo kameroje kratas. Prikeldavo iš miego ir graibydamo visur: plaukuose, ausyse, pažastyse ir dar kai kur, paliep atsit pti. Vinut nešiojau si su savimi ir visur ant sien rašiau. Pasivaikš iojimo kamer ir tualetu sienos bei durys buvo išrašin tos. Mergait s užstodavo steb jimo akut duryse, o aš dreb dama, kad nepamatyt koridoriuje vaikš iojantis sargybinis, vis rašiau Vandai. Rašiau ir ant aliuminiu duben li . Kol sužinojau, kad Vandos kamera yra priešais m s kamer . Kai išveda pasivaikš ioti, palieka langel (kormušė) atidaryt . Tada einant galima mesti laišk . Bet ant ko ir su kuo parašyti? Susiradau balt skudur l ; rašal darydavome iš sudži vusios, sudegusios duonos plutos arba rašydavome krauju: prakandi rankos od , dažai degtuk ir rašai. Degtuk taip pat reikia rasti. Taip vien kart aš parašiau ir me iau Vandai. Vandos parodymai pasikeit , pasidar lengviau. Kaliniui nieko n ra blogiau, kaip tardymas. Jis

man truko keturis mėnesius.

*Nežinojau, kad laisvę praradus,
Atsidursiu tarp sienų pilkų.
Nežinojau to skausmo be kraščių
Ir kaip žemę su gimtosios ilgu.*

*Mano skausmo krautis su jaunosios
Nesuprato, o niekas, o ne.
Pasilieku aš viena ir viena,
Maldoje, kurioje ir sapne.*

(Kalini daina)

Rubliauskaitė išleido laisvę. Nebėbuvo kam kalbėti su Morz s "telegrafu". O kalbėti galima buvo ir per grindis, ir per lubas, ir per abi sienas. Labai gerai skambėjo. Radau Morz s ab c le, išbraižytą sienoje. Išmokau. Bet belsti man sunkiai sekėsi. Susikalbėdavome šiaip taip tik su artimiausiais kaimynais. Kamer atvedė vaškelių iš Utenos raj. nuo Užpalių. Ji labai gailėjo savo vaikų. Verkė ir dejavo, dejavo ir verkė. Vieną dieną buvo sugalvojusi net pasikarti.

*Prabilkite, sienos mano rūsiai,
Kalbėkite, grotos langai.
Ar teks dar nors kartą pajusti
Dvelkimą tarp sėklų.*

*Mums išplėš laisvę brangiausi,
Kai sviro prinokę javai.
Su gelstančiais rudens lapais
Tarp vėjų, namų palikau.*

*O laisvę, tu laisvę brangiausia,
Kiek daug iškentėjom kančias.
Palaidojom savo krautis se,
Svajas laimingą dieną,*

*Kai Nemune mainosi bangos,
Ir rėkia išsklaido rytai,
Tarp grėšim ir mėnulio vėjų,
Tada, kad jį mylim karštai.*

(Kalini daina)

Kal jime viskas buvo pritaikyta žmonėms kankinti. Kai vedavo tardyti, vis laiką sargybinis daužydavo raktais laiptų turklus. Jei priešais varydavo kitą kaliną, tuojau nugarą žydavo veidu sienai, kad negalėtų jį pamatyti. Jei kitas kalinys dar būdavo iš tardytojo kambario neišėjęs, tai kišdavo medinį spintą (boksą). Ten ir laukdavai savo eilės. Tardytojai keikdavo bjauriausiais žodžiais. Nieko aš nepavydėjau tiems budeliams.

tik to, kad jie laim jo, ir labai skaudžiai sielojasi d l m s lietuvi tau-
tos pralaim jimo. Partizanai sakydavo:

*- Mes jums pastatysim sugr žimo laiv
Iš Lietuvos giri žuol jaun .
Mes jums pastatysim laiv šimtaaukšt ,
Lietuvos T \yn s partizanai mes.*

Nežinojau, kad paimti gyvi partizanai Henrikas Riškulys-Li tas ir Apa-
censka-Viesuliukas. Vien nakt liep susiruošti su daiktais ir nuvež
saugum , kur juos laik . Veždavo mašinoje, taip pat suskirstytoje spinto-
mis kaip seifais (boksais), ten uždarydavo. Tada gal davo vežti vienu kartu
ne vien kalin . Su partizanais dar akistat . Neprisipažinau. Prisipažinus
reik t išduoti daug žmoni . Apklausiant Klaj n , jis pasak , kad gird j s
esant toki , bet nepaž st s. Partizanai jam pasakoj , kad jei reik t , bet
kokiui reikalui gali kreiptis mane; gali pasitik ti, aš visada pad sianti.

Partizanai atrod labai vargingai. Sak , kad ir mane vos galima pažin-
ti. Jie buvo liudytojais ir mano teisme. Tai buvo paskutinis m s susitiki-
mas.

Po teismo veda bendr kamer . Tai didžiul kamera ir labai daug
moter iš visos Lietuvos. Neb ra tardym - daug laisviau. ia sužinai,
kad Lietuvoje dar gyva Aukštaitija ir Žemaitija, Suvalkija ir Dz kija. Kiek
daug jaun mergai i ir sen motin li ! ia mes visos meldavom s ir
dainas dainuodavome. Kas tur jo kok skudur l ir si l - siuvin davo.
Adat pasidarydavome iš šuk danties. Nubr žindavome cementines
grindis, o skylut pradurdavome kaitinta adata, kuri retkar ia is duoda-
vo susisiuvimui, bet v l atimdavo.

Sunku po tiek daug met aprašyti visus kal jimo sunkumus ir baisu-
mus, o ypa tardymus. Kiek daug žmoni nuo t kan i išprot jo! Už
m s kameros sienos buvo išprot jusi jauna mergait . Ji vis laik burz-
duliavo kaip kalakutas. Kada eidavome pirt , gird davome kaip r kia ir
daužo duris išprot j žmon s. Taip pat teko b ti vienoje kameroje su
Anele Nen naite. Ji buvo koki 40 met amžiaus. Nakt visai negal davo
miegoti, vaikš iodavo ir vaikš iodavo po kamer , lyg ko ieškodama. Aš
pabusdavau, ir darydavosi baisu j ži rint. Atrodydavo, kad ji ieško, kur
susirasti mirt . Sakydavo: "Už k gi, vaike, tave Dievas baudžia? Juk ne-

susp jai ir nusid ti. Aš gal užr stinau Viešpat Diev , tod l dabar turiu atkent ti". Pasakojo, kaip labai j kankino: stat ant degan i žarij , taip pat po verdan io vandens lašais. Veidas buvo visas spuoguotas. Tolimesnio jos likimo nežinau.

*Neverk, sesut, ži r dama pro grotas,
Jei tik matai sklypel m lyno dangaus.
Tave juk dar bu iuos švelnus T vyn s v jas,
Ir gražus rytmetys dar mums išauš.*

*Kai neviltis priblokš tave prie žem s,
Kai tu jausies linksmos jaunyst s b rio apleista,
Nušluostyk ašaras kit , save pamiršus,
Ir širdis alpstanti nurims tada.*

(Kalini daina)

Iš bendros kameros pervež mus Kosciuškos gatv s paskirstymo punk-
t .

Buvo vasara. Kamera didžiul . Gultai dviej aukšt , lanagai Neries pus . Prigr sdavo piln kamer . Išveždavo ir v l pripildydavo, nors jo jau 1952-ieji metai. Buvome daugiausia jaunos, tik keletas senesni . Kas bus rytoj - neaišku. Tik jome šventa m s žem s Laisve. Kaip b t buv sunku, jei neb tume tur jusios tos begalin s vilties, kad tuojau sugr šime laisv , pavasario sodais žydin i Lietuv ! Prisimenu vien mergait . Vien vakar pašauk j etap . Stov jo menkut lietuvait , su maišeliu ant pe i , prie kameros dur , laukdama, kada jos atsidarys ir j išves. Vienai išeiti iš kameros - labai nejauku. Kur tave veža, kas tav s laukia - nežinia. Kai atsiv r kameros durys, kaip dabar matau, atsisuko ji m s pus ir pasak : "Sudiev, ses s. Laimingos laisv s,"- ir iš jo. Koks didelis tik jimas ir patriotizmas buvo m s širdyse! Mums buvo nesvarbu, kiek dav mums vergov s met , kiek mes kent jome per tardymus ir kiek dar reik s kent ti.

Apa ioje buvo vyr , politini kalini ; kamera. Kas nor jo, susirašin davo laiškais. Laišk nuleisdavome, d jusios degtuk d žut , pri-rišusios prie si lo. Tok pašt vadindavome "žirgeliu". Siuvin davome, dainuodavome, ži r davome pro lang . ia jau leisdavo ži r ti. Matydavome jaunus žmones, vaikš iojan ius Neries krantais, ir gal davome

jiems tik pavyd ti. Dainuodavome.

*Up s b g s melsv tol ,
Gerv s skris ir v l sugr š.
Nežinau, brangi mamyte,
Ar pabelsiu duris.*

*Nežinau, ar aš sugr šiu
Pro sodel takeliu.
T višk l pasikeitus,
N r darželyje g li .*

*T vas jau seniai Sibire,
Mama jau šaltuos kapuos.
Kas paklos man patal l ,
Kas nuvargusi paguos.*

*Kur sena bak ž rymojo,
Kur aš dainas dainavau,
Dabar viskas - tik arimai,
Iš bak ž s pelenai.*

Kitos kalini dainos

*Pabundu iš miego, praveriu akis,
Aidi sargo žingsniai, raktai skamba vis.
Niekas net nežino, kiek tu ia kenti,
Kalinio daluž oi sunki, sunki.*

*Jeigu bus man skirta taip žiauri lemtis,
Sibiras, Uralas - tolima šalis,
Takeliu sugr šiu, laistytu krauju,
Nes tave, T vyne, taip karštai myliu.*

*Dievas neapleidžia smilgos palaužtos,
Ir benam s paukšt s, ištiktos audros.
Neapleis ir m s t višk s brangios,
ia Marijos žem ir vaikai mes jos.*

*Kameroj ant kiet nar ,
Saldžiu miegu užmigau,
Ir per sapn sapnuž l ,
Savo t velius ma iau.*

*Ži riu - žydi puik s sodai
Ir lakštut gieda linksmai.
O tenai mano t veliai
Vaikšto ir verkia gailiai.*

*Neverkit, brang s t veliai,
Verksmas nieko nepad s,
J s dukt užrakinta,
J s dukt kalin .*

At jo eil ir mums išvažiuoti. Bet vež m s daug, tod l buvo lyg ir ne taip baisu. Iš ryto atidar kameros duris; ia jau stov jo kareiviai, atvažiav pasiimti verg , t.y. m s . Žinojome, kad paskutin diena toje m s erdvioje kameroje, o taip pat ir Lietuvoje. Niekas neverk , ne-

keik savo dalios, bet viena po kitos klaup si ir meld si. Ir taip po kelet išvesdavo ir veždavo stot . Aplink vagonus buvo pilna kareivi su šunimis. Soduose sirpo vyšnios. Prie vagono kiekvienas steng m s pasisemti žiupsnel Lietuvos žem s. J vež m s su savimi kaip didžiausi turt .

*Kelias Laisv toks sunkus,
Eršk iais nubarstytas.
Verg dalia, retežiai mums
Ir budeli paty ios.*

*Vieni gul jom gatv se,
Prisieks nevergauti.
Argi nebuvom mes jauni,
Nenor jom gventi?*

*Siaut jo jie po m s namus,
Po Lietuvos padang .
Tryp su batais purvainais
M s t višk l brangi .*

*Nuplov m s jie krauju
Laukus, miškus ir pievas.
K iškent jo m s tauta,
Težino vienas Dievas.*

*Juoks iš motinos senos,
Jos skausmo begalinio.
Vingiavo m s vis keliai
Iš Lietuvos T vyn s.*

(Partizan daina)

Vagone vež kartu su kriminalin mis. Buvo labai daug žmoni . Kas sitais ant viršutini gult , mat laukus, pro viršutin langel p t v jas, o apa ioje buvo labai tvanku, tr ko oro. Maža buvo vandens, ir tas labai šiltas. Išviet buvo vagono kampe. Nebepprisimenu, kada ir k duodavo valgyti. Vien dien nor jau atsigeriti vandens, bet jo jau nebuvo, ir aš nualpau. Ried jo traukinys tolyn ir tolyn nesvetingos žem s gilum . Kiek laiko mes važiuome - šiandien nebepprisimenu. Sustojome Molotovo mieste. Suvar mus sunkežimius ir vež Molotovo paskirstymo punkt . Visoms sulipus, Vai i nien sukomandavo: "Mergait s, padainuokime!"

*Nors ir vargas spaudžia mus,
Bet lietuvis kantrus,
Jo veidely šypsena,
Ir jis juokias cha, cha, cha.*

Kareiviai m rkti ant m s . Paskirstymo punktas buvo be galo didelis ir baisus pastatas. ia ved mus pirt . Vanden pirtyje moterims dalijo vyras! Argi ne pasity iojimas?!

Iš to paskirstymo punkto vėl vež mus sunkvežimiais, keliais keltais per upę. Rodos, kad tai buvo Kamos upė. Paskui mes daiktus paėmėme vežti jau laivais, o mes jome pasios. O vėliau ir daiktus tur jome neštis paėmėme. Labai išsvargome. Tik tai stiprino, kad mes buvo nemažai politiniai, ir mes laik mes visos drauge. Vien pavakar pamatėme lagerio vartus. Ap linkui lageris buvo miškas. Prie lagerio mus suskaičiavo ir leido vid. Mus, politines, apgyvendino viename pastate (barake). Patalpoje, kuri vadinosi sekcija, buvome tik politiniai, kurios kartu važiuojome iš Vilniaus. Tai buvo vienintelis mūsų paguoda. Čia buvo mūsų jaunystės pabaiga; prasidėjo kryžiaus ir kančių keliai.

Rytojaus diena davė aprangą ir išvarė darbą. Darbas buvo prieš upę Pilvos. Ant kranto buvo sukrautos didelės rietuvės rėštai - sienoj, ilgai ir trumpesni, kuriuos reikėjo ridinti upę. Iš pradžių nemokėjome dirbti tokio darbo. Brigadininke Bialiak buvo didelė rėkštinė. Dirbome, kiek galėjome ir kaip mokėjome. Pirštini nedavė, o eglė žievė buvo sudžiūvusi ir labai aštri. Kadangi kalėjimuose sėdėjome maždaug po pusmetį, tai mūsų rankos buvo švelnios, atpratusios nuo fizinio darbo ir jau pirmą darbo dieną pradėjome prasitrynėti, vėliau suskeldėjome, kraujavo ir pūliavo. Delnai tarsi nusėti geltonais plaukais. Prisilietus rėštai, rėžė kaip peiliu. Bet niekas čia nekreipė dėmesio, niekas nepagailėjo. Rėkštinė ant mūsų - "fašistai" ir "banditai". Neišdirbus normos, baudavo sumažintu maisto daviniu. Norm išdirbai ar ne - rėš brigadininke. Rankos skausmas neduodavo užmigti, o ryte vėl keldavo darbą. Maisto truputį dar turėjome atsivežusios: kas džiovinti, kas kiaušiniai geriau, bet viskas joms prieš pabaišos. Aš buvau mažo gūrio ir smulkaus kūno sudėjimo, todėl, kaip besistengčiau, vis laik gaudavau baudos davinį... Duona buvo pagrindinis "patiekalas", o aš jos gaudavau labai mažą gabalėlį. Kamavo nenumaldomas alkis.

Buvo dar šilta. Baigusios darbą, pavargusios susėdėjome ant upės kranto. Virš upės kildavo rėkštinė, o mūsų mintys skrido toli, toli. Paskui surikiuoja didelė kolonė, iš visų pusių kareiviai su šunimis, ir varo vergus į lagerį. Prie vartų vėl skaičiuoja, o tada leidžia vid. Visa paguoda, kai subgame savo sekciją. Čia visos savos. Po kurio laiko kai kurios pradėjo gauti siuntinius (jei buvo kas namuose ir gal davė atsiųsti). Aš gavau du gabalus siuntinių nuo svetimų. Iš namų nebebuvo kam siųsti. Tai buvo

nemaža pagalba man. O daugiau jau niekada nebegavau. Nuo darbo ir amžino neprivalgymo labai nusikamuodavome.

At jo šaltis, prad jo snigti. Dav žiemin aprang . R bai ir apavas buvo labai seni ir suplyš . Išvar taig pjauti medži . Gražumas egli neišpasakytas! Išvarydavo tamsoje; eidavome per šalt daug kilometr . Kai nueidavome mišk , susikurdavome lauž ir, kol prašvisdavo, s d avome pri jo. Kalb davom s apie laisv ir Lietuv . Medžius pjaudavome paprastais rankiniais pj klais. Darbas ne prastas ir labai sunkus. Sniego miške b davo labai daug. Kad gal tume medžius nupjauti, tur davome atsikasti snieg . Laužas degdavo vis dien . Kai sušaldavo kojas, tiesiog negalima buvo iškent -

ti, tada sulipdavome ant žarij . Apavas, kuris neva vadinosi veltiniais, buvo guminiiais padais. Guma šildavo ir, kol ataušdavo, galima buvo kent ti. Vakare, kai sutemdavo, v l šild m s, sus dusios prie laužo, kol prad davos skambinti, kad laikas eiti "namo"... Nuo katorginio darbo labai išsekome. Kur badas, ten draug - ut l . Ir užpuol mus ut l s. Buvo j visur - m s r buose, jo per gultus. Šlapius drabužius vakare nešdavome džiovin-ti, o nuo vien r b jos nur pliodavo ant kit . Kai nueidavome mišk , pasisl pdavau kur

Birut Tylait ir Janina Tamelyt iš Siesik vls. lageryje Pakomovka 1953 m.

nors už šak ir iškratydavau ut les iš baltini . Nuo j net sniegas pasidarydavo pilkas; tiek daug j b davo! Taip grauž k n badas ir ut l s.

Po kiek laiko sudar m s brigad prie elektrinio pj klo. Elektriniu pjaudavo m s brigadininke ukrainiet Gon ar. Merginos, nuvirtus medžiui, nukapodavo šakas, o kitos tempdavome jas ir k rendavome. Kol išmokome k renti, labai nesisek . Vakare medži kamienus, supjausytus r stus, reik davo suridenti prie kelio. Eidavo aukštos, stiprios merginos. Pasiimdavo kartu ir mane; nor davo, kad aš užsidirb iau daugiau duonos. B davo, aš dar nesusp ju po medžiu pakišti savo pagalio, o jos jau numesdavo kur reikia. Tai buvo Akvil Jasi nait , Ada Dum i t . Palengva seko ir j j gos, nes negaudavo siuntini . Kiek prisimenu, visos merginos buvo geros ir labai draugiškos. Eidamos iš miško, visos atsinešdavome po trink sauso medžio. Prie lagerio vart greitai susikapdavome ir sinešdavome malk , tod l m s sekcijoje buvo visada šilta.

Vis laik aš miegojau gretimai su Gene Grigaite iš Anykš i rajono, antrame aukšte. Ji taip pat negaudavo siuntini , nes lageryje buvo ir jos t vas ir motina-visi teisti po 25-erius metus. Brolis-žuv s partizanas, o pats jauniausias - vienintelis lik s namie.

Kai gal gavo Stalinas - pasidar lengviau. Mus pervež žem s kio lagerj. Paleido be sargybos. Auginome bulves, morkas, žodžiu-daržoves. Rov me kelmus. Ruden , kai b davo kasamos daržov s, prisivalgydavome. Kai kas m gindavo daržovi parsinešti lagerj ir išsivirti, bet retai kam tai pavykdavo, nes visk iškratydavo priži r tojai prie lagerio vart ir atimdavo.

Mes jau tur jome j g ir nusiprausti, sugr žusios iš darbo, jau švariau ir apsirengdavome.

Pavasari veltinius atimdavo ir duodavo pusba ius. Pusba iai man b - davo visada per dideli. Taip vien ryt išvar traukti r st iš raisto. Vandens buvo iki keli , o jis nepaprastai šaltas, nes kai kur prie r st laik si ledas ir sniegas. Laužo nebuvo kur susikurti, o iš raisto išeiti neleido. Širdis stingo nuo šal io, ašaros pa ios ried jo ir šalo ant veido. Galvojau - nesulauksiu vakaro. Bet žmogus ne šuo - visk gali. Sulaukiau. Vakare mano drabužiai buvo visai sušlap ir sušal . Par jusi lager , pasiskundžiau savo draugei Genei. Ji išsigando, pama iusi, kaip aš peršalau. Tur jo naujus naujut lius sibirietiškus veltinius, kažkada buvo gavusi iš lagerio "pri-

durk "*". Aišku, ne veltui: tai gražiai apmegzdavo nosinaites, tai išsiuvinavo, tai numegzdavo k nors. Tuos veltinius ji laik laisvei - namo parvažiuoti Lietuv . Pama iusi, kaip aš atrodau, atneš ir atidav man - savo naujus veltinius! Sako: "Apsiauk, nebus taip šalta". Nenor jau priimti tokios dovanos, bet išeities nebuvo. Ir tikrai, nors ir ledinis vanduo, su veltiniais kojoms nebuvo taip šalta. Rodos, su tais veltiniais aš parvažiavau ir Lietuv .

Geguž s m nesi mes rengdavome gegužines pamaldas. Atsinešdavome iš miško g li , pasidarydvome altor li ir melddavom s. Prisimenu vien giesm .

*Ar prieblanda ryto, ar vakaras miršta, O tiems, kurie ken iam šiandien už grot
Ar verkia už grot juodoji naktis, Tu, Kristau, ramyb , paguod suteik
Širdis Tavo, Kristau, te mald išgirsta, Tu skausm nubrauk nuo veid ašarot ,
Kai keliam žydr j dang akis. Ateik suraminti, paguosti ateik.*

*Išgirsk, kada meldžiam Tave už T vyn ,
Te ašaros m s Tau žaizdas apiplaus.
Atleiski ir tiems, kas Tav s išsigyn ,
Seniai pasmerkti m lynakio dangaus.*

Taip b go m s jaunos dienos lageryje. Gretimo lagerio vyrai rašydavo mums laiškus. Man parašydavo Juozas Tarulis iš Labeiki kaimo, buv s kol kio pirmininkas ir partizan r m jas. Jis man laisv je perduodavo link jimus nuo Siaubo. Buvo gav s 25-erius metus. Gr ž s iš lagerio, netrukus mir . Palaidotas Leli n miestelio, kapin se.

Žem s kio darb lageris vadinosi "Pakomovka". Darbams vadovavo vokiečių Šneideris. Kartais ateidavo prie lagerio ir jo švarut l gražuol žmona Klara.

Bet vien kart - kaip perk nas iš giedro dangaus: sušauk visas prie lagerio vart ir, šaukdami pagal bylas, m varyti sunkvežimius. Išvež visas mano drauges. Puldin jau ir šen, ir ten, verkiau ir prašiau vežti kartu, bet niekas man s negird jo. Išbež mane kit lager , rodos, Beriozovk drauge su kriminalin mis. Va, ia tai jau tikrai patekau lager . K reiškia miegoti šalia baisi moteriški , valgyti drauge su jomis!..

* "Pridurkai" - tai lagerio gydytoja, duonos pjaustytoja, vir ja, laiškaneš ir kt.-
Aut. pastaba.

Birut Tylait (s di antroje eil je pirma iš kair s) lageryje Pakomovka

Išvar kasti durpi . Darbas ne prastas. Ir anks iau mus keikdavo, vadinavo banditais, fašistais, bet tie žodžiai tarp draugi ne taip skaudžiai žeid . O dabar buvo be galo li dna ir skaudu. Tiesa, buvo dvi merginos, su kuriomis susitikau Vilniaus paskirstymo punkte, bet jos buvo kitoje sekcijoje, o ten man nebuvo vietos. Laim , kad šiame lageryje buvau labai neilgai. Išleido mane laisv . Neprisimenu, kaip pasiekiau Molotovo traukini stot ir išvažiavau. Vis keli iš lietuvi važiavau viena, tik Maskvoje susipažinau su viena lietuve moterimi, bet ji nebuvo kalin . Atvažiavau Trumbatiškio stot ; tai m s traukini stotis, iš kurios daug daug kart važiuota Uten , gimnazij . Iki nam kokie 5 km - jau p s ia. Keista! jau namo! Aš jau laisv je! Galiu eiti kur noriu! Prab go tik trys su truput liu metai, o atrod , kad labai daug. Pasikei iau aš, ir viskas aplink mane. Eidama per kr mus, dairiausi šalis, nors tikrai žinojau, kad nieko nebesutiksiu ir nebepamatysiu. Niekas nepaklaus, ar labai buvo sunku.

Par jau namo, kur gyveno sesuo ir brolis. Ir jiems buvo nelengva. Dirbo kol kyje, uždirbdavo labai mažai. Namai buvo apir . Kur buvo bunkeris - griuvusi duob . Kur dingti, kur gauti darbo, kuri pus eiti? Basa, apdriskusi, netur dama n rublio... Pad ti n ra kam - pagalbos jokios. Sesuo pri m , dalijosi viskuo, k tur jo.

Sesuo Angel žinojo, kad visiems, kurie gr žta iš lageri , galima si-darbinti lik Rubiki plyt fabrike. Aš ten ir atsid riau. Važiavau trauki-niu, apspurusiu švarku, nežinau kuo apsiavusi. Traukinyje buvo daug žmo-ni , gražiai apsirengusi , jie valg ir g r . Tarp j ma iau ir vien klas s draug , bet ji man s nepažino ar nenor jo pažinti. Aš nulindau kamp ; taip pat nenor jau, kad mane pamatyt ir pažint .

darb pri m . Plyt fabrike darbas sunkus, bet buvau jau pripratusi prie sunki darb . Atvažiavo iš lagerio gr žusi mano draug Gen Gri-gait , ir m me drauge dirbti. Meistras buvo iš m s krašto Pranas Sa-ladžius. Jis mums buvo nepaprastai geras. Visur ir visada pad davo. Aš

Žuv Vytauto apygardos partizanai: Bronius Mork nas-Diemedis, Bronius Moz ra-Kunotas, Vytautas Guobužas-Viesulas

jam labai dkinga. Dabar jau nra jo gyvo.

Sesuo papasakojo, kaip ūvo paskutiniai m s krašto partizanai Viešulas, Kilnotas ir Diemedis. Gaidelis jau buvo ūv s anks iau. Kai mane su m , sako, nebeateidavo m s namus. Turb t bijojo pasal . Bet kai sesuo gavo ūaukim mano teism , jie kaūkur susitiko. Sak , kai Angel gr ūianti iū Vilniaus, jie b tinai ateisi suūžinoti, kiek aū gavusi met . Sesuo b t gal jusi jiems pasakyti, kad mano liudytojai teisme buvo gyvi paimti partizanai Li tas ir Viesuliukas-Apacenka, kur mes vadinom Viesulioku, nes Viesulas buvo m s Vytautas Guobuūžas. Gr ūusi iū Vilniaus, Angel j jau neberado - buvo ūv .

Buvo pradžia pavasario, rodos, balandžio m nuo. Miūškai dar nebuvo suūžaliav . Pragyveno jie labai sunki ūziem , netur jo kur eiti. Aiūšku, džiaug si, kad jau pavasaris, nes vasar busi daug lengviau. Apsinakvojo kr muose, ūzinoma, neūzinodami, kad tai paskutin naktis j gyvenime. Kaūkas iūdav . Gal ūzinojo Siaubas? Apsupo keliais lankais, gal koki penki kilometr atstumu. Buvo kareivis prie kareivio. ūŠtai kaip buvo pasiruoū paimti tris partizanus: pulkas kareivi , apsiginklav iki dant . Pro pirmuosius kareivius partizanai prasiverū ir b go Trumbatiūskio stoties link. Persekiojo su ūūnimis. Partizanai ginkl daug netur jo, o kariuomen buvo iū vis pusi . Vilties iūlikti gyviems jau nebebuvo. Vienas kol kietis gird kol kio arklius ir pamat jo pus b gant Viesul . Jis iū tolo jau ūauk , kad duot arkl . Neūžinau, ar ūmogus pabijojo kareivi , ar jau nebuvo laiko uūs sti ant arklio, nes kareiviai su ūūnimis vijosi iū paskos. Viesulas begojau sunkiai suūžeistas, be automato, su kuriuo niekada nesiskirdavo. Gal jau nebetur jo ūūvini , o gal ir j g jam paneūti. Sesuo pasakojo, kad Bronius Moz ra-Kunotas, gyn si nuo ūūn , kurie kliud jam b gti. Negaliu tiksliai apraūyti tos vietos, kur jie ūvo, nes man niekas neparod . Bronius Mork nas-Diemed lis mir griuv s tarp jaun berūeli . Kai t vus iūūveū Sibir , juos dar vaikus d d pa m miūk . ia jie uūaugo, kovojo ir mir partizanais - Jaunutis ir Diemedis. B gdamas pro arklius, Viesulas pasak s: "Va, kada viskas jau baigta!" Taip ūvo paskutiniai m s krašto partizanai. Tai buvo 1952- j met pradžia.

Liko tik partizan vadas Bronius Kalytis-Siaubas.

Sugr ūiu atgal. T ūziem sesuo buvo nu jusi pas kaimynus, kur lankydavosi partizanai. Pas tuos ūzmones buvo atvaūziav s Siaubas ir dar trys

partizanai. Kaip seseriai pasirod , jie nebuvo panašūs su partizanus: buvo labai raudusi veid ir vis laik tyl jo. Siaubas sak s, kad tai Baltarusijos partizanai; gal pabijojo, kad gali prakalbėti rusiškai, tai iš anksto apsidraud . Aišku, jis medžiojo paskutines aukas mūsų krašte. Jam buvo nesunku, nes visi juo pasitik jo.

Bet vien kart pasklido žinia po mūsų krašt , kad partizan vadas Bronius Kalytis-Siaubas yra MGB agentas, išdavikas, baisus niekšas, išdav s daugyb partizan , ryšinink ir r m j , o gal ir savo rankomis nužud s. Tai praneš ir liep visiems pasakyti Antanas Kraujelis-Siaub - nas. jo jie abu lieptu per up , Siaub nas priekyje, o Siaubas iš paskos. Staiga Siaub nas išgirdo, kad Siaubas atlauž savo "dešimtuko" gaiduk . Atsigr ž s pamat , kad taiko j . Kraujelis buvo labai greitos orientacijos ir b t Siaub nupyl s, bet tas susp jo nugri ti kr mus. Kai Siaubas tik prad jo ateiti pas mus, tur jo diskint automat , o paskutiniu metu - "dešimtuk " su optiniu taikikliu; turb t jam dav saugumieiai. Ant bat nešiojo pentinus; turb t buvo toks sutartas ženklas.

Kai iš partizan beliko vienas Siaub nas ir visi žinojo, kad Siaubas išdavikas, dar ilgai pastarasis bast si po mūsų krašt . Uostin jo, lank si pas žmones, pas kuriuos anks iau Siaub nas lankydavosi. Gališankien iš Vareiki kaimo pasakojo, kad at j s net verk , prašydamas pasakyti, kur yra Kraujelis. O ji pasakiusi: "Niekše, pirma vaikš iojai su vienu, o dabar jau su kitais. Mes nieko nežinome ir nepaž stame jokio Kraujelio".

Tada aš dar buvau lageryje. Kai gr žusiai sesuo visa tai papasakojo, aš negal jau patik ti, kad Siaubas gali b ti toks baisus žmogus. Prisimenu, kai jis pirm kart at jo pas mus, toks linksmas, gyvas. Kai truput l išgerdavo - dainuodavo; pad dav o ir mano t vas.

Ir paskutin kart buvo at j s su Viesulu 1951- j met ruden . Sak , kad Li tas žada vesti, žad jo mane pakviesti Li to vestuves. Sak : "Aš dar ateisiu tav s pasiimti". Aš buvau suimta, o Li tas paimtas gyvas.

Gr žus iš lagerio, reik jo kur nors "sikabinti". Po darbo Rubikiuose su Gene Grigaite buvome nuvažiavusios Vilni tarnauti - priži r ti vaikus. Kitokio darbo nebuvo, nes buvome Vilniuje nepiregistruotos, o pase buvo rašas, kad esame gr žusios iš lagerio. Pavasar v l gr žau namo. Mane pri m Jasioni vaik namus (netoli Utenos) aukl toja, bet laikinai. Ruden iš Jasioni išvažiavau Vilni , kulinarijos mokykl , tetur da-

ma tik 5 rublius. Mama dar nebuvo gr žusi, o vyresnioji sesuo Monika, nors jau gr žusi dirbo Utenoje siuvykloje, bet pati nieko netur jo.

Pirm m nes pri m gimnazijos klas s draug , o paskui susiradau but , už kur šeimininkai m labai mažai. Tik sunku buvo prisiregistruoti. Man pasisek valdži apgauti - prisiregistravau Vilniuje ir pasilikau visam laikui. Mokykloje gaudavau stipendij , o praktikos metu valgykloje pavalgyti.

Vien ryt nu jau prie geležinkelio stoties laukti autobuso; tur jau važiuoti aerouosto restoran , praktik . Bestov dama stotel je prie medžio pama iau Siaub . Žinoma, pri jau, ir pasisveikinau. Paklausiau, k jis Vilniuje veikia. Jis man atsak , kad tebesislapsto kaime pas vienus senelius, o šiandien su reikalais atvažiav s Vilni . Labai bijojo, kad jo kas nepažint . Praš , kad aš niekam nesaky iau, kad j sutikau. Paklaus adreso, kur aš gyvenu. Aš jam pasakiau ir pakvie iau užėti sve ius. Aš beveik patik jau juo. Bet gyvenime turb t taip turi b ti.

Likimo ironija! Aš gyvenau Aguon gatv je, o Siaubas - Partizan . Kur aš beedavau - mokykl ar parduotuv - visada praeidavau pro jo nam , tod l labai dažnai su juo susidurdavau. Žinodama, kad jis niekšas, iš pradži labai nervinausi. Jis visada su manimi sveikindavosi, lyg niekur nieko. Aš jam pasakiau, kad jis Judas, kad išdav savo brolius. Kiek aukso už tai jam dav kag bistai? O jis šypsodavosi patenkintas, sakydamas, kad t darb dar veltui. Jis nieko nesigaili ir es s laimingas. Sakydavau: "Kaip tu gali miegoti, kaip tav s s žin negrauzia?" "N kiek - atsakydavo jis. - Aš tik dvejus metus buvau partizanu, o vis kit laik dirbau saugumui". Man dreb davo rankos, aš labai jaudindavausi. Sakydavo: "Sakyk ir galvok k nori, aš ant tav s nesupyksiu". Matydavau jo pasitenkinim savimi. Sak : "Man buvo duotos visos s lygos. Susitardavau su saugumu, atsi sdavo mašin , aš išeidavau sutart viet ir mane nuveždavo

Vilni . Ten visk papasakodavau, parodydavau žem lapyje ir iki ryto atveždavo atgal", - šypsodavosi jis. "Matai, koks aš gudrus ir protingas, tarsis sakydavo, - o j s visi durniai". Kaip akiai juo tik jo partizanai, nes jis buvo vadas, jam buvo visos s lygos išdavin ti. Kad važiuodavo Vilni - tai tiesa. Kai gyveno pas mus, taip pat buvo vienas toks atvejis.

Kart iš jo visi partizanai, žinoma, ir Siaubas susitikim su kitais partizanais. Sako, kad negr š kokias tris dienas. Visi partizanai gr žo t

pa i nakt , tik nebuvo Siaubo. Sak , kad susitikim partizanai neat jo, o Siaubas nu j s pas kitus partizanus sve ius. Gr žo po trij dien . Kai jis sugr žo, vis buvo labai slogi nuotaika. Gal širdys jaut , kad atsiliko kažkas labai bloga. O jis juokavo, steng si visus išblaškyti, bet jam nelabai sek si. Kaip jis pats sak , buvo nuplanuota pas mus išgyventi iki pabaigos, bet kažkas j aplenk s. Jis išdav , o kitas užsidirbo žvaigžd už bunkerio suradim .

Kart vež me maist Lukiški kal jim su Brone Petronyte iš Plepiški kaimo, kuri v liau partizanai nekaltai nubaud mirtimi už penki bunkerio išdavyst (o juos buvo išdav s Siaubas). Ji man papasakojo, k jai sakiusi Elyt Tylait -Gražina iš Ivoni kaimo (žuvusi j bunkeryje): kad žiem , kai pas juos gyveno partizanai, Siaubas buvo taip pat iš j s ir negr žo kokias tris dienas. Tur jo šv sti vieno partizano gimtadien , o Siaubas ding s. Visi labai susir pino ir neprad jo švent s; man , kad Siaubas kur nors žuvo. Bet staiga, kaip visada linksmas, atsirado ir jis. Rod visiems, kad j užpuol šunys ir sudrask viršutinius baltus r bus. Prasad jo švent . Aišku, jis buvo sugalvoj s pasak , o partizanai juo tik -jo ir nesigilino, kur jis buvo tas dienas ding s. T met ruden ir buvo surastas bunkeris Ivoni kaime pas Tylus.

Prisimenu, pas mus klojime dienojo Sakalas, Siaubas, Viesulas ir dar keli partizanai. Atb go Jonas Bartašius-Saulius, Laimutis, apsilvk s moteriškiais drabužiais ir pasak , kad Trumbatiškio vieškeliu eina partorge su savo svita; reikia daryti pasal . Visi greit persireng moteriškais drabužiais, prisipjov beržo šak , jose pasl p automatus. Atrod , kad eina moterys vant rišt . Bet vyko ne tik tinas dalykas - skrebai pirmieji "moteris" paleido ugn ir partizanai vos sp jo pasitraukti. Jie niekaip negal jo suprasti d l ko taip atsitiko. Tik dabar viskas aišku: ant kalno, prie trianguliacijos bokšto, sargyboje stov jo Siaubas ir dav ženkl skrebams...

Siaubas darbavosi pasirait s rankoves, o išdavys i dirva buvo plati. Kai kas sako, kad dokumentai rodo, jog 1951 met ruden jis buvo paimtas gyvas su Mykolu Urbonu-Liepa. Jei taip buvo, tai viskas buvo tik inscenizacija. Kur gird ta, kad paimt gyv partizan vad priima dirbti etatiniu darbuotoju saugum , suteikdami jam pulkininko ar kok kit laipsn !

Dirbo okupantams nuoširdžiai, kaip rašo jis pats 1960 m. Anykš i r.

laikraštyje "Kolektyvinis darbas" straipsnyje "Gyvenim pradedu iš naujo". Bet t gyvenim buvo prad j s jau labai seniai. Išsižad jo visko, kas buvo lietuviška, kas j siejo su Lietuva. Pasi m žmon rus , kaip pasakoja - saugumo viršininko dukr , išsižad jo lietuvi kalbos ir net savo pavard s. Dabar jis ne Kalytis, o Veter. Tik man labai pikta, kod l jis teršia Lietuv ? Jau važiuot geriau kaip Burokevi ius pas savo didžiuosius brolius. Dabar daug kas mini Markul -Erel , o Siaubas ne mažesnis niekšas, ir niekas jo neiškeltia pavirši . Tegu žmon s paskaito ir apie jo darbelius. Tegu žino, kad didel partizan jud jim sunaikino tik jis. Siaubui buvo nesunku, nes juo visi pasitik jo. Tur ti tok niekš partizan viduje - didel nelaim , baisi nelaim .

Paskutin kart aš j ma iau Katedros aikšt je, kai buvo Baltijos kelias. Buvo su žmona ir broliu Ri ardu. Aš pri jau ir paklausiau, ko jis ia at jo. Lyg paspringo ir pasak : "A k gi?.. A k gi?" - ir daugiau nieko. Aš irgi daugiau nieko negal jau pasakyti, nes visa dreb jau. Sako, jis man s nepažin s. Aš netik jau, bet dabar kai pagalvoju - gali b ti. Gal kokius 10 met jau nebuvo mat s; aišku, aš labai pasikei iau - pasenau. Grieb jis žmon už rankos ir išd m iš aikšt s, pasak s, kad jam n ra ia k veikti. Aišku, toki , kaip jis darbas jau baig si. Buv s toks didelis ponas, budi kažkur garaže.

O kadaise ma iau per Spalio šventes einant Komjaunimo gatve, išklus galv , o iš vis pusi plev savo raudonos v liavos, ant vis nam styrojo didžiausi Leninai ir Stalinai. Jis neapkent lietuvi ir džiaug si, kad sunaikino mus. Už savo kailio išpirkim paklojo begal Lietuvos partizan . Jei jis parašyt "išpažint " teisingai, be melo ir klastos - b t labai vertinga istorin medžiaga, nes jis labai daug žinojo*.

Kažkur skai iau, kad partizanai sak , jog kai bus Nepriklausoma Lietuva, j kraujas po žalia lauk vel na dainuos. Gal jo dainuoti, kai prasid jo pirmosios S j džio dienos. Kai buvo pirmasis S j džio suvažiavimas, verkiau iš džiaugsmo. D koju Dievui, kad Jis leido man visa tai

* Kad B.Kalytis daug žinojo, tai faktas (Kalytis B. **Gyvenim pradedu iš naujo// Kolektyvinis darbas** (Anykš i r.). 1960. Gruodžio 18). Ta iau ar tokie žmon s išvis savanoriškai gali sakyti ties , nežinia ("Mane pa m gyv ..."/G.Vai i no pokalbis su B.Kaly iu//Valstie i laikraštis. 1996. Gruodžio 17 d.). - Red. pasta-ba.

pamatyti. Tik labiausiai gaila, kad Atgimimo dienos nesulauk mano t vai.

Bronius Kalytis-Siaubas buvo lyg ir m s šeimos narys. Labai baisu ir gaila, kad jis toks bausis niekšas. Bet Dievas jam buvo gailestingas - leido sulaukti senatv s ir išgirsti paskelbiant Lietuvos Nepriklausomybę. To jis nelauk ir netik jo, kad jo darbai gali iškilti pavirši .

Prab go labai daug met nuo to laiko, kai dejavo krauju permirkusi Lietuvos žem - m s išsvajota, numyl ta T vyn Lietuva. B tume p sti par j iš Sibiro, nebijojejome ir numirti d l jos - m s gražuol s Lietuvos.

Man pasisek : nieko neišdaviau, galiu be s žin s graužimo skaityti savo byl .

Priedas

BIRUT S TYLAIT S PRISIMINTI EIL RAŠ IAI IR PARTIZAN DAINOS

Eil raštis, parašytas kalinio, gal, savo mylimajai

*Nežinau, k myli tu, brangioji,
Žvilgsnis tavo k varsto meiliai
Ir kas rožines l pas bu iuoja,
Gelsvas garbanas glosto švelniai.*

*Nežinau, kam širdis tavo plaka,
Kam jos d žiai ritmingi, l ti,
Kam jaunyst tavoji jau teko,
Nežinau, kam šiandien gyveni.*

*Gal koks niekšas dainas tau dainuoja
Šiais tyliais vakarais
Ir gal purpuro l pas bu iuoja,
Kurios viskas man buvo kadais.*

*Bet tik k, juk žyd s dar alyvos,
Baltos vyšnios dar soduos žyd s
Ir jaunyst s v l juokas bus gyvas,
Mums lakštut s linksmi dar iulb s.*

*Aš glausiu dar tave prie kr tin s,
Ji džiaugsmu vien alsuos ir virp s,
Apie meil tau m s pirmutin
Mano l pos pabal kalb s.*

*Ir toli pasiliks m ro sienos,
Plieno užraktai, narai kieti,
Ir tos r škanos kalinio dienos
Liks lyg sapnas gilioj preity.*

Daina, kuri dainuodavo Siaubas su mano t veliu

*Ko palinkot, žilvi iai, prie kelio,
Kam nu leidot žali sias šakas?
Sud mojo jaunieji broleliai
Laisv s dali T vynei pamest.*

*Mums nereikia žem i g nei aukso,
Mums nereikia brangi j turt .
Tik paleiskite vargstan ius brolius
Iš kal jim ir tamsi urv .*

Mes sugr šim su vieškelio dulk m,
Akmen liai po kojom ž r s,
Su daina merguž l s, su tulp m
Pasitiks, akis paži r s.

Ko j s r staujat, v tros paš l ,
Ir kam laužot virš nes klev ?
Sud mojo jaunieji broleliai
Eiti ginti žemel s t v .

Jeigu tavo akys man s nesurast ,
Praret j s bus m s b tys,
Ašar l s nebrauki nuo skruost ,
Už T vyn kritau kaip karys.

Aš verkiau parimus, prie r t darželio,
Kai paspaud s rank tyliai iš jai.
Ašarom sidabro verk r tos žalios,
Verk kanose sk sdami beržai.

Dailiai šeivas m to stakl s žuolin s,
Tiesias plonos gijos taip margai, margai.
Rankšluostin ausiu "Lietuva T vyne,
Tu didvyri žem , mes tavo vaikai".

Kas paklaus, kod l gi ašaros taip rieda, Ir kada žemel bus nuo kraujo soti,
Kas man r tas ravint "pad k Diev" sakys? kada sugr ši tu su žirgeliu -
Kas akyse mano atras lino žied , Atnešiu vandens tau moliniam soty,
Kas, o kas gi šird mano nuramins? Duosiu nusišluostyt rankšluos iu dailiu.

Prie vart broliai susirink
Tyliai kalb jo vakarais -
Numest T vynei našt sunki ,
Papuošti t višk žiedais.

ia br sta sodai, žydi varpos.
Ir niekur neisim mes iš ia.
Geriau kovoj garbingoj ž sim,
Bet nevergausim niekada.

Pl šo v tros šal ,
L žta žuolai.
Palyd k, mergele,
Skubame tenai,

Pan i geležini
Broliams nebed s.
Žygis paskutinis
Laukia m s šalies.

Kur laukai kraujuoti,
Dega pazarai.
Einame kovoti,
Broliai - vanagai.

Laimink, merguž le,
M s žyg tu,
Kad šalis vergavus
V l laisva b t .

Audring , šalt gruodžio nakt ,
Kai v jai siuto laukuose,
Žygiavo tyliai partizanai,
Nešdami laisv širdyse.

Nors gero ginklo netur jo,
Priešams pastodavo kelius.
Ir skyn kulkos partizanus,
Kaip rudens v jas lapelius.

T vakar šunys jau daugiau nestaug,
Prie vart t velis daugiau jau nelauks.
Ir žaliom papiev m, žaliais pagiriais
Pas mo iut s nus daugiau nepareis.

<i>Kur stovi medžio kryžius</i>	<i>Nebuvo ia t velio,</i>
<i>Prie miško gilumos,</i>	<i>Nebuvo ia mamos.</i>
<i>Ten žuvo partizanas</i>	<i>Gul jo jis, vargšelis,</i>
<i>Už laisv Lietuvos.</i>	<i>Ant žem s lygumos.</i>

Jis žuvo anksti ryt ,
Vos saulei tekantis.
Laidojo kaip bandit ,
Buvo tamsi naktis.

<i>Bolševikai tegu žino,</i>	<i>Kils kaip žiedas dobil lio</i>
<i>Kad dar kart žygis bus.</i>	<i>Nepriklausoma šalis.</i>
<i>Iš mišk ir iš beržyn</i>	<i>Ir v l džiaugsis artoj lis,</i>
<i>Vyrai jiems parengs kapus.</i>	<i>V l gyvenimas nušvis.</i>

Velnias buvo juos išneš s,
V l sugr žo alkani.
Neprašytas mums, ne sve ias,
pavaišinsim mirtimi.

Sakalai, sakal liai maigieji,
Kam j s raižot padang sparnais?
Ar nunešit mane kur myl jau,
Ar nunešit mane per metus?

Ir po karo bus žem derlinga,
Krauju sotas bus kiekvienas žmogus.
Užaugš egl s ir pušys aukš iausios,
žuolai šimtame iai žaliuos.

Ir kad b t lengviau man vienužiui
Užmigt amžinuoju miegu,
Tegu žaliosios girios su žia,
Gyvenimas mano tegu...

Pasaulis mus leido tik tam, kad mes ž tum,
Kad liktum bežodžiais jaunyst s sapne,
Kad džiaugsmo ir laim s nejaust širduž ,
Vien sl gt per amžius žemel šalta.

Mes jom kov , palik sesel ,
Palik gimtuosius t veli namus,
Ir r t darželyje verkiant mergel ,
Kai tyliai paklaus : "Ar gr šite j s?"

Nelaukit j s, m s širdies numyl tos,
M s kaulai jau p va žemel j šaltoj.
Tik s kite r tas, auginkite m tas,
Te josios žaliuoja Laisvoj Lietuvoj.

Praeis keli metai, ir j s mus pamiršit,
Min sit gal kartais tiktai dainose.
Tik motin sielvart , skausm , dejones
Tildys vytur liai, pragvd rytai.

Štai jau gird ti patrank gaudimas,
Jau ištis sodži tirpdo ugnis.
Ž sime, broliai, nes m s toks likimas,
Per auk T vyn laisva tepaliks.

SV DAS PARTIZANAI

Sudar ir pareng **Vytautas Valunta***

*Myl ti savo taut - tai kurti j tiki , kad ji b t ver-
ta entuziazmo visu savo b ties plotu. Tai, kas priva-
lo b ti, meilei yra esmingiau užtai, kas faktiškai yra.
Jos žvilgsnis nesiriboja faktine tikrove, tod l tikrov
jai n ra beviltiška. Myl ti - tai b ti gaivinamam vil-
ties ir tuo pa iu b ti sipareigojusiam atei iai.*

Juozas Girnius

ŽANGA

Šiame rinkinyje mes, seni sv dasiškiei, band me užrašyti Pasipriešini-
mo istorijos nuotrupas, parodyti m s žmoni kov savo t višk je - bu-
vusiam Sv das vals iuje.

Sv dasai Nepriklausomos Lietuvos metais buvo Rokiškio apskrities
vals iaus centras. Antrosios sovietin s okupacijos pradžioje Sv das
vals ius buvo priskirtas Kupiškio apskri iai, o nuo 1950 m. - dabar jau
Sv das apylink - priklaus Anykš i rajonui. Šiame rinkinyje apima-
ma visa Sv das apylink s teritorija.

Mintis rinkti žmoni atsiminimus apie pokario metus Sv das apy-
link se kilo 1990 m. Sv das vidurin s mokyklos II 1950 m. laidos abitu-
rient susitikimo metu. Kažkiek tokios medžiagos tur jo Pauriški An-
tanas Bali nas. Ši mint palaik Danut Šilinyt -Šilinien ir kt. Žuvusio
partizano brolis Gasparas Gimbutis tur jo jau sudaryt 1949 m. lapkri io
1-3 d. m šyje Šimoni girioje dalyvavusi m s partizan s raš ir buvo

* Rengdama rinkin spaudai, redakcija savo nuoži ra atliko kai kuriuos su-
trumpinimus, kad b t išvengta pasikartojimo. Pasistengta išlaikyti sudarytojo
sumanyt mozaikin rinkinio strukt r bei šaltini pateikimo form . Nor dami,
kad ši vertinga medžiaga kuo grei iau pasiekt skaitytoj , o taip pat d l didokos
apimties, padalijome rinkin dalis, kuri pirm j ia ir spausdiname. - *Red.
pastaba.*

suraš s tada sunaikintus bunkerius. Užmezgus ryš su Antanu Baliu, jau galima buvo tik tis šiokios tokios s km s. Prisd jusi prie šio darbo s rašas su visais duomenimis yra rinkinio pabaigoje. Tekste kursyvu rašyta pavard nurodo, kad tas žmogus yra minim fakt pateik s.

Svarbiausias šio rinkinio skyrius, manome (bent kol neskelbti archyv duomenys), yra Sv das vals iaus partizan s rašas ir trumpi biografi- niai duomenys. Tai daugiausia A.Bali no surinkta medžiaga. Nemažai žini pateik ir vis s raš patikrino buv partizanai Elena Valevi i t - Uoksien bei Jurgis Tre iokas, kiti talkininkai.

Ieškoti dokumentin s medžiagos, raustis archyvuose mes netur jome tikslo nei galimybi . Steng m s užrašyti tai, k išsaugojo žmoni atmin- tis ir nenusineš kapus t vyki liudytojai**.

Didžiausia pagarba ir pad ka už atsiminimus buvusiems partizanams Elenai Valevi i tei-Nidai ir Jurgiui Tre iokui-Rytui.

Nuo kai kuri ia minim fakt prab go jau 50 met . Daug ko jau nebegalima rasti, konspiracija daug k jau ir tada leido žinoti tik labai nedaugeliui žmoni , be to, kai kuriems ir dabar sunku atsikratyti baim s jausmo.

Rinkinyje bandoma suskai iuoti m s žmoni nuostolius, pokario Pa- sipriešinimo metais. Band me kaupti medžiag apie visus Pasipriešini- mo dalyvius. Daugeliu atvej surinkta medžiaga neleidžia giliai argumen- tuoti vis Pasipriešinimo dalyvi , ypa žuvusi okupacijos pradžioje, ko- vos tiksl ir motyv , tod l partizan s rašo pradžioje ir kitoje medžiago- je rasime pavardes ir aktyviai kovojusti partizan , ir nesp jusi apsigin- kluoti ar sitraukti ginkluot kov , o taip pat tik besislaps iusi nuo mobilizacijos, kit okupacijos auk .

Š rinkin pradedame Sv das partizan s rašu ir trumpais partizan gyvenimo aprašymais. Tai, m s manymu, svarbiausia darbo dalis. Nor jo- si, kad iš t duomen b t matyti kuo platesnis ir gyvesnis partizan paveikslas, j didvyriškos kovos vaizdas. Nor jome parodyti m s vyrus

** Sudarytojo nuostat reikia tik sveikinti, nes, istoriko poži riu ši medžiaga yra "švarus šaltinis", dar nesugadintas tiesmukiško dabar prieinam okupant do- kument interpretacij (beje, reikalaujan i profesionalios šaltinotyros metod pažinimo). - *Red.pastaba.*

kovos pradžioje, kai iš j trykšte tryško patriotizmas, kai jie dar buvo kupini kovos romantizmo, parodyti, kaip juos veik draug ž tis, vis did janti abejon Vakar pagalba ir kylantis bej giškumo suvokimas.

Atsimenu, kaip mes, gimnazistai, jais didžiuo s, kad iki 1949 m. lapkri io 1-3 d. Šimoni girios m šio nežinojome n vieno gyvo paimto partizano. Mes jaut me, kad jie nevisi paskutin kulk ar granat liekasi sau tik riteriško garb s suvokimo vedami. Daugelis taip iš jo iš gyvenimo, baimindamiesi, kad, NKVD kankinami, netapt išdavikais, kad nepasmerkt sav s nežmoniškoms kan ioms.

Deja, v liau atsirado ir toki , kurie gyvi pateko enkavedistams, kai kuriuos net tenka vadinti išdaviko vardu.

Ta iau dauguma m s vyr garbingai sutiko mirti. Nors juos, krivinus ir žaizdotus, pusnuogius ir basus numesdavo Sv das turgaviet je, visaip niekindavo, žmoni paniekos susilaukdavo patys niekintojai.

Užkasdavo žvususius m s partizanus dviejuose, šalia vienas kito esan iuose pušyn liuose prie koplyt l s, ties Šimoni vieškeliu, per kilometr nuo miestelio. Kad nereik t vargintis kasant duobes, sribai suversdavo žvusi j palaikus senas bulviaduobes. Bet miela b davo matyti, kaip greitai ir gražiai ia iškildavo kap kaubur liai, papuošti žalumynais, apsodinti r tomis, lyg apšviesti paprastu i kaimo darželi g li žiedeliais. siute sribai ar enkavedistai išspardydavo, išdraskydavo juos, o po dienos kitos v l žyd davo g l s. Dažnai partizanai ar žvusi j artimieji slap ia naktimis išsikasdavo palaikus ir palaidodavo kapin se, o sribai, dar didesniams pyk iui, rasdavo žioj jan i tuš i kapo duob .

Nebedaug liko m s kovotoj , neperlaidot šventoje kap žem je. J prilaidota ir Adomyn s, ir B t n , ir Jotkoni , ir Sliepsiškio, ir Vaitk n kaim kapinait se. Atgimimo metais Kunigiški kapeliuose iškilo didelis gražus paminklas - varpinait septyniems Alberto Naku io-Viesulo b rio vyrams ir aštuntajam - jo broliui sibirie iui. Kuklesni paminklai yra Adomyn s, Sliepsiškio ir Panev žio kapinait se. Dar vienas paminklas keturiems žvusiems partizanams pastatytas pušyn lyje prie koplyt l s, tarsi pašventindamas t viet , liudydamas žmoni meile ir pagarb savo kovotojams.

Bet buvo ir toki saviški , kuriems sovietai aptemd prot , kuriems žuv s brolis net dabar es s "banditas". Jie atsisak dalyvauti perlaidoji-

me. Toki fakt liudija buvusi partizan Elena Valevi i t -Uoksien . Atsirado ir toki gimini , kurie su kitais m siškiais kalb tis nenor jo...

Pabandykime gr žti tuos kruvinus metus - kiek kan ios, pasiaukojimo ir didvyriškumo b ta! Nedaug beliko tiesiogini tos kovos dalyvi . Džiaugiam s, kad gal jome šiame rinkinyje pristatyti dar tebesan ius tarp m s partizanus.

Antano Bali no, Gasparo Gimbu io, Stasio Indrašiaus, Balio Lapienio, Povilo Mateikio, Verut s Pajarskait s-Kriau i nien s, Bron s Repšyt s-Kalpokien s, Broniaus Skardžiaus, Stas s Stri kait s-Umbrasien s, Romo Šalacos, Danut s Šilinyt s-Šilinien s, Jurgio Tre ioko, Elenos Valevi i t s-Uoksien s, Vytauto V bros, Vandos Vigelyt s-Kemeklien s vardu -

Vytautas Valunta

1993-1995 m. Sv dasai - Plošk iai (Šaki r.)

ŽUV IR SUIMTI SV DAS VALS IAUS PARTIZANAI BEI KITI OKUPANT VALDŽIOS NUŽUDYTIEJI ŽMON S

Auleliai

1. Grižas Feliksas (1925-1946 ar 1947 ž.*).
2. Grižas Vladas (1925-1947 s.).
3. Palskys Benotas (1923-1945 ž.).

Bajorai

4. Budreika Aleksys (1915-1947 s.).
5. Mierkys Anicentas (1916-1949 11 01-02 ž.).
6. Niaura Alfonsas (1922-1949 11 02 ž.).
7. Niaura Feliksas (1977-1949 11 01 s.).
8. Paukštys Stasys (1918-1947 ž.).
9. Pivori nas Feliksas (1915-1947 ž.).
10. Rimkus Juozas (1925-1946 ž.).
11. Sabalys Albinas (1923-1945 04 18 ž.).

Baltupiai

12. Zlatkus Antanas (1920-19?? ž.).

* Raidel s ž. ar s. rodo, kad tais metais žuv s ar suimtas.

B t nai

13. Baronas Povilas-Briedis (1909-1947 ž.).
14. Mil iukas Jonas (1920-1947 ž.).
15. Pakštas Bronius (1926-1944 12 24 s.).
16. Pakštas Kazys (1919-1944 12 24 ž.).
17. Pakštas Vladas (1923-1944 12 24 ž.).
18. Šukys Steponas-Mauzeris (1910-1949 11 02 ž.).

Žiukai

19. Pakštas Juozas (1908-1949 12 02 ž.).
20. Žilys Albertas-K stutis (1921-1949 11 02 ž.).
21. Žilys Aloyzas-Žirnis (1924-1949 11 01 ž.).
22. Žilys Rapolas (1919-1945 s.).

Daujo iai

23. Matuliauskas Antanas (1923-1947 ž.).
24. Matulis Jonas (1920-1945 11 24 ž.).

Degsniai

Denionys

25. Repšys Pranas (1880-1945 04 14 ž.n.*).
26. Repšys Stasys (1927-1945 11 24 ž.n.).
27. Repšyt Aldona (1926-1950 ar 1951 01 15 ž.n.).
28. Stukas Balys (1919-1944 12 24 s.).

Drob i nai

29. Karosas Vladas-Vilkas (1977-1949 11 01 s.).
30. Pajarskas Jonas-Rugelis (1977-197? s.).

Ert jai

31. Kirdeikis Vytautas-Papartis (1924-1949 11 02 ž.).

Galvydžiai

32. Lapienis Vytautas (1923-1946 s.).
33. Lapienis Jonas (1915-1944 12 24 ž.n.).
34. Pajeda Petras (1916-1944 12 24 s.).
35. Valevi i t (-Uoksien) Elena-Nida (1922-1949 11 01 s.).
36. Valevi i t Janina-Astra (1925-1952 10 13 ž.).
37. Tamoši nas Antanas (1877-1947 05 30 ž.n.).
38. Tamoši nas Augustas (1901-1944 12 24 ž.n.).

* Raidel n pažymi nužudytus nepartizanus.

39. Tamoši nien Emilija (1888-1947 05 30 ž.n.).

Galviškis

Gargažyn

Gykiai

40. Budreika Alfonsas (1923-1946 ž.).

41. Budreika Antanas (1924-1948 ž.).

42. Budreika Bronius (1912-1945 ž.).

43. Budreika Jonas (1921-1949 ar 1950 ž.).

44. Budreika Kazys (1918-1942 ž.n.).

45. Budreika Petras (1924-1945 07 15 ž.).

46. Budreika Stasys (1914-19?? s.).

47. Matulevi ius Boguslovas (1920-1943 ž.n.).

48. Matuliauskas Kazys (1918-1947 ž.).

49. Pilkauskas Albinas (1921-1944 ž.).

50. Pilkauskas Algirdas (1924-1947 ž.).

51. Pilkauskas Jonas (1926-1944 ž.).

Girel

Grikiapeliai

52. Grižas Juozas (1912-1946 ž.).

53. Matuliauskas Vytautas (1920-19?? s.).

54. Mik nas Algirdas (1923-19?? s.).

55. Zobarskas Aleksys (1912-1944 ž.).

56. Žilys Juozas (1908-1941 ž.n.).

Gudonys

Jotkonys

57. Jakulis (1920-1945 ž.).

58. Jan ys Jonas (1918-1941 ž.n.).

59. Jan ys Juozas (1924-1950 ar 1951 01 15 ž.).

60. Jan ys Juozas-Lakštingala (1913-1950 ar 1951 01 01 ž.).

61. Pajarskas Albinas-Bebas (1925-1949 11 01 ž.).

62. Stukas Jonas (1926-1946 ž.).

63. Tre iokait Rozalija-Rožyt (1907-1949 11 02 s.).

64. Tre iokas Jurgis-Rytas (1917-1949 11 02 s.).

Juodeglynis

Kalnie iai

Kodžiupis

Kraštai

Krašteliai

65. Braži nas Bronius (1921-1946 ar 1947 ž.).

Kunigiškiai

66. Baltuška Antanas (1924-19?? r.*).
67. Baltuška Augustas (1918-1945 07 15 ž.).
68. Baltuška Jonas (1922-1945 07 15 ž.).
69. Baltuška Jurgis (1895-1945 07 15 ž.n.).
70. Mašanauskas Jonas (1914-19?? r.).
71. Mašanauskas Petras (1918-19?? r.).
72. Mašanauskas Vytautas (1923-19?? ž.).
73. M ginis Albinas (1924-1945 07 15 ž.).
74. Vilitis Vytautas (19??-1948 10 ? ž.).

Kunigiškiai (Vyžuon)

75. Matulionis Romas (1912-1945 06 15 ž.).
76. Mork nas Bronius (1920-1947 06 23 ž.).
77. Mork nas Jonas (1918-1949 09 28 ž.).
78. Mork nas Stasys (1912-1947 06 23 ž.).

Kupriai

79. Mik nas Ferdinandas (1928- 19?? ž.).

Kušliai

80. Ge i nait Jane (1926-1952 10 13 ž.).
81. Ge i nait Maryt (1926-1950 ar 1951 ž.).
82. Lapienis Balys (1926-1946 10 08 ž.).
83. Ralickas Povilas (19??-19?? r.).
84. Simonavi ius Jonas (19??-1945 vasara ž.).

Liepagiriai

85. Gimbutis Stasys-Tarzanas (19??-1949 11 01 s.).
86. Jan ys-T vukas (19??-1949 11 02 ž.).
87. Jan yt Regina (19??-1949 11 02 ž.).
88. Rimkus Juozas-Gaspadorius (19??-1949 11 02 s.).

Maleišiai

89. Nakutis Albertas-Viesulas (1910-1949 11 02 ž.).
90. Nakutis Stasys (1922-1944 12 24 s.).

* Raidel r pažymi užsiregistravus pagal "amnestijas"

Mikieriai

91. Mataušas Povilionis (1921-1944 12 19 ž.n.).

Milokiškis

92. Gimbutis Feliksas (1917-1947 r.).

93. Vai ius Aloyzas (1924-1945 ž.).

Miškiniai

94. Miškinis Petras-Šar nas (1922-1949 ž.).

95. Šilinis Antanas (1922-1948 ž.).

96. Šilinis Pranas (1911-1944 s.).

97. Šink nas Jurgis (1918-1949 ž.).

Moliakalnis (žr.Sv dasai)

Mork niškiai

Narb iai

98. Bekintis Albertas (1921-1945 ž.).

99. Bekintis Bronius (1908-1947 ž.).

100. Bekintis Vladas (1916-1945 ž.).

101. Buitvydas Vladislovas (1926-1944 12 22 ž.).

102. Gimbutis Stasys-R kas (1921-1949 11 02 ž.).

103. Pilkauskas Juozas (1923-1944 12 22 ž.).

104. Vilutis Apolinaras (1915-1944 12 27 ž.).

Naujikai

Netikiškiai

Padvariai

Pamaleišiai

Pauriškiai

105. Bali nas Juozas (1921-1945 01 01 ž.).

106. Kulikauskas Stasys (1925-1945 02 03 ž.).

107. Laurelis Jurgis (1912^1945 01 01 ž.).

108. Šalaka Romas (1926-1944 12 24).

109. Vizbarien Vlada Albina (1921-1949 11 01 ž.).

Petrikiai

110. Simonavi ius Gasparas (7-1947 ž.).

Puroniškis

Rimdžiai

Rudakasiai

Sausalauk (žr.Sv dasai)

Skverbai

111. Malinauskas Aloyzas (1895-1945 vasara ž.n.).

112. Malinauskienė (1894-1945 vasara ž.n.).

Sliepsiškis

113. Lapienis Balys (1924-1945 01 02-03 s.).

114. Lapienis Juozas-Darius (1909-1949 11 01 ž.).

115. Lapienis Kazys (1913-1945 01 02-03 s.).

116. Lapienis Vladas (1915-1945 01 02-03 s.).

117. Vig lyt Stas -Živilė (1925-1949 11 01 ž.).

118. Žalnierienė Antanas (1926-1948 ar 1949 ž.).

Svėdasiai

119. Bagdonas Romas (7-1945 11 24 ž.).

120. Galvydis Pranas-Valteris (1912-1949 11 02 ž.).

121. Meškauskas Jonas-Caras (1924-1949 11 02 ž.).

Šaltiniai

Šėdukiai

122. Pajėda Bronius (1922-1945 ž.).

123. Pajėda Pranas (1919-1944 ž.).

124. Pajėdienė (7-1945 ž.n.).

125. Paršiukas Feliksas (1916-1945 ž.).

Šilgaliai

126. Baršauskas Petras (1923-1949 11 01-02 ž.).

127. Karvelis Aloyzas (1924-1949 11 01-02 ž.).

128. Karvelis Juozas (1922-1949 11 01-02 ž.).

129. Keršulytė Emilija (1909-1944 12 19 ž.n.).

130. Labeikis Steponas (1923-1949 11 01-02 ž.).

131. Lapienis Vladas (1918-1944 12 19 ž.).

132. Rimkus Juozas (1923-1944 12 19 ž.).

Tadauskai

133. Palskys Balys-Gintas (1920-1945 ž.).

134. Palskys Jonas (7-1947 ž.).

135. Palskys Kazys-Šėuolas (1918-1949 12 02 ž.).

136. Sakalauskas Pranas (1911-1946 ž.).

Vaitkiai

137. Banys Steponas (1910-1945 s.).

138. Birkus Albinas (1923-1948 05 03 ar 30 ž.).

139. Birkus Bronius (1919-1949 11 01-02 ž.).

140. Birkus Juozas (1925-1947 06 30 ž.).
141. Birkus Pranas (1921-1948 05 30 ž.).
142. Budreika Vincas (1913-1944 ding s).
143. e ys Feliksas (1919-1948 ž.).
144. e ys Juozas (1920-1948 05 30 ž.).
145. e ys Juozas (1924-1948 05 30 ž.).
146. Gikys Jonas (1922-1947 ž.).
147. Gikys Juozas (1925-1947 ž.).
148. Kinderis Kostas (1909-1941 ž.).
149. Musteikis Vytautas (1917-1948 ž.).
150. Nakutis Alfonsas (1920-1948 ž.).
151. Nakutis Pranas (1916-1946 ž.).
152. Pakštas Juozas (1921-1948 ž.).
153. Pakštas Pranas (1909-1943 ž.).
154. Ras ius Albertas (1921-? ž.).
155. Stukas Juozas (1918-1945 ž.).

Vikonys

156. Baronait Zos (1914-1950 04 ž.).
157. Budreika Juozas (1921-1945 11 24 ž.).
158. Matelis Aleksys-Audenis (1919-1949 11 02 ž.).
159. Rimkus Bronius (7-1945 01 02-03 s.).
160. Rimkus Cipras (1919-1945 12 24 ž.).
161. Rimkus Juozas (7-1945 01 02-03 s.).

Vilkabrukliai

162. Maslauskas Kazys (1920-1946 ž.).
163. Pelionis Juozas (1922-1946 ž.).

Zoviškiai

164. Brakn Aloyzas (1923-1945 04 18 ž.).
165. Moz ra Jonas (1926-1947 ž.).

Žalioji

166. Skardžius Jonas (1928-1946 ž.).

Partizanai iš kitur

167. Bugailiškis Vilius (7-1952 10 13 ž.).
168. Budreika Julijonas (7-1949 11 01 ž.).
169. epukonis Vaclovas-Tigras (7-1952 10 13 s.).
170. ernius Petras-Tigras (1921-1949 11 02 ž.).
171. Danilevi ius Henrikas-Vidmantas (7-1949 11 01 ž.).

172. Dilys Petras-Eimutis (1923-1949 11 02 ž.).
173. Gudas Teofilis-Eskimas (7-1952 10 13 ž.).
174. Guzas Jurgis (7-1944 12 24 s.).
175. Indrašius Juozas (7-1949 11 02 ž.).
176. Jan ys Antanas-Žaibas (7-1949 11 02 ž.).
177. Karvelyt Bron -Snaig , Morta (7-1952 10 13 ž.).
178. Kemeklis Juozas-Rokas, Rimtutis, Granitas (7-1951 12 22 ž.).
179. Kriau i nas Stasys-Jaunulis, Liutauras (1930-1949 11 01 s.).
180. Mockus Jonas-V jas (1923-1952 12 12 ž.).
181. Nemej nas Mykolas-Rimantas (7-1949 11 02 ž.).
182. Pakštait Aldona (1924-1947 ž.).
183. Starkus Antanas-Mont (1917-1949 11 01 ž.).
184. Šniuolyt Birut -Ida, Ramun (7-1949 11 01 ž.).
185. Vanagas Kostas-Sakalas (1914-1945 11 06 ž.).
186. Žukauskas Balys-Žaibas (1923-1952 žiema s.).
187. ? Balys-Žalgiris (7-1945 ar 1947 ž.).

Iš viso žuvusi j rasta 149. Iš j partizan - 133, nužudyt nepartizan 16.

BIOGRAFINIAI DUOMENYS

Auleliai

Feliksas Grižas. Gim s 1925 m. T v kis - apie 12 ha. Buv s klierikas. Partizanav s nuo 1944 m. kartu su vyresnioju broliu Vladu. Žuv s Gykiuose 1946 ar 1947 m. Palaidojimo vieta nežinoma. *D.Šilinyt -Šilinin*

Vladas Grižas. Gim s 1922 m. Auleliuose. Felikso brolis. Partizanav s nuo 1944 m. 1947 m. legalizavosi, bet netrukus buvo suimtas. Paleistas iš lageri , apsigyveno Rygoje. Tolimesnis likimas nežinomas. *D.Šilinyt -Šilinin*

Beimtas Palskys. Sesers Aldonos liudijimu, gim s 1926 m. Auteliuose. B damas aštuntos klas s gimnazistas, iš j s savanoriu gen.Plechavi iaus Vietin rinktin . Partizanav s nuo 1944 m. Žuv s Vilkabruki miške, išduotas. Palaidotas Vyžuon kapin se. *S.Indrašius*

Bajorai

Aleksys Budreika. Gim s 1915 m. Bajoruose. T vai tur jo apie 30 ha k . Slapst si namuose, ia ir suimtas 1947 m. pavasarj. Buvo išvartytas Sv dasus ir ten dingo. Namie liko motina, brolis ir dvi seserys. *A.Bali nas.*

Anicetas Mierkys. Gim s 1916 m. Bajoruose, t vai žem nuomojo. Žuv s 1949 m. lapkri io 1-2 d. Šimoni girioje, bet š fakt liudija tik vienas A.Bali nas. Lavonas buvo nuvežtas Šimonis, o po keli dien išvežtas nežinia kur. *A.Bali nas*

Alfonsas Niaura. Gim s 1922 m. Bajoruose. T vai vald apie 30 ha k . Susisprogdino K stu io sl ptuv je Šimoni girios palauk je, ties Sliepsiškio kaimu 1949 11 02. Tada žuvo 5 partizanai. J vis palaikai buvo užkasti netoli sl ptuv s (maždaug už 20 m). Žuvimo viet parod buvusi partizan Elena Valevi it -Uoksien . Sesers Janinos Niaurait s-Kniežien s ir žvუსiojo dukter Bilinskien s ir B gien s r pes iu 1989 m. spalio 14 d. palaikai buvo palaidoti Sv das kapin se. *A.Bali nas, G.Gimbutis*

Feliksas Niaura. Gim s Bajoruose, Alfonso brolis. Jis 1949 m. lapkri io ld. Tarzano sl ptuv je (Šimoni giria prie Denioni ežero) buvo paimtas gyvas. Paskutiniuouju metu buv s Šar no rinktin s štabo viršininku. Po lageri gyveno Latvijoje. Mir s. Palaidotas Sv das kapin se. *A.Bali nas, G. Gimbutis, G. Vai i nas*

Stasys Paukštys. Gim s 1918 m. Gyveno Bajoruose. Žem s netur jo, tod l tarnavo pas kininkus. Žuvo 1947 m. rugs jo m n. iukuose - kareiviai ir sribai nušov , apsup miškelyje. *A.Bali nas*

Atsimenu, kad S.Paukštys gul jo numestas Sv dasuose, tik ne rytinia-me turgaviet s pakraštyje, kaip buvo prasta, o Tre ioko namo (ten buvo srib b stin) vakar pus je. Neatsimenu tik, ar vienas jis ten gul jo, ar dviese. Prie S.Paukš io buvo paguldytas lengvasis kulkosvaidis, bet ne Degteriovo sistemos. Netoliese mindžiukavo sargybinis. Atsimenu žmoni šnekas, kad S.Paukštys pats neseniai buv s Sv das sribas, bet pasitrauk s mišk su kulkosvaidžiu. *V.Valunta*

Feliksas Pivori nas. Gim s 1915 m. Bajor k. Žem s tur jo apie 12 ha. Žuv s Šimoni girioje 1947 m. Užkasimo vieta nežinoma. Lik namuose

brolis ir sesuo tur jo slapstyti. *A.Bali nas*

Juozas Rimkus. Gim s 1925 m. Bajoruose. Našl motina tur jo tik 3 ha žem s. Nušov enkavedistai su Sv das sribais. Palaidotas Jotkoni kapin se. *A.Bali nas*

Albinas Sabalys. Gim s 1923 m. Bajoruose. T vai tur jo 9 ha žem s. Slapst si nuo tarnybos kariuomen je. NKVD ir sribai 1945 m. balandžio 18 d. nušov j Bajor pušyn lyje. Likusi sesuo tur jo slapstyti. *A.Bali nas*

Baltupiai

Antanas Zlatkus. Gim s 1920 m. Gyveno Baltupiuose. Bežemis. Šimoni srib beginklis suimtas namuose ir nušautas savo kieme. Palaidotas Baltupi kapeliuose. *A.Bali nas*

B t nai

Povilas Baronas-Briedis. Gim s 1909 m. B t nuose. Partizanaudamas laik sis Šimoni girioje kartu su Juozu Lapieniu-Dariumi iš Sliepsiškio, broliais Albertu ir Aloyzu Žiliais iš Ži k . Jis per m s žuvusio Žalgirio(sl.) b r . Buv s sužeistas Bajoruose, per klaid susišaudžius partizan b riams. Sužeist P.Baron nuvež Sliepsišk pas ryšinink Stas Vig lyt -Živil , kuri j nugabenusi sl ptuv (pagal A.Bali n , prie Paleg s) Šimoni girioje. Ten P.Baronas po 2 m nesi mir s. Palaidotas Sliepsiškio kapinait se. Buvusi partizan E. Valevi i t -Uoksien teigia, jog partizanai susišaud d l to, kad P.Baronas neišgird s klausimo "parolis?". Tai atsitiko grei iausiai 1947 m. *A.Bali nas, V.Vig lyt , E.Valevi i t -Uoksien*

Jonas Mil iukas. Gim s 1920 m. B t nuose. 1947 m. pateko NKVD pasal Šimoni girioje ties Mikieriais ir Šilagaliais ir žuvo. Palaidojimo vieta nežinoma. *A.Bali nas*

Iš B t n kilusi Aldona Mik nait -Rutkauskien nurodo J. Mil iuk gimus 1924 m.

Bronius Pakštas. Gim s 1926 m. T vai B t nuose vald apie 15 ha k . B.Pakštas su dviem broliais buvo rastas besislapstantis namuose, suimtas ir išvežtas Rokiškio kal jim . Tai atsitiko 1944 m. gruodžio 24 d. Mir s Rokiškio kal jime 1945 m. pavasar . Palaidojimo vieta nežinoma. Moti-

na ir sesuo buvo ištremtos. *A.Bali nas*

Kazys Pakštas. Broniaus brolis, gim s 1919 m. 1944 m. gruodžio 24 d. enkavedist surastas namuose, sl ptuv je, ir nušautas. Palaidotas B t n kapin se. *A.Bali nas*

Vladas Pakštas Broniaus ir Kazio brolis, gim s 1923 m. B t nuose. Sušaudytas 1944 m. gruodžio 24 d. kartu su broliu Kaziu. Palaidotas taip pat B t n kapin se. *A.Bali nas*

Steponas Šukys-Princas, Mauzeris. Gim s 1910 m. B t nuose. Nusišov , enkavedistams mus laužtis sl ptuv 1949 m. lapkri io 1 d. Šimoni girioje prie Bar ios kalno. *J.Tre iokas*

S.Šukio giminait Aldona Mik nait -Rutkauskien prisimena j buvus labai geraširdišk - šauti negal j s ne tik žmog , bet ir gyvul . *D.Šilinyt -Šilinien*

Kapas Sliepsiškio-Semeliški kapinait se, kartu su Pranu Galvydžiu-Valteriu ir dar 3 partizanams pažym tas standartiniu partizano kryžiumi. *B.Lapienis*

iukai

Juozas Pakštas. Gim s 1909 m. Gyveno iuk kaime, buvo iuk girininkijos eigulys. Žuvo 1949 m. lapkri io 2 d. K stu io sl ptuv je, Šimoni girioje, ties Sliepsiškiu. Palaikai 1989 m. buvo perkelti Kupiškio kapines. Žmona su dukra buvo ištremtos. *A.Bali nas*

Albertas Žilys-K stutis. Gim s 1921 m. iukuose. Žuvo 1949 m. lapkri io 2 d. savo sl ptuv je Šimoni girioje, prie Sliepsiškio. Tuo metu buvo Žalgirio b rio vadas. Palaikai 1990 m. perkelti Sliepsiškio kapines. *A.Bali nas, G.Gimbutis, G.Vai i nas*

Aloyzas Žilys-Žirnis. Gim s Ži kuose, jauniausias Alberto ir Rapolo brolis. Žuvo 1949 m. lapkri io 1 d. Tarzano sl ptuv je Šimoni girioje, prie Denioni ežero. Palaikai 1990 m. pekelti Sv das kapines. *A.Bali nas*

Rapolas Žilys. Gim s 1919m. iukuose nuomojo Vilio k . 1945 m. Sv - das enkavedist suimtas. 1950 m. mir lageryje. *A.Bali nas*

Daujo iai

Antanas Matuliauskas. Gim s 1923 m. Daujo iuose. T v kis - apie 17 ha. Žuvo 1947 m. rugpj t Krašt miške, netoli Sv das , per susišaudym su enkavedistais. Palaikiai buvo numesti Sv das turgaviet je ir po keleto dien kažkur užkasti. Šeima buvo suimta. *A.Bali nas*

Jonas Matulis. Gim s 1920 m. Daujo iuose. ,lo t vai buvo Matuliauskai - s nus pavard susilietuvino. Jis buvo prad j s studijuoti Kaune. 1943 m. atidarius Sv dasuose gimnazij , jis prad jo mokytojauti. D st vokie i kalb - mokiniams geras, linksmas mokytojas buvo. Dar kažkiek mokytojavo ir rusams už jus. Per fizinio lavinimo pamokas buvo labai griežtas. J.Matulis buvo aukštas, labai atletiškas vyras, geltonais garbanotais plaukais. *V.Va-lunta*

J.Matulis bendradarbiav s "Ateities spinduliuose", straipsnius pasi-rašin dav s slapyvardžiu Žibartas II. *B.Skardžius*

Vien kart J.Matulis su kitu jaunu mokytoju Romu Bagdonu nepasirod pamokose, ir tuojau pasklido kalbos, kad jie pasitrauk mišk . Apie tai dabar prisimena buvusi mokin Vanda Vig lyt -Kemeklien : "Aš pati at-nešiau laiškel Jonui Matuliui, vokie i kalbos mokytojui, nuo partizan , kad jam laikas trauktis mišk , ir kit dien j jau neliko. Kas buvo rašoma, nežinau".

D l J.Matulio ž ties 1945 m. lapkri io 24 d. (data A.Bali no) V.Vig lyt -Kemeklien prisimena gird jusi Kušliuose (Sv das vls.) susišaudžius partizanams su rusais, vienas partizanas b g s pro Denioni Repši sodyb ir kažkur sodyboje numet s šautuv . Kareiviai uždeg nam , o jame buv s J.Matulis su draugais - 4 partizanais. Susišaudymo metu jie visi žuv . Buv s nušautas ir nesislapst s šeimink s nus Stasys Repšys (g.1927 m.). Pagal V.Vig lyt -Kemeklien , tada buv s nušautas ir šeiminkas Pranas Repšys (g.1880 m.), bet, atrodo, ia bus apsirikta - A.Bali nas ir B.Skardžius nurodo P.Repš žuvus ne tada.

B.Skardžius yra kalb j s su Kušli Povilu Ralicku. Jis J.Matulio grup s, iš jusios pas Repšius, pamišk je buvo paliktas sargyboje. Pasteb j s kareivius, jis tikrai b g s per Repši kiem , vyrai j pamat , o jis tikrai numet s šautuv ir pasisl p s tvartelyje. Vyrai iš sodybos pasitrauk , žuv jau girioje, o sodyboje kareiviai sušaud tik S.Repš . A.Bali nas nurodo, kad P.Repšys buv s nušautas 1946 m. balandžio 14 d.

Aš atsimenu, kad Sv das turgaviet je gul jo abu mokytojai ir dar 4 (B.Repšyt -Kalpokien tvirtina, kad tada žuv ne 6, bet 8 vyrai) jauni vyrai. Eil s pakraštyje nuo piet pus s gul jo m s klas s draug s Bron s Repšyt s brolis. *V.Valunta*

Užkasimo vietoje, Pušyn lyje prie kopyt l s, teb ra J.Matulio ir trij jo draug k nai. 1991 m. ten pastatytas paminkl lis. *B.Repšyt -Kalpokien*

Denionys

Aldona Repšyt . Gimusi 1926 m. Denionyse. T vai tur jo apie 25 ha žem s. Stribai ir enkavedistai nušov t v ir brol . Ji buvusi partizan ryšinink , bet slapst si pas žmones prie Šimoni . Žuvusi sl ptuv je pas kinink kartu su Kušli Maryte Ge i naite ir Juozu Jan iumi iš Jotkoni . tariama, kad išdavikas buvo pats šeimininkas. Sesers Bron s Repšyt s-Kalpokien s liudijimu, tai atsitik 1950 ar 1951 m. sausio 15 d.

Nam neliko. Motina ir sesuo Bron taip pat slapst si pas žmones. Bron Repšyt -Kalpokien 1951 m. buvo nuteista 25 m. lageri ir 5 m. be teisi . Buvusi Kingyro lageryje sukilimo metu, po to - Taišete. *D.Šilinyt -Šilinien*

Ralys Stukas. Gim s 1922 m. Denioni kaime. Mažazemis. Slapst si nuo kariuomen s Šimoni girioje. Buvo suimtas kartu su kult rtechniku Jurgiu Guzu, Malaiši Stasiu Naku iu, Pauriški Romu Šalaka po K i vakarienis 1944 m., tik k gr ž s sl ptuv . Teistas 15 m. lageri , 5 m. tremties ir 5 m. be teisi . Mir s 1948 m. Kraslage. Buvo neved s. Lik namuose t vai ir du broliai buvo ištremti. *R.Šalaka, A.Bali nas*

Pranas Repšys. Gim s 1880 m. Denioni kaime. Prie Šimoni girios tur jo apie 25 ha k . Pagal dukters Bron s Repšyt s-Kalpokien s liudijim , 1945 m. balandžio 14 d. (pagal A.Bali n , tai buvo 1946 m. baland) jis buvo suimtas namuose, ir, varydami per mišk , Sv das stribai j nušov . Tai padar stribas Albinas Rašimas (g.1917 m.) iš Vikoni (1949 m. sausio 15 d. A.Rašim , tuo metu apsigyvenus tremtinio kyje Vikonyse, partizanai sušaud kartu su žmona ir senele). B.Skardžius pateikia kit nušovimo versij : tada P.Repšys tik vienas gyven s savo kyje, o moterys slapst si kažkur Debeikie iuose. Jis pasipraš s pas kinink B g pav ž ti pas jas. Bevažiudami jie pamat kareivius su sribais ateinan ius.

P.Repšys šok s iš vežimo ir b g s mišk . Miške prisivij s A.Rašimas j ir nušov s.

Stasys Repšys. Gim s 1927 m. Denionyse. Sesuo Bron Repšyt -Kalpokien tvirtina, kad Sv das sribai su kareiviais brol pa m namuose. J sušaud atvart Šimoni giri ties Galvydžiais, kur prie sl ptuv s jau gul jo žuv partizanai. Juos visus tada numet Sv das turgaviet je. Pagal A.Bali n , tai buvo Sv das mokytojai Romas Bagdonas ir Jonas Matulis, Vikoni Cipras Rimkus (pagal kitus šaltinius, C.Rimkus žuvo 1945 m. lapkri io 2-3 d.), Juozas Budreika, Jonas Simonavi ius iš Kušli (Sv das vls.) ir Stasys Repšys. Pagal B.Repšyt -Kalpokien , tada dar žuvo du kama-jiškiai partizanai. Juos po keturis sumet bulviaduobes pušyn lyje prie koplyt 1 s. Stasiui Repšiui ir 3 partizanams ten 1991 m. pastatytas paminkl lis.

Drob i nai

Vladas Karosas-Vilkas. Gyven s Drob i nuose. T vas Klemensas Karosas, kil s iš debeikie i , su svainiais D da ir Ridik nuomojo Drob i n dvar iš nusigyvenusio pono Mykolo Makvicos. Šiam mirus, nuomotas dvaras lik s j nuosavybe.

Vladas Karosas m slapstytis nuo pat pirm j 1944 m. okupacijos dien . Tais metais t v su dukra ištr m Sibir . S nus partizanav s Alberto Naku io-Viesulo b ryje. Pagal G.Vai i n , prieš ž t V.Karosas-Vilkas buv s Šar no rinktin s Plechavi iaus kuopos vadas.

V.Karosas-Vilkas paimtas gyvas 1949 m. lapkri io 1 d. Tarzano sl ptu- v je Šimoni girioje. Pagal G.Gimbut ir S.Indraši , jis išdav s Alberto Naku io-Viesulo sl ptuv Drob i n miške: joje 1949 m. lapkri io 2 d. žuvo septyni partizanai ir tik vienam Juozui Kemekliui-Rokui pavyko ištrkti gyvam. Pastarasis pasakoj s Pamalai io Juodeliams, kad iš balso pažin s kareivius atvedus V.Karos -Vilk , kada šis prie angos pasak s: " ia jimas". Pagal kitus, sl ptuv išdav Stasys Gimbutis-Tarzasas.

Jonas Pajarskas-Rugelis. Gim s 1926 m. Drob i nuose. 1945-1946 m. žiem jis slapst si pas Indrašius klojime rengtoje sl ptuv je. Prieš tai dirbo ir gyveno Utenoje. Buvo plechavi iukas, dalyvavo m šiuose su Armija krajoja. Buvo laikomas žuvusiu. Iš tikt j buvo patek s nelaisv . Per kelias dienas jis peiliuku išpjov kl ties, kurioje šešiese buvo uždary-

ti, grindyse skyl ir pab go. Gr žo Uten . Už jus rusams, gr žo t višk , iš pradži slapst si namuose, paskui iš jo pas partizanus. Buvo suimtas ir nuteistas 25 m. lageri . Pus atbuvs, gr žo Lietuv , labai sunkiai prisiregistravo, vis laik buvo sekamas. Suk r šeim . Dabar kininkauja žmonos t višk je. *G.Gimbutis, S.Indrašius*

Ert jai

Vytautas Kirdeikis-Papartis. Gim s 1924 m. Gyveno Ert j k. Žuvo 1949 m. lapkri io 2 d. Tigro sl ptuv je Šimoni girioje prie Iženos upelio. Palaidojimo vieta nežinoma. *G.Gimbutis*

Galvydžiai

Vytautas Lapienis. Gim s 1923 m. Galvydžiuose. 1946 m. suimtas gyvas pas kinink prie Šimoni . Mir s 1992 m. *A.Bali nas*

Petras Pajeda. Gim s 1916 m. Galvydžiuose. T vai tur jo apie 40 ha k . Be ginklo slapst si nuo tarnybos kariuomen je. J grup tur jo sl ptuv Šimoni girioje. Vyrai 1944 m. gruodžio 24 d. buvo iš j K i . Denioni Balys Stukas, Malaiši Stasys Nakutis, Romas Šalaka iš Pamiški ir kulturtechnikas Jurgis Guzas sp j sugr žti sl ptuv . Atskirai gr ždamas P.Pajeda pakliuvo kareiviams ir atved juos prie sl ptuv s. Mir Lukiški kal jime. T vai buvo išvežti 1945 m. *R.Šalaka, A.Bali nas*

Elena Valevi i t -Uoksien -Nida. Gimusi 1922 m. Galvydžiuose. Tur jo 4 brolius ir 3 seseris. T vai vald 56 ha k . E.Valevi i t buvusi ryšinink . J dav Grikiapeli Vincas Matelis. Nuo pab gimo iš Kupiškio kal jimo, ji - Algimanto apygardos partizan . Bandydama iššliaužti iš Juozo Lapienio-Dariaus sl ptuv s 1949 m. lapkri io 1 d. m šio Šimoni girioje metu, sprogo buvo pritrenkta ir be s mon s pateko enkavedist rankas. Išlaik kankinimus ir neišdav sesers Janinos bunkerio. Tur jo akistatas su Stasiu Gimbiu-Tarzanu ir Baliu Žukausku-Princu. Nuteista 25 m. Broliai Jurgis ir Vytautas su motina buvo ištremti ir dabar, po lageri , gyvena Panev žyje.

Janina Valevi i t -Astra. Gimusi 1925 m. Galvydžiuose. Elenos sesuo. Valevi i i t vas Jurgis, nors pats buvo baigs tik pradin mokykl , steng si vaikus išmoksinti. Vyriausias s nus Jurgis buvo baigs aukšt j

moksl , Donatas ir Janina - mokytojų seminarijų , Bron - Sal , Elena - Antalieptis su žmonėmis kio mokyklas. Brolis Vytautas buvo su juo, tik Alfonsas (g.1918) liko kininkauti (pagal A.Balinį , tarnavo kariuomenėje ir 1940 m. žuvo Vilniuje). Iš Valevių giminių net trys buvo Nepriklausomybės kovos savanoriai - didelis Antanas, Kazimieras ir Jonas. Pastarasis tuo broliu buvo Utenos apskr. viršininku.

J. Valevių tautos aukso medaliu baigė Utenos gimnaziją . Baigusi mokytojų seminariją , prie vokiečių jau dirbo Svadas vls. Aulelių pradinėje mokykloje. Po karo, nenorėdama pasiduoti verbavimui, išėjo miškais. Partizanaudama Janina turėjo leitenanto laipsnį ir buvo atsakinga už Algimanto apygardos ryšius.

Iš partizaninės kovos momentu sesuo E.Uoksienė prisimena vieną , kai ji su Janina ir dar 6 partizanis pusryčių iavo pas vieną kininką Debeikių tuose. Staiga pamatė ateinančius sribus, vedamus raito leitenanto. Partizanai vos spėjo suokti ant aukšto. Jiems nebeliko nieko kita, kaip atidengti ugnį lipanti kopėjomis sribų vadui. Tada nukauti ir keli sribai. Žuvo ir vienas partizanas. Janinai peršovė ranką .

J.Valevių tautos -Astra žuvo 1952 m. spalio 13 d. m. šyje prie Tigro slėpėtuose Šimonių girioje. Ji vadovavo Vaclovas epukonis-Tigras tapo Sokolovo agentu-smogiku.

Atgimimo metais Janinos Valevių tautos ir kartu žuvusi kovos draugė palaikiai perleidoti Panevėžio kapinėse. *Pasakojo E.Valevių tautos -Uoksienė , užrašė D.Šilinytė -Šilinytė , 1994 m.*

Jonas Lapienis. Gimė 1905 m. Galvydžiuose. Su broliu ir seserimi gyveno 12 ha. kyje. Buvo šaulys. 1944 m. gruodžio 24 d. per Kėlnas savo sodyboje nušovė Svadas sribai, vadovaujami Kazio Veršilos. Sesuo ir brolis buvo ištremti. Palaidotas Svadas kapinėse. *A.Balinis*

Antanas Tamošius. Gimė 1877 m. Gyveno Galvydžiuose. ūkis apie 20 ha. 1947 m. birželio 30 d. Antanas nušovė suiaut Svadas sribai ir NKVD. Sušaudyme dalyvavo ir Kazys Veršila. Likę dvi dukros ir žmona Balys Baga 1949 m. ištremti. Palaidotas Svadas kapinėse. *A.Balinis*

Emilija Tamošienė . Gimusi 1888 m. Gyveno Galvydžiuose, kito Galvydžių Vlados Tamošienės žmona. ūkis - apie 20 ha. Ji 1947 m. birželio 30 d. nušovė Svadas sribai ir enkavedistai. Buvo kalbama, kad ji pirmiau

nusmeig durtuvu, tik paskiau nušov ir padeg pirt . Parkritusi šalia pirties E.Tamoši nien smarkiai apdegusi.

Tai vyko susišaudymo su partizanais Juozu Birkum iš Vaitk n (g.1927 m.) ir Pakštu iš B t n , buvusiais pas Tamoši nus, metu. Per susišaudym buvo padegtas ir gyvenamas namas. J.Birkus žuvo, o Pakštas, persireng s moteriškais drabužiais, pab go. (Pakšto, be A.Bali no, niekas daugiau nežino). Namuose liko s nus su žmona ir trys 5-10 m. an kai. Šeima nebuvo išstremta. E.Tamoši nien s ir J.Birkaus palaikai palaidoti Sv dasuose. *A.Bali nas*

Augustas Tamoši nas. Gim s 1901 m., 1919 m. savanoris. Vald apie 20 ha ki. Kazio Veršilos vadovaujami Sv das sribai j , beginkl , 1944 m. gmodžio 24 d. nušov miškelyje prie savo sodybos. Lavonas buvo rastas tik po trij dien . Liko žmona ir trys 5-12 m. vaikai. Palaidotas Sv das kapin se. *A.Bali nas*

Gykiai

Alfonsas Budreika. Gim s apie 1923 m. Gykiuose, vienas iš keturi žuvusi broli . Dar vienas brolis Stasys buvo suimtas, o Kazys su šeima - išstremtas. Palaidotas Sv das kapin se. *A.Bali nas*

Antanas Budreika Alfonso ir kt. brolis, gim s 1924 m. Gykiuose. Žuvo 1948 m. Šimoni girioje. Palaidojimo vieta nežinoma. *A.Bali nas*

Bronius Budreika. Vyriausias iš keturi žuvusi broli Budreik . Gim s 1912 m. kis apie 30 ha. Žuvo 1945 m. liepos 15 d. Kurklie i m šio metu. Šeši ten žuv partizanai buvo numesti Sv das turgaviet je. Užkasti Klebono pušyn lyje, netoli Marikonio kopyt l s, prie Šimoni vieške-lio. V liau partizanai, suorganizuoti Alberto Naku io-Viesulo, visus perlaidojo Sliepsiškio kapinait se (tik vienas Bronius Budreika su karstu, o kiti - susupti marškas). *A.Bali nas*

Jonas Budreika. Gim s 1921 m. Gykiuose. Buvo ginkluotas partizanas. 1949 ar 1950 m. dingo be žinios. *A.Bali nas*

Petras Budreika. Tai jau kit Budreik s nus, gim s 1924 m. Gykiuose. T vai tur jo apie 20 ha k . Petras žuvo kartu su Broniumi Budreika ir dar 4 ar 5 kitais partizanais Kurklie i m šyje 1945 m. liepos 15 d. A.Na-

ku io-Viesulo partizan perlaidotas Sliepsiškio kapin se. *A.Baliunas*

Stasys Budreika. Keturi žuvusi Budreik brolis, gim s 1914 m. Gykiuose. Jis buvo paimtas gyvas ir nuteistas 25 m. lageri . Paleistas gyveno Latvijoje, o paskui - Utenos internate. *A.Bali nas, D.Šilinyt -Šilinin*

Kazys Matuliuskas. Gim s 1918 m. Gyveno Gykiuose. T v kis - apie 15 ha. Enkavedist nušautas 1947 m. liepos m n. Šimoni girioje. Slap-tai palaidotas Adomyn s kapinait se. *A.Bali nas*

Albinas Pilkauskas. Gim s 1921 m. Gyki kaime. T vai -vidutiniai ki-ninkai. 1944 m. spalio m n. j išsivar kareiviai, ir nuo tada ding s be žinios. *A.Bali nas*

Algirdas Pilkauskas. Gim s 1924 m., gyveno Gyki k. T vai tur jo apie 20 ha k . Buvo ginkluotas partizanas. Besislapstydamas peršalo ir 1947 m. baland staiga mir . Slap ia buvo palaidotas Sv das kapin se. *A.Ba-li nas*

Kazys Budreika. Tai dar kit Budreik s nus, soviet okupacijos auka. Gim s 1918 m. Gykiuose, tarnavo Lietuvos kariuomen je eiliniu. 1941 mprasad jus karui, buvo išvartytas Rusij ir 1942 m. žiem žuvo. *A.Ba-li nas*

Boguslavas Matulevi ius. Gim 1920 m. Gykiuose. Sv das gimnazijos, steigtos 1943 m., direktorius. Vokie iai j sušaud 1943 (1944?) m. rug-s jo m nes t višk je. *A.Bali nas*

Grikiapeliai

Juozas Grižas. Gim s 1912 m. Gyveno Grikiapeliuose ir dirbo pas tetas Pr saites. Slapst si nuo tarnybos kariuomen je. 1946 m. dingo be žinios savo kaimo miške. *A.Bali nas*

Vytautas Matuliuskas. Gim s 1920 m. Gyveno Grikiapeli k. T vai tur - jo apie 15 ha k . Sv das sribai ir enkavedistai rado beginkl sl ptuv je savo namuose. Suimtas dingo be žinios. *A.Bali nas*

Algirdas Mik nas. Gim s 1923 m., gyveno Grikiapeliuose. Žem s t vai tur jo apie 10 ha. Suimtas beginklis, namuose besislapstantis nuo ka-

riuotnen s. Dingo be žinios. *A.Bali nas*

Aleksys Zobarskas. Gim s 1912 m. Grikiapeliuose. T vai tur jo apie 20 ha žem s. 1944 m. rugs jo m n. Adomyn s pašventoryje nušov rus ka-reiviai. Palaidotas Adomyn s kapin se. Liko žmona ir 4 m. dukrel . *A.Ba-li nas*

Juozas Žilys. Gim s 1908 m. T vai tur jo apie 12 ha k . Buvo neved s. Tarnavo liktiniu puskarininkiu Lietuvos kariuomen je. 1941 m., prasid jus karui, buvo išvarytas Rusij ir dingo be žinios. *A.Bali nas*

Jotkonys

Jakulis. Gim s 1920 m. Buvo Sv das kirp jas ir fotografas. NKVD persekiojant, 1945 m. pradžioje persik l gyventi Jotkonis. ia, J.Stuko sodyboje, 1946 m. vasar j nušov Sv das stribai ir enkavedistai. Buvo palaidotas Jotkoni kapin se. Apie 1980 m. žmonos r pes iu palaikai buvo perkelti Panev ž . *A.Bali nas*

Juozas Jau ys. Gim s 1924 m. Gyveno Jotkonyse. T v kis - 12 ha. Žuvo 1947 m. enkavedist apsuptas Šimoni girioje prie Priepodo ežero. Slap ia palaidotas Adomyn s kapin se. Namuose likusios dvi seserys bu-vo persekiojamos, viena suimta. *A.Bali nas*

Juozas Jan ys-Lakštingala. Gim 1913 m. Gyveno Jotkonyse. Žuvo bun-keryje pas kinink Šimoni vls. 1950 ar 1951 m. sausio 15 d. kartu su Aldona Repšyte iš Denioni ir Maryte Ge i naite iš Kušli (Sv das vls.). Visi trys slap ia palaidoti Adomyn je. *J.Tre iokas. B.Repšyt -Kalpo-kien*

Albinas Pajarskas-Bebas. Gim s 1925 m. Jotkonyse. T vai tur jo 25 ha k . T vas buvo 1919 m. savanoris. Šeimoje, be Albino, buvo dar 4 duk-terys. Buvo baig s Rokiškio gimnazij . mišk iš jo 1945 m. liepos m n. Albinas buvo Algimanto apygardos štabo viršininkas, žuv s išdavus Mont s bunker prie Priepodo ežero Šimoni girioje 1949 m. lapkri io 1 d. Kartu su kitais žuvusiais partizanais užverstas bunkerio griuv siais, bet nakt t vo Stepono Pajarsko ir Vandos Vig lyt s išvogti ir po keli dien slap ia palaidoti Adomyn s kapin se.

Namiškiai buvo nuolatos suimin jami ir tardomi. Nuo 1949 m. tr mi-

mo namiškiams pavyko pasisl pti. Seser Verut su m 1951 m. Šešerius metus atbuvo Vorkutoje. ia ištekl jo už Stasio Kriau i no, patekusio nelaisv 1949 m. lapkri io 1 d. Šimoni girios m šyje. Gr žusi baig vidur- rin mokykl ir Utenos medicinos seser mokykl . Gyvena ir dirba Šven ion liuose. *V.Pajarskait -Kriau i nien*

Jonas Stukas. Gim s 1926 m. Jotkonyse. T vai mažazemiai. Žuvo 1946 m apsuptas Šimoni girioje. Slap ia palaidotas Adomyn s kapin se. Namie likusi sesuo tur jo slapstyti. *A.Bali nas*

Rozalija Tre iokait -Rožyt . Gimusi 1907 m. Jotkonyse. Nuolatinė valdžios priekabi d l brolio Jurgio buvo priversta išeiti mišk . Suimta 1949 m. lapkri io 2 d. m šio Šimoni girioje metu. Šešerius metus atbuvo Intoje. Po lageri gyvena Sv dasuose.

Jurgis Tre iokas-Rytas. Gim s 1917 m. birželio 2 d. Jotkonyse. kis 10 ha. Keli vaikai mir maži, liko 4 seserys ir Jurgis - jauniausias. T vas nevald koj ir mir 1925 m., o motina - 1931 m. Jurgis nuo 13 met liko "gaspadoriumi". Nuo 1930 m. k l si vienkiemius, tod l seser koman- duojamas Jurgis tur jo vežioti akmenis ir r stus, bei trobas statyti.

Nuo kariuomen s prad jo slapstyti 1944 m. - dar be ginklo ir netoli nam . Du kartus pavyko pab gti apšaudomam. Tur jo bunker šulinyje: rentinys buvo medinis, jame pasidar land . jimas buvo gerai užmas- kuotas, bunkeris tur jo ger ventiliacij , maisto nuleisdavo kibiru. V liau kitam perleid s t bunker . Prisiregistravo, ta iau kai registrantus prad - jo persekioti ir suimin ti, pasitrauk mišk . 1949 m. lapkri io 2 d. Šimo- ni girios m šyje buvo suimtas. Lageriuose atbuvo 10 m. Gr ž s prisi- glaud pas seser Stefanij netoli Sv das . V liau sik r Debeikiuose, vis laik dirbo kol kyje - lageriuose išmoko suvirintojo amato. Šiuo metu kininkauja.

Jonas Jan ys. Gim s 1918 m. Jotkonyse. 1941 m. tarnavo kariuomen je ir dingo be žinios. *A.Bali nas.*

Krašteliai

Bronius Brazi nas. Gim s 1921 m. Žuvo 1946 ar 1947 m. *D.Šilinyt -Šili- nien*

Sv das Kunigiškiai

Antanas Baltuška. Gim s 1924 m. Slapst si su broliais Augustu ir Jonu, bet prisiregistravo. Gyvenim baig Adomyn je. *D.Šilinyt -Šilinien*

Augustas Baltuška. Gim s 1918 m. Kunigiškiuose. T v kis - apie 30 ha. Laik si t višk s apylink se kartu su broliu Jonu, Albinu M giniu, iš Gyki kilusiu Bronium Budreika ir kt. Žuvo 1945 m. liepos 15 d. ties Kurklie iais. Pasakojama, kad jis su draugais maud sis Malaišoje, kur buvo strib ir kareivi užklupti. Juos išdav s Kunigiški Antanas Zov - Albino M ginio sesuo Bron pati ma iusi t ryt j jojant Sv das link. A.Baltuška su kitais žuvusiais draugais buvo užkastas pušyn lyje ties kopyt le bulviaduobe, bet netrukus jie visi buvo perlaidoti Sliepsiškio kapinait se. Gimini r pes iu jiems dabar pastatytas paminklas.

Sesuo Bron , ištek jusi už Malaiši Broniaus Ge i no, buvo ištremta 1941 m. birželio 14 d. Altaj . Pab gusi iš tremties. Gyvena Panev žyje. Sesuo Teofil su motina buvusios ištremtos Molotovo (Perm s) srit . Abi gr žusios Lietuv . Sesuo gyvena Anykš iuose. *D.Šilinyt -Šilinien*

Jonas Baltuška. Gim s 1922 m. Kunigiškiuose. Žuvo 1945 m. liepos 15 d. Kurklie i m šyje kartu su broliu Augustu. *D.Šilinyt -Šilinien*

Jurgis Baltuška. Trij partizan - Antano, Augusto ir Jono - t vas. Gim s 1895 m.(?). Kareivi nužudytas 1945 m. liepos 15 d. Kurklie i m šio dien . Namuose likusi tik žmona. *A.Bali nas*

Jonas Mašanauskas. Gim s 1914 m. Kunigiškiuose. T vai tur jo 1-3 ha žem s. Partizanais buvo ir broliai Petras su Vytautu. Jono žmona iš to paties kaimo Paulina Grižait , buvo partizano Jurgio Grižo sesuo. Prisi-registrav s Jonas Mašanauskas 1947 m. gruod su visa šeima (t vais Ona ir Juozapu, seserimi Verute bei 3-5 m. dukrel mis Danute ir Algimanta) buvo ištremtas Tomsko srities Zariankos rajon . Žmona buvo politin kalin . J.Mašanauskas mir jau gr ž s, Rokiškyje. *Pagal sesers Verut s pasakojim , užrašyt D.Šilinyt s-Šilinien s*

Petras Mašanauskas. Gim s 1918 m. Kunigiškiuose. Jono ir Vytauto bro-lis. Buvo ved s Stas Vilutyt , kurios brolis Vytautas taip pat buvo parti-zanas. Vilu iai Kunigiškiuose nuomojo Kastut s Šilinais 26 ha k . ia rengtoje sl ptuv je 1945 m. rugpj t P.Mašanausk surado ir su m ka-

reiviai. Buvo nuteistas 25 m. Vorkutoje išbuvo 13 m. Sesers Verut s liudijimu, prieš trejet met dar gyveno Mažeikiuose. *D.Šilinyt -Šilinien*

Vytautas Mašanauskas. Gim s 1923 m. Kunigiškiuose. Jono ir Petro brolis. Partizanavo nuo 1945 m. Buvo labai dr sus. Dažnai net dien jodin darvo raitas. Sesuo sp ja j žuvus Gyk kaimo palauk je, netoli t višk s. *D. Šilinyt -Šilinien*

Albinas M ginis. Gim s 1924 m. Kunigiškiuose. kis - tik 6 ha. Slapst si kartu su to paties kaimo broliais Baltuškomis. Namuose likusi tik motina ir sesuo. Žuvo 1945 m. liepos 15 d. Kurklie i m šyje. Kelias dienas žuvusieji buvo pamesti Sv das turgaviet je.. Užkas juos pušyn lyje prie koplyt l s, senoje bulviaduob je. Bron M ginyt -Nemaj nien , dabar gyvenanti Valk nuose, surado kap , o partizanai po kokio m nesio slap ia perlaidojo palaikus Sliepsiškio kapinait se. Sesuo Bron , nors ir buvojau ištek jusi, bet Sibiro neišveng : su vyru ir s neliau atbuvo tremt Krasnojarsko krašte. Gr ž Lietuv gyvena Kunigiškiuose. *D.Šilinyt -Šilinien*

Vytautas Vilutis. Vilu iai nuomojo Kunigiški Kastut s Šilinais s 26 ha k . Vytauto seser buvo ved s Petras Mašanauskas. V.Vilutis buvo dr sus partizanas. D.Šilinyt -Šilinien prisimena, kad jos t v namus Kunigiškiuose jis užeidav s net žiem , vilk damas baltais maskuojan iais drabužiais. Palaidotas Adomyn s kapinait se kartu su Gyki Alfonsu Budreika. J pavardži n ra partizan paminkl lyje - tai kitas kapas.

Vyžuon Kunigiškiai

Romas Matulionis. Gim s 1912 m. Jis 1946 m. birželio 15 d. pateko Utenos srib pasal prie Kunigiški tilto per Švent j ir žuvo. Slap ia palaidotas savo kaimo kapin se. *A.Bali nas*

Bronius Mork nas. Gim s 1920 m. 1947 m. birželio 26 d., važiuodamas vežimu su broliu Stasiu pateko Utenos srib pasal Kušli miške ir žuvo. Slap ia palaidotas Kunigiški kaimo kapin se. *A.Bali nas*

Jonas Mork nas. Gim s 1918 m. Žuvo 1949 m. rugs jo 28 d. tarp Skudutiškio ir Pakalni . Palaikai užkasti Utenoje prie Dauniškio ežero. *A.Bali nas*

Stasys Mork nas. Gim s 1912 m. 1947 m. birželio 15 d. su broliu Bronium važiavo vežimu ir žuvo Kušli miške, patek Utenos srib pasal . Palaidotas Kunigiški kaimo kapin se. *A.Bali nas*

Kupriai

Ferdinandas Mik nas. Gim s 1923 m. Kupriuose t vai tur jo apie 20 ha k . Žuvo Vilkabruki miške per susišaudym su Vyžuon sribais ir NKVD. T vai ir dvi vyresniosios seserys buvo ištremiti. *A.Bali nas.*

Kušliai

Jane Ge i nait . Gimusi apie 1926 m. Kušliuose. T vai tur jo apie 10 ha k . Iš pradži su seseria buvusios partizan ryšinink s, paskui d l valdžios persekiojim tur jo išeiti mišk . Žuvo 1952 m. spalio 13 d. Šimoni giriuje bunkeryje kartu su Janina Valevi i te.¹ Atgimimo metais iš užkasi mo vietos kartu su kit žuvusi j palaikais perlaidota Panev žio kapin se. *B.Skardžius, E.Valevi i t -Uoksien*

Maryt Ge i nait . Jan s sesuo, gimusi apie 1926 m. Kušliuose. Žuvo 1950 ar 1951 m. sausio 15 d. kartu su Aldona Repšyte iš Denioni bunke ryje pas Šimoni vals iaus kinink , grei iausiai šeimnininkui išdavus. Buvo palaidota Adomyn je, v liau artimieji palaikus perk l Panev ž . *B.Repšyt -Kalpokien , B. Skardžius*

Balys Lapienis Gim s apie 1922 m. Iš pradži buvo sribu Sv dasuose. Sesuo pasakojo, kad ten jis buvo partizan si stas, bet netrukus tur jo sprukti mišk . Dar nor jo kažk patvarkyti namuose. Bedirbant užklupo Sv das sribai ir kareiviai. Tai atsitiko 1946 m. spalio 8 d. J peršov saugumo viršininkas Novosiolovas. Sužeist B.Lapien nuvež Debei kius, paskui Uten - ten ant operacinio stalo ir mir . K n atidav namiškiams. Palaidotas Sv dasuose. *B.Skardžius*

Povilas Ralickas. 1945 m. lapkri io 21 ar 24 d. P.Ralick partizanai pali ko sargyboje pamišk je, netoli Prano Repšio sodybos, o kiti vyrai nu jo pas Repšius. Netrukus Ralickas pamat kareivius ir šok s b gti pas Rep šius. Troboje buv vyrai, pamat b gant , sp jo išsprukti. Ralickas kieme numet šautuv ir pasisl p tvartelyje. Kareiviai nušov kieme buvus ir nesislapstant šeimninink s n Stas Repš (g.1927 m.) ir užklupo netoli

pasitraukusius partizanus, kurie visi žuvo. B.Skardžius prisimena, kad P.Ralickas, v liau eidamas registruotis, stabtel j s Skardži kieme ir pasak s: "Nešu kudaši !" Prisiregistrav s iki mirties 1974 m. gyveno t višk je. Suimtas nebuvo.

Jonas Simonavi ius. Buv s miško darbininkas, nes žem s tur jo labai mažai. Žuvo 1945 m. lapkri io 21 ar 24 d. prie Denioni Repšio kartu su kitais 5 ar 7 vyrais. *B.Skardžius*

Liepagiriai

Stasys Gimbutis-Tarzanas. Gim s Liepagiri kaime. Tai rus - "burliok " kaimas, kuriame buvo keli lietuviai kininkai. Buv s b rio, v liau - Šar no rinktin s vadas. Dvi žiemas laik si pas Indrašius Narb iuose. Suimtas 1949 m. lapkri io 1 d. Šimoni girios m šio metu. Žmoni buvo tarin jamas išdavyst mis, ta iau Indraši jis neišdav . J neišdav nei V.Karosas-Vilkas iš Drob i n . S.Gimbutis buvo nuteistas 25 m., bet (gal buvusiams kaimynams rusams reikalaujant?) v liau, panaikinus mirties bausm s draudim , Utenoje buvo perteistas ir jam buvo paskirta mirties bausm .

T vai ir sesuo Val buvo ištremti. Sesuo Val du kartus iš tremties pab go, bet paskui išprot jo. *A.Balinas, G.Gimbutis, S.Indrašius, G. Vai i nas*

Jan ys-T vukas. Žinoma tik tiek, kad Jan ys yra kil s iš Liepagiri ir žuvo 1949 m. lapkri io 1-2 d. Šimoni girios m šio metu Žaibo sl ptu- v je, prie Iženos upelio. *G.Gimbutis*

Regina Jan yt . Žinoma, kad ji buvo T vuko dukt . Žuvo 1949 m. lapkri io 2 d. kartu su t vu ir dar 3 partizanais. *G.Gimbutis*

Juozas Rimkus-Gaspadorius, Žvalgas. Jis yra iš Jurgio Tre ioko bunkerio, sunaikinto 1949 m. lapkri io 2 d. Šimoni girioje. Pasak J.Tre ioko, J.Rimkus iš pradži bijoj s ir srib , ir partizan , Buvo prisiregistrav s, bet v l pasitrauk s mišk , nes iš jo pareikalavo ginklo. Savo neatidav s, bet apie kit registrant ginklus jis pašnek j s. J.Tre iokas jo pasigail jo ir pri m savo bunker . Suimtas. Lageri keliai nežinomi. *G.Gimbutis, J. Tre iokas*

Maleišiai

Albertas Nakulis-Viesulas. Gim s 1910 m. Maleišiuose. Kariuomen s dalinys 1944 m. lapkri io 27 d. apsupo t vo Antano Naku io namus. Žmoni nieko nerado. Nušov šuni, pagrob kiaules, naminius paukš ius, dal kito turto. Rytojaus dien buvo atvartytos pastot s turtui išvežti: net langus ir duris išlupo. Tada broliai Albertas ir Stasys iš jo mišk .

A.Nakutis buvo Algimanto apygardos Kunigaikš io Margio rinktin s J.Tumo-Vaižganto b rio vadas. Tur jo didel autoritet tarp partizan . Be kita ko - fiziškai labai stiprus. Kur laik slapst si pas Indrašius Narb iuose. Žuvo savo sl ptuv je Drob i n miške 1949 m. lapkri io 2 d. kartu su šešiais partizanais, išduotas Šimoni girioje 1949 m. lapkri io 1 d. gyv paimt Stasio Gimbu io-Tarzano ar Vlodo Karoso-Vilko parodym . Slap ia perlaidotas kartu su savo vyrais Kunigiški kapinait se. Atgimimo metais jiems pastatytas paminklas. Iš j bunkerio gyvas lik s Juozas Kemeklis-Rokas draug garbei yra paraš s eil rašt "Broliams septyniems".

Dar gyvos seserys: Bron Utenoje, Irena Kaune, Vlada Panev žyje. *S.Indrašius, D.Šilinyt -Šilinien*

Stasys Nakutis. Gim s 1922 m. Maleišiuose. Alberto brolis. Suimtas 1944 m. gruodžio 24 d. tik k gr ž s su draugais po K i vakarien s Šimoni girios sl ptuv je netoli Denioni kartu su Jurgiu Guzu, Denioni Baliu Stuku ir Pauriški Romu Šalaka. Visi gavo po 15 m. lageri , 5 m. tremties ir 5 m. be teisi . S.Nakutis mir Norilsko lageryje. Jo kaulai ten lik , bet jam supiltas simbolinis kapas Kunigiški kapin se, greta brolio Alberto. *R.Šalaka, D.Šilinyt -Šilinien*

Mikieriai

Mateušas (Mataušas) Povilionis. Gim s 1921 m. Gyveno Mikieriuose. T vai tur jo apie 20 ha k . Mateušas buvo pas d d Povilion Plikiški kaime, kai 1945 m. gruodžio 19 d. ši sodyb apsupo Šimoni sribai su enkavedistais ir j prie trobos nušov . Palaidotas Šilagali kapinait se. 1989 m. jo palaikai buvo perkelti Sv das kapines. M.Povilionis yra vyskupo Liudo Povilionio brolis. *A.Bali nas*

Milokiškis

Peliksas Gimbutis. Gim s 1917 m. T v kis - 9 ha. Partizanavo apie

dvejus metus (1944-1947 m.). Laik si Drob i n miške. Prisiregistravo ir pasitrauk Kaliningrad . ia sidarbino geležinkelyje ir žuvo suspaustas tarp vagon . Palaidotas Kaliningrade.

T vas, motina ir brolis liko namie, bet gyveno pusiau slapstydami. Išvežti nebuvo. *V.V bra*

Aloyzas Vai ius. Gim s 1924 m., žuvo 1945 m. Žuvimo vieta nežinoma. Šeima išvežta nebuvo. *V.V bra*

Miškiniai

Petras Miškinis-Šar nas. Gim s 1922 m. Miškiniuose. T vai tur jo apie 4 ha. Ginkluotas partizanas. 1947 m. geguž s 30 d. strib ir enkavedist buvo užkluptas Vaitk n ežere: vis dien mirko s žalyne, užsimaskav s vandens lelij lapais. Jo nepasteb jo enkavedistai, visur ežere narš su valtimis. Žuvo 1949 m. lapkri io 2 d. Drob i n miške, Alberto Naku io-Viesulo sl ptuv je. Iš pušyn lio prie koptyl l s vis septyni Drob i nuose žuvusi partizan palaikai netrukus buvo perkelti Kunigiški kaimo kapines. Atgimimo metais jiems pastatytas paminklas. Dabar yra gyva sesuo ir brolis Vladas. *A.Bali nas, G.Gimbutis*

Antanas Šilinis. Gim s 1922 m. Miškiniuose buvo apie 12 ha kis. Žuvo 1947 m. geguž s 30 d. Vaitk n ežero m šyje. Palaidotas slaptai Adomyn s kapin se. *A.Bali nas*

Pranas Šilinis. Antano brolis, gim s 1911 m. Miškiniuose. 1942-1944 m. buvo Sv das vals iaus viršai iu. Už jus rusams, 1944 m. buvo suimtas ir nuteistas 15 m. lageri . Ten ir mir 1954 m. *A.Bali nas*

Jurgis Šink nas. Gim s 1918 m. Miškiniuose. kis - apie 12 ha. Ginkluotas partizanas, žuvo 1949 m. birželio m n. Šimoni girioje netoli Palegs. Kur palaidotas, nežinia. Liko du broliai, buv ilgai persekiojami valdžios. *A.Bali nas*

Narb iai

Bronius Bekintis. Gim s 1908 m. Narb iuose. Žuvo 1947 m. apie Kuosus (Kamaj vls.). *D.Šilinyt -Šilinien*

Vladas Bekintis. Gim s 1916 m. Narb iuose. Žuvo 1945 m. *D.Šilinyt -*

Šiliniai

Vladislovas Buitvydas. Gim s 1925 m. Dar tada vyrai beveik nesislapst . Buvo sve iuose pas draugus Petrauskus Linskio kaime. Ten juos su m , surišo rankas ir išsivar . Kušli (Užpali vis.) pamišk je V.Buitvyd ir Juoz Petrausk (g. 1923 m.) sumuš ir nušov 1944 m. gruodžio 22 d. Tai padar sribai - buv mokyklos draugai - su kareiviais. *S.Indrašius*

Stasys Gimbulis-R kas. Gim s 1921 m. Narbu iuose. T v kis - 18 ha. Išsilavinimas - nebaigtas vidurinis. Kad šeima išvengt valdžios persekiojim , vyresnysis brolis Rapolas iš jo kariuomen , po demobilizacijos buvo nuteistas 10 m. lageri . Stasys žuvo 1949 m. lapkri io 2 d. Drob i n miške, išdavus Alberto Naku io-Viesulo sl ptuv . Iš šeimos dabar lik brolis Gasparas ir seserys Dana ir Liuda. *G.Gimbutis*

Apolinaras Vilutis. Gim s 1915 m. B t n k., Sv das vls. At jo žentus Narbu iuose. Buvo siuv jas. Pusry iaudamas pamat , kad sodyb supa kareiviai su sribais. A.Vilutis band b gti. Vijosi apie tris kilometrus. Pasigav labai sumuš ir Auleliuosc, Antano Ingausko kieme, nušov . Tai buvo 1944 m. gruodžio 27 d.

Šarvojo namie. V l už j girti sribai, pamal ant velionio rankos auksin žied , grieb , bet rankos buvo sustingusios - nepaj g , o be to, ir susig do, kai pamat , kad visi žmon s juos ži ri. Palaidotas Narb i kapin se. Liko žmona Natalija ir s nus Benas (g.1940 08 18). *N.Vilutien -Budrien*

Pamiškiai

Juozas liali nas. Gim s 1921 m. Pamiškiuose. Motina tur jo 30 ha k . Slapst si nuo kariuomen s. Nušautas Sv das garnizono kareivi 1945 m. sausio 1 d. prie sl ptuv s Pamiški miške. Buvo dar beginklis, lavonas buvo apipiltas žibalu ir padegtas. Apdeg drabužiai ir veidas, plaukai. Palaidotas Sv dasuose.

Motinos neištr m , tik turt konfiskavo. Aš, jo brolis Antanas, buvau suimtas ir po savait s išsi stas kariuomen . *A.Bali nas*

Stasys Kulikauskas. Gim s 1925 m. Gyveno Pauriškiuose - t vai nuo- mojo Papšio k . Be ginklo slapst si nuo kariuomen s. 1945 m. vasario 2

d. nušautas enkavedist Kupri kaimo lauke, Debeiki vls., einantis iš Kap uški (Debeiki vls.). Palaidotas Sv das kapin se. T vai buvo ištremti. *A.Bali nas*

Jurgis Laurelis. Gim s 1912 m. Pauriškiuose, bet gyveno Mick nuose, Debeiki vls., kitoje Šventosios pus je. Beginklis slapst si nuo kariuomen s. Nušautas 1945 m. sausio 1 d. kartu su Juozu Bali nu prie sl ptuv s Pauriški miške. Palaidotas Leli n kaimo kapin se (Debeiki vls.). *A.Bali nas*

Romas Šalaka-Vasiula. Gim s 1926 m. Pauriškiuose. Gražus, didelis kis. Buvo baig s Utenos gimnazijos 7 klases. Iš jo partizanauti antrosios soviet okupacijos pradžioje. J dalinys tada vadinosi "Nepriklausoma Lietuva". Jie keturi vyrai - R.Šalaka, Denioni Balys Stukas, Galvydžiuose gyven s Jurgis Guzas ir Stasys Nakutis iš Malaiši - po K i vakarien s 1944 m. gruodžio 24 d. gr žo sl ptuv Šimoni girioje netoli Denioni kaimo. Pas k valg K ias, R.Šalaka nebeprisimena. Jau po vidurnak io, gruodžio 25 d. juos visus su m Sv das garnizonas, kur atved Antanas Paj da. Prie šios grup s bylos buvo prijungti dar 4 sv dasiškiei - broliai Antanas, Petras ir Vladas Pajedai bei Jonas Skipitis, nors jie su partizan grupe beveik netur jo nieko bendra. Jie visi gavo t pa i bausm : 15 m. lagerio, 5 m. tremties ir 5 m. be teisi . Dabar R.Šalaka gyvena Kaune.

1948 m. geguž s 22 d. R.Šalakos motina, brolis su žmona ir 1,5 met s neliu buvo ištremti Irkutsko srit . Motina 1958 m. ten mir . Palaikai 1990 m. perkelti Sv das kapines.

R.Šalakos slapyvardis - tai pro jo t višk tekan io upelio tarmin forma.

Vlada Albina Vizbarien . Gimusi 1921 m. Apirb kaime, dabar Puožo apylink , Kupiškie r. G.Vai i nas nurodo j kilusi iš Aukštup n vls., Drul n k. Nuo 1946 m. mokytojavo Pauriški pradin je mokykloje. D i vietin s valdžios persekiojim 1947 m. ruden , palikusi dukreles Dain ir Živil (apie 7-10 m.) iš jo partizanauti. Žuvo 1949 m. lapkri io 2 d. Šimoni girioje kartu su 4 kitais partizanais. V. A. Vizbarien buvusi šaul , taip pat ir jos vyras. Jis partizanaudamas nety ia susisprogdino. *A.Bali nas. J. Tre iokas*

Petrikin

Gasparas Simonavi ius. Petrikin - išnyk s kaimelis pa iame Sv das vals iaus kampe, už Gudoni . Simonavi ius žuvo netoli nam 1947 m. Palaidotas Adomyn s kapin se. *A.Bali nas*

Skverbai

Aloyzas Malinauskas. Gim s 1895 m. Gyveno Skverbuose. Buvo Sv das girininkijos eigulys. Nušautas kartu su žmona 1945 m. vasar miškelyje prie savo sodybos. Nušov Šimoni sribai su enkavedistais. Ten pat ir buvo užkasti. Buvo bevaikiai, tod l j palaikai ir dabar ten teb ra. *A.Bali nas*

Malinauskien . Gimusi apie 1894 m. Žuvo kartu su vyru. *A.Bali nas*

Sliepsiškis

Balys Lapienis. Gim s 1924 m. Sliepsiškyje. Suimtas 1945 m. sausio 2-3 d. Nuteistas 10 m. ir prabuvo Norilsko lageryje "Miedviežij ru ej". Dabar gyvena Anykš iuose. *A.Bali nas*

Juozas Lapienis-Darius, Beržas. Gim s 1909 m. Sliepsiškyje. T v kis - 42,36 ha. Buvo aktyvus šaulys, prie vokie i - seni nas. Antr kart už jus rusams, visi keturi broliai iš jo mišk . Namie liko motina Ona Lapienien ir Juozo žmona su dviem vaikais, bet jos greit tur jo palikti namus d l valdžios persekiojim ir slapstytis pas gimines. BroLIAI Lapieniai Šimoni girioje, už Priepodo ežero, išsikas bunkerį. Greit prie j prisid jo broLIAI Bronius ir Juozas Rimkai iš Vikoni . Ginkl dar netur jo. 1945 m. sausio 2-3 nakt jie buvo apsupti kareivi ir suimti. Juos išdav s Budreika (vardo Balys Lapienis gerai neprisimena) iš B t n kaimo.

Kai visi vyrai tada buv suimti ir suguldyti prie sl ptuv s, Juozas Lapienis buv s nuvarytas toliau sušaudyti. Pasigirdo keletas serij , kareivis gr ž s ir atraportav s, kad sakymas vykdytas. Bet, pasirodo, kad Juozas Lapienis pab go net nesužeistas ir žuvo tik 1949 m. lapkri io 1 d. Šimoni girioje, sl ptuv je už Denioni ežero Paleg . Tada J.Lapienis-Darius buvo Šar no rinktin s vado adjutantas. Tai buvo Algimanto apygardos Šar no rinktin s štabo sl ptuv . Tame m šyje žuvo dar du partizanai. Vis j palaikai 1991 m. rugpj io 9d. broli Lapieni ir Juozo s -

naus Tautvydo rpesiu iš žties vietos perlaidoti Sliepsiškio kaimo kapin se, vadinamose Semeliški . Pastatytas ir paminkl lis.

Kazys Lapienis. Gim s 1913 m. Sliepsiškyje. Juozo ir Balio brolis. Buvo ištremtas Vorkut ir Karagand .

Vladas Lapienis. Gim s 1915 m. Sliepsiškyje. Juozo, Balio ir Kazio brolis. Be teismo buvo kalinamas dvejus metus, bet paleistas, nes iš vaikyst s neprigird j s.

Stas Vig lyt -Živil . Gimusi 1925 m. Sliepsiškyje. T v kis - apie 25 ha. Žuvo 1949 m. lapkri io 1 d. Šimoni girios m šyje - visi 6 partizanai buv Mont s sl ptuv je, prie Priepodo ežero, susisprogdino. Juos, užvers-tus sl ptuv s griuv siuose, surado ia žvuvusio Algimanto apygardos šta-bo viršininko Albino Pajarsko-Bebo t vas Steponas Pajarskas iš Jotkoni ir Stas s Vig lyt s sesuo Vanda. J vis palaikai slap ia palaidoti Ado-myn s kapin se 1949 m. lapkri io 6-7 nakt . Jiems visiems karstus pa-dar Jonas Senvaitis iš Druski . *A.Balin as, G.Gimbutis, V.Vig lyt -Ke-meklien*

Antanas Žalnieri nas. Žalnieri nai Sliepsišk atsik l iš Žemaitijos - ia nuomojo kius, v liau buvo miško darbininkai. Antanas (g.1926 m.) partizanavo nuo 1945 m. Buvo sužeistas ak , bet pagijo. Žuvo 1948 ar 1949 m. Brolis Mykolas (g.1920 m.) - partizan ryšininkas, v liau su-sid jo su sribais. Rastas nušautas miške. Brolis Aleksys (g.1917 m.) par-tizanavo nuo 1945 m., bet legalizavosi ir buvo paimtas kariuomen . Jau mir s, palaidotas Sv dasuose. Dar vienas brolis tarnavo Lukišk se priži rtoju. Daug pad jo kaliniams, kol pats pateko lagerius. Gyvena Sliepsiškyje. *B.Skardžius*

Sv dasai

Romas Bagdonas. Jaunas Sv das gimnazijos mokytojas. Matyt, kil s iš neturtingos šeimos, nes mus, mokinius, stebino prastas kostiumas ir nu-nešioti batai. Atrodo, kad buvo kil s nuo Duokiškio. Kartu mišk iš jo, kartu ir žuvo su kitu mokytoju Jonu Matuliu iš Daujo i . Jie, šeši vyrai, žuvo 1945 m. lapkri io 21 ar 24 d. prie Denioni Repšio sodybos. Amt antkapinio paminklo pušyn lyje prie koplty l s iškalta kita data -1946 m.

J palaikai ilsisi užkasimo vietoje. *A.Bali nas, B.Repšyt -Kalpokien, V.Vig lyt -Kemeklien, V.Valunta*

Pranas Galvydis-Valteris. Gim s 1912 m. Sv das miestelio vienkiemyje. T višk - ant Alaušo ežero kranto. Jis tur jo vienas sl ptuv Šimoni girioje - buvo vienišiaus charakterio. Žuvo savo sl ptuv je 1949 m. lapkri io 1-2 d. m šyje. Ž ties metu buvo Algimanto apygardos kio dalies viršininkas. M gdav s taisyti ginklus - toks buvojo pom gis. *J.Tre iokas, D.Šilinin, G. Vai i nas*

Jonas Meškauskas-Caras. Gim s 1924 m. Sv das miestelio vienkiemyje, tame krašte, kuris dabar vadinamas Moliakalnio kaimu. T vai tur jo 16 ha k. Žuvo 1949 m. lapkri io 2 d., išdavus J.Tumo-Vaižganto rinktin s Alberto Naku io-Viesulo sl ptuv . Su 6 ten žuvusiais draugais buvo užkastas pušyn lyje prie koplyt l s, bet netrukus visi slaptai buvo palaidoti Kunigiški kapin se. Dabar ten pastatytas paminklas.

Sesuo Val , 1949 m. geguž nuteista 10 m. lageri , dabar gyvena Moliakalnyje. Dvi seserys gyvena JAV. *Pagal sesers Val s užpildyt žuvusio rezistento anket*

Šeduikiai

Bronius Pajeda. Gim s 1922 m. Žem s tur jo 20 ha. Išduotas savo sodyboje žuvo 1945 m. Su juo tada žuvo to paties kaimo Feliksas Paršiukas ir Bislys iš Kepi k., Užpali vls. Buvo nušauta ir Broniaus motina. Visi trys vyrai buvo numesti Sv das turgaviet je ir paskui užkasti pušyn lyje prie koplyt l s. Perlaidotas Duokiškyje - savo parapijos kapin se kartu su F.Paršiuku, ta iau antkapiniame paminkl lyje yra tik F.Paršiuko pavard . Sesuo Val Jablonskien gyvena Šilut s r. Dvyli kaime. *V.V bra*

Pranas Pajeda. Gim s 1919 m. Broniaus brolis. Žuvo Mikni n šile (Kamaj vls.) turb t 1947 m. Palaidotas Duokiškio kapin se. *V.V bra*

Feliksas Paršiukas. Gim s 1916 m. Šeduikiuose. Žem s - 15 ha. Žuvo 1945 m. Šeduikiuose, Antano Pajedos sodyboje. Po išniekinimo Sv das turgaviet je užkastas pušyn lyje prie koplyt l s. Jie visi buvo palaidoti Duokiškio kapin se, ta iau paminkl lyje yra rašytas tik Feliksas. Brolis Antanas atbuvo 10 m. Vorkutoje - buvo sk stas, kad tarnavo vokie iams

1941 m. Dar gyvi sesuo ir brolis Bronius, gyvena Utenoje. *V.V bra*

Pajedien . Dviej partizan Broniaus ir Prano motina, nušauta kareivi 1945 m. savo sodyboje, kai buvo išduoti trys joje besislapst partizanai. *V.V bra*

Šilagaliai

Petras Baršauskas. Gim s 1923 m., iš Šilagaliu. Miško darbininkas. Žuvo 1949 m. lapkri io 1-2 d. Šimoni girios m šyje, bet buv s partizanas, to m šio dalyvis Jurgis Tre iokas sako tokio partizano nežin s, taip pat ir kit A.Bali no išvardyt partizan iš Šilagaliu: Aloyzo bei Juozo Karveli ir Stepono Labeikio. J nemini ir Gasparas Gimbutis, pirmasis sudar s to m šio dalyvi s raš . Palaidojimo vieta nežinoma. *A.Bali nas*

Aloyzas Karvelis. Gim s apie 1924 m., iš Šilagali . Miško darbininkas. Iš pradži be ginklo slapst si nuo kariuomen s, paskui prisid jo prie ginkluot partizan . Žuvo 1949 m. lapkri io 1-2 d. m šyje Šimoni girioje. Palaidojimo vieta nežinoma. *A.Bali nas*

Juozas Karvelis. Gim s apie 1922 m., iš Šilagaliu, Aloyzo brolis. Miško darbininkas. Žuvo 1949 11 01-02 Šimoni girioje. Palaidojimo vieta nežinoma. *A.Bali nas*

Emilija Keršulyt . Gimusi 1909 m., iš Šilagaliu. Nušauta 1944 m. gruodžio 19 d. Šimoni NKVD siautimo metu, einanti iš lauko namus. *A.Bali nas*

Steponas Labeikis. Gim s apie 1923 m. Miško darbininkas. Žuvo 1949 m. lapkri io 1-2 d. m šyje Šimoni girioje. Palaidojimo vieta nežinoma. *A.Bali nas*

Vladas Lapicnis. Gim s 1918 m., iš Šilagali . Miško darbininkas. Šimoni NKVD kareiviai beginkl išsivar iš trobos ir kieme nušov . Tai buvo 1944 m. gruodžio 19 d. Palaidotas Šilagaliu kapinait se. *A.Bali nas*

Juozas Rimkus. Gim s 1923 m., iš Šilagaliu. Miško darbininkas. Slapst - si nuo kariuomen s. J savo kieme nušov Šimoni NKVD gulos kareiviai 1944 m. gruodžio 19 d. Buvo palaidotas Šilagaliu kapinait se. 1989 m. palaikai perkelti Anykš ius. *A.Bali nas*

Šlapiaišilis

Vladas Vilutis. Gim s apie 1925 m. Debeiki vls. Varkuj kaime. Augo d d s šeimoje ir buvo busimasis 12 ha kio paveld tojas. Neginkluotas slapst si nuo kariuomen s. Kareivi užkluptas d d s namuose, band b gti ir buvo nušautas. Tai vyko, rodos, 1945 m. liepos 16 d. Buvo numestas Sv dasuose, paskui užkastas pušyn lyje prie koplyt l s, bet netrukus slap ia palaidotas But n kaimo kapin se. *V.Valunta*

Tadauskai

Balys Palskys-Gintas. Gim s apie 1920 m. Tadauskuose. Žem s Palskiai tur jo apie 12 ha. Partizanauti iš jo 1944 m. Žuvo apie 1947 m. savo kaime. Kalbama, kad užkastas baloje prie Kamaj plento Rokiški, kair je jo pus je. *V.V bra*

Jonas Palskys. Balio brolis. Žuv s 1947 m. *V.V bra*

Kazys Palskys-žuolas. Balio ir Jono brolis. Gim s 1918 m. Žuvo Drob i n miško Alberto Naku io-Viesulo sl ptuv je 1949 m. lapkri io 2 d. Tuomet jis buvo Viesulo b rio vadas. Kartu su juo žuvo dar 6 partizanai. Iš užkasimo vietos pušyn lyje prie koplyt l s netoli Sv das jie visi netrukus buvo slap ia perlaidoti Kunigiški kaimo kapin se. Dabar ten pastatytas paminklas.

Palski šeima buvo gausi: trys seserys ir penki broliai. Sesuo Kaz buvo nuteista 10 m. lageri . Kitos seserys nuo išvežimo pab gusios, tai vienos motinos nebevež , o t vas tuo metu jau buvo mir s. Emilija ir Kaz Palskyt s dabar gyvena Salose. *V.V bra, G. Vai i nas*

Pranas Sakalauskas. Gim s 1911 m. Buv s Lietuvos kariuomen s psk. Nuo 1944 m. slapst si namuose. Pamat s kareivius, b go. Kareiviai su šunimi vijosi 3 km ir pamišk je prie Duokiškio nušov . Tai buvo jau 1946 m. Užkastas baloje prie Kamaj plento Rokiški. Gyveno su seseria. Ji ištremta nebuvo. *V.V bra*

Vaitk nai

Steponas Banys. Gim s 1910 m. 1945 m. suimtas ir nuteistas 15 m. Apie 1952 m. mir lageryje. *A.Bali nas*

Albinas Birkus. Gim s 1923 m. Vaitk nuose. T v kis - 15 ha. Žuvo 1948 m. geguž s 3 ar 30 d. Vaitk n ežero salos m šyje. Slapia palaidotas Jotkoni kapin se. T vai nebuvo išvežti, tik "išbuožinti". *A.Bali nas*

Bronius Birkus. Gim s 1919 m. Vaitk nuose. Albino brolis. Žuvo 1949 m. lapkri io 2 d. Šimoni girios m šyje K stu io sl ptuv je, tarp Priepodo ežero ir Sliepsiškio palauk s. Buvo užkastas žuvimo vietoje. 1989 m. spalio 14 d. žmonos ir dukters r pes iu palaikai perkelti Sv das kapines. *A.Bali nas*

Juozas Birkus. Gim s 1925 m. Vaitk nuose. Albino ir Broniaus brolis. Žuvo 1948 m. birželio 30 d. Galvydži Vinco Tamoši no sodyboje. Palaidotas Sv dasuose. *A.Bali nas*

D.Šilinyt -Šilinien gird jusi, kad J.Birkus ant d d s Sem no priekl io Sliepsiškyje pyn s pintin ir, pamat s kareivius, bandydamas pasitraukti mišk , žuv s.

Pranas Birkus. Gim s 1921 m. Vaitk nuose. Albino, Broniaus ir Juozo brolis. Žuvo 1948 m. geguž s 3 d. Vaitk n ežero salos m šyje. Palaidotas Jotkoni kapinait se. *A.Bali nas*

Vincas Budreika. Gim s 1918 m. Vaitk nuose. 1942-1944 m. tarnavo policijoje. Dingo be žinios 1944 m. gruod . *A.Bali nas*

Feliksas e ys. Gim s 1918 m. Suimtas 1948 m. Mir lageryje. *A.Bali nas*

Juozas e ys. Gim s 1924 m. Vaitk nuose. Felikso brolis. Žuvo 1948 m. geguž s 30 d. Vaitk n ežero saloje. Slapta palaidotas Adomyn s kapin se. *A.Bali nas*

Juozas e ys. Gim s 1920 m. Vaitk nuose. Žuvo 1948 m. geguž s 30 d. Vaitk n ežero salos m šyje. Palaidotas Adomyn s kapin se. *A.Bali nas*

Jonas Gikys. Gim s 1928 m. Žuvo 1947 m. Palaidojimo vieta nežinoma. Žuvo Šimoni girioje. *A.Bali nas*

Kazys Gikys. Jono brolis, gim s 1925 m. Žuvo 1947 m. Palaidojimo vieta nežinoma. *A.Bali nas*

Kostas Kinderis. Gim s 1909 m. Gyveno Vaitk nuose. Savo sodyboje 1944 m. lapkri io m n. nušov kareiviai-dezertyrai. Palaidotas Sv das kapin se. *A.Bali nas*

Vytautas Musteikis. Gim s 1917 m. Gyveno Vaitk nuose. 1948 m. susisprogdino sl ptuv je savo sodyboje. Palaidotas Jotkoni kaimo kapin se. *A.Bali nas*

Alfonsas Nakutis. Gim s 1920 m., iš Vaitk n . T vai tur jo 18 ha k . 1948 m. susisprogdino savo namuose rengtoje sl ptuv je. Palaidotas Jotkoni kapin se. *A.Bali nas*

Pranas Nakutis. Gim s 1918 m. Vaitk nuose. Alfonso brolis. Enkavedist nušautas savo sodyboje 1946 m. kis "išbuožintas". *A.Bali nas*

Juozas Pakštas. Gim s 1921 m. Vaitk nuose. T v kis - apie 20 ha. 1946 m. nušautas enkavedist savo sodyboje. Palaidotas Sv das kapin se. *A.Bali nas*

Pranas Pakštas. Juozo brolis, gim s 1909 m. Vaitk nuose. Nušautas 1943 m. raudon j diversant . *A.Bali nas*

Albertas Ras ius. Gim s 1921 m., iš Vaitk n . Slapst si beginklis nuo tarnybos kariuomen je. Nušov Sv das sribai. Palaidotas Sv das kapin se. *A.Bali nas*

Juozas Stukas. Gim s 1918 m. Vaitk nuose. Neprigird jo. Einant per lauk stabd kareiviai, jis nestojo ir buvo nušautas. Tai atsitiko 1945 m. geguž . *A.Bali nas*

Vikonys

Zos Baronait . Gimusi 1914 m. Vikonyse. Bežem . Partizan ryšinink . 1950 m. baland nušauta Sv das srib , vadovaujam NKVD leitenanto Trivalos, Grikiapeli Juozo Dundulio kieme, einanti iš trobos miškel . Buvo nuvežta Sv dasus, o po keli dien užkasta Klebono pušyn lyje netoli miestelio, senoje bulviaduob je. Vikoni vyrai padar karst ir slaptai palaidojo Vikoni kapeliuose. 1990 m. pastatytas kuklus paminkl lis. *A.Bali nas*

Juozas Budreika. Gim s 1921 m. (kitur A.Bali nas rašo 1928 m - V.V.). Gyveno Vikonyse. Nušautas 1945 m. lapkri io 21 ar 24 d. Šimoni giroje, prie savo sl ptuv s tarp Denioni ir Galvydži . Kita versija - jis kartu su kitais 5 ar 7 partizanais žuvo Denioni Prano Repšio sodyboje. Nušautus partizanus Galvydži B.B ga, atvartytas su pastote, nuvež Sv dasus. Miestelio aikšt je jie išgul jo 4 paras, v liau buvo užkasti pušyn lyje prie kopyt l s.

J.Budreikos brolis Antanas, buv s pasienio policininkas, ir sesuo Zos 1944 m. pasitrauk Vakarus. Likusi sesuo Bron ir motina slapst si ir išveng arešto. *A.Bali nas*

Aleksys Matelis-Audenis. Gim s 1919 m. Vikonyse. Brolis vald valak žem s. 1942-1944 m. buvo Sv das vals iaus sekretorius. Žuvo 1949 m. lapkri io 1 d. Šimoni giroje AntanoStarkaus-Mont s bunkeryje prie Pricpodo ežero. Kareivi buvo užkastas sl ptuv s griuv siuose, bet j vis palaikus Steponas Pajarskas ir Vanda Vig lyt nak ia "išvog ", ir paskui buvo palaidoti Adomyn s kapin se. *A.Bali nas, V.Vig lyt -Kemeklien*

Bronius Rimkus. Broliai Bronius ir Juozas Rimkai, Balio Lapienio iš Sliepsiškio liudijimu, kartu su 4 broliais Lapieniais 1944 m. sireng sl ptuv Šimoni giroje. Lapieniai 1945 m. sausio 2-3 nakt buvo suimti. Net pakartotinai paklausus Balio Lapienio, iš jo laišk neaišku broli Rimk su mimas. Aišku tik, kad jie abu yra buv lageriuose - B.Lapienis rašo, kad Bronius po lageri jau es s mir s, o Juozas gyvena Lietuvoje, bet neaišku, kada ir kaip jie pateko enkavedist rankas.

Juozas Rimkus. Broniaus brolis.

Cipras Rimkus. Gim s 1919 m. Vikonyse. T v kis - apie 12 ha. Žuvo 1945 m. lapkri io 21 ar 24 d., t.y. tame pa iame m šyje, kaip ir Vikoni Juozas Budreika. Namuose liko brolis ir sesuo. Nuvaryti Sv dasus, jie paj g nepripažinti žuvusio brolio. C.Rimkaus palaikai lik pušyn lyje prie kopyt l s. 1989 m. keturiems žuvusiems partizanams pastatytas paminkl lis. Jame rašytas ir Cipras Rimkus. *A.Bali nas*

Vilkabrukiai

Kazys Maslauskas. Gim s 1920 m., gyveno Vilkabrukiuose. Žuvo 1946

m. ruden Kušli miške, netoliausiai nuo Vilkabruki . J nušov Vyžuon sribai (iki 1950 m. Vilkabrukiai priklaus Vyžuon vls.). Palaidotas Kunigiški kapin se (Vyžuon parapija). *A.Bali nas*

Juozas Pelionis. Gim s 1922 m., gyveno Vilkabrukiuose. J 1946 m. ruden Vilkabruki miške nušov Vyžuon sribai ir enkavedistai. Palaidotas Kunigiški (Vyžuon) kapin se. *A.Bali nas*

Zoviškiai

Aloyzas Brakn . Gim s 1923 m. Zoviškiuose. Žuvo 1945 04 18 Šimoni girioje per susišaudym su enkavedistais. Palaidotas Jotkoni kaimo kapin se. Motina, brolis ir sesuo buvo išvežti. *A.Bali nas*

Jonas Moz ra. Gim s 1926 m. Zoviškiuose. Žuvo 1947 m. per susišaudym su enkavedistais Šimoni girioje. Palaidojimo vieta nežinoma. Motina ir 2 seserys slapst si. *A.Bali nas*

Žalioji

Jonas Skardžius. Gim s 1928 m., gyveno Žaliosios kaime. Iš jo partizanai 1946 m. ir po keli savai i žuvo. Ž ties vieta ir palaidojimo vieta nežinoma. *D.Šilinyt -Šilinien*

Partizanai iš kitur

Vilius Bugailiškis-Dr sutis. Kil s iš Starkoni kaimo nuo Šimoni . Jis žuvo 1952 m. spalio 13 d. Šimoni girioje Tigro sl ptuv je prie Šilagalii. Šio partizano pavard radusi Elena Valevi i t -Uoksien KGB archyve, ieškodama žini apie tada ten žuvusi seser Janin . Iš kitur apie V.Bugailišk nieko nežinoma. Buv partizanai Jurgis Tre iokas ir E. Valevi i t -Uoksien apie j nieko nežino. Atgimimo metais vis tame bunkeryje žuvusi partizan palaikai E.Valevi i t s-Uoksien s r pes iu iš žuvimo vietos perlaidoti Panev žio kapin se.

Julijonas Budreika-Tardytojas. Algimanto apygardos vado adjutantas, kil s iš Skapiškio vls. Kirkl n kaimo. Žuvo Šimoni girioje 1949 m. lapkri io 1 d., Antano Starkaus-Mont s bunkeryje.

Vaclovas epukonis-Tigras. Gim s ir aug s Taraldži kaime, Kamaj vls.,

vidutini kinink šeimoje. Lietuvos kariuomen s psk. Jo bunkerio 1949 m. lapkri io 1-3 d. Šimoni girios m šio metu niekas neišdav , nors tai vert padaryti Jurg Tre iok -Ryt , ir Elen Valevi i t -Nid - to m šio metu gyvus paimtus partizanus (žr. j atsiminimus). Sl ptuv buvo paimta tik po trej met , o gyvas pasidav s V. epukonis tapo Sokolovo smogiku-provokatoriumi¹.

Petras ernius-Tigras. Gim s 1921 m. Nemejfin k., Kamaj vls. T v kis - 21 ha. Žuvo 1949 m. lapkri io 2 d. Drob i n miške su dar 6 J.Tuomo-Vaižganto rinktin s vyrais. Iš užkasimo vietos pušyn lyje prie kopyt l s netoli Sv das j vis palaikai slap ia perlaidoti Kunigiški kaimo kapin se.

1945 m. kareiviai nušov 34 m. sesers vyr . Brolis, nušautas Kamaj vls. Jurkiški miškelyje, gul jo numestas Kamajuose. Sesuo Vitalija Budreikien , gyvenusi Skeiri k., Kamaj vls., 1947 m. gruodžio 29 d. buvo ištremta su 2 vaikais Sibir . *V.Budreikien , 1990 m.*

Kostas Jasinevi ius rašinyje "Susidorojimas su šauliais" ² rašo, jog Petras ernius yra gim s 1924 m. Nemeni n k., Kamaj vls. Jis es s Nepriklausomos Lietuvos kariuomen s gen.J. erniaus brolio s nus. Petro vyresnysis brolis Jonas (g.1913 m.) buv s partizan b rio vadas ir žuv s 1946 m. lapkri io pabaigoje Kamaj šile (užkastas Kamaj pelk se). Tada b riui m s vadovauti Petras. Buv s keliskart sužeistas. Žuvo 1949 11 02.

Henrikas Danilevi ius-Vidmantas. 1949 m. lapkri io 2 d. Šimoni girios m šyje Tarzano sl ptuv je prie Demoni ežero žuvo kažkoks karininkas Algis, prieš kok m nes ia atsirad s iš Žemaitijos. Daugiau apie j nebuvo nieko žinoma. Pasirodo, kad tai b ta Henriko Danilevi iaus, kilusio iš Imbrado vals iaus. Jo t vas buvo Zaras apskrities viršininkas. Partizanauti H.Danilevi ius iš jo iš Eržviko gimnazijos, kur dirbo mokytoju. G.Vai i nas nurodo, kad I I.Danilevi iaus slapyvardis buvo Vidmantas, o Algiu buvo vadinamas 1949 m. lapkri io 1 d. Šimoni girios m šyje An-

¹ 1952 m. spalio 13 d. Tigro sl ptuv prie Šilagalai // Laisv s kov archyvas. T.10. P.32.

² Tremtinys. 1995. Nr.20.

tano Starkaus-Mont s bunkeryje žuv s Jonas Liesys iš Jurbarko vls.

H.Danilevi iaus ir dviej jo kovos draug palaikai buvo surasti žuvi-
mo vietoje ir 1991 m. rugpj io 9 d. perlaidoti Sliepsiškio kapin se. Kar-
tu su juo ilsisi Sliepsiškio Juozo Lapienio ir Aloyzo Žilio iš iuk kaulai.

Petras Dilys-Eimutis, Tarzanas. Gim s apie 1923 m., gyveno prie Kuli ,
Trake (dabar J žint apylink , Rokiškio r.). T vai tur jo apie 10-15 ha
k . Išsilavinimas - nebaigtas vidurinis. Žuvo Drob i n miške 1949 m.
lapkri io 2 d., apsupus išduot bunker , kartu su kitais 6 partizanais. Tuo
metu jis buvo Margio rinktin s žvalgybos skyriaus viršininkas. Iš pušyn lio
prie koplyt l s netrukus j vis palaikai slaptai buvo perlaidoti Kuni-
giški kapin se. Atgimimo metais ia jiems buvo pastatytas paminklas.

Jaunesnis brolis Albinas žuvo anks iau, t vas buvo jau mir s, motina
(dabar jau mirusi) slapst si. Dabar iš j šeimos n ra nieko gyv . *G. Vai i -
nas; Balys Tij ralis, 1990 m.*

Teofilis Gudas-Eskimas. Kil s iš Nori n kaimo nuo Šimoni . 1952 m.
spalio 13 d. žuv s su m s partizanais. Palaidotas Panev žyje.

Jurgis Guzas. Žinoma, kad jis buvo kult rtechnikas, gim s 1912 m. Su-
imtas 1944 12 25, po K i vakarien s, išdavus bunker Šimoni girioje.
Nuteistas 15 m. lageri . Mir Magadano srityje 1953 01 17.

Juozas Indrašius-Sakalas. Kil s iš Puodži kaimo, Užpali vls. Pasitrauk
mišk , kai su m t v . Dar tur jo seser Eugenij . Buvo paimtas gyvas
1949 m. lapkri io 2 d. Šimoni girios sl ptuv je prie Bar ios kalno. Toje
sl ptuv je jis buv s dar naujokas. Lageryje J.Indrašius dirbo suvirintoj .
Gr ž s Lietuv , gyveno Panev žyje. *J.Tre iokas*

Antanas Jan ys-Žaibas. Paimtas gyvas 1949 m. lapkri io 2 d. Šimoni
girios m šyje sl ptuv je prie Bar ios kalno. Daugiau apie j nieko nežino-
ma. *G.Gimbutis*

Bron Karvelyt -Snaig , Morta. Kilusi iš Plikiški nuo Andrioniškio.
Žuvusi kartu su Janina Valevi i te 1952 m. spalio 13 d. Šimoni girioje.

Juozas Kemeklis-Rokas, Rimtutis, Granitas. Kil s iš Šarki kaimo nuo
Južint . Jis vienintelis ištr ko iš keliais enkavedist žiedais 1949 m. lap-
kri io 2 d. apsuptos sl ptuv s Drob i n miške, kai žuvo septyni jo ko-

vos draugai. Tada jis buvo Kunigaikš io Margio rinktin s vadas. M s kraštuose jis atsid r d l to, kad buvo dirb s Sv dasuose veterinaru - buvo baig s Gruzdži technikum .

Po Drob i n miško m šio J.Kemeklis dar apie m nes pasilaik s m s kraštuose. Atsisveikinti pas Indrašius už jo su partizanais Jonu Mockumi-V ju ir Baliu Žukausku-Žaibu. Ta proga Stasys Indrašius juos nufotografavo.

Žuvo 1951 m. gruodžio 22 d. Broniaus Kaly io-Siaubo, tapusio Sokolovo smogiku, išduotas Pelani miško raiste (Mol t r.).

D l J.Kemeklio slapyvardži : Roku j vadino partizanai, Rimtu iu pasirašin jo dokumentus, o Granitu, m s žiniomis, jis pavadintas tik paminkle Utenoje.

Vilniuje dar gyvena J.Kemeklio brolis Petras, taip pat buv s partizanas. *P.Kemeklis, G.Gimbutis, S.Indrašius*

Stasys Kriau i nas-Jaunutis, Liutauras. Gim s 1930 m. Andrioniškyje. Žem s - apie 19 ha. T vas suimtas 1946 m., kal jo Komijoje. Brolis Juozas nuteistas 1945 m. 25 m., buvo Norilske. Namuose likusi viena motina. Kod l S.Kriau i nas atsirado Sv das gimnazijoje, nežinia. Netrukus jis klas je nepasirod , ir imta kalb ti, kad jis pasitrauk s mišk . Po 1949 m. lapkri io 1-3 d. m šio Šimoni girioje atsirado gand , kad po bunkerio griuv siais enkavedistai S.Kriau i n ir S.Gimbut -Tarzan atkas gyvus.

Ištremtas Vorkut . Paleistas iš lagerio, tremtyje ved Albino Pajarsko-Bebo seser Verut . Nor damas užsidirbti pinig , ima dirbti vienoje Vorkutos šacht ir ten ž sta. Liko našl žmona ir 1,5 m. s nelis. Dabar žmona gyvena Šven ion liuose ir dirba medicinos seserimi. *V.Kriau i nien , V.Valunta*

Gasparas Lapienis-Dudutis. Apie j žinoma tik iš G. Vai i no rašinio "Algimanto apygardos ž tis". Jis žuvo 1949 11 02 Šimoni girios Antano Janio-Žaibo sl ptuv je kartu su kitais 5 partizanais.

Jonas Lapienis-Jokeris. Kil s iš Vagoni nuo Adomyn s. Dalyvavo 1947 m. su Monte Šimoni sal s sprogdinime.

Jonas Mockus-V jas. Gim s 1923 m. Rokiškio apskrities Rageli bažnyt-

kaimyje, kuri laik partizanavo Drob i n apylink se. 1949 m. gruod jis su J.Kemekliu-Roku ir Baliu Žukausku-Žaibu dar pasirod pas ryšinink Stas Indraši Drob i nuose. 1950 m. pavasar jie tarsi paskutin kart atsisveikin , bet 1951 m. rugpj t dar kart pasirod . J.Mockus žuvo 1952 m. gruodžio 12 d. Kuos kaime, Kamaj vls. Nušov Duset sribai su kareiviais. Buvo nuvežtas Dusetas (Zaras r.). *S.Indrašius*

Mykolas Nemiej nas-Rimantas, Mokytojas. Apie j beveik nieko nežinoma. Žinoma tik, kad jis žuvo 1952 m. spalio 13 d. Šimoni girios bunke-ryje, netoli Šilagaliu, kartu su Galvydži Janina Valevi iute-Astra, Kušli Janina Ge i naite ir dar 3 vyrails.

Aldona Pakštait . Gimusi 1921 m. Vaineikiuose (Duokiškio parapija). Buvo partizan ryšinink . Vaitk n kaimo lauk j nušov Sv das sribai 1947 m. Palaidota Duokiškio kapin se. *A.Bali nas*

Antanas Starkus-Mont . Gim s 1917 m., iš Zubiški k., Šimoni vls. Tarnav s vokie i kariuomen je, 1944 m. nuleistas Lietuv iš l ktuvo. Pas- kutiniu metu buvo Algimanto apygardos vadas. Išduotas žuvo 1949 m. lapkri io 1 d. Šimoni girios m šyje, savo sl ptuv je prie Priepodo ežero.

Birul Šniuolyt -Ida, Ramun . Kilusi iš Radviliškio vls. Po vieno labai žiauraus tardymo 1947 m. ji pasitrauk iš Radviliškio gimnazijos. T vas niš pasienie i buvo nušautas 1945 m. birželio 28 d., broliai buvo Pri- sik limo apygardos štabe. Vyriausiosios partizan vadovyb s ryšinink s Izabel s Vilimait s-Stirnos B.Šniuolyt buvo atvesta Šimoni giri . J priglaud Jotkoni Steponas Pajarskas - Algimanto apygardos štabo viršininko Albino Pajarsko-Bebo t vas. Po kurio laiko, vengdama su mi- mo, ji pasitrauk mišk . Antano Starkaus-Mont s sl ptuv je ji žuvo 1949 m. lapkri io 1 d. kartu su visais ten buvusiais partizanais. Palaidota Adomyn s kapin se.

Pagal V.Vig lyt , B.Šniuolyt Šimoni girioje jau buvusi 1945 m., pas- kui ji ištek jusi už Albino Pajarsko-Bebo.

Kostas Vanagas-Sakalas. Gim s 1916 m., iš Užpali miestelio. Prie vo- kie i buvo policininkas. Žuvo 1945 11 06 susišaudyme su enkavedistais. Sp jama, kad buvo užkastas pušyn lyje prie kopyt l s. Žmona dabar gyve-

na Utenoje. *A.Bali nas*

Balys Žukauskas-Žaibas. Gim s 1923 m. Kišim k., Užpali vls. 1947 m. B.Žukauskas buvo užklyptas srib ir kareivi Prano Vaškeliio sodyboje Puodži kaime, Užpali vls. Tada žuvo Bronius Gudelis-Lapinas, o B.Žukauskui ir dar dviems partizanams pavyko pasitraukti. Pas Indrašius B.Žukauskas paskutin kart buvo kartu su Juozu Kemekliu-Roku ir Jonu Mockum-V ju 1951 m. rugpj tyje. Vaineikiuose gyvenanti Juodelien iš Pamalaišio 1992 m. kovo 14 d. raš S.Indrašiu, kad B.Žukauskas ir J.Mockus dažnai b dav jos t višk je. 1952 m. žiem už jo pas Juodelius atsiveikinti. Su savimi tur jo ryšul l maisto ir palapin . Sak si važiuoj s Min ios mišk . Paragintas vieno iš lyd jusi , s d s roges ir nuvažiav s prie plente laukusios mašinos, ir ten buvo suimtas. Teismas vyko 1954 m. *S.Indrašius, Juozas Gudelis*

Balys-Žalgiris. Tai partizanas - legenda. B.Skardžius mini jo vard - Balys. Pavard s nežinome. Žuvo 1945 m.

Iš B.Skardžiaus 1994 12 06 laiško: "...Apie Bal -Žalgir nelabai k turiu papildyti, nes jis buvo nevietinis, gal tik, kad jis mok jo... vokiškai, rusiškai, latviškai, kad buvo nagingas ir kai kuriems r koriams dovano-davo savo gamybos žiebtuv lius. Dr sus - Šimoni ir Debeiki sribams kartais pakurdavo pirt . Iškaršdavo kail tiems, kurie m go broliautis su priešu. Buvo... lyg koks teis jas: gaudydavo ir bausdavo triukšmadarius, vagišius, mušeikas ir kt."

Pirmos dalies pabaiga

1941 M. SUKILIMUI PAŽYM TI

Lietuvos Politini Kalini S jungos Pirmininkui Antanui Lukšai

J s d mesiui siun iame tris pareiškimus su lydraš iu, kuriuos mes jau buvome paskelb dienraštyje "Drauge" ikagoje ir atspausdino "Lietuvos Aidas" Lietuvoje. Šie pareiškimai yra tuo svarb s, kad juos padar dar gyva, esan ioji už Lietuvos rib , 1941 m. tautos Sukilimo Lietuvoje organizatori dalis. Tuos pareiškimus b t pravartu d ti "Laisv s Kov Archyv " kaip dokumentin medžiag , jei tai b t Jums manoma. M s S junga, Amerikoje registruota, visada Jums talkino ir talkins, ir mes jau iam s esanti J s dalis užsienyje.

Su pagarba

*Pilypas Narutis
Pirmininkas
1966 10 22*

Lietuvi b. Politini kalini S junga Amerikoje pristato lietuvi visuomenei trij žymi pogrindžio vad ir 1941 m. sukilimo Lietuvoje organizatori pareiškimus.

Dr.inž.Adolfas Damušis, kalintas naci kal jime, teisininkas Mykolas Naujokaitis, kalintas bolševik kal jime, ir dipl.inž.Pilypas Narutis, kalintas naci kacete (tik k išleid s knyg "Tautos sukilimas. I dalis. Be š vio"). Jie savo pareigas kaip lietuviai ir savo gyvenim rikiavo lietuvi tautos laisvei ir valstybinei nepriklausomybei užtikrinti.

Prašome dabar, šiame mete, ne tik lietuvi visuomenei vadovaujan i j , bet ir vis lietuvi priimti tuos pareiškimus d mesin. Tie pareiškimai liudija lietuvi tautos pastangas kovoti prieš okupantus, prasiveržiant per visas okupant apgaulės, kai galingi Lietuvos valstyb s priešai iš ryt ir vakar band sutrinti Lietuvos laisv ir taut pavergti. Manome, kad šie pareiškimai teigiamai paveiks visuomen , kad visi b t vieningi Lietuvos ir lietuvi tautos laisv s ir valstybin s nepriklausomyb s užtikrinime ir paskatins, kad visi šios kartos lietuviai atlikt savo pareig taip, kaip atliko savo misij ir visos lie-

tuvi kartos, nuo Mindaugo laik valstyb suvienijusios, Nemuno baseino ir Baltijos j ros erdv je išlaikydamos savo ku It r , kalb , papro ius ir nuo- lat gindamos Lietuvos valstybin savistovum .

Lietuvi b. Politini kalini naci ir soviet kal jimuose ir kacetuose S junga Amerikoje

*J.Šlajus
Sekretorius*

Liudijantys pareiškimai

Su Raudonosios armijos invazija prad ta Lietuvoje Soviet S jungos okupacija ir genocidas susilauk visuotinio lietuvi tautos pasipriešini- mo. 1940 m. ruden Nepriklausomos Lietu vos organizacijoms persiorga- nizavus, pagrindžio vad sutarimu Lietuvoje prasid jo Lietuvos Akty- vist Fronto (LAF) s j dis: pasipriešinti okupantui ir genocidui, o susi- darius progai sukilti ir atstatyti Nepriklausom Lietuv .

LAF, r pindamasis valstybiniu t stinumu, siunt pasiuntin iš oku- puotos Lietuvos Berlyn , pakviesdamas Nepriklausomos Lietuvos ga- liot Minister Vokietijai eiti Ministro pirmininko pareigas pagrindžio pramatytoje Laikinojoje Vyriausyb je. Kad labiau b t užtikrintas slap- tumas ir konspiracija, nei Vilniaus, nei Kauno LAF štabas, nei sudarytas Vyr. LAF Štabas rašt neraš , r m si asmeniškais ryšiais ir persp jo vis- us, kad neplatint neaiškios kilm s pasirodan i program ir atsišau- kim .

1941 m. birželio 22 d. prasid j s vokie i -soviet karas sudar prog sukilimui ir birželio 23 d. LAF tautos vardu paskelb atstatanti Lietuvos valstyb , nepriklausomos Lietuvos administracij ir Laikin Lietuvos Vy- riausyb .

Nacin Vokietija š Lietuvos demokratin s valstyb s atstatym sužlugd : Laikin j Lietuvos Vyriausyb nušalino ir Lietuvos Aktyvist Front uždar .

Pilypas Narutis

1996 04 24

Pirmosios soviet okupacijos metu, 1940 m. ruden , susiorganizav s

vairi politini grupi pagrindis Lietuvoje. Lietuvi Aktyvist Fronto vardu (LAF), ved slapt kov prieš soviet veiksmus tautoje ir ruoš si, galimybei susidarius, eventualiam tautos sukilimui prieš okupant , su tikslu atstatyti laisv ir Nepriklausom Lietuv .

Prasid jus karui tarp Vokietijos ir Soviet S jungos, visos tautos remiamas LAF t uždavin vykd 1941 m. birželio m n. 23 d. 9 vai. ryto, paskelbdamas tautai Lietuvos Atk rim ir Laikin j Lietuvos Vyriausyb .

Vyriausyb s veikla, jai atsisakius tapti Vokietijos "Ostlando" talkininke, po šeši organizavimo savai i buvo sustabdyta.

Noriu pabr žti, kad LAF Vyriausias Štabas saugumo sumetimais soviet okupacijos metu neleido raštišk atsišaukim ir sp davo savo narius nepatikrintus ir neaiškios kilm s atsišaukimus ignoruoti.

Lietuvi aktyvist frontas anuo lemtingu Lietuvai metu, dr siai ir energingai kovojo už Lietuvos laisv ir Savarankiškum ir šventai atliko savo pareig tautai.

Adolfas Damušis

1996 04 03

Kauno ir Vilniaus pagrindžio vad sutarimu 1940 met ruden buvo kurtas Lietuvos Aktyvist Frontas (LAF), kad galima b t priešintis okupacijai ir prad tam Lietuvoje genocidui. Lietuvos Aktyvist Frontas r m - si nepriklausomoje Lietuvoje sukurtomis programomis ir statymais.

Nei Kauno LAF štabas, nei Vilniaus LAF štabas, nei sudarytas Vyriausias LAF Štabas neraš joki raštišk atsišaukim ir persp jo visus, kad neplatint ir nedaugint neaiškios kilm s pasirodantius atsišaukimus. LAF štabas ruoš slapt tinkl , kad susidarius progai galima b t sukilti prieš okupant ir atstatyti nepriklausom Lietuvos valstyb . Užsimiti gamyba pamflet ar atsišaukim buvo itin pavojinga ir gal jo sudaryti KGB si l , kuris nuvest ne tik pas platintoj , bet ir gal jo išduoti pa i vadovyb . Sukilimui proga susidar , prasid jus vokie i -soviet karui birželio 22 d. ir Lietuvos valstyb buvo atstatyta birželio 23 d. paskelbiant Laikin Lietuvos Vyriausyb .

Mykolas S.Naujokaitis

1996 04 05

APIE 1941 MET BIRŽELIO SUKILIM PAPIL S VALS IAUS KLAIŠI APYLINK JE

Tr mim iš Klaiši apylink s 1940-1941 m. nebuvo. Ta iau nuo pirmos karo dienos spontaniškai susidar sukil li - baltaraiš i kovinis b rys. Jam vadovavo šios apylink s Baubli pradžios mokyklos mokytojas Domeika. B r sudar vietiniai kininkai: latvis Zandersonas, Brigmanas (lietuvis) ir mano t vas Feliksas Atstopas, Juozapo. Manoma, kad b ryje buvo dar vienas ar du sukil liai.

B rys buvo ginkluotas rusiška is šautuvais ir Lietuvos kariuomen s pistoletais. Zandersonas tur jo parabel . Visi jie buvo arba Pirmojo pasaulinio karo dalyviai, arba tarnav Lietuvos kariuomen je.

Niekas iš b rio nežuvo. Neteko gird ti ir apie nukautus rus kareivius. Ta iau b rys didžiavosi, kad sunaikino 3 ar 4 Raudonosios armijos tanketes, beveik po vien b rio kovotojui. Jos gul jo vieškelio griovyje tarp Baubli ir Klaiši kaim . Kai kurios buvo sudegusios. Jas ma iau ir aš.

Buvo panaudota tokia karin gudryb . B rys veik tik nakt . Savo pozicijas išd st toje vietoje, kur vieškelis labiausiai vingiuotas ir gil s grioviai. Dr suolio latvio pozicija b davo prie pat kelio, o kiti j dengdavo iš 50 m nuotolio. pravažiuojan i tanket Zandersonas šaud iš ... parabelio. Kadangi jis šaud iš labai arti, pravažiuojantieji pagal š vi garsum manydavo, kad šaudu kulkosvaidis iš normalaus kautyn ms atstumo. Tod l, išsigand , padidindavo greit ir važiuodavo griov , palikdavo tanket ir pab gdavo.

Mokytojas Domeika buvo šviesus žmogus, j vietiniai geru žodžiu mi ni iki šiol. Jis išsik l karo metu. Visi kiti b rio kovotojai liko, ir po karo j ilgai niekas neliet , nes niekas nieko neišdav . V liau buvo areštuoti ir nuteisti Zandersonas ir Brigmanas už dalyvavim okupacijos meto apylink s savivaldoje. Po amnestijos jie gr žo.

Je i 4-5 šautuvais ir pistoletais ginkluoti sukil liai užpuola ir nugali priešo tanketes, tai n ra šaudymas besitraukian i j nugar . Vadov liuose tai vadinama karo menu.

STUDIJOS, REFERATAI

K. Stutis Kasparas

TEORINĖ PASIPRIEŠINIMO SAMPRATA IR KLASIFIKACIJA

Referatas parengtas pagal 1995 m. rudenį Vytauto Didžiojo Universitete perskaityto speckurso "Rezistencijos Lietuvoje istorija 1940-1990 m." vadinamąsias paskaitos konspektą

SAMPRATA

1940 m. sausio 22 d. gen. de Gollis, kalbėdamas per Londono radiją, savo tautiejiams okupuotos Prancūzijos dalyje, pakvietė juos priešintis okupantams, t. y. rezistuoti. Taip buvo paskleista sąvoka, vadinanti ypatingą XX a. istorinį reiškinį, glaudžiai susijusį su Antruoju pasauliniu karu - Rezistencija arba Pasipriešinimas.

Pats žodis "**rezistencija**" (lot. *resistentia* - pasipriešinimas, *resistere* - priešintis, *atsisipirti*) reiškia: a. veiksmas (rezistuoti - priešintis); b. tam tikrą pasipriešinimo veiksmą visum (organizuotas, karinis, slaptas ir t. t.); c. istorinį reiškinį, turintį savo problematiką. Istoriniame perspektyvoje rezistencinio pobūdžio veiksmams galime vadinti visas pavergtąsias kovas su pavergėjais ar užpuolikais (nacionalinio išsivadavimo sąjūdžius, sukilimus, partizaninius karus, pogrindžius), tačiau kaip mokslinė sąvoka tam tikram istoriniam reiškiniui pažymėti tikslinga vartoti tik tiriant XX a., t. y. moderniosios (naujausiojo laikų) istorijos vykius. Tik šiame amžiuje, ir ypač nuo Antrojo pasaulinio karo, žmonija pažino globalinį konfliktą. Būtent tada per kelias savaites iš pasaulio žemėlapyje keletriems ar kelioms dešimtims metų išnykdavo šimtmečius egzistavusios valstybės, o jų vietoje atsirasdavo raudonos ar rudos totalitarinės imperijos, grasinančios pražinti visai žmonijai. Būtent tada aukščiausi tautiniai sąmonės lygmenys pasiekusios tautos buvo priverstos žemėti tūninti grūntis ne tik dėl laisvės atgavimo, bet ir dėl fizinio išlikimo. Tik tuomet

vairiausi, galias istorines šaknis turintys pasipriešinimo veiksmai tampa visaapimaniais ir visuotiniais, gydami bendrus, savitam istoriniam reiškiniui būdingus bruožus.

Pasipriešinimo arba Rezistencijos esmei nusakyti si lomas toks apibr žimas:

**PASIPRIEŠINIMAS (REZISTENCIJA) - TAI NAUJAUSI J LAIK
PRIEŠO UŽGROBTOS ŠALIES AR JOS DALIES GYVENTOJ LAISV S KO-
VOSS J DIS, TURINTIS SAVARANKIŠK STRATEGIJ IR TAKTIK .**

Pasipriešinimo istorijos tyrimo objektu yra priešo užgrobto šalies ar jos dalies gyventoji) pasipriešinimo veiksmai, kuriais siekiama atstatyti buvusią iki tol padėtį, raida, pagrindiniai bruožai bei pokyčiai konkrečioms istorinėms aplinkybėms.

Teorin Pasipriešinimo samprata (apibr žimas) tinka visiems kraštams ir kaip savitas istorinis reiškinys yra objektyvus, nepriklausomas nuo grobiko ar užgrobimo paskat bei pobūdžio, tačiau didelis tyrimo saukeliam tikslumas turinys skirtingas. Dažniausiai Pasipriešinimu (The Resistance) laikomi vietos gyventoj veiksmai vokiečių okupuotoje Europos dalyje Antrojo pasaulinio karo metu, turintys silpninti priešų užnugarą sabotažų, žvalgybos, kariniais veiksmais ir lengvinti reguliariosios kariuomenės kovas. Buvusio socialistinio bloko šalyse Pasipriešinimu (Oporu, Sprotivlenije) buvo laikomas tik "progresyvus, demokratinis, anti-fašistinis", kitaip tariant, prosovietinis ir prokomunistinis veikimas. (Išimtį sudarė tik Lenkija, kur buvo gvildinama ir Armijos krajojovs veikla).

Pasibaigus vokiečių okupacijai Europoje, Pasipriešinimas daug kur tapo istorija, bet tik šiaurinėje Europoje, ir ypač Baltijos valstybėse, nes po Antrojo pasaulinio karo neišnyko viena svarbiausių reiškinys sukelti priešas šalies užgrobimas svetimąją. Pasipriešinimas ilg laik buvo politinė problema, ir istorinė virto tik konkrečioms šalims atgavus visišką nepriklausomybę.

Pasipriešinimo istorijos problematika buvo ir tebėra glaudžiai susijusi su pokarine pasauline politika, kuri su lygojo subjektyvius vertinimo kriterijus (tarsi Pasipriešinimas privalo būti antivokiškas, o ne antikomunistinis ar antiamerikietiškas). Be to, pasipriešinimai vyko ne visose pasaulio šalyse. Todėl dažnai savito istorinio reiškinio tyrimas yra pa-

kei iamas tam tikr pasipriešinimo veiksm , turin iu galias istorines šaknis, tyrimu (ypa gvildentos partizan kovos, partizanija - rus. partizanskoje dviženije, lenk. partyzantka, angl. guerilla), arba tampa bendrojo istorinio reiškiniu (vidaus karo - internal war, maišto - insurrection, teroro ar pilietin s savigynos) dalimi.

1940-1990 m. Lietuvoje vyk s Pasipriešinimas (Rezistencija) buvo lietuvi tautos ir Lietuvos valstybei ištikim pilie i laisv s kova už valstybine nepriklausomyb , laisv ir demokratij . Ši kova vyko karin mis ir taikiomis priemon mis. Pasipriešinimo ypatybes nul m ne tik lietuviška specifika, bet ir tai, kad buvo kovojama su dviem agresoriais, tarpusavyje susir musiais pasauliniame konflikte. Hitlerinis naci režimas Vokietijoje pralaim jo, buvo pasmerktas ir nuverstas, o kitas - stalininis komunist režimas Soviet S jungoje liko nugal toju, ilgus dešimtme ius buvo pasaulio "taikos bastionu" ir "išnyko" ne vertintas ir nepasmerktas "demokratin je" Rusijoje. Kai Vakar didžiosios demokratin s valstyb s ir Soviet S junga naujais principais rent pasaul , už "geležin s uždangos" atsid rusi Lietuva pl do krauju ir lietuvi tauta kovojo ž tb tin kov su rusiškuoju sovietiniu imperializmu, komunistine ideologija ir genocidu.

Istorin je literat roje dažniausiai buvo skiriami du pasipriešinimai: antinacinis ir antisovietinis. Tarp j s saj os yra daugiau ar mažiau problemin s, ta iau iš tikr j tikslas buvo vienas, naudojami tie patys laisv s kovos metodai ir priemon s, kurios skyr si tik apimtimi bei intensyvumu. Svarbiausia, buvo kovojama toje pa ioje geografin je erdv je ir t pa i jos gyventoj . D lto (pagal užgrob j), tikslinga skirti tris sud tines vientiso ir unikalaus istorinio reiškiniu - Pasipriešinimo - laikotarpius: **1940-1941 m., 1941-1944 m., 1944-1990 m.** Toliau skirstoma jau pagal kovos intensyvum , apimt , formas bei b dus.

Pasipriešinimo istorin s patirties pažinimo reikšm taikliai yra apibr ž s JAV prof.Gene Sharpas, suk r s gana domi pilietin s gynybos nuo vidaus užgrob j ir užsienio agresori politikos teorij , teigdamas "jog politini ir tarptautini santyki srityje du dalykai nepraras svarbos ir ateityje: konfliktai bus neišvengiami, ir išliks b tinyb efektyviai gintis nuo vidaus valdžios užgrob j bei tarptautini agresori ".

Šiuolaikiniame istorijos moksle daug problem sukelia nesilaikymas bendr s vok arba j vartojimas visiškai skirtingiems reiškiniams nuskaityti. K rybiškai apibendrinus žymesni teoretik mintis, galima tokia Pasipriešinimo, kaip bendro istorinio reiškinio, klasifikacija.

Rezistencija (Pasipriešinimas) yra skirstomas organizuot ir neorganizuot (gaivališka , spontaniška).

Organizuotas pasipriešinimas - pasipriešinimo kovos veiksmai, vykdomi pagal ypatingus kokios nors pasipriešinimo organizacijos nurodymus, arba tokie, kuriuos reikia iš anksto numatyti (planuoti), parengiant grupes.

Gaivališkas pasipriešinimas - jokios specialios vadovaujanios grupės iš anksto neplanuotas, neorganizuotas ir nepaskelbtas pasipriešinimas. Paprastai tai b na reakcija priešininko veiksmus ar politik , maištas, riauš s.

Sharpo pilietin s gynybos teorijoje dar yra skiriamas tarpinis, vadina-masis "visuotinis" pasipriešinimas, kai nuostatos ir veiksmai iš anksto numatyti nurodymuose, orientuojančiuose tam tikrais klausimais priešintis visiems suinteresuotiems asmenims ir grupėms. Iškilus staigios gynybos b tinybei, šiuos veiksmus gali vykdyti visi nukent jusieji, nelaukdami pareig n ar vadovyb s specialiu nurodym . Tokio pasipriešinimo pavyzdys, gali b ti Lietuvos Respublikos Konstitucijos t vynes gynimo nuostata bei kari priesaika, vertusi dezertyuoti iš "liaudies kariuomenės", kurti pogrindžio grupes, net nelaukiant ypating nurodym ; arba 1944 m. vasar suformuota nuostata nestoti okupant kariuomene. Kitaip tariant, suverenios tautos pasipriešinimas niekada nebus visiškai gaivališkas, neorganizuotas, ir spontaniškumo protrakis bus visuomet organizuoto pasipriešinimo galios šaltinis.

Pagal savo apimt Pasipriešinimas gali b ti masinis (visuotinis) arba pavienis (mikropasipriešinimas).

Masinis (visuotinis) pasipriešinimas - plačiai paplitęs gyventojų pasipriešinimo ar nepaklusnumo veiksmai.

Mikropasipriešinimas (pavienis) - pavieni asmen arba labai maž , dažnai laikin grupių pasipriešinimas. Šis veiklos b das leidžia priešintis

toliau ir tada, kai, griebdamiesi griežtiau represijoms, grobikai išblaško, užvaldo arba sunaikina didesnes organizacijas bei institucijas, kurios buvo pasipriešinimo atramos punktai. Tipiškas tokio pasipriešinimo pavyzdys - 7-8 dešimtmėio disidentai.

Pagal tai, kokioje srityje bręsta ir vyksta konfliktas tarp priešų ir rezistentų, pasipriešinimas gali būti politinis, ekonominis, visuomeninis (socialinis), ideologinis, kultūrinis.

Politisinis pasipriešinimas - kova, vykdoma politinėmis (plačiau į ją prasme, kur karas irgi yra politikos dalis) priemonėmis, siekiant politinį tikslą (valstybinės nepriklausomybės, valdžios), t.y. pagrindžio-partizanais ar nesmurtiniais veiksmais, opozicijos veikla.

Ekonominis pasipriešinimas - kova, vykdoma ekonominėmis priemonėmis, ypač streikais, ekonominiu boikotu ir ekonomine intervencija (sabotažu).

Visuomeninis (socialinis) pasipriešinimas - kova, vykdoma visuomeninės veiklos priemonėmis, siekiant socialinio išlikimo ar demokratinio principo realizacijos: spaudos, susirinkimų, žodžio laisvės, t.y. protestais, knyba, spaudos leidimu, susirinkimų organizavimu, nepaisant grobikų vesto režimo draudimų.

Ideologinis pasipriešinimas - kova, stengiantis sulaukyti tautos, visuomenės indoktrinaciją priešų ideologija, pvz. komunistine.

Kultūrinis pasipriešinimas - atkaklus savo tautos gyvenimo būdo, kalbos, papročių, tikėjimo, elgsenos, socialinės struktūros ir savitumo laikymasis, nepaisant kitos, viešpatuojančios kultūros spaudimo viso to atsisakyti ir priimti svetimas vertybes.

Dar yra bandoma skirti fizinį ir dvasinį pasipriešinimą, bet kaip moksliniai terminai jie yra labai pasklidę, o kita vertus dvasinį mintis lydi ir konkretus veiksmas, kuris ir fiksuojamas kaip pasipriešinimas. Priešingu atveju "dvasiniu rezistentu" reiktų pavadinti ir Petrą iš vienos satyrinės partizanų dainelės, susirpinusį, kad tik miegant neišsprast smegeninėje kažkaip išlikusi vienintelė antitarybinė mintis.

Pagal kovos veiksmų pobūdį Pasipriešinime galime išskirti kelias formas: parlamentinį demokratiją, nebendradarbiavimą, nepaklusnumą, protestą, pagrindinį, partizanų sąjūdį, sukilimą, prastinį karą.

Parlamentinė demokratija - pasipriešinimo forma, kuomet siekiama

tikslo esamoje santvarkoje, remiantis demokratiniais principais. Viena pagrindini to s lyg - užgro b jas turi leisti politin s opozicijos veiks . Tipinis pavyzdys - Lietuvos nepriklausomyb s atk rimas 1988-1990 m.

Nebendradarbiavimas - pasipriešinimo forma, atsisakant, nutraukiant bendradarbiavim su užgro b jais ir nedalyvaujant esamos santvarkos veikloje, boikotas. Tokie veiksmai gali b ti nukreipti prieš tam tikr potvark , statym , politik , užgro b j režim ar svetimšali valdži . Nebendradarbiavimas gali b ti visuotinis - atsisakant bendradarbiavimo visose sri tyse - politin je, ekonomin je ar visuomenin je, arba dalinis - tik kai kurioje iš j . Pvz. teisinis nebendradarbiavimas - kuomet teisin s sistemos darbuotojai atsisako vykdyti režimo potvarkius; diplomatinis - 1940 m. diplomat atsisakymas vykdyti "liaudies vyriausy b s" potvarkius; valdžios pareig n nebendradarbiavimas, kuomet daugumas valstyb s pareig n atsisako bendradarbiauti su bandan iu vesti savo valdži režimu (1941 m. Laikinosios Vyriausy b s atsisakymas virsti generaliniais tar - jais); karinis nebendradarbiavimas-dezertyravimas; ekonominis nebendradarbiavimas - streikas; ir t.t.

Nepaklusnumas - s moningas (ty inis) statym , potvarki , kariški ar policijos sakym pažeidin jimas, nekreipiant juos d mesio, ignoruojant ar vengiant juos vykdyti. Jis gali b ti civilinis (pilietinis) ir karinis (kariški ar policijos pareig n atsisakymas vykdyti sakym - maištas). Pavyzdžiui, tai nestojimas vokie i ar rus kariuomen ir slapstymasis nuo mobilizacijos; vengimas atlikti prievoles, pyliavas; tikin i j eisena Šiluvoje; pab gimimas užsien ir atsisakymas gr žti "t vyn SSRS"; riauš s po sporto rungtyni Kaune; ir t.t.

Protestas - pasipriešinimo forma, kuomet vairiais tikinimo veiksmais siekiama priversti priešinink patenkinti savo reikalavimus ar tikinti j atliekam veiks m neteisingumu. Protestas yra daugiau nei žodžiais išsakyta nuomon siaurame rate. Tai viešos, kaltinan ios režim kalbos teismuose, memorandumai, bado streikai, demonstracijos ir piketai. Savo pasitraukim iš Lietuvos prezidentas A.Smetona "Pro memoria" vardijo protestu, ta iau pastar j veiks m tikt labiau vadinti nebendradarbiavimu, nes viešo pareiškimo nebuvo. Tipiškas protesto pavyzdys yra 1972 m. vykiai Kaune - Romo Kalantos susideginimas ir jo laidotuv s.

Pogrindis - savarankiškas, slaptas, dažniausiai politinis veikimas, ku-

riuo siekiama esamos santvarkos pusiausvyros suardymo ir s lyg per-versmui parengimui. Be politini kovos veiksma - organizacij k rimo, spaudos leidimo, žvalgybos ir kt., pagrindis gali naudotis ir karin mis priemon mis, vykdydamas pavienio teroro aktus, sprogdinimus, sabotazus, staig ir institucij užpuolimus. Pagrindis neatsiejamas nuo organizuoto pasipriešinimo ir, nepaisant, vis jo transformacij , išlieka vis prievarti-nio užgrobimo laik (1940-1990 m.).

Partizanai (partizan s j dis) - tokia pasipriešinimo forma, kai civi-liai vietos gyventojams kuria savarankiškas karines formuotes ir vienu-tus, kuri veiksmais siekiama: a) destabilizuoti priešo kariuomen s užnu-gar kliudant ar nutraukiant karin tiekim , susisiekim ir susižinojim , naikinant priešo gyv j j g ir jo galios šaltinius, tuo palengvinant regu-liariosios kariuomen s kov su priešu; b) žlugus reguliarioms karin ms paj goms ir šal užgrobis priešams, ginti krašt ir sukelti tautoje laisv s siekius; c) okupuotoje teritorijoje sudaryti tokias s lygas, kad okupantas nepaj gt administruoti ir valdyti krašto; d) kenkti esamai valdžiai ir sil-pninti j , siekiant žlugimo ir nuvertimo. Partizaninis veikimas yra spora-dinis (atskiruose židiniuose), paremtas slaptais, staigiais ir netik tais an-puoliais, pasalomis, diversijomis, teroro aktais. Visuotinis partizan pa-sipriešinimas (karas) vyko 1944-1953 m., v liau kovojo ir slapst si pavie-niai partizanai: 1965 m. žuvo Antanas Kraujalis-Siaub nas, o 1986 m. nepasidav s ir nesurastas, slast sis su ginklu, mir Stasys Guiga-Tarza-nas, partizanav s nuo 1944 m.

Sukilimas - pasipriešinimo forma, atvirai, j ga siekiant pašalinti esa-m režim , valdži ar išvyti užgrob jus, užimti tam tikr teritorij ir joje sudaryti savo valdži ir karines paj gas. 1941 m. birželio 22-24 d. sukili-mas tniampam atk r Lietuvos nepriklausomyb ir sudar Laikin j Vy-riausyb .

Reguliarus karas - pasipriešinimas užgrob jui, organizavus atvirai vei-kian ias karines paj gas. Lietuvoje, nedidel je šalyje, toks pasipriešini-mas nevyko, ta iau jo požymius galime pasteb ti kai kuriuose 1941 m. sukil li , T vyn s Apsaugos Rinktin s ar partizan ireguliarus karo veiksmuose.

Pasipriešinimas dar gali b ti simbolinis ir veiklus, karinis (ginkluotas, prievartinis) ir taikus (nesmurtinis). Istorin je literat roje dar galima su-

tikti pasipriešinimo skirstym ginkluot ir neginkluot (bet ginklas gali b ti suvokiamas ne vien tik šautuvo prasme), aktyv ir pasyv , ir kt.

Pasyviosios rezistencijos termino nenaudojim patvirtina istorin partitis: šios s vokos esm buvo apibr žta 1946 m. BDPS organizacin je schemeje, pagal kuri visas Pasipriešinimas skirstomas aktyv (partizanus) ir pasyv (miest). Pasyvioji rezistencija "veikia per viešas mokslo, kio ir visuomenines institucijas, išnaudodama jas, kiek tik s lygos leidžia, lietuvi tautos interesams ir tikslams. Kartu ji teikia informacij , platina ir ruošia spaud , organizuoja finansin bei technin pagalb partizanams, globoja ir teikia param tremtiniam Sibire ir nelegali pad t patekusiems asmenims ir j šeimoms". Išvardinti konkret s veiksmai yra aktyv s, atitinka pagrindžio funkcin apib dinim , tik skirtingai nuo partizan s j džio yra nekariniai. Tuo tarpu abstrak ioji min to apibr žimo dalis (veikia per viešas institucijas, išnaudoja jas, kiek s lygos leidžia, tautos interesams ir tikslams) leido provokatoriui J.Markuliui priešpa-statyti realiam partizan s j džiui mitin miest rezistencij , skaldyti j iš vidaus ir nukreipti rezistentus nuo karin s kovos prie "veiklos viešose institucijose".

Pasipriešinimas turi savo **dinamik** . Laisv s kovoje visi pasipriešini-mo veiksmai susiliedavo vien sud tin proces , ir priklausomai nuo istorini aplinkybi bei j g s veikos joje sigal davo viena ar kita forma, naudojanti ir kitus kovos b dus. Teorijoje pasipriešinimo veiksmai vystosi nuo silpniausio iki stipriausiojo - nuo nebendradarbiavimo iki karo, pereidami palaiptams atskiras fazes, sutampan ias su atskiromis pasipriešinimo formomis. Ta iau praktikoje šios faz s neb tinai kyla iš ankstesni j ar iš vis yra praleidžiamos.

Pasipriešinimas paprastai baigiasi pergale arba išnyksta, pašalinus j sukelian ius veiksnius. Ta iau Pasipriešinimas niekada n ra sutriuškina-mas, nepasiduoda, nes jis n ra objektyvios tikrov s ap iuopiama išraiška, kaip, kad kariuomen ar valstybin s institucijos, o susideda iš atskir tikrov je vykstan i tautos pasipriešinimo veiksm . Pasipriešinimo negalima nuslopinti, išskyrus vien kit jo išraišk , nes prievartinis režimas niekuomet nepasieks (išskyrus Orvelo pranašystes) tokio totališkumo, kad gal t kontroliuoti kiekvien visuomen s nar . Nors keletas nekontroliuojam žmoni - ir režimas gali žlugti. Tai ne fantastika, o vienas iš

Pasipriešinimo teorijos d sningum . Proceso objektyvumas neatmeta atskiros asmenyb s vaidmens, bet dar labiau j pabr žia: kad vykt pasipriešinimas, b tinas s moningas ir savarankiškas žmogaus priešinimosi veiksma s.

Pasipriešime galime išskirti **du lygmenis - tautin ir valstybin** , t.y. okupantui priešinasi okupuotos valstyb s pilie iai ir tautos, kuri suk r t valstyb , nariai. Vakar pasipriešinimo s j d žiuose šie lygmenys paprastai neišryšk jo - tarpnacionalinis konfliktas sutapo su tarpvalstybiniu. Lietuvos atvejis - klasikinis pavyzdys to, kaip valstyb s pilie iai, priklausančys tautin ms mažumoms, atskirais periodais nusišalina nuo laisv s kovos arba stoja atvir nacionalini interes išdavyst s keli , palikdami pasipriešinimo kov tik tai tautai (šiuo atveju lietuvi), kuri t valstyb suk r .

Pasipriešinimo problem visuomet lydi nesipriešinimo paverg jui problema. Laisv s kovoje, v liau ideologin je ar politin je priešpriešoje pras tinas dualizmas - "mes-priešai", istorin je rekonstrukcijoje fiksuojamas kaip subjektyvin kategorija. Kaip ir patys pasipriešinimo veiksmai buvo skirtingi, taip ir dinamin je Pasipriešinimo teorijoje nesipriešinimas yra skirstomas prisitaikym , pasidavim , paklusim , paklusnum ir išdavi kišk bendradarbiavim .

Prisitaikymas - savanoriškas sprendimas patenkinti kai kuriuos priešininko reikalavimus, ta iau nekei iant savo paži r ir nepasiduodant. Si b sena netgi laikytina tarpine tarp pasipriešinimo ir nesipriešimo, nes ji seka tuoj pat po to, kai viena kovos forma išsemia visas savo galimybes ir rezistentai d l vairiausi priežas i atsiduria kryžkel je ir yra ver iami rinktis naujus kovos b dus.

Pasidavimas - paklusimas kitam asmeniui, grupei, valdžiai, organizacijai ir j nori pretenzij bei sakym vykdymas, kitaip tariant - kapituliacija. Dažniausiai tai yra vienkartinis veiksmas. ia priskirtina registracijos pagal amnestijas, viešas savo paži r išsižad jimas, pasirašant "demaskuojan ius laiškus", "atsišaukimus" ir pan.

Paklusimas - paklusimas statymui ar sakymui arba jo laikymasis. Jis priklauso nuo laisvo ar priverstinio (sankcij baim s) sutikimo. Šiuo terminu gal tume apib dinti didžiosios tautos dalies laikysen prievartinio užgrobimo metu, kai vietos gyventojai laikosi pagrindini "soviet

valdžios" statym ir elgiasi pagal šiai visuomenei primestas taisykles. Tokie b senoje randasi ir politiniai kaliniai bei tremtiniai (nelaisv je).

Paklusnumas - paklusnumas statymui ar sakymui arba jo laikymais, kaip ir paklusimas priklausantis nuo laisvo ar priverstinio sutikimo. Jis artimas konformizmo (prisitaik liškumo) sampratai, pagal kuri asmuo stengiasi susitapatinti su esama sistema ir joje realizuoti savo galimybes. Ribos tarp paklusimo ir paklusnumo, kaip ir apskritai nesipriešinimo, yra sunkiai nusakomos, ir skiriasi tik reikalavim tenkinimo mastu (minimumas - paklusime, maksimumas - paklusnume).

Išdavikiškas bendradarbiavimas - bendradarbiavimas ir pagalba užpuolikams ar j primestam režimui. Kitaip tariant - kolaboracija. Kuo trumpesn okupacija, tuo aiškesn ši s voka: kolaborantai - tai valstyb s pilie iai bendradarbiaujantys su užgrob ju ir teikiantys jam pagalb . Išdavikiškas bendradarbiavimas apibr žiamas ne vien formaliu priklausymu užgrob jo sukurtai institucijai, o konkre ia asmens veikla ir jo santyki su Pasipriešinimu šviesoje.

Išsakyta klasifikacija tai tik vienas iš galim istorin s rekonstrukcijos modeli , palengvinan i siskverbti nepaprastai sud tingo, daugialypio ir vairiapusio istorinio reiškiniu vid . Pasipriešinimo istorijos vyksme viskas spar iai kito, vienos formos keit kitas, kulminacijas sek atosl -giai, vyko permaininga kova už tak visuomen je bei pa ios visuomen s pasikeitimai. Šiame dinamizme nekito tik užgrob jas - jis liko tokiu pat priešu bei nusikalt liu ir 1940, 1944 ar 1990 metais.

Be to, tyrin jant Rezistencij , visuomet verta atminti taikl Vinstono er ilio posak : "Kai žmon s kovoja už savo gyvybes, jie dažniausiai nenusiteik sveikinti t , kurie rengiasi juos žudyti. Antra vertus, bandant sušvelninti visus aštrius posakius apie t dien priešiškas tautas, b t ne manoma teisingai atvaizduoti vyki ".

Rekomenduojama literat ra

Brazaitis **J. Partizanai** // Lietuvi enciklopedija. T.22. Boston 1960. P.40-52.

Brazaitis J., Mažiulis A. **Rezistencija** // Lietuvi enciklopedija. T.25. Boston 1961. P.197-201.

Bulvi ius V. **Karinis valstyb s rengimas**. V.1994 / K.1939.

Girnius K.K. **Partizan kovos Lietuvoje**. K. 1990.

Rezistencija / sud. E. Jakimavi ius. V.1993.

Sharpas G. **Pilietin gynyba**. Postmilitarinė ginkl sistema. V.1992.

Šventoraitis V. **Komunistiniai partizanai ir kova su jais** // Karys. 1960. Nr.8. P.257-260.

L A I Š K A I , K R O N I K A

Gerbiamoji redakcija,

"Laisv s kov archyvo" 18 numeris, Laišk skyriuje, 345-347 psl., atspausdinote mano, t.y. Danut s Šiliniens laišk . Labai d koju ir linkiu visai redakcijai amžinai žydin i g li širdyse 1997-aisiais, Naujaisiais.

Aš labai pergyvenu d l šiame laiške siv lusi klaid , tod l labai prašau ištaisyti jas, nes istorija m g-sta ties , ir ištaisyti paskelbti.

345 psl. aš rašiau ne M.Tuluiv, o **Talvio**

346 psl. ne Kazimiero Var ionio, o **Vai ionio** (kunigas); ne iš T vyn s rank , o iš **T vyn s raud** ; ne H.Naudži nu, o **A.Naudži nu**

347 psl. ne Matuikis, o **J.Mateikis**; ne J.Matuikio, o **J.Mateikio** t vel ; ne broliai H.ir J.Baltuškos, o **A. (Augustas)** ir **J.Baltuškos**, ne broliai Br. ir P. Burneikos, bet reikiama **Br.** ir **E Budreikos**; ne užverbuoti niekšelio A.Zov s, bet **užverbuo-**

to niekšelio A.Zov s.

Telydi Jus Dievo malon ! A i iš anksto

*D. Šilinien
Ukmerg , 1996 12 28*

Laisv s kov archyvo pirmininkui,

Aš, Adel Dru kut -Dud nien esu gimusi Vai n kaime, Obeli vals iuje, Rokiškio apskrity (dabar rajonas).

Šis kaimas išaugino šešis partizanus: Bal ir Broni Vai nus, Bal ir Vytaut Dru kus, Edvard ir Vinc Vai nus. Taip pat knygos "Laukit, sugr šim laisve nešini" autori Andri Dru k .

1996 m. gavau Laisv s kov archyvo Nr.16. Perskai iusi Anel s Dru kut s-Siniauskien s straipsn , pasijutau labai žaista. Savo melagingais argumentais ji mane pavadinodino išdavike, o tas mane labai skaudino.

Ji rašo, kad išdaviau jos brolą Petr , gr žus iš armijos. Rašo, kad aš perdaviau saugumui MGB nuotrauk : brolio Vytauto, Emilijos Vai nait s, Antaninos Dru kut s ir Adel s Dru kut s-Dud nien s, kuri buvo daryta Andriaus Dru kaus Ratuoklišio miške.

Pas mane tokios nuotraukos nebuvo ir niekas jos neieškojo. Kad toki nuotrauk netur jau, gali paliudyti Emilija Vai nait (broli Balio ir Broniaus sesuo). Tai ji yra tikrasis liudininkas.

Pradedu galvoti: ar galima tik ti Anel s Dru kut s-Siniauskien s pasakojim teisingumu? Toks jos elgesys nesuprantamas. Rašyk, ta iau negalima šmeižti kit . Kaip b t gerai, kad archyv pakli t tik teisinga informacija.

Man labai skaudu, kad esu apšaukta išdavike visai Lietuvai. O gal ir užsien iškeliaus ši knyga? Kaip turiu jaustis prieš vaikus, an kus, neužsitarnavusi šio vardo?

B kit malon s, atšaukite š melaging kaltinim kitame Laisv s kov archyvo numeryje ir "Tremtinio" laikraštyje.

Su pagarba

*Adel Dru kut -Dud nien
Juodup , 1997 01 11*

PATIKSLINIMAI

Laisv s Kov archyvo T.19. P.143:

Plung s rajono laikraštis "Kibirkištis" raš , kad 1944-1952 m. Plung s vidurinis mokyklos mokytoju ir direktoriumi dirbo A.Urbonas (Albertas Urbonas, o ne Antanas). "M sl " t ra sudarytojo neatidumo klaida.

*V. Mišeikis
Panev žys, 1997 03 05*

Publikacijoje apie Maryt Žili - t tikriausiai per neatidum atsirado korekt ros klaida. 221 psl.: "Klebono Bu io s nus buvo vyskupas Bu ys." Išeit , kad šis kunigas buvo liuteronas. Bet tai netiesa. Gelgaudiškio klebono kun. Prano Bu io (1849-1925) brolio Jono (1849-1904) s nus Pranas Petras B ys (1872-1951) buvo vyskupas. Tarp kita ko, ir viena Maryt s Žili - t s puseser tapo B iene, kurios s nus Pranas B ys (1933-1996) 1952 m. virš Šaki vandentiekio bokšto iš l Trispalv ir už tai buvo nuteistas 25 metus lagerio.

Su nuoširdumu ir pagarba
Nuolatinis J s skaitytojas

*Bernardas Aleknavi ius
Klaip da, 1997 04 04*

Laisv s Kov archyvo T.19:

119 p. išsp. Žilinskait , tur t b -
ti **Žibinskait** . 129 psl. išsp. Žilins-
kait - **Žibinskait** . 134 psl. po nuo-
trauka išsp. Žilinskait - **Žibinskait** .

T. 19, prisiminim rinkinyje "Šila-
l s krašto partizanai 1947-1948 m.":

186 psl. - ne Užv rai, bet **Užv nai**,
ne Giesk , bet **Gierik** . 187 psl. - ne
Budreckui, bet **Budreckiui**. 188 psl. -
ne Stulpa, bet **Stulga**, ne Pažv nio,
bet **Pažv rio**. 190 psl. - ne Karei-
viuose, bet **Kreiviuose**. 193 psl. - ne
Šimanskien , bet **Šimanauskien** .
195 psl. - ne Rizgali , bet **R zgali** .
196 psl. - ne Ba išk s, bet **Ral išk s**.
197 psl. - išsp. "...iki ši dien , kol
paskutinius šaukštus išvog ." Turi
b ti: "iki ši dien . O šiaip tai mus
po to krat ir krat , kol paskutinius"
(toliau kaip tekste). 198 psl. - ne
Žvinalaukio, bet **Žvirblaukio**. 200 psl.
- ne Paltimišk je, o **Paltinišk je**. 201
psl. - ne vokuose, bet **vakare**. 203-205
psl. - ne Lubiški , bet **Lybiški** , ne
Stribai i , bet **Stirbai i** k. 208 psl. -
ne Striopaieiu, bet **Stripai iu**, ne nei-
laisv , bet **nelaim** .

Antrašt s turi b ti: 209 psl. -*Pasa-
kojo buv s partizan ryšininkas Jonas
Damavi ius-Beržas, g.1912 m., gyven s
Molav n k. Raseini r. Užraš Vyte-
nis Almonaitis 1992 ir 1994 m.*
210 psl. - *Pasakojo Vytautas Pet-
ravi ius, s.Jono, g.1923 m. Molav -
nuose ir ten gyvenantis, buv s partiza-*

*n r m jas. Užraš Vytėnis Almonai-
tis 1994 m.; Pasakojo Valerija Damb-
rauskait -Razbadauskien , g.1933 m.,
gyvenanti Kelmutišk s k. Šilal s r.
Užraš Vytėnis Almonaitis 1989 m.*

Gerbiamieji,

Malonu buvo matyti LKA 19
tome išspausdint mano straipsnel
apie Kelm s pagrindininkus. Kiek
apmaudu d l ten atsiradusi redak-
cini netikslum ir korekt ros klaid .
Pavyzdžiui, 174 psl. išspausdinta "...
laikinoje sostin je nedvelk ramumu"
- tur jo b ti "**dvelk** " , 175 psl. išspaus-
dinta "jau iamas prakaito kvapas -
tur jo b ti "**parako**". Rašiau, kad bu-
vome nulupin j ir prikiš vis stal i
bolševikini proklamacij , kas suk l
net milicijos susir pinim . Atspaus-
dinta, kad tik "band me juos nulu-
pin ti" (174 psl.). Tai, žinoma, tik
smulkmenos, bet jos šiek tiek iškrei-
pia prasm . Bet iškreipus asmenvar-
džius, tai tikrai reik t pataisyti, nes
mano mašin le spausdintame tekste
jie buvo aiškiai užrašyti, o asmenys
dar gyvi ir jiems tikrai bus nejauku tai
matyti. Vietoje "Eitmanai io" turi b ti
Vytauto Eitman io (177 psl.) ir
P.Eitman io-Lengvenio (179 psl.) pa-
vard s. Neteisingai atspausdintas ir
agento "Petrausko" slapyvardis -
stur t b ti "**Perauskas**" (177 psl. ir
kitur). Linkiu kuo geriausias s km s
J s kilniame darbe. Nuoširdžiai
J s

Vincas Gurskis
Vilnius, 19970310

A S M E N V A R D Ž I R O D Y K L

- Agnieška, žr. Gyllys L.
 Aidas (sl.) 126, 127, 128
 Aidas, žr. Bražionis R
 Aitvaras, žr. Valan i nas M.
 Aksamitauskas 89
 Aksainitauskas Antanas 89
 Algis, žr. Valys A.
 Alijošiai 111
 Alijošius 109,110
 Alijošyt 111
 Ališauskas Juozas 21
 Andrikis Petras, sl. Bij nas 103,104
 Anupras, žr. Šiugždinis Jonas
 Apacanka. sl. Viesuliukas 153, 167,177
 Aras, žr. Merkėlis V.
 Areinia Leonas, sl. Tarzanas 56,59,67
 Armoška Antanas, sl. Steponas 94,100
 Arvydas, žr. Bakšys A.
 Arvydas, žr. Šereiva J.
 Astra, žr. Valevi i t J.
 Ailantas (sl.) 153
 Atstopas Feliksas 234
 Audenis, žr. Matelis A.
 Audr nas, žr. Pilipavi ius
 Augustinait is Antanas, sl. Skirmantas 14
 Aušrele, žr. Bunevi i t A.
 Aušrel , žr. Vyšni nas V
- Balionai 79
 Bagdonas Adolfas, sl. Beržas 17,21
 Bagdonas Romas 194, 200, 202,218
 Baika 43
 Bakšys Antanas, sl. Arvydas, Klaj nas 100
 Balandis (sl.) 162
 Balandis (sl.) 126,127
 Balandis, žr. Simonavi ius
 Balandis, žr. Vaitiek nas
 Bal i nait Fel 31
 Bal i nai 111,112
 Bal i nas 111
 Bal i nas Vytaas 111
- Bali nas Antanas 186, 187, 189, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203. 204, 205, 206, 207, 208, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 229, 230
 Bali nas Juozas 193,215
 Balsys, žr. Žitkus A
 Baltakis Rapolas 147
 Baltramij nas 55, 67
 Baltramij nas 62
 Baltrušaitis Kazys 64
 Baltrušaitis Vincas 97
 Baltuška Antanas 192,209
 Baltuška Augustas 192,209
 Baltuška Jonas 192,209
 Baltuška Jurgis 192,209
 Banga, žr. Motiekaitis K
 Banilis Stasys, sl. Smidra (Smidras) 22,23,50,56.57,58,67
 Banys Steponas 194,221
 Baranauskien -Babonait 79
 Barauskai 75
 Barkauskait Janina 47
 Bar ai 99
 Bar ait -Malinauskien
 Petrut 99,100
 Bar ait -Vaitkien 100
 Baronait Zos 195, 223
 Baronas Povilas, sl. Briedis 190,198
 Baršauskas Petras 194,220
 Bartašius Jonas, sl. Saulius, Laimutis 133, 136, 139, 140, 149,180
 Bartkus Petras, sl. Mažrimas 34.109
 Bašinskas 128
 Bebas, žr. Pajarskas A
 Bekintis Albertas 193
 Bekintis Bronius 193,214
 Bekintis Vladas 193,214
 Belozerovas 110
 Berija 162
 Bernotas Albertas, sl. Maiskis 49,67
 Beržas, žr. Bagdonas A.
 Beržas, žr. Lapienis J.
- Berželis, žr. Šukys V
 Beržinis, žr. Steponait is
 Bialiak 171
 Bij nas, žr. Andrikis R
 Bilinskien 197
 Birkus Albinas 194,222
 Birkus Bronius 194, 222
 Birkus Juozas 195, 205,222
 Birkus Pranas 195,222
 Bogužas 41
 Bombonešis, žr. Miknevi ius
 Bož 100
 Brakn Aloyzas 195,225
 Brazaitis J. 244
 Brazas, sl. Klebonas 50
 Brazauskait Jadvyga 55
 Brazauskait Onut , sl. Vaitkutis 31,55,57,59, 67
 Brazauskas Algirdas, CK sekretorius 55
 Brazauskas Antanas, sl. Žaibas 45,55,58, 67
 Brazauskas Vacys (Vaclovas), sl. Vairas 45,55,56, 67
 Bražionis Povilas, sl. Aidas 133
 Bražionis Vincas 148
 Bražionyt Aldona 148
 Bražionyt Jadvyga 148
 Braži nas Bronius 192, 208
 Briedis, žr. Laužikas K.
 Briedis, žr. Baronas P
 Brigmanas 234
 Budreika Aleksys 189,197
 Budreika Alfonsas 191, 205, 210
 Budreika Antanas 191,205
 Budreika Bronius 191, 205, 209
 Budreika Jonas 191,205
 Budreika Julijonas, sl. Tardytojas 195, 225
 Budreika Juozas 195,202,224
 Budreika Kazys 191,205,206
 Budreika Petras 191, 205
 Budreika Stasys 191,205,206
 Budreika Vincas 195,222
 Budriai 62
 Budrys, žr. eponis J.
 Budrys Stasys 62
 Budrys Vytautas 45, 62
 Budrys Vladas 62
 Bugailiškis Vilius, sl. Dr sutis

- 195,225
Buivydas Leonas
Buivydas Vladislovas 193,
215
Buivys Liudvikas, sl.Karvelis
53, 67
Bukauskas Antanas 98
Bulvi ius V. 244
Bulzgyz Jonas, sl.Klevas 55,
56,57,58,60, 67
Bunevi i t Albina, sl.Auš-
rel , Gražuol 5,6,7,8
Bunkeris, žr.Limba A.
Burnys Bronius, sl.Mauras 47,
50,51,67
Butkiaiai 73
Butkus Vincas 60, 67
B ga 20
B ga Balys 204
B gien 197
- Caras, žt.Meškauskas J.
Chamantauskas, provokato-
rius 54
- e ys Feliksas 195, 222
e ys Juozas 195,222
e ys Juozas 195, 222
elutka Leonas, sl.Nemun lis
50,55,56,57,58,61,62, 63,
67
emberlenas, žr.Rudžionis J.
epait 95
epien 23
epyt Ona 23
eponis (Š epavi ius, Š epo-
nis) Juozas, sl.Tauragis, Bud-
rys 73, 75, 76, 78, 79, 82, 83,
86,90, 97,101,102,103,104,
105, 106, 107, 108, 109, 110,
113, 114, 115, 116, 118, 121,
130
epukonis Vaclovas, sl.Tigras,
MGB agentas-smogikas 195,
204. 225,226
epulis Kazys, sl.Plienias 67
er ilis(sl) 32
er ilis Vinstonas 244
ernius Petras, sl.Tigras 195,
225
esnakavi ius Vytautas, sl. Va-
las, Daujotas 16,20,34, 38
- irvinskas 62
ižas 62
- Dabašinskas Vincas 104,113
Dabašinskas Jonas 104
Dabašinskas Juozas 105
Dagil lis, žr.Šliaužys A.
Dagilis, žr.Jurgaitis V.
Dagys, žr.Tarb nas V
Dagys(sl) 34
Dana (Danut)(sl.) 38, 56
Danauskas 62
Dambrauskait Bron 116
Daminauskas, sl.K stutis 33,
51
Damušis Adolfas 231, 233
Danilevi ius Henrikas, si .Vid-
mantas 195, 226
Dapkevi ius (Dobkevi ius)
102
Darius, žr.Gulbinas P
Darius, žr.Lapienis J.
Daujotas, žr. esnakavi ius V.
Dev nas 41
Digrys Petras 87
Dilys Petras, sl.Eimutis, Tar-
zanas 196, 227
Dirmauskait -Latožien Bron
(Bronel), sl.Nast 73,88,
96, 101, 103, 105. 106, 111,
116,121
Dirmauskas Jonas 106
Dirmauskas Viktoras 106
Dobilas, žr.Jonaitis V
Dobilas, žr.Medvaras P
Dobilas, žr.Pirevi ius 133
Domeika 234
Drag nas, žr.Misius
Dr sutis, žr.Bugailiškis V
Druteika, žr.Samuolis A
Dukauskas Leonas 87
Dulk , žr.Šem žys
Dum i t Ada 173
Dumš Jurgis 41
Dudutis, sl.Lapienis G.
D da 202
D da, sl.Labutis 43,50, 67
D mas(sl.) 144
Dveilis Vaclovas 54
- Eidimtas Adolfas, sl.Papunis,
Žybartas 14, 20
- Eimutis, žr.Dilys R
Elsbergas 92
Eskimas, žr.Gudas T.
- Ferensai, 49
Filimonovas 62
Fricas(sl.) 19, 29
- Gabenis Aleksas, sl.Puodukas
50, 68
Gabenis Algis, sl.Puodas 50,
68
Gabidulinas 121
Gaidelis, žr.Varnas A.
Gališankien 178
Galvydis Pranas, sl.Valteris
194,199,219
Garbenius, žr.Rulys V
Garnys, žr.Rymaitis J.
Gaspadorius, žr.Rimk s J.
Gaš iunas Kazimieras 43
Gaš i nas Petras 43
Gaškait Nijol 54
Ge ionait -Dirmauskien
Elena 106
Ge i nait Jane 192, 211
Ge i nait Marvt 192, 201,
207,211
Ge i nas Bronius 209
Gegeckait Emilija 56
Gegut , žr.Valentait -Lasa-
vickien R
Geguž , žr.Tylait Z.
Gegužis, žr.Girdži nas S.
Gegužis, žr.Mork nas
Gelažius, sl.Svaj nas 75, 78,
86,103,104
Genys (sl.) 162
Genys-Patrimpas(sl.) 15
Gikys Jonas 195, 222
Gikys Juozas 195,222
Gikys Kazys 222
Gimbutis Feliksas 193, 213
Gimbutis Gasparas 186, 189,
197, 199, 202, 203, 212. 214,
215,228
Gimbutis Stasys, sl.R kas
193, 215
Gimbutis Stasys, sl.Tarzanas
192,202,203, 212,213
Gimbutyt Val 212
Gintaras(sl.) 36

Gintvydis(sl.) 151,152
 Girdzijauskas 84
 Girdži nas Stasys, sl.Gegužis 13,16,17
 Gir nas, žr.Guobužas J.
 Giria, žr.Masilaitis P
 Girnius Juozas 186
 Girnius K. K. 244
 Girni t Zos 139,140
 Gyliai 65
 Gyls Leonas, sl.Agnieška, Žagr 18,20,33,34,35,36,53, 64,65, 68
 Godeliai, 46,67, 68
 Golis de 235
 Gon ar 173
 Granitas, žr.Kemeklis J.
 Granitas, žr.Vitkanskas P
 Gražina, žr.Ming lait M.
 Gražina, žr.Tylait E.
 Gražuol , žr.Bunevi i t A
 Grigait Gen 173,176,178
 Grigali nas 62
 Grigien 158
 Grigucevi ius 102
 Grinius 112
 Grit nas, žr.Venslauskas J.
 Grižait Paulina 209
 Grižas Feliksas 189,196
 Grižas Juozas 191,206
 Grižas Jurgis 209
 Grižas Vladas 189,196
 Grubliauskas Stasys 89
 Guodis, žr.Šliurpa A.
 Gruzinskas (Gružinskas, Grudzinskas) Jonas 102,121
 Gruzinskas (Gružinskas, Grudzinskas) Stasys 101,102, 103, 113, 114, 115, 121, 122, 123,130
 Gudas Teofilis, sl.Eskimas 196,227
 Gudžiunait Maryt 111
 Gudži nas 89
 Gudži nas Klemensas 10
 Gudži nukai 73
 Guiga Stasys, sl.Tarzanas 241
 Gulbinas Pranas, sl.Darius 45, 68
 Guobužas, sl.Šamas 140
 Guobužas, sl.Šaulys 140
 Guobužas, sl. sas 133
 Guobužas Jonas, sl.Gir nas 133,140
 Guobužas Vytautas, sl.Viesulas 133, 135, 136, 137, 140, 149, 150, 151, 152, 153, 158, 159,162,176,177,178,180
 Guzas Jurgis 196, 201, 203, 213, 227
 Ignatavi i t -Jokimien Ro- zalija 73, 74,118
 Ilg nas, žr.Kudaba J.
 Indrašiai 212
 Indrašius Juozas 196,227
 Indrašius Stasys 189,196,203, 212, 228,229, 230
 Jagminai 114
 Jagminait Stas 114,116
 Jakimavi ius Zenonas, sl.Puti- nas 54
 Jakštas Stasys, sl.Katinas 17
 Jakštonis, sl.Trockis 133
 Jakštonis, sl.Vytenis 133,139, 140
 Jakulis 191,207
 Jakutavi iai 113
 Jakutavi ius Bronius 113
 Jakutavi ius Julius 112
 Jan eris Kazys, sl.Nar nas 126,127,130
 Jan ius Juozas 201
 Jan ys 87, 89
 Jan ys, sl.T vukis 192,212
 Jan ys Antanas, sl.Žaibas 196, 227
 Jan ys Jonas 191, 207
 Jan ys Juozas 191, 207
 Jan ys Juozas, sl.Lakštingala 191,207
 Jan yt Regina 192,212
 Jankauskas Juozas 72
 Jankauskien 116
 Jaraminai 63
 Jaramirtas 63
 Jaraminas Klemas, sl.Špokas 49,68
 Jaraši nait s
 Jasinevi ius Jonas 20
 Jasiulis Vyatas 99
 Jasi nait Akvil 173
 Jaunius, žr.Marma A.
 Jaunius, žr.Mileris B.
 Jaunutis, žr.Kriau i nas S.
 Jaunutis, žr.Mork nas A.
 Jaunutis, žr.Ska kauskas Jo- nas
 Jazokas Vladas, sl.Petraitis 13, 16,17
 Jefirovas 62
 Jocius 98
 Joci t Elyt 113
 Jokeris, žr.Lapienis Jonas
 Jokimai 102,103
 Jokimait Aldona 73, 78, 83
 Jokimait -Valantinien Ste- fanija 73, 74
 Jokimas Antanas 73
 Jokimas Kazys 73, 78, 83, 85
 Jokimas Vytautas 73,84
 Jokimas Zenonas 73, 78, 84, 85,104
 Jonaitis Jonas, sl.Paukšt 45, 68
 Jonaitis Vincas, sl.Dobilas 18, 52,59,62, 68
 Jonylai 109
 Jucius (Jocius) 114
 Judickas Juozas 97
 Juknevi ius Balys 13, 40
 Juodel , sl.Žiogas 104
 Juodzevi iai 143
 Jurgaitis Vytautas 51
 Jurgaitis Vladas, sl.Dagilis 18, 45,47,49, 50,51, 52, 53,59, 61,68
 Jurginas(sl.), 38, 39
 Juška 62
 Kadagys, žr.Paluckas Pranas
 Kairaitis Juozas 102,105
 Kairys 41
 Kalad l , žr.Vosyli t J.
 Kalanta Romas 240
 Kalytis Bronius, sl.Siaubas, MGB agentas-provokatorius 135, 136, 137, 139, 141, 142, 143, 144, 149, 151, 152, 153, 154, 158, 159, 162, 174, 177, 178, 179, 180, 181,182
 Kalytis Ri ardas 181
 Kapitonas, žr.Tyla B.
 Kardas, žr.Valatka J.
 Karosas Klemensas 202

Karosas Vladas, sl.Vilkas 190, 202, 213
 Karpis, žr.Samsonas A.
 Karvelis, žr.Buivys L.
 Karvelis Aloyzas 194, 220
 Karvelis Juozas 194, 220
 Karvelyt Bron , sl.Snaig , Morta 196, 227
 Kasparas K stutis 20, 235
 Kasperavi ius 109
 Kašinskas 114
 Katinas, žr.Jakštas S.
 Kazickas Bronius, sl.Saulius (Sauliukas), Krivaitis 136 137,141,142
 Kazlauskas Pranas 6
 Kauneckas, sl.Kirvis 69
 Kazlauskas Vladas, sl.Šl ga 16
 Kemeklis Juozas, sl.Rokas, Rimtutis, Granitas 202, 196, 227, 228,230
 Keparutis Izidorius 87, 89
 Keparutis Jonas 87, 89
 Keparutis Povilas 87,89, 93
 Keparutis Stasys 89
 Kerp , žr.Masilaitis V.
 Kerpiškyt Elena 150, 153, 156, 159,
 Kerpiškyt Vanda 150, 153, 156, 159,160, 161,164,165
 Keršulyt Emilija 194,220
 K stutis, žr.Ming la A.
 K stutis, žr.Žilys Albertas
 K stutis-Liepa (sl.), 33
 K rinas Mykolas 93,97
 Kiaun , žr.Puodži nas A.
 Kinderis Kostas 195,223
 Kinderis Vytautas, sl.Papartis 190,202
 Kirvis, žr.Kauneckas
 Kirvis, žr. Laucius V
 Kizevi iai 46
 Kižauskait Janina (Janut), sl.Nijol 18, 53,54,59, 68
 Kižauskas Antanas, sl.Kominternas 53, 68
 Kižauskas Bronius, sl.Kotas 52,68
 Klaj nas(sl.), 167
 Klaj nas, žr.Bakšys A
 Klebonas, žr.Brazas
 Klevas, žr.Bulzgys J.
 Klevas, žr.Motiekaitis Adolis
 Klevas, žr.Pakarklis
 Klik nai, partizan r m j šeima 17
 Klior 21
 Kokšta Feliksas, sl.Rustemas 72
 Kokštien Zofija, sl.Lietutis 72
 Kominternas, žr.Kižauskas A.
 Korosas 40
 Korsakait Ona 102,105
 Korsakas Algis 64
 Kotas, žr.Kižauskas B.
 Kovas, žr.Šilas A.
 Kovas, žr.Tamašauskas K.
 Kraujalis Antanas, sl.Siaub - nas 178, 241
 Kriau i nas Stasys, sl.Jaunutis, Liutauras 196, 208, 227
 Kriskus 92
 Krivaitis, žr.Kazickas B.
 Krivis, žr.Liesys B.
 Kudaba Juozas, sl.Ilg nas 50, 68
 Kulikauskas Stasys 193, 215
 Kulyš Stasys, sl.Visvaldas 13, 45
 Kunotas, žr.Moz ra B.
 Kuodyt Dalia 102
 Kups iai 77
 Kupstys Genius 77,82, 83
 Kurlianskas Ignas, sl.M nulis 52,59, 68
 Kuro ka Vladas 20
 Kurtinaitis 103
 Kuzeris 97, 98
 Kvitnickas Jonas 98
 Labeikis Steponas 194, 220
 Labutis, žr.D da
 Laimutis(sl), 49
 Laimutis, žr.Bartašius J.
 Laisv , žr.Mikšys A.
 Lakštingala, žr.Jan ys J.
 Lakstutis, žr.Urbonas J.
 Lampeo, žr.Rukuiža
 Lapas, žr.Me ionis R
 Lapienis Antanas, sl.Pemp 137, 139, 140, 141, 143, 149, 153,154
 Lapienis Balys 189,192, 194, 211,217
 Lapienis Jonas 190,203
 Lapienis Jonas, sl.Jokeris 228
 Lapienis Juozas, sl.Darius, Beržas 194,198,203,217
 Lapienis Gasparas, sl.Dudutis 228
 Lapienis Kazys 194,218
 Lapienis Vytautas 190, 203
 Lapienis Vladas 194,218
 Lapienis Vladas 194, 220
 Lašas, žr.Motiekaitis Aleksas
 Laucius Vincas, sl.Kirvis 133, 134
 Lauciut -Butkuvien Kazyt 51,61
 Lauci t s 136
 Lauraitis Povilas 93
 Laurelis Jurgis 193,216
 Laurinaitis 62
 Laurinavi iai 110
 Laurinavi ius Bronius 101, 102,10
 Laurinavi i t -Dabašin- skien Angel , sl.R ta 101, 104, 105, 110,116
 Laužikas Kazys, sl.Briedis 45, 69
 Lazdauskas 98
 Leš inskien Monika 120
 Liaudis K. 124
 Liepa, žr.Urbonas M.
 Liepsna(sl.) 151
 Liesys Bronius, sl.Krivis 34
 Lietutis, žr.Kokštien Z.
 Limba Antanas, sl.Bunkeris 133,134
 Limba Teofilis, sl.Sakalas 133, 136, 137, 140, 142, 145, 149, 153,154
 Liukminas 104
 Liutauras, žr.Kriau i nas S.
 Liutauras, žr.Urbonas J.
 Li tas, žr.Riškulyš H.
 Lybai 99
 Loginovas 22, 23
 Lukoševiius Ignas 87
 Lukša Antanas 231
 Maceinien Julija 104,105
 Ma ys 126,127
 Magdūt 121

Maiskis, žr. Bernotas A. 206
 Makvica Mykolas 202
 Malinauskai 88
 Malinauskait -Bakutien Elzbieta 87, 88, 109
 Malinauskait s 89
 Malinauskas Aloyzas 194, 217
 Malinauskas Izidorius 90, 92
 Malinauskas Jonas 89, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 97, 98, 99
 Malinauskas Juozas 87, 88, 89
 Malinauskien 194, 217
 Malkus 72
 Mankien 100
 Mankus 100
 Manšauskas Juozas, sl. Valsietis 35, 45, 53, 69
 Marijošius, žr. Vaitiek nas V.
 Maryt , žr. Šliurpa A.
 Markulis-Erelis J., provokatorius 181, 242
 Marma Alfonsas, sl. Jaunius 104
 Marsas(sl.) 38, 39
 Marselis 82
 Masilaitis Petras, sl. Virpša, Giria 16, 18, 31, 33, 34, 36, 38, 55, 58, 59, 69
 Masilaitis Vladas, sl. Kerp 46, 49, 69
 Maslauskas Kazys 195, 224
 Mašanauskai Juozapas, Ona, Verut , Danut , Algimanta 209
 Mašanauskas Jonas 192, 209
 Mašanauskas Petras 192, 209
 Mašanauskas Vytautas 192, 209
 Mataitis 54
 Mateikis Povilas 189
 Matelis Aleksys, sl. Audenis 195, 224
 Matelis Vincas 203
 Matickien 111
 Matulevi ius Boguslovas 191, 206
 Matulevi ius Juozas 41
 Matuliauskai 200
 Matuliauskas Antanas 190, 200
 Matuliauskas Kazys 191, 206
 Matuliauskas Vytautas 191, 206
 Matulionis Romas 192, 210
 Matulis Jonas 190, 200, 202
 Matuzait Albina 120
 Matuzait Kotryna 119, 120, 123
 Matuzas Juozas 120
 Matuzas Pranas 73, 101, 102, 103, 113, 119, 120
 Matuzien Rozalija 123
 Mauras, žr. Burnys
 Mauzeris, žr. Šukys S.
 Maželis, žr. Merkelis V
 Mažiulis A. 244
 Mažrimas, žr. Bartkus R
 Me ionis Petras, sl. Lapas 18, 37, 52, 55, 61, 62, 69
 Merkelis Vytautas, sl. Maželis, Aras 15, 46, 72
 Meškauskas Jonas, sl. Caras 194, 219
 Meškauskien 158
 M ginis Albinas 192, 209, 210
 M ginyt Teofil 209
 M ginyt Bron 209, 210
 M ginyt -Nemaj nien Bron 210
 M nulis, žr. Kurlianskas I.
 Michnevi ius Genadijus, sl. Nemura 14
 Mickus, sl. Riešutas 45, 69
 Mickus Petras, sl. Zubrys 45, 47, 50, 69
 Miedvaras Povilas, sl. Dobilas 43, 69
 Mierkys Anicetas 189, 197
 Mik nait -Rutkauskien Al-dona 198, 199
 Mik nas Algirdas 191, 206
 Mik nas Ferdinandas 192, 211
 Miklius 98
 Miknevi iai B. ir S. 64
 Miknevi ius, sl. Bombonešis 40
 Mikni t -Grigali nien Te-res 63
 Mikni t Julija-Petr nien 63
 Mikšys Alfonsas, sl. Laisv 54
 Mikutavi iai 112
 Mikutavi i t Danut 112
 Mikutavi i t Eugenija 112
 Mil iukas Jonas 190, 198
 Mileris Antanas 75, 76, 78, 79, 82, 130
 Mileris Benadas (Benediktas), sl. Alius, MGB agentas Jaunius 125, 126, 127, 128, 129
 Minelgos 53
 Ming la A., sl. K stutis 45, 69
 Ming la Juozas, sl. Vilkas 50
 Ming lait Monika, sl. Gražina 53, 69
 Misius A., sl. Drag nas 46, 69
 Miškinien 164, 165
 Miškinis Petras, sl. Šar nas 193, 214
 Mišk nas Antanas, sl. Žirnis 57, 69
 Mykolaityt 45
 Mockyt -Bartušien Antani-na 79
 Mockus Jonas, sl. V jas 196, 228
 Mockus Stepas 62
 Montvila Juozas 55, 69
 Montvila Stasys 63
 Montvilai 63
 Montvilas Dominykas, sl. Pil nas 46, 47, 72
 Morkus Teodoras, sl. Sakalas 53
 Mork nai, 45, 69
 Mork nas, sl. Gegužis 57
 Mork nas Antanas, sl. Jaunutis 135, 152, 159, 177
 Mork nas Bronius 192, 210
 Mork nas Bronius-Diemedis 152, 159, 176, 177
 Mork nas Jonas 192, 210
 Mork nas Jonas, sl. Šiaurys 133
 Mork nas Stasys 192, 211
 Morta, žr. Karvelyt B.
 Motiekaitis Adolis, sl. Klevas 43, 50, 70
 Motiekaitis Aleksas, sl. Lašas 50, 70
 Motiekaitis Kazimieras, sl. Banga 37, 43, 50, 70
 Motiekaitis Leonas 50, 70
 Motiekaitis Vytautas, sl. P-partis 43, 50, 51, 69

Motiekaityt -Steponavi ien
 Vanda (Vandut) 51,61
 Moz ra Bronius, sl.Kunotas
 140,152,159,176,177
 Moz ra Jonas 195, 225
 Musteikis Vytautas 195,223

Nakutis Albertas, sl.Viesulas
 188, 192, 202,205, 213,214
 Nakutis Alfonsas 195, 223
 Nakutis Pranas 195, 223
 Nakutis Stasys 192, 201, 203,
 213
 Nakutyt s Bron , Irena, Vla-
 da 213
 Narbutai 96
 Narbutas Antanas 96
 Narbutas Jonas 96
 Narbutas Petras 89
 Narbutas Stasys 96, 97
 Narutis Pilypas 231, 232
 Nar nas, žr.Jan eris K.
 Nast , žr.Dirmauskait -Lato-
 žien B.
 Našl (sl.) 38
 Naujokaitis Mykolas 231,233
 Nauronis Adolis 56, 70
 Navagrudskas 48, 53
 Ne ajai 73
 Nemejunas Mykolas, sl.Ri-
 mantas 196,229
 Nemunas(sl.), 154
 Nemun lis, žr. elutka L.
 Nernura, žr.Michnevi ius G.
 Nen nait Anel 167
 Niaura Alfonsas 189,197
 Niaura Feliksas 189,197
 Niaurait -Kniežien Janina
 197
 Nida. žr.Valevi i t -Uoksien
 E.
 Nijol , žr Kižauskait J.
 Novosiolovas 211

Orvelas 242

Pajarskait -Kriau i nien
 Verut 189, 208
 Pajarskas Albinas, sl.Bebas
 191. 207
 Pajarskas Jonas, sl.Rugelis
 190,202

Pajarskas Steponas 207
 Pajeda Bronius 194, 219
 Pajeda Petras 190,203
 Pajeda Pranas 194, 219
 Pajedien 194, 220
 Pakarklis 100
 Pakarklis, sl.Klevas 100
 Pakštait Aldona 196, 229
 Pakštas 205
 Pakštas Bronius 190,198
 Pakštas Juozas 190,199
 Pakštas Juozas 195,223
 Pakštas Kazys 190,199
 Pakštas Pranas 195,223
 Pakštas Vladas 190,199
 Pali nas Juozas, sl.Rytas 20,
 50
 Paleckis, žr.Vaitiek nas Vla-
 das
 Paleckis Justas 124
 Palionis Juozas, sl.Šturmas
 133
 Palskys Balys, sl.Gintas 194,
 221
 Palskys Benotas 189,196
 Palskys Jonas 194,221
 Palskys Kazys, sl. žuolas 194,
 221
 Paluckas Petras, sl.Žukas 55,
 70
 Paluckas Pranas, sl.Kadagys
 50,70
 Papartis, žr.Kirdeikis V.
 Papartis, žr.Motiekaitis V.
 Papunis, žr.Eidimtas A.
 Paršiukas Feliksas 194,219
 Pašvaist , žr.Valenlait -La-
 savickien R
 Patapavi ius eslovas 96,98,
 99
 Patrimpas(sl.) 34
 Paukšt , žr.Jonaitis J.
 Paukštys Stasys 189,197
 Pelionis Juozas 195,225
 Pemp , žr.Lapienis A.
 Perk nas(sl.) 162
 Perk nas, žr.Rušplaukis
 Petraitis, žr.Jazokas V
 Petraitis Petras
 Petraitis 62
 Petrauskait Onut 116
 Petrauskait s 115,116

Petronaityt s M. ir A. 63
 Petronien 140,145
 Petronis Bronius 140, 143,
 145
 Petronyt Angel 139
 Petronyt Bron 180
 Pil nas, žr.Montvilas D.
 Pilipavi ius, sl.Audr nas 14
 Pilkauskas Albinas 191,206
 Pilkauskas Algirdas 191,206
 Pilkauskas Jonas 191, 206
 Pilkauskas Juozas 193
 Pirevi ius, sl.Dobilas 133
 Pivori nas Feliksas 189,197
 Plechavi ius Povilas 90, 106,
 196
 Pleckavi ius 45, 70
 Plienias, žr. epulis K.
 Plienius, žr .Zabulionis
 Plung , kolaborantas 52
 Plung Justinas, sl.Vanagas?
 15
 Plung s 65
 Povilenskas Adolis 72
 Povilionis Liudas 213
 Povilionis Mataušas 193, 213
 Poviliukas, žr.Vai iulien A.
 Pratkelis Leopoldas 62
 Princas, žr Žukauskas Balys
 Pr sait s 206
 Pucevi ien Stas 64
 Pucevi ius Izidorius, sl.Rad-
 vila 13, 14, 15, 16, 20, 43,45,
 47, 64, 70
 Pucevi i t Aldona 61, 64
 Pukyt Julija. sl.Širš 50, 51,
 60, 70
 Puodas, žr.Gabenis Algis
 Puodukas, žr.Gabenis Aleksas
 Puodži nas Alfonsas, sl.Kiau-
 n 48,49, 70
 Puodži nas Jonas 46, 48, 70
 Puodži nas Vladas 46,48, 70
 Pusvaškis 62
 Pušait , žr Vai iulien A.
 Puškinas, žr.Šulskis J.
 Pulinas(sl) 151
 Putinas, žr Jakimavi ius Z.

Ra kauskas 41
 Radvila, žr.Pucevi ius I.
 Ralickas Povilas 192,200,211

- Ramanauskait Kotryna, sl.Snaig 17
 Ramun I (sl), 31,35,52
 Rapolas(sl.), 19
 Rasius Albertas 195, 223
 Rasimas Albinas 201, 202
 Rašinskai 74
 Rašinskas Jonas 74
 Raštikis Stasys 17
 Razgaitis, sl.Sauleka 45, 50, 60,70
 Rekštys Antanas 99
 Repšys Pranas 190, 200,201
 Repšys Stasys 190, 200, 201, 202
 Repšyt Aldona 190,201,207, 211
 Repšyt -Kalpokien Bron 189, 201, 202,207
 Ridika 202
 Riešutas, žr.Mickus
 Rimantas, žr.Nemej nas M.
 Rimkus Bronius 195,224
 Rimkus Cipras 195, 202,224
 Rimkus Juozas 194,220
 Rimkus Juozas 195,224
 Rimkus Juozas, sl.Gasparorius, Žvalgas 189,192,198, 212
 Rimtutis, žr.Kemeklis J.
 Riškulis Henrikas, sl.Li tas 151,153,167, 177,178
 Rymaitis Jonas, sl.Garnys 45, 60,70
 Rymaitis Steponas, sl.Strazdas 33,38,45,54, 70
 Rytas, žr.Pali nas J.
 Rytas, žr.Tre iokas J.
 Rytis(sl), 34
 Rokas, žr.Kemeklis J.
 Rožyt , žr.Tre iokait R.
 Rubliauskait Elena 165,166
 Rudžioniai 65
 Rudžionis, sl. emberlenas, provokatorius 53, 54, 55, 58, 60.65, 70, 72
 Rugelis, žr.Pajarskas J.
 Rukiža, sl.Lampeo 17
 Rulys 43, 70
 Rulys Vladas, sl.Garbenius 43.71
 Rustemas, žr.Kokšta F.
- Rušplaukis, sl.Perk nas 15, 45,70
 Rutkauskait Stas 97
 R kas, žr.Gimb tis S.
 R ta, žr.Laurinavi i t -Da-
 bašinskien A.
- Sabalys Albinas 189,198
 Sabeckis Bolesas,sl.Uosis43, 49,56, 71
 Sabonaitis Pranas 104
 Sakalas(sl), 16
 Sakalas, žr.Limba T
 Sakalas, žr.Morkus T
 Sakalas-R ta(sl), 33
 Sakalauskas Sigitas 132
 Sakalauskas Pranas 194,221
 Saladžius Pranas 176
 Samas(sl.), 133
 Samsonas Alfonsas, sl.Karpis 56
 Samuolis Antanas, sl.Druteika 55, 56
 Saukas Petras 89
 Sauleka, žr.Razgaitis 50
 Saul (sl.) 10
 Saulius, žr.Barta ius J.
 Saulius (Sauliukas), žr.Ka-
 zickas B.
 Savickas 41
 Savickas Rimas 49
 Savi ius 43, 71
 Sharpas Gene 237, 238,245
 Siaubas, žr.Kalytis B.
 Siaub nas, žr.Kraujalis A.
 Silvestravi iai 111
 Simonavi ius, sl.Balandis 46, 71
 Simonavi ius, sl.Varnas 43,71
 Simonavi ius Gasparas 193, 217
 Simonavi ius Jonas 192, 202, 211
 Sinycin J. 124,125
 Sinkleris U. 119
 Ska kauskait -Rudzevi ien
 Aleksyt 61
 Ska kauskas Adolis 40,49,71
 Ska kauskas Jonas, sl.Jaunutis 45,52, 71
 Ska kauskas Juozas, sl.Strau-
 sas 19, 20, 22, 23, 24, 28, 45,
- 48,49, 71
 Skardžius Bronius 189, 200
 201, 211,212
 Skardžius Jonas 195,225
 Skirmantas, žr.Augustinaitis
 A
 Slu ka Antanas, sl.Šar nas 17
 Smetona Antanas 154,240
 Smidra, žr.Banilis S.
 Snabas(sl) 28
 Snaig , žr.Karvelyt B.
 Snaig , žr.Ramanauskait K.
 Soblys Jonas 93
 Sriubai 140
 Stalinas 84,173
 Stankus, sl.Šl ga 16, 49, 71
 Stankus, sl.Tigras 56
 Stankut Emilija 56
 Starkus Antanas, sl.Mont
 196,229
 Stasili nait s R ir A. 51
 Stašaitien Ona 145
 Stašaitis Jonas 142
 Staškevi ius 128,129
 Steponaitis, sl.Beržinis 49, 71
 Steponas, žr.Armoška Anta-
 nas
 Stonys Vytautas 90
 Stonyt 110
 Stoškus 56
 Strausas, žr.Ska kauskas Juo-
 zas
 Strazdait Bron 145
 Strazdas, žr.Rymaitis Step-
 onas
 Striukait -Umbrasien Stas
 189
 Stukas Balys 190, 201, 203,
 213
 Stukas Jonas 191, 207, 208
 Stukas Juozas 195,223
 Survila 89
 Svaj nas (sl.) 36
 Svaj nas, žr.Gelazius
- Šaka, žr Š epavi ius D.
 Šalaka Romas, sl.Vasinta 189,
 193, 201,203, 213,216
 Šalna, žr.Vaitiek nas V
 Šaltenis Kazys 149
 Šaltenyt Vanda 157
 Šamas, žr.Guobužas

- Šar nas, žr. Miškinis P
 Šar nas, žr. Sluka A.
 Šar nas, žr. Zabulionis B.
 Šaulys, žr. Guobužas
 Š epavi ius Domas, sl. Šaka
 93,94,100,109,110
 Š epavi ius Pranas 93,94,107
 Š epavi i t Petrut 93, 94
 Š epavi i t -Dabašinskien
 Jadz 104, 108, 118
 Š epavi i t -Mažintien
 Bron 108
 Š eponis, žr. eponis J.
 Šem žys, sl. Dulk 43,49, 71
 Šereiva Juozas, sl. Arvydas 14,
 72
 Šiaurys, žr. Mork nas J.
 Šilas Anlanas, sl. Kovas 13
 Šilinait Kastut 209, 210
 Šilinis Antanas 193, 214
 Šilinis Pranas 193,214
 Šilinyt -Šilinin Danut 186,
 189, 196, 201, 204, 206, 208,
 209, 210, 213, 214, 215, 219,
 225
 Šilva Antanas 90
 Šim nas Antanas 21
 Šimkus 89
 Šimk nas 102,103
 Šink nas Jurgis 193, 214
 Širš , žr. Pukyt J.
 Šiugždinis Jonas, sl. Anupras 6
 Škadauskas 95
 Šlajus J. 232
 Šl ga, žr. Kazlauskas V. arba
 Stankus
 Šliageris (Šliachteris) 115
 Šliandaris 53
 Šliaužys Antanas, sl. Dagil lis
 12
 Šliurbys Jurgis 90
 Šliurpa Aleksandras, sl. Ma-
 ryt , Gruodis 18
 Šneideris 174
 Šneider Klara 174
 Šniuolyt Birut , sl. Ida, Ra-
 mun 196,229
 Špokas, žr. Jaraminas K.
 Štaras 41
 Šturmas, žr. Palionis J.
 Šukiai 60
 Šukys Steponas, sl. Mauzeris
 190,199
 Šukys Vaclovas (Vacys),
 sl. Berželis 60, 71
 Šulskis Juozas, sl. Puškinas 71
 Švilpa 15
 Švilpait 56, 71
 Tamašauskas Kazimieras,
 sl. Kovas 49
 Tamašauskas Leonardas 49
 Tamelyt Janina 172
 Tamoši nas Antanas 190,204
 Tamoši nas Augustas 190,
 204
 Tamoši nas Vladas 204
 Tamoši nien Emilija 191,
 204,205
 Tamulevi i t 162
 Tarb nas Vincas, sl. Dagys 18,
 49,56, 72
 tardytojas, žr. Budreika Julijo-
 nas
 Tarulis Juozas 174
 Tarzanas, žr. Areima L.
 Tarzanas, žr. Dilys P
 Tarzanas, žr. Gimbtis S.
 Tarzanas, žr. Guiga S.
 Tauragis, žr. eponis J.
 Tauras(sl.) 154
 T vas (sl.) 159
 T vukas, žr. Jan ys
 Tigras, žr. epukonis V.
 Tigras, žr. ernius J.
 Tigras, žr. Stankus
 Tiltinis(sl-) 38
 Tipikai 63
 Tiškus Feliksas 73,130
 Tyla Bronislovas, sl. Kapitonas
 134,143,145
 Tyla Jonas, sl. Vaišvilas (Vaiš-
 vila) 135,136,149
 Tylai 136
 Tylait Angel 137,142, 143,
 144, 145, 150, 153, 154, 158,
 176
 Tylait Elyt , sl. Gražina 136,
 139, 140,180
 Tylait Monika 136,137,141,
 161,179
 Tylait Zos , sl. Geguž 136
 Tylait -Sakalauskien Birut
 131,132,172,175
 Tylien Elena 134
 Tre iokait Rozalija, sl. Rožyt
 191,208
 Tre iokas Jurgis, sl. Rytas 187,
 189, 207, 212, 216, 219, 226,
 227
 Tribulai, 57
 Trinkos, 57
 Trockis, žr. Jakštonis
 Tulp (sl) , 35
 Ukrainietis(sl.) , 126,127,128
 Ulevi ius Bonifacas 5,132
 Umbrasas Valerijonas 50
 Uodas, žr. Vaišvila S.
 Uogintas Juozas 53
 Uosis, žr. Sabeckis
 Urbaityt Barbora 83
 Urbonait Zos 165
 Urbonas 126,127
 Urbonas Jurgis, sl. Lakštutis,
 Liutauras 149,150,154
 Urbonas Mykolas, sl. Liepa
 180
 Urbutis Bronius 88,90,93,97
 sas, žr. Guobužas
 selis Vytautas 49, 72
 Vai iulien Apolonija, sl. Pu-
 šait , Poviliukas 54,55
 Vai ius Aloyzas 193,214
 Vai i nas Gintaras 181, 202,
 212,221,226,227
 Vai i nien 170
 Vaidila(a.sL), MGB agentas
 124,125
 Vaidilut (sL) 31
 Vaikutis, žr. Brazauskait O.
 Vairas, žr. Brazauskas V.
 Vaišvila Petras 41
 Vaišvila Stepas, sl. Uodas 50,
 55,56,62,71
 Vaišvilas, žr. Tyla J.
 Vaitiek nas, stribas 62
 Vaitiek nas, sl. Balandis 57,72
 Vaitiek nas Vytautas, sl. Šal-
 na, Marijošius 15,16,20, 43
 Vaitiek nas Vladas, sl. Palec-
 kis 57, 72
 Vaitkus 99
 Vaitkus Izidorius 89
 Vaitkus Stasys 90

Vaivada 126,127
 Valan i nas Mykolas, sl.Ait-
 varas 133, 134
 Valantinas Liudvikas 84
 Valas, žr. esnakavi ius V.
 Valatka Jonas, sl.Kardas 6, 8,
 10
 Valentait -Lasavickien Pet-
 ron (Petron I), sl.Gegut ,
 Pašvaist 11,12
 Valevi ius Alfonsas 204
 Valevi ius Antanas 20
 Valevi ius Donatas 204
 Valevi ius Jonas 204
 Valevi ius Jurgis 203
 Valevi ius Kazimieras 204
 Valevi ius Vytautas 203,204
 Valevi i t Bron 204
 Valevi i t Janina, sl.Astra
 190,203,204,211
 Valevi iut -Uoksien Elena,
 sl.Nida 187, 189, 190, 197,
 198,203,204,211,225
 Valys Antanas, sl. Algis 54
 Valstietis, žr.Manšauskas J.
 Valterien -Jakutavi ien Na-
 talija 112
 Valteris, žr.Galvydis P
 Valteryt -Pukštien Onut
 112,113,115
 Valuckait Onut 116
 Valunta Vytautas 186, 189,
 197, 200,201,219, 221
 Vanagas, žr.Plung J.
 Vanagas Kostas, sl.Sakalas
 196,229
 Vanag lis(sl.) 49
 Varnas, žr.Simonavi ius
 Varnas Algirdas, sl.Gaidelis
 150,152,153,159,177
 Vasinta, žr.Šalaka R.
 Vaškeliien 166
 Venslauskas Benediktas 94
 Venslauskas, Jonas, sl.Gri-
 t nas 93, 94,96, 97, 99. 100
 Venslovas Kazys 55, 71
 Venslovai 56,58
 Venslovait Liuda 58, 72
 Venslovos Onut ir Vincas 62
 V bra Vytautas 189,214,219,
 220, 221
 V jas, žr.Moekus J.
 Verbliugevi ius Aleksas,
 sl.Žilvytis 45,53, 71
 Veršila Kazys 204,205
 Vidmantas, žr.Danilevi ius H.
 Viesulas, žr.Guobužas V
 Viesulas, žr.Nakutis A.
 Viesuliukas, žr.Apacenka
 Vig lyt Stas , sl.Živil 194,
 198,218
 Vigelyt -Kemekliien Vanda
 189, 200,207
 Vij nas(sl) 38
 Vilkas, žr.Karosas V.
 Vilkas, žr.Ming la J.
 Vilu iai 209
 Vilutis Apolinaras 193,215
 Vilutis Vytautas 192,209,210
 Vilutis Vladas 221
 Vilutyty Stas 209
 Virpša, žr.Masilaitis R
 Visvaldas, žr.Kulys S.
 Vitkauskas 128
 Vitkauskas Pranas, sl.Grani-
 tas 29,30. 31
 Vizbarien Vlada Albina 193,
 216
 Vyšni nas Vladas, sl. Aušrel
 49
 Vytenis(sl.) 37
 Vytenis, žr.Jakštonis
 Volkovas 83
 Vosyli t Janina, sl.Kalad I
 149,150,151
 Zabulionis, sl.Plienius 133,
 140
 Zabulionis Balys, sl.Šarunas
 133,139,140
 Zandersonas 234
 Zimnakas Juozas 102, 103.
 121,123
 Zlatkus Antanas 189,198
 Zobarskas Aleksys 191,207
 Zov Antanas 209
 Zubrys, žr.Mickus P
 Žalnierunas Antanas 194,
 218
 Žalniauskas Pranas 110, 116
 Žaltauskas Stasys 98
 Žemaitis Jonas 103,105,109
 Židonis 14
 Žilien 128
 Žilys 128,129
 Žilys Albertas, sl.K stutis 190,
 198.199
 Žilys Aloyzas, sl.Žirnis 190,
 198.199
 Žilys Juozas 191,207
 Žilys Rapolas 190,199
 Žilvytis, žr.Verbliugevi ius
 Žiogas, žr .Juodel
 Žirnis, žr.Mišk nas A.
 Žirnis, žr.Žilys Aloyzas
 Žitkus Algirdas, sl.Balsys 15
 Živil , žr.Vig lyt S.
 Žižas 45
 Žybartas, žr.Eidimtas A.
 Žukas, žr.Painokas Petras
 Žukauskas Balys, sl.Princas,
 Žaibas 196,203,230
 Župikov 128
 Žvalgas, žr.Rimkus J.
 Žvygaitis Adolis 54, 72
 Žvygaityt Genut